
OB AVIJESTI

DUBROVAČKE BISKUPIJE

God. XXI. 2021. br. 1 ISSN 1849-0204

OBAVIJESTI DUBROVAČKE BISKUPIJE
Službeno glasilo Dubrovačke biskupije

ISSN: 1849-0204
God. XXI, 2021., br. 1

Izdaje: Biskupski ordinarijat u Dubrovniku
Obavijesti su dostupne i na mrežnim stranicama: www.db.hr
Glavni urednik: David Marjanović
Uredništvo: David Marjanović, Angelina Tadić
Adresa uredništva: Poljana Paska Miličevića 4, 20000 Dubrovnik

Izlazi jednom godišnje

Naklada: 130 primjeraka
Tisak: Dalmacijapapir, Split

Dubrovnik, svibanj 2022.

SADRŽAJ

I. SVETA STOLICA	8
a) Papine poruke	8
Poruka pape Franje za svjetski dan mira.....	8
Poruka pape Franje za Svjetski dan Misija.....	13
Apostolsko pismo pape Franje m.p. „Spiritus Domini“ - O izmjeni kan. 230 § 1 Zakonika kanonskog prava o pristupanju žena službama lektorata i akolitata....	16
Pismo pape Franje prefektu kongregacije za nauk vjere kardinalu Luisu Ladariji Ferreru - poslano uz objavu m.p. „Spiritus Domini“.....	17
Poruka pape Franje za 55. Svjetski dan sredstava društvenih komunikacija	20
Poruka pape Franje za korizmu 2021.	23
Poruka pape Franje biskupima, svećenicima, posvećenim osobama i vjernicima iz cijeloga svijeta za 58. Svjetski dan molitve za zvanja	25
Poruka pape Franje za 107. Svjetski dan selilaca i izbjeglica	28
Antiquum ministerium - Apostolsko pismo u obliku motuproprija pape Franje kojim se uspostavlja služba katehete.....	30
Poruka pape Franje za 1. Svjetski dan djedova i baka i starijih osoba.....	34
Poruka pape Franje za 5. Svjetski dan siromaha	36
Pismo pape Franje biskupima cijeloga svijeta kojim predstavlja motuproprij »Tra- ditionis custodes«.	41
Apostolsko pismo Traditionis custodes u obliku motuproprija pape Franje o upo- rabi rimske liturgije koja je prethodila obnovi iz 1970. godine.....	45
Poruka pape Franje za 36. Svjetski dan mladih.....	47
Poruka pape Franje za Međunarodni dan osoba s invaliditetom	51
Pismo pape Franje supruzima povodom godine “Obitelj Amoris Laetitia”	53

b) Kongregacije rimske kurije	57
O srijedi pepelnici, o obredu pepeljenja u vrijeme pandemije.....	57
O Nedjelji Božje riječi koja se slavi 24. siječnja 2021.....	57
O slavljinama obreda Velikoga tjedna 2021. godine	60
“Cjepivo za sve. Dvadeset točaka za pravedniji i zdraviji svijet”	61
Graditi pravedniji i zdraviji svijet za sve.....	66
Pastoralne smjernice za proslavu Svjetskog dana mladih u partikularnim Crkvama	68
Pismo o slavljenju liturgije za vrijeme i nakon pandemije koronavirusne bolesti predsjednicima biskupskih konferencija Katoličke Crkve	75
Turizam za uključivi rast. Osoba onkraj statistika	78
Pripremni dokument Biskupske sinode “Za sinodalnu crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje”	80

II. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA .....

91

Poruka biskupa HBK sa 61. Plenarnog zasjedanja: Vjernici pred izazovom pandemije i potresa.....	91
Priopćenje sa 61. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije.....	93
Priopćenje s 26. Redovitog godišnjeg zajedničkog zasjedanja HBK i BK BiH.....	95
Priopćenje sa 62. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije.....	96
Izvanredno zasjedanje HBK o Sinodalnosti i o organiziranom djelovanju vjernika laika	97
Priopćenje sa 63. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije.....	98
Plenarno zasjedanje Sabora Hrvatske biskupske konferencije, 63. u nizu.....	98
Poruka Stalnog vijeća HBK: Je li cjepivo protiv covida-19 moralno prihvatljivo	99
Polugodišnji sastanak Vlade RH i Hrvatske biskupske konferencije.....	100

a) Vijeća, ustanove, odbori HBK i sl. 102

Informacije i upute Hrvatskog Caritasa u svezi pomoći Glini, Sisku i Petrinji.. 102

Poruka uz dan Posvećenog života 2021..... 103

Poruka za Dan života 2021..... 105

Poruka za 15. Tjedan solidarnosti i zajedništva s crkvom i ljudima u BiH 107

„Pandemija koronavirusa i potres – poziv na obraćenje“ 108

Poruka za Nedjelju Dobrog Pastira mons. Marina Barišića 116

Izjava Vijeća HBK za život i obitelj o prijedlogu Rezolucije o seksualnim i reproduktivnim pravima žena u EU..... 117

Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj - Osvrt na Matičevo izvješće koje nema nikakve pravom obvezujuće osnove..... 118

Poslanica biskupa Bože Radoša za Nedjelju Caritasa 2021..... 120

Poruka predsjednika Odbora HBK za pastoral pomoraca hvarskog biskupa mons. Ranka Vidovića pomorcima i ribarima o blagdanu sv. Nikole 2021. 121

„Ljubavlju nadvladati pandemiju straha“ 123

III. DUBROVAČKA BISKUPIJA 127

a) Odredbe..... 127

Preporuke i upute na poštivanje važećih epidemioloških mjera, posebno onih propisanih za područja Grada Dubrovnika, Općine Konavle, Općine Župa Dubrovačka, Općine Dubrovačko primorje i Općine Ston..... 127

Preporuke i upute na poštivanje važećih epidemioloških mjera, te upute za održavanje liturgijskih slavlja i obreda u Velikom tjednu 2021. godine..... 128

Plan održavanja biskupijske faze sinodalnog procesa „Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje“ i poziv na sastanak 13. listopada 2021..... 129

Odluka o osnivanju Biskupijskog povjerenstva za sinodalno savjetovanje i imenovanju članova. 130

Odredbe u vezi održavanja božićnog blagoslova obitelji 2021u vremenu Pandemije..... 132

b) Biskup Roko.....	133
Životopis biskupa Roka	133
Apostolsko pismo imenovanja.....	134
Tekst apostolskog pisma	135
Tumačenje biskupskog grba mons. Roka Glasnovića, imenovanog dubrovačkog biskupa.....	136
c) Imenovanja razrješenja	138
d) Poruke i propovijedi apostolskog upravitelja	140
Priopćenje uz proslavu sv. Vlaha 2021. godine	140
Poruka štovateljima sv. Vlaha u domovini i inozemstvu	141
Obavijest i čestitka u povodu dana Posvećenog života 2021.....	142
Propovijed mons. Mate Uzinića, apostolskog upravitelja Dubrovačke biskupije i riječkog nadbiskupa koadjutora na svetkovinu sv. Vlaha	142
Propovijed mons. Uzinića na Misi posvete ulja u Dubrovniku.....	144
Uskrsna poruka mons. Uzinića	146
e) Ostale poruke i propovijedi	147
Poruka stonskog župnika uz proslavu sv. Vlaha u Stonu	147
Propovijed mons. Giorgia Lingue na misi proslave 10. Obljetnice biskupstva mons. Mate Uzinića.....	149
Homilija apostolskog nuncija mons. Giorgia Lingue na misi u zornoj crkvi sv. Vlaha u Dubrovniku, na 5. korizmenu nedjelju.....	152
f) In memoriam	154
Arhitekt Ivan Tenšek (10. 2. 1941. – 11. 2. 2021.)	154
Veljka Krasovac (1932.-2021.), dugogodišnja članica mješovitog zbora crkve Male braće	155

S. Dolores Runje (1939.-2011.), redovnica s Danača.....	155
Don Grgo Tomić (1938.-2021.), svećenik koji je s radošću i velikodušno svjedočio Isusa	156
Don Pero Butigan (1935.-2021.), svećenik koji je živio što je govorio	159
Don Stipe Kordić (1940. - 2021.), svećenik koji je ponovno podigao u ratu uništene crkvene objekte u čilipima.....	161
Sestra Služavka malog Isusa Gašparina (tada) Crnčević.....	164

Božićna čestitka apostolskog upravitelja mons. Mate Uzinića i imenovanog biskupa mons. Roka Glasnovića

Apostolski upravitelj Dubrovačke biskupije mons. Mate Uzinić, riječki nadbiskup koadjutor, uputio je božićnu čestitku vjernicima Dubrovačke biskupije, a čestitki se pridružio i imenovani dubrovački biskup mons. Roko Glasnović. Čestitku donosimo u cijelosti:

Draga braćo i sestre, dragi prijatelji!

Slavimo još jedan Božić u vremenu pandemije. Pa ipak to ne umanjuje ljepotu Božića jer kakve god bile okolnosti našega života, one ne mogu spriječiti onu duboku nutarnju radost koju nam donosi središnja poruka Božića: Bog nam je u novorođenom djetetu Isusu postao blizak i objavio svoju bezuvjetnu ljubav prema nama ljudima. Nitko tko mu vjeruje, pred ovom istinom ne može ostati ravnodušan. I ne biti radostan.

Okolnosti Isusova rođenja nisu bile lake. Bog se u Isusu utjelovio u obitelji za koju nije bilo mjesta među stanovnicima Betlehema. Isus je već prve noći svoga boravka na zemlji doživio isključenost i odbačenost. To se nastavilo i kasnije, kad se kao izbjeglica morao skriti u Egipat pred onima koji su mu vrebali život. Nije to bez razloga tako. On se utjelovio u odbačenosti zato da se mi ljudi ne bismo nikad osjetili od Boga odbačeni i isključeni. I da ne bismo odbacivali druge. On nikoga ne odbacuje. Čak i one ljude koji su se teškim grijesima svojevrijedno udaljili od njega, on ne prestaje ljubiti i činiti sve da se spase i dođu do spoznanja istine.

Ovogodišnji Božić, koji nam je uvijek ponovo izvor radosti, slavimo u Godini obitelji: Obitelj – Amoris laetitia ili Obitelj – Radost ljubavi. I sâme nam prve riječi Papine apostolske pobudnice Amoris laetitia, iz kojih je i proizišao ovaj naziv, govore o radosti. Riječ je o radosti ljubavi koja se živi u obiteljima. Temeljni je i najbitniji sadržaj poziva svake obitelji ljubav. A plod je svake istinske ljubavi istinska radost. Svi izazovi s kojima se susretala Sveta obitelj, a to su od samog početka bili veliki izazovi i tražili su puno međusobne ljubavi i povjerenja, nisu mogli spriječiti radost koja je proistekla iz ljubavi i ispreplela odnose Isusa, Marije i Josipa. I naše se današnje obitelji nalaze pred mnogim izazovima. Ipak, ako imamo međusobnog povjerenja i ljubavi, ni nas nikakve izvanjske okolnosti ne mogu spriječiti da se i mi, uvijek iznova, svakoga dana, odlučujemo za ljubav: ljubav koja stavlja dobro drugoga ispred vlastitoga dobra. Takva ljubav donosi radost, i to ne radost koja traje tek neko vrijeme nego radost koja je trajna.

I Crkva je obitelj. I mi kao članovi Crkve pozvani smo i poslani biti, kao i u obitelji, jedni drugima očevi, majke, braća i sestre, sinovi i kćeri. Na taj poziv i poslanje, koje je poziv svih i poslanje svima, želi nas potaknuti i sinodalni hod, kao zajednički hod koji smo započeli i koji se sada odvija na biskupijskoj razini: „Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje“. Što se više budemo trudili postajati i biti obitelj, bit ćemo više i sinodalna Crkva, kao što vrijedi i obrnuto, te tako ostvarivati zajedništvo, sudjelovati u radostima i žalostima jedni drugih i svatko na sebi svojstven način odgovorno obavljati ono poslanje koje smo primili od Gospodina. Kao sinodalna Crkva koja je obitelj i obitelj koja svoju obiteljsku dimenziju pokazuje u sinodalnom dijalogu moći ćemo u svijetu biti autentičniji svjedoci ljepote kršćanskoga poziva koji smo primili i koji želimo, ali i trebamo ponuditi i svima drugima. Pritom je važno da kao Crkva, koja je obitelj, spoznamo da u Crkvi, kao i u obitelji, treba biti mjesta za sve njezine članove. I da, kao što i obitelj mora biti otvorena drugim širim zajednicama i susretima, tako to treba biti i obitelj Crkve. Ako smo Kristovi, a po njemu se zovemo kršćani, u našim odnosima s drugima ne bi smjelo biti mjesta za isključivost i odbacivanje. Nikoga ne smijemo zbog naših predrasuda ili

strahova isključiti iz naše ljubavi i zajedništva Crkve koja je obitelj. I uvijek kao obitelj koja je Crkva moramo pronalaziti nove načine i nove putove po kojima jedni drugima možemo očitovati Božju blizinu i dobrotu. Bog nas šalje da budemo odraz i odsjaj njegove ljubavi za svakog čovjeka. Pa ako se i događa da neki isključuju, mi budimo hrabri u odluci za prihvaćanje i ljubav, čak i po cijenu da doživimo neprihvaćanje i odbacivanje.

Ove godine u Dubrovniku po 1050. put slavimo Festu sv. Vlaha. Ta duga tradicija, na koju smo s pravom ponosni, neka nam bude poticaj da jedni drugima postanemo i budemo ono što je već više od jednog tisućljeća sveti Vlaho nama. Budimo jedni drugima branitelji, zaštitnici, prijatelji.

S nadom da ćemo ovoga Božića znati prepoznati i s ljubavlju prihvatiti Isusa koji nam dolazi u susret po svakom čovjeku, svima vama, draga braćo i sestre, želim radostan Božić i blagoslovljenu novu, 2022. godinu!

Moleći za vas i zazivajući na sve Božji blagoslov, ovim željama i čestitci srdačno se pridružuje imenovani dubrovački biskup, mons. Roko Glasnović!

U Dubrovniku o Božiću 2021.

I. SVETA STOLICA

a) Papine poruke

Poruka pape Franje za svjetski dan mira (1. siječnja 2021.)

“Kultura skrbi kao put do mira”

1. Na pragu nove godine, srdačno pozdravljam šefove država i vlada, voditelje međunarodnih organizacija, duhovne vođe i sljedbenike različitih religija te muškarce i žene dobre volje. Svima upućujem najbolje želje da ova godina omogući čovječanstvu napredovati na putu bratstva, pravde i mira između pojedinaca, zajednica, naroda i država.

Godinu 2020. obilježila je velika zdravstvena kriza Covid-19, koja je postala globalni fenomen kojim su zahvaćeni mnogi sektori dodatno pogoršavši duboko međusobno povezane krize kao što su klimatska, prehrambena, ekonomska i migracijska i prouzročivši velike patnje i nevolje. U mislima su mi prije svega svi oni koji su izgubili članove obitelji ili drage osobe i sve koji su ostali bez posla. Posebno želim spomenuti liječnike i medicinske sestre i tehničare, farmaceute, znanstvenike, volontere, kapelane i osoblje bolnica i zdravstvenih centara. Oni su ulagali i nastavljaju ulagati silne napore i podnositi velike žrtve samo kako bi bili uz bolesnike, ublažili im patnje ili spasili im život, neke je od njih to čak stajalo života. Odajući počast tim osobama, ponavljam svoj apel političkim čelnicima i privatnom sektoru da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi se osigurao pristup cjepivima protiv Covid-19 i osnovnim tehnologijama potrebnim za zbrinjavanje bolesnih, siromašnih i onih koji su najugroženiji[1].

Žalosno je konstatirati da su, uz brojna svjedočanstva ljubavi i solidarnosti, ponovno uzeli maha različiti oblici nacionalizma, rasizma i ksenofobije, kao i ratovi i sukobi koji sa sobom nose smrt i razaranja.

Ti i drugi događaji koji su obilježili put čovječanstva u godini koja je za nama naučili

su nas koliko je važno brinuti jedni za druge i za stvoreni svijet kako bismo izgradili društvo utemeljeno na bratskim odnosima. Zbog toga sam za ovogodišnju Poruku izabrao temu: Kultura skrbi kao put do mira. Kultura skrbi kao način borbe protiv kulture ravnodušnosti, odbacivanja i sukoba koja je danas tako dominantna.

2. Bog Stvoritelj – izvor ljudskog poziva na skrb

U mnogim religijskim tradicijama postoje priče koje se odnose na porijeklo čovjeka, na njegov odnos sa Stvoriteljem, prirodom i svojim bližnjima. U Svetome pismu Knjiga Postanka već od prvih stranica pokazuje važnost brige ili čuvanja u Božjem naumu za čovječanstvo, naglašavajući odnos između čovjeka (’adam) i zemlje (’adamah) te među braćom. U biblijskom izvješću o stvaranju, Bog povjerava Adamu vrt “zasaden u Edenu” (usp. Post 2, 8) sa zadatkom da ga “obrađuje i čuva” (usp. Post 2, 15). To, s jedne strane, znači učiniti zemlju plodnom, a, s druge, zaštititi je i očuvati njezinu sposobnost održavanja života[2]. Glagoli “obrađivati” i “čuvati” opisuju Adamov odnos s njegovim domom – vrtom, ali i povjerenje koje mu je Bog ukazao učinivši ga gospodarom i čuvarom svega stvorenog.

Rođenjem Kajina i Abela započinje povijest braće i sestara čiji će odnos Kajin protumačiti – na negativan način – u smislu zaštite ili čuvanja. Nakon što je ubio svoga brata Abela, Kajin na Božje pitanje odgovara na sljedeći način: »Zar sam ja čuvar brata svoga?« (Post 4, 9)[3]. Dà, naravno! Kajin jest “čuvar” svog brata. »U tim tako starim pripovijestima, bogatima dubokim simbolizmom, već je prisutna svijest koja nam je danas zajednička: da je sve

međusobno povezano i da je istinska briga za same naše živote i naše odnose s prirodom neodvojiva od bratstva, pravednosti i vjernosti u odnosu prema drugima«[4].

3. Bog Stvoritelj – uzor skrbi

U Svetome pismu Boga se ne predstavlja samo kao Stvoritelja, nego i kao Onoga koji se brine za svoja stvorenja, posebno za Adama, Evu i njihovu djecu. I sâm Kajin, iako je udaren prokletstvom zbog zločina koji je počinio, prima od Stvoritelja na dar znak zaštite kako bi njegov život ostao sačuvan (usp. Post 4, 15). Ova činjenica, istodobno dok potvrđuje nepovredivo dostojanstvo osobe, stvorene na Božju sliku i priliku, također otkriva Božji naum za očuvanje sklada stvaranja, jer »mir i nasilje ne mogu prebivati pod istim krovom«[5].

Upravo je briga za stvoreni svijet u temelju ustanovljenja subote koja je, osim reguliranja bogoštovlja, imala za cilj obnavljanje društvenog reda i brigu za siromašne (usp. Post 1, 1-3; Lev 25, 4). Na jubilej koji se obilježavao svake sedme, subotnje (šabatne) godine omogućavao se predah zemlji, robovima i dužnicima. U toj se godini milosti brinulo za najslabije, dajući im novu životnu perspektivu, tako da u narodu ne bude nijednoga siromaha (usp. Pnz 15, 4).

Vrijedi spomenuti i proročku tradiciju u kojoj se vrhunac biblijskog shvaćanja pravde očituje u načinu na koji se zajednica odnosi prema najslabijima u svojoj sredini. To je razlog zašto Amos (2, 6-8; 8) i Izaija (58), napose, neprestano podižu svoj glas za pravdu prema siromašnima koje, zbog njihove ranjivosti i nemoći, čuje samo Bog koji brine o njima (usp. Ps 34, 7; 113, 7-8).

4. Skrb u Isusovoj službi

Isusov život i poslanje uosobljuju vrhunac Očeve ljubavi prema ljudskom rodu (usp. Iv 3, 16). U sinagogi u Nazaretu Isus se očitovao kao Onaj kojega Gospodin pomaza i »posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene« (Lk 4, 18). Takva mesijanska djela, karakteristična za jubileje, najrječitije su

svjedočanstvo poslanja koje mu je Otac povjerio. U svojoj samilosti, Krist se približava bolesnima u tijelu i duhu te ih ozdravlja; oprašta grešnicima i daje im novi život. Isus je Dobri pastir koji se brine za ovce (usp. Iv 10, 11-18; Ez 34, 1-31); on je dobri Samaritanac koji se priginje nad ranjena čovjeka, vida mu rane i brine se o njemu (usp. Lk 10, 30-37).

Na vrhuncu svojega poslanja Isus zapečaćuje svoju brigu za nas prinoseći samoga sebe na križ i oslobađajući nas tako ropstva grijeha i smrti. Tako nam je darom svojega života i svojom žrtvom otvorio put ljubavi i kaže svakom od nas: »Slijedi me. I ti čini tako!« (usp. Lk 10, 37).

5. Kultura skrbi u životu Isusovih sljedbenika

Duhovna i tjelesna djela milosrđa predstavljaju srž dobrotvorstva Crkve iz prvih stoljeća. Prvi su kršćana dijelili ono što su imali kako nitko od njih ne bi bio u potrebi (usp. Dj 4, 34-35) i trudili su se zajednicu učiniti gostoljubivim domom, otvorenim za sve ljude u kojoj god da se situaciji nalazili, spremnim preuzeti na sebe brigu za najslabije. Tako se uvriježio običaj davanja dobrovoljnih priloga kako bi se nahranilo siromašne, pokopalo mrtve i hranilo siročad, starije osobe i žrtve nesreća, poput brodoloma. A kad je velikodušnost kršćana u kasnijim vremenima pomalo popustila, neki su crkveni oci insistirali na tome da vlasništvo prema Božjem shvaćanju služi općem dobru. Sv. Ambrozije je tvrdio da »priroda je iz svoga krila izlila dobra svim ljudima da se njima zajedno služe [...] iznjedrila je zajedničko pravo za sve, ali pohlepa je to učinila pravom samo za nekolicinu«[6]. Nakon što je prebrodila progon iz prvih stoljeća, Crkva je iskoristila novostečenu slobodu da nadahnjuje društvo i njegovu kulturu. »Potrebe vremena budile su novu snagu u službi kršćanske ljubavi (charitas). U povijesti su ostala zapisana mnoga dobrotvorna djela. [...] Podizane su brojne ustanove za pružanje utjehe i okrijepe onima koji trpe: bolnice, ubožnice, sirotišta i domovi za napuštenu djecu, gostinjc i dr.«[7].

6. Načela socijalnog nauka Crkve kao temelj kulture skrbi

Dijakonija iz vremena prve Crkve, obogaćena razmišljanjima otaca i oživljavana, tijekom mnogih stoljeća, djelotvornom ljubavlju mnogih svijetlih svjedoka vjere, postala je živo srce socijalnog nauka Crkve, nudeći se svim ljudima dobre volje kao dragocjena baština načelâ, kriterijâ i smjernicâ koji mogu poslužiti kao "gramatika" te skrbi: promicanje dostojanstva svake ljudske osobe, solidarnost sa siromašnima i bespomoćnima, briga za opće dobro, zaštita stvorenog svijeta.

* Skrb kao promicanje dostojanstva i prava osobe.

»Ideja osobe, koja je nastala i razvila se u kršćanstvu, pomaže postići potpuno ljudski razvoj zato što osoba uvijek znači odnos, a ne individualizam, ukazuje na uključivanje, a ne na isključivanje, na jedinstveno i nepovredivo dostojanstvo, a ne na izrabljivanje«[8]. Svaka je osoba svrha u sebi samoj, a nikada puko oruđe koji treba cijeniti isključivo zbog njegove korisnosti, i stvorena je za zajednički život u obitelji, zajednici, društvu u kojem su svi članovi jednaki po dostojanstvu. Iz tog dostojanstva proizlaze čovjekova prava jednako kao i obaveze kao, na primjer, zadaća da se prihvati i pruži pomoći siromašnima, bolesnima, marginaliziranim, svim našim »bližnjima, bili oni bliski ili daleki u vremenu i prostoru«[9].

* Skrb za opće dobro.

Svaki vid društvenog, političkog i ekonomskog života pronalazi svoje ispunjenje kada služi općem dobru, to jest »skupu onih uvjeta društvenog života koji skupinama i pojedincima omogućuje potpunije i lakše postizanje vlastitog savršenstva« [10]. Stoga u svojim planovima i naporima koje činimo moramo uvijek voditi računa o tome koje će to imati učinke za čitavu ljudsku obitelj i uzeti u obzir moguće posljedice za sadašnji čas i za buduće naraštaje. Koliko je to istinito i aktualno zorno nam pokazuje pandemija Covid-19. U susretu s njom »shvatili smo da se nalazimo

na istoj lađi, svi krhki i dezorijentirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno«[11], jer »nitko se ne spašava sâm«[12] i nijedna izolirana nacionalna država ne može zajamčiti opće dobro svojih stanovnika[13].

* Skrb kroz solidarnost.

Solidarnost izražava ljubav prema drugoj osobi na konkretan način, ne kao nejasan osjećaj, nego kao »čvrstu i postojanu odlučnost zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni«[14]. Solidarnost nam pomaže promatrati drugoga – bilo kao osobu, bilo, u širem smislu, kao narod ili naciju – ne kao statistiku ili sredstvo koje treba iskoristiti, a zatim baciti kad više nije korisno, nego kao našeg bližnjega, suputnika, pozvana sudjelovati, baš kao i mi, na gozbi života na koju Bog sve jednako poziva.

* Skrb i očuvanje stvorenoga svijeta.

U enciklici *Laudato si'* itekako je prisutna svijest o međusobnoj povezanosti cjelokupne stvorene stvarnosti te se ističe potreba da se sluša istodobno i vapaj potrebitih i vapaj stvorova. Iz tog pažljivog i stalnog oslušivanja može se roditi učinkovita briga za zemlju, naš zajednički dom, kao i za siromašne. U vezi s tim, želio bih potvrditi da »ne može biti istinskog osjećaja dubokog jedinstva s drugim bićima u prirodi ako istodobno u srcu nema nježnosti, suosjećanja i brige za ljudska bića«[15]. »Mir, pravda i očuvanje stvorenog svijeta tri su potpuno međusobno povezana pitanja, koja se ne mogu odvajati i obrađivati pojedinačno a da se ne padne u redukcionizam«[16].

7. Kompas koji pokazuje pravac kojim nam je zajedno ići

U vremenima u kojima dominira kultura odbacivanja, suočeni sa sve dubljim nejednakostima unutar i između država[17], želio bih, dakle, pozvati čelne ljude međunarodnih organizacija i vlada, ekonomskog i znanstvenog svijeta, društvenih komunikacija i obrazovnih institucija da uzmu u svoje ruke "kompas" gore spomenutih načela kako bi se procesu globalizacije dao zajednički pravac,

»stvarno... ljudski put«[18]. To će nam omogućiti da cijenimo vrijednost i dostojanstvo svake osobe, zajednički djelujemo solidarno za opće dobro i pružimo olakšanje onima koji pate od siromaštva, bolesti, ropstva, oružanih sukoba i diskriminacije. Molim sve da uzmu ovaj kompas u ruke i postanu proročki svjedoci kulture skrbi, radeći na prevladavanju mnogih postojećih društvenih nejednakosti. To se može postići samo snažnim i značajnim isticanjem uloge ženâ, kako u obitelji tako i na svim socijalnim, političkim i institucionalnim područjima.

Kompas ovih socijalnih načela, prijeko potrebnih za promicanje kulture skrbi, također je pokazatelj za odnose među narodima koji bi trebali biti nadahnuti bratstvom, uzajamnim poštivanjem, solidarnošću i poštivanjem međunarodnog prava. U vezi s tim, moramo prepoznati potrebu za obranom i promicanjem temeljnih ljudskih prava koja su neotuđiva, sveopća i nedjeljiva.[19]

Također je važno spomenuti poštivanje humanitarnog prava, posebno u vrijeme kada se sukobi i ratovi stalno nižu jedan za drugim. Nažalost, mnoge se regije i zajednice više ne sjećaju vremena kada su živjele u miru i sigurnosti. Brojni su gradovi postali epicentri neizvjesnosti: njihovi stanovnici bore se ne bi li kako tako održali uobičajeni ritam života jer su neprestano metom napada i neselektivnog bombardiranja, topništva i lakog oružja. Djeca ne mogu učiti. Muškarci i žene ne mogu raditi na uzdržavanju obitelji. Glad pušta korijenje tamo gdje je nekada bila nepoznata. Ljudi su prisiljeni bježati, ostavljajući za sobom ne samo svoje domove, već i obiteljsku povijest i kulturne korijene.

Uzroci sukoba su mnogi, ali rezultat je uvijek isti: uništenje i humanitarna kriza. Moramo se zaustaviti i zapitati se što je dovelo do toga da naš svijet na sukob gleda kao na nešto uobičajeno i, nadasve, kako se naša srca mogu obratiti i kako možemo promijeniti svoj način razmišljanja da bismo zaista tražili mir u solidarnosti i bratstvu.

Kolika se sredstva samo rasipa na oružje,

posebno nuklearno oružje[20], a mogla bi se upotrijebiti za značajnije prioritete kao što su osiguranje sigurnosti pojedinaca, promicanje mira i cjelovitog ljudskog razvoja, borba protiv siromaštva i zadovoljavanje zdravstvenih potreba. Globalni problemi poput aktualne pandemije Covid-19 i klimatskih promjena samo su ove izazove učinili još očiglednijima. Kakva bi hrabra odluka bila »novcem koji se troši na oružje i druge vojne izdatke uspostaviti "Globalni fond", kako bi se trajno uklonilo glad i dao doprinos razvoju najsiromašnijih zemalja«![21]

8. Odgoj i obrazovanje za kulturu skrbi

Promicanje kulture skrbi zahtijeva odgojno-obrazovni proces, a kompas socijalnih načela predstavlja, u tu svrhu, pouzdano oruđe u različitim međusobno povezanim kontekstima. Želio bih navesti nekoliko primjera.

- Odgoj za skrb rađa se u obitelji, koja je prirodna i temeljna stanica društva, u kojoj osoba uči živjeti u odnosu i u uzajamnom poštivanju. Obitelji treba omogućiti da ispuni tu vitalnu i nezaobilaznu zadaću.

- Za odgoj i obrazovanje odgovorni su također škole i sveučilišta – ali uvijek u suradnji s obitelji – i, u nekim aspektima, sredstva društvene komunikacije.[22] Oni su pozvani prenositi sustav vrijednosti utemeljen na priznavanju dostojanstva svake osobe, svake jezične, etničke i vjerske zajednice i svakog naroda, kao i temeljnih prava koja iz toga proizlaze. Obrazovanje je jedan od stupova pravednijeg i solidarnijeg društva.

- Religije općenito, a posebno vjerski vođe, mogu imati nezamjenjivu ulogu u prenošenju vjernicima i društvu vrijednosti solidarnosti, poštivanja različitosti, prihvaćanja i brige o najranjivijoj braći i sestrama. U vezi s tim podsjećam na riječi pape Pavla VI. izrečene u Ugandskom parlamentu 1969. godine: »Ne bojte se Crkve; ona vas poštuje, obrazuje vam poštene i odane građane, ne potiče suparništva i podjele i pokušava promicati zdravu slobodu, socijalnu pravdu i mir. Ako i ima nešto čemu daje prednost onda su to siromašni, obrazova-

nje najmlađih i puka te briga za one koji trpe i koji su napušteni«[23].

- One koji obavljaju javne službe ili rade u međunarodnim, vladinim i nevladinim, organizacijama s obrazovnom misijom i sve one koji na razne načine djeluju na polju obrazovanja i istraživanja, još jednom potičem da se zalažu oko postizanja cilja obrazovanja »otvorenijeg i uključivijeg, sposobna za strpljivo slušanje, konstruktivan dijalog i međusobno razumijevanje«[24]. Nadam se da će ovaj poticaj, upućen u sklopu Globalnog pakta o obrazovanju, naići na široko prihvaćanje.

9. Nema mira bez kulture skrbi

Kultura skrbi, kao zajednički, solidarni i sudionički predani rad na zaštiti i promicanju dostojanstva i dobrobiti svijetu, kao spremnost da se zanimamo, posvećujemo pažnju, spremnost na suosjećanje, pomirenje i iscjeljenje, uzajamno poštivanje i uzajamno prihvaćanje, povlašteni je način izgradnje mira. »U mnogim dijelovima svijeta potrebni su putovi mira koji vode ozdravljenju, potrebni su mirotvorci koji su spremni kreativno i hrabro pokretati procese ozdravljenja i novih susreta« [25].

U ovom vremenu kad se o lađu čovječanstva bjesomučno razbijaju valovi krize dok se s teškom mukom probija kroz oluju tražeći mirniji i spokojniji horizont, kormilo ljudskog dostojanstva i "kompas" temeljnih socijalnih načela može nam omogućiti da slijedimo siguran i zajednički pravac. Kao kršćani upiremo svoj pogled u Djevicu Mariju, Zvijezdu mora i Majku nade. Svi zajedno radimo na tome da napredujemo prema novom obzoru ljubavi i mira, bratstva i solidarnosti, uzajamne podrške i prihvaćanja. Ne smijemo podleći napasti da zanemarimo druge, posebno najslabije, ne navikavajmo se okretati glavu na drugu stranu[26], nego se svakodnevno, na konkretne i praktične načine, zalažimo za »oblikovanje zajednice sastavljene od braće i sestara koji se uzajamno prihvaćaju i brinu jedni za druge«[27].

Iz Vatikana, 8. prosinca 2020.

FRANJO

[1] Usp. Videoporuka u prigodi 75. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih naroda, 25. rujna 2020.

[2] Usp. Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 67.

[3] Usp. "Bratstvo, temelj i put za mir", Poruka za 47. Svjetski dan mira 1. siječnja 2014. (8. prosinca 2013.), 2.

[4] Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 70.

[5] Papinsko vijeće »*Iustitia et Pax*«, Kompendij socijalnog nauka Crkve, br. 488.

[6] *De officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67.

[7] K. BIHLMEYER - H. TÜCHLE, *Storia della Chiesa*, vol. I *L'antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia 1994, 447.448.

[8] Govor sudionicima konferencije koju je priredio Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja na 50. godišnjicu enciklike "Populorum progressio", (4. travnja 2017.).

[9] Poruka sudionicima 22. zasjedanje Konferencije država potpisnica Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (COP22), 10. studenoga 2016. Usp. Interdikasterijalni okrugli stol Svete Stolice o cjelovitoj ekologiji, Na putu prema skrbi za zajednički dom. Pet godina nakon *Laudato si'*, LEV, 31. svibnja 2020.

[10] Drugi vat. konc., Past. konst. *Gaudium et spes*, 26.

[11] Izvanredna molitva u vremenu epidemije, 27. ožujka 2020.

[12] *Ibid.*

[13] Usp. enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 8; 153.

[14] Sv. Ivan Pavao II., Enc. *Sollicitudo rei socialis* (30. prosinca 1987.), 38.

[15] Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 91.

[16] Dominikanska biskupska konferencija, Past. pismo *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (21. siječnja 1987.); usp. Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 92.

[17] Usp. enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 125.

[18] *Ibid.*, 29.

[19] Usp. Poruka sudionicima međunarodne konferencije "Ljudska prava u suvremenom svijetu: postignuća, propusti, poricanja", Rim, 10.-11. prosinca 2018.

[20] Usp. Poruka sudionicima UN-ove Konferencije usmjerena na pregovore o pravno obvezujućem instrumentu o zabrani nuklearnog oružja koji će dovesti do njegova potpunog uklanjanja, 23. ožujka 2017.

[21] Videoporuka u prigodi Svjetskog dana prehrane 2020., 16. listopada 2020.

[22] Usp. Benedikt XVI., "Odgajati mlade za pravdu i mir", Poruka za 45. svjetski dan mira, 1. siječnja 2012. (8. prosinca 2011.), 2; "Pobijedi ravnodušnost i osvoji mir", Poruka za 49. svjetski dan mira, 1. siječnja 2016. (8. prosinca 2015.), 6.

[23] Govor zastupnicima i senatorima Ugande, Kampala, 1. kolovoza 1969.

[24] Poruka prigodom pokretanje Pakta o obrazo-

vanju, 12. rujna 2019.: L'Osservatore Romano, 13. rujna 2019., str. 8.

[25] Enc. Fratelli tutti (3. listopada 2020.), 225.

[26] Usp. *ibid.*, 64.

[27] *Ibid.*, 96; usp. "Bratstvo, temelj i put ka miru". Poruka za 47. svjetski dan mira 1. siječnja 2014. (8. prosinca 2013.),

Poruka pape Franje za Svjetski dan Misija (24.10.2021.)

»Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo« (Dj 4, 20)

Draga braćo i sestre,

kad iskusimo snagu Božje ljubavi, kad prepoznamo njegovu očinsku prisutnost u našem osobnom i zajedničkom životu ne možemo ne naviještati i dijeliti s drugima ono što vidjesmo i čusmo. Isusov odnos s njegovim učenicima, njegovo čovječstvo koje se objavljuje u otajstvu utjelovljenja, u njegovu evanđelju i u njegovu vazmenom otajstvu pokazuju nam koliko Bog ljubi nas ljude i da su naše radosti i naše patnje, naše želje i naše tjeskobe ujedno i njegove (usp. Drugi vatikanski koncil, Past. konst. *Gaudium et spes*, 22). Sve nas u Kristu podsjeća da mu svijet u kojemu živimo i njegova potreba za otkupljenjem nisu tuđi i poziva nas da se osjećamo aktivnim dijelom toga poslanja: »Pođite stoga na raskrižja i koga god nađete, pozovite« (Mt 22, 9).

Iz te samilosne ljubavi nitko nije isključen, nitko je ne može doživljavati nečim tuđim ili dalekim.

Iskustvo apostolâ

Povijest evangelizacije započinje oduševljenim traženjem Gospodina koji poziva i želi uspostaviti sa svakom osobom, tamo gdje se ona nalazi, dijalog prijateljstva (usp. Iv 15, 12-17). Apostoli su prvi koji nam o tome govore, sjećajući se čak i dana i sata kad su ga susreli: »Bila je otprilike deseta ura« (Iv 1, 39). Prijateljstvo s Gospodinom, vidjeti ga kako liječi bolesne, blaguje s grešnicima, hrani gladne, pristupa isključenima iz društva, dotiče nečiste, poistovjećuje se s potrebitima, poziva na blaženstva, uči na nov način i s vlašću, sve to ostavlja neizbrisiv trag, koji može pobuditi divljenje i "zaraznu" radost i nesebičnost koje se ne može obuzdati. Kao što je govorio pro-

rok Jeremija, to iskustvo je rasplamtjelo oganj njegove djelotvorne prisutnosti u našem srcu koji nas tjera vršiti poslanje, premda ponekad za sobom povlači žrtve i nerazumijevanja (usp. 20, 7-9). Ljubav je uvijek u pokretu i pokreće nas da s drugima dijelimo najljepši navještaj i izvor nade: »Našli smo Mesiju!« (Iv 1, 41).

S Isusom smo vidjeli, čuli i iskusili da sve može biti drugačije. On je, već sada, uveo u buduća vremena dozivajući nam u pamet bitnu značajku našega čovječstva, koja je mnogo puta zaboravljena: »stvoreni smo za puninu koja se može postići samo u ljubavi« (enc. *Fratelli tutti*, 68). To su nova vremena koja pobuđuju vjeru koja može dati poticaj inicijativama i oblikovati zajednicu, polazeći od muškaraca i žena koji uče preuzimati na sebe teret vlastite i krhkosti drugih ljudi, promičući bratstvo i socijalno prijateljstvo (usp. *ibid.*, 67). Crkvena zajednica pokazuje svoju ljepotu svaki put kad se sa zahvalnošću spominje da je Gospodin prvi nas ljubio (usp. 1 Iv 4, 19). »Gospodina posebna ljubav nas iznenađuje, a čuđenje, po svojoj naravi, ne može se s naše strane ni posjedovati ni nametati [...] Jedino tako može procvasti čudo besplatnosti, besplatnog sebedarja. I misijski se žar ne može nikada steći misaonim naporom ili promućurnošću. Staviti se "u stanje misije" odraz je zahvalnosti« (Poruka Papinskim misijskim djelima, 21. svibnja 2020.).

Ipak, vremena nisu bila laka; prvi su kršćani započinjali svoj vjerski život u neprijateljskom i teškom okruženju. Iskustva marginalizacije i zatočeništva isprepletala su se s unutarnjim i vanjskim otporima koji kao da su proturječili pa čak i negirali ono što su vidjeli i čuli. Ali sve to ne samo da nije predstavljalo

teškoću ili prepreku koja bi ih mogla dovesti do toga da se prignu ili zatvore u sebe same, nego ih je nagnalo da svaku nepriliku, protivštinu i teškoću pretvore u prigodu za poslanje. Same ograničenosti i prepreke postale su povlašteno mjesto za pomazati sve i svakoga Gospodinovim Duhom. Ništa i nitko nije mogao biti isključen iz oslobađajućega navještaja.

O svemu tome imamo živo svjedočanstvo u Djelima apostolskim, knjizi koju učenici misionari uvijek imaju pri ruci. To je knjiga u kojoj se opisuje kako je evanđelje, tamo gdje se pronosilo, uvijek ostavljalo iza sebe ugodan miris pobuđujući radost koju samo Duh može dati. Knjiga Djela apostolska uči nas uvijek se u kušnjama čvrsto držati Krista, kako bi u nama sazrelo »uvjerenje da Bog može djelovati u svakoj situaciji, pa i usred prividnih neuspjeha« kao i sigurnost »da onaj koji se žrtvuje i daje Bogu iz ljubavi sigurno će biti plodan« (apost. pob. Evangelii gaudium, 279).

Tako i mi: ni sadašnji povijesni trenutak nije lak. Ova situacija pandemije iznijela je na vidjelo i još više povećala žalost, samoću, siromaštvo i nepravde od kojih su mnogi već i ranije trpjeli i razotkrila je naše lažne sigurnosti, podjele i polarizacije koje nas tiho uništavaju. Najslabiji i najranjiviji još su snažnije doživjeli svoju slabost i ranjivost. Iskusili smo obeshrabenost, razočaranost, muku. Nije nam mogla promaći ni konformistička gorčina koja oduzima nadu. Mi, međutim, »ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom, a sebe slugama vašim poradi Isusa« (2 Kor 4, 5). Zato u našim zajednicama i našim obiteljima slušamo jeku riječi života koja se razliježe našim srcima i govori nam: »Nije ovdje, nego uskrsnu!« (Lk 24, 6). To je riječ nade koja zatire svaki determinizam i, onima koji dopuste da ih dotakne, daruje potrebnu slobodu i odvažnost ustati na noge i kreativno tražiti sve moguće načine živjeti samilost, "sakramental" Božje blizine nama ljudima koji ne ostavlja nikoga ležati kraj puta.

U ovom vremenu pandemije, suočeni s napašću prikrivanja i opravdavanja ravnodušnosti i apatije u ime zdrave socijalne distance,

prijeko je potrebno poslanje samilosti koje može pretvoriti nužnu distancu u mjesto susreta, skrbi i promicanja. »Što vidjesmo i čusmo« (Dj 4, 20), milosrđe koje nam je iskazano, pretvara se u uporišnu točku i daje nam vjerodostojnost koji nam omogućuju povratiti zajedničku strast za stvaranje »zajednice pripadnosti i solidarnosti čemu se moraju posvetiti vrijeme, trud i dobra« (enc. Fratelli tutti, 36). Božja je riječ ta koja nas svakodnevno otkupljuje i spašava od izgovorâ koji nas vode tome da se zatvaramo u najkukavniji od svih skepticizama: "ionako će sve opet biti isto, ništa se neće promijeniti". A na pitanje: "zašto bih se trebao odricati svojih sigurnosti, lagodnosti i užitaka ako ne mogu vidjeti nikakav važan rezultat?", odgovor je uvijek isti: »Isus Krist je izvojevao pobjedu nad grijehom i smrću i sada je svemogućí. Isus Krist doista živi« (usp. apost. pob. Evangelii gaudium, 275) i želi da i mi budemo živi, da budemo braća i da znamo u sebe primiti i s drugima dijeliti tu nadu. U sadašnjim okolnostima prijeko su potrebni misionari nade, pomazani od Gospodina, koji su kadri na proročki način podsjećati da se nitko ne može sâm spasiti.

Neka se i iz našega grla, kao u apostolâ i prvih kršćana, iz sve snage zaori ono: »Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo« (Dj 4 20). Sve što smo primili, sve što nam je Gospodin postupno darivao, dao nam je da bismo se mogli time služiti i besplatno drugima davati. Kao što su apostoli svojim očima vidjeli, čuli i rukama opipali Isusovo spasenje (usp. 1 Iv 1, 1-4), tako mi danas možemo trpeće i slavno Kristovo tijelo doticati u svakodnevnom životu i smoći hrabrosti sa svima dijeliti sudbinu nade, taj nedvojbeni znak koji je plod spoznaje da je Gospodin uvijek uz nas. Kao kršćani ne možemo zadržati Gospodina samo za sebe: evangelizacijsko poslanje Crkve svoju punu i javnu vrijednost očituje u promjeni svijeta i očuvanju stvorenja.

Poziv svakome od nas

Tema ovogodišnjega Svjetskog dana misija, »Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo« (Dj 4 20), poziv je svakome od nas da

“preuzmemo odgovornost” i upoznamo druge s onim što nosimo u srcu. Po tom je poslanju Crkva uvijek bila prepoznatljiva: »Ona je upravo radi naviještanja Evanđelja« (sveti Pavao VI., apost. pob. Evangelii nuntiandi, 14). Naš vjerski život, naime, kad se odvajamo od drugih ili se zatvaramo u male skupine, kopni, gubi proročki duh i sposobnost divljenja i zahvalnosti. Po samoj svojoj dinamici on zahtijeva veću otvorenost kojom možemo doći do svijeta i zagrliti ih. Prvi kršćani ne samo da nisu podlegli napasti zatvaranja u neku elitu, nego su bili privučeni od Gospodina i novog života koji je On nudio poći među narode svjedočiti ono što su vidjeli i čuli: Božje kraljevstvo je blizu. Činili su to s velikodušnošću, zahvalnošću i plemenitošću onih koji siju svjesni da će drugi uživati plodove njihova truda, zalaganja i njihove žrtve. Zato volim podsjetiti da »čak i oni koji su najslabiji, ograničeni i koji nose rane na svojoj duši mogu biti misionari na svoj način, jer se uvijek treba omogućiti da se dobro prenosi, čak i ako koegzistira s mnogim slabostima« (posin. apost. pob. Christus vivit, 239).

Na Svjetski dan misija, koji se svake godine slavi pretposljednje nedjelje listopada, sjećamo se sa zahvalnošću svih onih koji nam, svojim svjedočanstvom života, pomažu obnoviti naš krsni zavjet da ćemo biti velikodušni i radosni apostoli evanđelja. Posebno se spominjemo onih koji su bili kadri krenuti na put, ostaviti zemlju i obitelj kako bi evanđelje, bez odlaganja i strahova, došlo do narodâ i gradova u kojima je mnogo onih koji su žedni blagoslova.

Razmišljanje o njihovom misijskom svjedočenju potiče nas da budemo hrabri i ustrajno molimo »gospodara žetve da radnike pošalje u žetvu svoju« (Lk 10, 2). Svjesni smo, naime, da poziv na poslanje nije nešto što pripada prošlosti ili romantična uspomena iz nekih drugih vremena. Isusu danas trebaju srca koja znaju živjeti poziv kao pravu ljubavnu priču koja će ih potaknuti ići na periferije svijeta i postaviti vjesnicima i oruđima samilosti. Poziv je to koji On upućuje svima, iako ne svakomu na isti način. Sjetimo se da ima periferijâ koje se nalaze blizu nas, u središtu nekoga grada, ili u vlastitoj obitelji. Postoji također vid sveopće otvorenosti ljubavi koji nije zemljopisni nego egzistencijalni. Uvijek, ali napose u ovim vremenima pandemije, važno je svaki dan rasti u sposobnosti proširiti svoj vlastiti krug i doći do onih za koje ne doživljavamo spontano da pripadaju “našem interesnom svijetu” iako su tu blizu nas (usp. enc. Fratelli tutti, 97). Vršiti svoj poslanje u životu znači odvažiti se gajiti iste osjećaje kao Isus Krist i vjerovati s njim da je osoba uz mene moj brat i moja sestra. Neka njegova suosjećajna ljubav probudi i naše srce i sve nas učini učenicima misionarima.

Neka Marija, prva učenica misionarka, poveća u svim krštenicima želju da budu sol i svjetlo u našim zemljama (usp. Mt 5, 13-14).

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 6. siječnja 2021., svetkovina Bogojavljenja.

FRANJO

Apostolsko pismo pape Franje m.p. „Spiritus Domini“ - O izmjeni kan. 230 § 1 Zakonika kanonskog prava o pristupanju žena službama lektorata i akolitata

GOSPODINOV DUH, trajan izvor života i poslanja Crkve, članovima Božjeg naroda dijeli darove koji svakome omogućuju da na drukčiji način doprinosi izgradnji Crkve i naviještanju Evanđelja. Te karizme, nazvane službama, jer ih Crkva javno prepoznaje i uspostavlja, dostupne su zajednici i njezinu poslanju u stabilnom obliku.

U nekim slučajevima ovaj doprinos služenja potječe i iz određenog sakramenta, sakramenta svetog reda. Druge zadaće, tijekom povijesti, uspostavljene su u Crkvi i povjerene kroz nesakramentalni liturgijski obred pojedinim vjernicima, zahvaljujući određenom obliku vršenja krsnog svećeništva, i kao pomoć u određenoj službi biskupa, prezbitera i đakona.

Slijedom časne tradicije, primanje „laičkih službi“, koje je [sveti Pavao VI. uređio motu proprio Ministeria quaedam \(17. kolovoza 1972.\)](#), prethodilo je primanju sakramenta svetog reda u svrhu pripreme, premda su takve službe dodijeljene drugim prikladnim muškim vjernicima.

Neke skupštine Biskupske sinode naglasile su potrebu da se ovaj predmet istraži i doktrinarno, tako da on odgovara prirodi prethodno spomenutih karizmi i potrebama vremena, nudeći odgovarajuću potporu ulozi evangelizacije koja pripada crkvenoj zajednici.

Prihvaćajući ove preporuke, posljednjih se godina dogodio doktrinarni razvoj koji je naglasio kako se određene službe, ustanovljene od Crkve, temelje na zajedničkom preduvjetu krštenja kojeg primamo i kraljevskog svećenstva u koje se ugrađujemo po njemu; one se u osnovi razlikuju od zaredene službe primlje-

ne po sakramentu reda. Tako je čak i ustaljena praksa u Latinskoj Crkvi potvrdila da se ove „laičke službe“, budući da su utemeljene na sakramentu krštenja, mogu povjeriti svim prikladnim vjernicima, muškog ili ženskog spola, u skladu s onim što je već predviđeno kan. 230 §2.

Slijedom toga, nakon što sam saslušao mišljenja nadležnih dikasterija, odlučio sam izmijeniti kan. 230 §1 Zakonika kanonskog prava. Stoga određujem da će kan. 230 §1 Zakonika kanonskog prava ubuduće imati sljedeću formulaciju:

Laicima prikladne dobi i vrlina, određenih odlukom biskupske konferencije, može se po propisanom bogoslužnom obredu trajno dodijeliti služba čitača i akolita; međutim, dodjeljivanje takve službe ne daje im pravo na crkveno uzdržavanje ili naknadu.

Također, nalažem izmjenu i ostalih odredbi sa zakonskom snagom koje se odnose na ovaj kanon.

Propisujem da odredbe ovog Apostolskog pisma u obliku motuproprija, imaju čvrstu zakonsku snagu, unatoč bilo čemu suprotnom, čak i kada bi to bilo dostojno posebnog spominjanja, i neka se one kao odredbe proglase objavljivanjem u *L'Osservatore Romano*, stupajući na snagu istoga dana, a potom neka se objave u službenom glasilu *Acta Apostolicae Sedis*.

Dano u Rimu, pri svetom Petru, dana 10. siječnja 2021., na blagdan Krštenja Gospodina, osme godine mog pontifikata.

FRANJO

Pismo pape Franje prefektu kongregacije za nauk vjere kardinalu Luisu Ladariji Ferreru - poslano uz objavu m.p. „Spiritus Domini“

Duh Sveti, veza ljubavi između Oca i Sina, gradi i hrani zajedništvo cjelokupnog Božjeg naroda, pobuđujući u njemu brojne različite darove i karizme (usp. Franjo, Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, br. 117). Kroz sakramente krštenja, potvrde i euharistije članovi Tijela Kristova dobivaju od Duha Uskrslog Gospodina, u različitim oblicima, one darove koji im omogućuju da daju potreban doprinos izgradnji Crkve i navješčaju Evanđelja svakom stvorenju.

U vezi s tim, apostol Pavao razlikuje darove milosti – karizme („charismata“) i službe („diakoniat“ – „ministeria“ [usp. Rim 12, 4 i Kor 12, 12 i dalje]). Prema tradiciji Crkve, službama se nazivaju različiti oblici koje karizme poprimaju kad su javno prepoznate i dostupne zajednici i njezinu poslanju.

U nekim slučajevima služba potječe iz određenog sakramenta, svetog reda: to su „zaredeni“ službenici: biskup, prezbiter i đakon. U drugim slučajevima, nakon potrebne formacije, služba se povjerava osobi, koja je primila krštenje i krizmu i u kojoj se prepoznaju određene karizme, u liturgijskom činu kojeg predvodi biskup: tada govorimo o „uspostavljenim“ službama. Mnoge druge crkvene službe obavljaju mnogi članovi zajednice, za dobro Crkve, često na dulji vremenski period i s velikom učinkovitošću, bez ikakvog posebnog obreda predviđenog za dodjelu takve službe.

Tijekom povijesti, s promjenom crkvenih, socijalnih i kulturnih okolnosti, obavljanje službi u Katoličkoj Crkvi poprimalo je različite oblike, iako je razlika ne samo među službama, već i stupnjevima između uspostavljenih službenika (ili „laičkih“) i „zaredenih“ službenika ostala netaknuta.

Prvi su posebni izrazi svećeničkog i kraljevskog dostojanstva koje pripada svakog krštenoj osobi (usp. 1 Pt 2, 9); potonji su svojstveni nekim od članova Božjeg naroda koji kao biskupi i prezbiteri „primaju misiju i

sposobnost da djeluju u osobi Krista Glave“ ili kao đakoni „koji mogu služiti narodu Božjem u posluživanju liturgije, riječi i milosrđa“ (Benedikt XVI., Apostolsko pismo u obliku motuproprija *Omnium in mentem*, 26. listopada 2009.). Izrazi poput krsnog svećenstva i zaredenog (ili ministerijalnog) svećenstva također se koriste za ukazivanje na tu razliku. U svakom slučaju, vrijedi ponoviti da su oni, riječima Dogmatske konstitucije *Lumen gentium* Drugoga vatikanskog sabora, „usmjereni jedno prema drugomu; jedno i drugo, naime, imaju na svoj poseban način udjela u jednom Kristovu svećeništvu“ (LG, br. 10). Crkveni se život hrani ovim međusobnim odnosom, a hrani se i plodnom napetošću između ova dva pola svećeništva, ministerijalnog i krsnog, koji su, unatoč razlici, ukorijenjeni u jednom Kristovom svećeništvu.

U skladu s učenjem Drugoga vatikanskog sabora, vrhovni svećenik sveti Pavao VI. želio je preispitati praksu s obzirom na nezaređene službenike u Latinskoj Crkvi – do tada zvane „niži redovi“ – prilagođavajući je potrebama vremena. Tu se prilagodbu, međutim, ne smije tumačiti kao zamjenu prethodne nauke, već kao provedbu dinamike koja karakterizira prirodu Crkve, koja je uvijek pozvana uz pomoć Duha Istine odgovoriti na izazove svakog doba, u poslušnosti Objavi. Apostolsko pismo u obliku motuproprija *Ministeria quaedam* (15. kolovoza 1972.) oblikuje dvije službe (zadace), službu lektora i službu akolite. Prva je blisko povezana sa službom riječi, a druga sa službom oltara, ne isključujući mogućnost uspostave drugih „službi“ od strane Svete Stolice, a na zahtjev biskupskih konferencija.

Nadalje, različiti oblici obavljanja službe nezaređenih službenika nisu samo sociološka posljedica želje za prilagodbom osjetljivosti ili kulturi vremena i mjesta, već su određeni potrebom da se u svakoj lokalnoj/partikularnoj Crkvi omogući, u zajedništvu sa svima ostalima i imajući Crkvu koja je u Rimu kao središte

jedinstva, živjeti liturgijski čin, služiti siromašnima i naviještati Evanđelje u vjernosti poslanju Gospodina Isusa Krista. Zadatak je pastira Crkve prepoznati darove svake krštene osobe, usmjeravati ih prema određenim službama, promicati ih i koordinirati, tako da doprinose dobru zajednice i poslanju povjerenom svim učenicima.

Predanost vjernika laika, koji su „jednostavno velika većina Božjeg naroda“ (Franjo, Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, br. 102), zasigurno se ne može i ne smije ograničiti na vršenje „nezaređenih“ službi (usp. Franjo, Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, br. 102). Međutim, bolje definiranje tih službi i preciznije pozivanje na odgovornost koja se za svakog kršćanina rada u sakramentu krštenja i krizme, može pomoći Crkvi da ponovno otkrije osjećaj zajedništva koji joj je svojstven i pokrene obnovljenu predanosti katehezi i slavlju vjere (usp. Franjo, Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, br. 102). I upravo u tom ponovnom otkriću međusobna plodna sinergija koja proizlazi iz ministerijalnog i krsnog svećeništva može doći do boljeg izražaja. Ta uzajamnost, od služenja sakramentu oltara, pozvana je teći, u razlikovanju zadataka, u toj službi, „čineći Krista srcem svijeta“, što je posebno poslanje cijele Crkve. Upravo ova jedinstvena služba, iako različita, u korist svijeta proširuje vidike poslanja Crkve, sprječavajući je da se povuče u neplodnu logiku usmjerenu prije svega na potraživanje prostora moći i pomažući joj da se doživi kao duhovna zajednica koja „hoda zajedno s čitavim čovječanstvom i sa svijetom proživljava istu zemaljsku sudbinu“ (GS, br. 40). U ovoj se dinamici uistinu može razumjeti značenje „izlaska Crkve“.

Na tragu zacrtane obnove Drugoga vatikanskog sabora, danas se sve više osjeća hitnost da se ponovno otkrije suodgovornost svih krštenih u Crkvi, a posebno poslanje laika. Posebni sabor Biskupske sinode za regiju Panamazoniju (6. – 27. listopada 2019.), u petom je poglavlju završnog dokumenta, nagovijestio potrebu razmišljanja o „novim putovima crkvene ministerijalnosti“. Ne samo za Crkvu u Amazoniji, već za cijelu Crkvu, u raznim si-

tuacijama, „hitno je da se službe unapređuju i dodjeljuju muškarcima i ženama... Crkvu krštenih muškaraca i žena moramo konsolidirati promicanjem službe i, prije svega, svijesti o dostojanstvu krštenja“ (Završni dokument, br. 95).

U vezi s tim poznato je da [motuproprij Ministeria quaedam](#) službu lektorata i akolitata zadržava samo za muškarce, a sukladno tome kan. 230 §1 Zakonika kanonskoga prava to i utvrđuje. Međutim, u novije vrijeme i u mnogim crkvenim kontekstima primijećeno je da bi ukidanje takve zadržke moglo doprinijeti očitovanju zajedničkog krsnog dostojanstva članova Božjeg naroda. Već povodom XII. Redovite opće skupštine biskupske sinode o Riječi Božjoj u životu i poslanju Crkve (5. – 26. listopada 2008.) sinodski su oci izrazili želju „da služba lektorata bude dostupna i ženama“ (usp. Prijedlog br. 17); i u Postsinodalnoj apostolskoj pobudnici Verbum Domini (30. rujna 2010.), Benedikt XVI. precizirao je da je munus lektora u liturgijskom slavlju, a na poseban način da je i služba lektorata kao takva, u latinskom obredu laička služba (usp. br. 58).

Stoljećima je „časna tradicija Crkve“ ono što se nazivalo „nižim redovima“ – uključujući lektorat i akolitat – smatrala koracima na putu koji je trebao voditi do „viših redova“ (subđakoniat, đakoniat, prezbiterat). Budući da je sakrament reda bio rezerviran samo za muškarce, to je vrijedilo i za niže redove.

Jasnija razlika između onoga što se danas naziva „nezaređenim (ili laičkim) službama“ i „zaređenim službama“ omogućava da se ova prva služba ne pridržava samo muškarcima. Ako s obzirom na zaređene službenike Crkva „nema nikakve ovlasti podijeliti svećenički red ženama“ (usp. Sv. Ivan Pavao II., Apostolsko pismo Ordinatio sacerdotalis, 22. svibnja 1994.), za nezaređene službe to je moguće, i danas se čini prikladnim prevladati ovaj pridržaj. On je imao svoje značenje u određenom kontekstu, ali se može preispitati u novim kontekstima, uvijek imajući ispred sebe kriterij vjernosti Kristovu nalogu i želju za življenjem i naviještanjem evanđelja koje su apostoli preni-

jeli i povjerali Crkvi da bi se ono moglo vjerno slušati, sveto čuvati, vjerno naviještati.

Ne bez razloga, sveti Pavao VI. upućuje na tradiciju venerabilis, a ne na tradiciju veneranda, u strogom smislu (to jest, koja se „mora“ poštivati): može se prepoznati kao valjana, i to već dugo vremena jest; međutim, ona nije obvezujuća, jer po naravi službe lektorata i akolitata ne proizlazi da su one pridržane samo za muškarce. Pružanje laicima oba spola mogućnost pristupa službi akolitata i lektorata, zahvaljujući njihovom sudjelovanju u krsnom svećeništvu, povećat će prepoznavanje, također kroz liturgijski čin (instituciju), dragocjenog doprinosa koji već neko vrijeme velik broj laika, uključujući žene, pruža životu i poslanju Crkve.

Iz tih razloga smatrao sam prikladnim ustanoviti da kao čitači ili akoliti mogu biti postavljeni ne samo muškarci, nego i žene po kojima i u kojima Crkva, razlučivanjem pastira i nakon odgovarajuće formacije, prepoznaje „čvrstu volju da vjerno služe Bogu i kršćanskom narodu“, kako je napisano u motupropriju Ministeria quaedam, temeljem sakramenata krštenja i krizme.

Izbor da se te službe dodijele i ženama, što podrazumijeva stabilnost, javno priznanje i biskupov mandat, čini sudjelovanje svih u djelu evangelizacije učinkovitijim u Crkvi. „Tako se također ostvaruje da žene imaju stvaran i djelotvoran utjecaj na organizaciju, na najvažnije odluke i na vođenje zajednice, ali to ne prestaju činiti sa stilom koji je vlastit njihovu ženskom pečatu“ (Franjo, Apostolska pobudnica Querida Amazonia, br. 103). „Krsno svećenstvo“ i „služenje zajednici“ predstavljaju dva stupa na kojima se temelji institucija službi.

Na taj će način postati i sve očitijim – osim što će se odgovoriti na ono što je potrebno za poslanje u današnje vrijeme, i prihvatiti svjedočenje tolikog broja žena koje su se brinule i koje se brinu o službi Riječi i Oltara, i za one koji se formiraju za zaređene službenike – da

su službe čitača i akolita ukorijenjene u sakramentu krštenja i krizme. Tako će, na putu koji vodi do đakonskog i svećeničkog ređenja, oni koji su postavljeni za čitače i akolite bolje razumjeti da su sudionici zajedničke službe s drugim krštenim muškarcima i ženama. Tako će svećeništvo koje je vlastito svakom vjerniku (communis sacerdotio) i svećeništvo zaređenih službenika (sacerdotium ministeriale seu hierarchicum) pokazivati još jasniju usmjerenost jedno drugome (usp. LG, br. 10), za izgradnju Crkve i svjedočenje Evanđelja.

Zadatak biskupskih konferencija bit će utvrditi odgovarajuće kriterije za razlučivanje i formaciju kandidata za službe čitača ili akolitata, ili drugih službi za koje smatraju da ih treba uspostaviti, u skladu s onim što je već predviđeno u motupropriju Ministeria quaedam, uz odobrenje Svete Stolice i prema potrebama evangelizacije na njihovom teritoriju.

Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata osigurat će provedbu spomenute reforme izmjenom tipskog izdanja Rimskog pontifikala ili izmjenom obreda „Postavljanje čitača i akolita“.

Obećavajući svoje molitve, Vašoj Eminenciji srdačno podjeljujem svoj apostolski blagoslov, kojeg rado upućujem i svim članovima i suradnicima Kongregacije za nauk vjere.

Iz Vatikana, 10. siječnja 2021., blagdana Krštenja Gospodinova.

FRANJO

Poruka pape Franje za 55. Svjetski dan sredstava društvenih komunikacija 2021. [16. Svibnja 2021.]

»Dođi i vidi« (Iv 1, 46). Komunicirati susrećući osobe tamo gdje jesu i kakve jesu

Draga braćo i sestre,

poziv »dođi i vidi«, koji prati Isusove prve dirljive susrete sa svojim učenicima, ujedno je metoda svake istinske ljudske komunikacije. Da bismo mogli govoriti istinu o životu koja postaje povijest (usp. Poruku za 54. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija, 24. siječnja 2020.), potrebno je izaći iz samodopadne preuzetnosti da to „već znamo“ i dati se na put, ići da bismo vidjeli, biti s ljudima, slušati ih, prikupljajući korisne sugestije stvarnosti, koje će nas uvijek iznova na određeni način iznenaditi. »Zadivljeno otvori oči onome što ćeš vidjeti i pusti da ti ruku ispuni svježi lahlor životnosti, tako da oni koji budu čitali tvoj tekst mogu „opipati“ čudesno drhtanje života«, savjetovao je bl. Emanuel Lozano Garrido [1] svojim kolegama novinarima. Zato ovogodišnjem Poruku želim posvetiti pozivu „dođi i vidi“ kao sugestiju za svaki komunikacijski izričaj koji želi biti jasan i iskren: u novinarskoj redakciji kao i u svijetu interneta, u redovitom propovijedanju Crkve, kao i u političkoj ili društvenoj komunikaciji. „Dođi i vidi“ način je na koji se kršćanska vjera prenosi, počevši od onih prvih susreta na obalama Jordana i Genezaretskog jezera.

Poderati potplate cipelâ

Okrenimo se velikoj tematici informiranja. Pažljivi promatrači već se dugo žale na rizik ujednačavanja novina koje postaju kopije jedne drugih ili informativnih radijskih i televizijskih emisija, kao i informativnih sadržaja na mrežnim stranicama koji su vrlo slični i u kojima istraživanje i reportaža gube svoje mjesto i kvalitetu te se zamjenjuju stereotipnim, „uštogljenim“, autoreferencijalnim informiranjem koje sve manje uspijeva pokazati pravo stanje stvari i konkretan život ljudi te koje više nije sposobno razabirati najvažnije društvene pojave ni pozitivan doprinos koji proizlazi iz temelja samoga društva. Kriza iz-

davaštva vodi u rizik da se vijest oblikuje u redakcijama, pred računalom, za terminalima u tiskovnim agencijama i na društvenim medijima bez izlaženja na ulicu, „bez trošenja cipela“, bez susretanja osoba kako bi se tražile priče ili stekao neposredan uvid u određene situacije. Ako se ne otvorimo susretu, ostajemo puki vanjski promatrači, unatoč tehnološkim inovacijama koje imaju mogućnosti da nas stave pred sveobuhvatnom stvarnošću u koju smo, kako nam se čini, svi uronjeni. Svako je sredstvo korisno i dragocjeno samo u onoj mjeri u kojoj nas potiče da idemo vidjeti ono što inače ne bismo znali, ako se na Internet stave znanjâ koja u protivnom ne bi bila u opticaju i ako se omogućće susreti do kojih inače ne bi došlo.

Informativni detalji u evanđeoskom izvještaju

Prvim učenicima koji ga žele upoznati, nakon njegova krštenja u rijeci Jordanu, Isus odgovara: »Dođite i vidjet ćete« (Iv 1, 39), pozivajući ih na življenje zajedništva. Više od pola stoljeća poslije kada Ivan, već u vrlo poznoj dobi, piše svoje Evanđelje, spominje neke detalje u svom izvještaju koji otkrivaju njegovu prisutnost na tome mjestu i utjecaj koji je to iskustvo imalo na njegov život: »Bila je otprilike deseta ura«, bilježi on, to jest četiri popodne (usp. r. 39). Sutradan – pripovijeda dalje Ivan – Filip obavještava Natanaela o susretu s Mesijom. Njegov je prijatelj sumnjičav: »Iz Nazareta da može biti što dobro?« Filip ga ne pokušava uvjeriti argumentima, nego mu kaže: »Dođi i vidi« (usp. rr. 45-46). Natanael odlazi i vidi, i od toga se časa njegov život mijenja. Tako započinje kršćanska vjera. I tako se prenosi: kao neposredno poznavanje koje se rađa iz iskustva, a ne po čuvenju. »Sada više ne vjerujemo zbog tvoga kazivanja; ta sami smo čuli«, kažu ljudi Samarijanki nakon što se Isus zaustavio u njihovu gradu (usp. Iv 4, 39-42). „Dođi i vidi“ najlakši je način za upoznavanje stvarnosti. To

je najčestitija provjera svake poruke, jer da bi se nešto poznavalo, treba se s tim susresti, pustiti onome tko je preda mnom da mi govori i dopustiti da njegovo svjedočanstvo dopre do mene.

Zahvaljujući hrabrosti mnogih novinara

Novinarstvo, kao prikaz stvarnosti, zahtijeva sposobnost da se ide tamo gdje nitko drugi ne ide: pokrenuti se i željeti vidjeti. Značajelja, otvorenost i strast. Moramo zahvaliti hrabrosti i zalaganju tolikih profesionalaca – novinarâ, snimateljâ, montažerâ i redateljâ, koji se često u svom poslu izlažu velikim opasnostima – što danas, na primjer, znamo za teške situacije kroz koje prolaze progonjene manjine u različitim dijelovima svijeta; što su prokazana mnoga nasilja i nepravde počinjeni nad siromašnima i nad stvorenim svijetom; što se govori o mnogim zaboravljenim ratovima. Bio bi gubitak ne samo za informiranje nego za društvo u cjelini i za demokraciju kad bi tih glasova nestalo: osiromašenje za čovječanstvo.

Brojne situacije na našem planetu, još više u ovo vrijeme pandemije, obraćaju se svijetu komunikacije upućujući mu poziv da „dođe i vidi”. Postoji opasnost da se o pandemiji, pa tako i o svakoj krizi, govori samo iz perspektive bogatijeg svijeta, da se vode „dvostruka mjerila”. Mislimo na pitanje cjepivâ, zdravstvene skrbi općenito, na rizik od opasnosti isključivanja onih koji grcaju u najvećoj bijedi i oskudici. Tko će nam govoriti o iščekivanju ozdravljenja u najsiromašnijim selima Azije, Latinske Amerike i Afrike? Postoji opasnost da socijalne i ekonomske razlike na globalnom planu utječu na redoslijed distribucije cjepiva protiv covida, sa siromašnima uvijek a posljednjem mjestu i načelno zagovaranim pravom svih na zdravstvenu zaštitu lišenim stvarne vrijednosti. Ali i među onima koji su sretniji socijalna drama obitelji koje su brzo zapale u siromaštvo ostaje uglavnom skrivena: o bolnom prizoru ljudi koji se više ne srame stati u red ispred Caritasovih centara kako bi dobili paket sa živežnim namirnicama ne govori se previše.

Mogućnosti i zamke interneta

Internet sa svojim nebrojenim oblicima izražavanja na društvenim medijima može povećati mogućnost pripovijedanja i dijeljenja s drugima, omogućiti mnogo više očiju upe-renih prema svijetu protoka slika i svjedočanstava. Digitalna nam tehnologija pruža mogućnost primanja pravodobnih informacija iz prve ruke, koje su ponekad vrlo korisne: sjetimo se nekih izvanrednih situacija u kojima se prve vijesti, kao i prve servisne informacije, objavljuju upravo na internetu. Moćno je to oruđe koje od nas kao korisnika i potrošača traži odgovornost. Potencijalno svi možemo postati svjedoci događaja o kojima bi inače tradicionalni mediji propustili izvješćivati, dati svoj doprinos kao građani, otkriti više, također pozitivnih, priča. Zahvaljujući internetu imamo priliku pripovijedati o onome što vidimo, što se odigrava pred našim očima i dijeliti svjedočanstva s drugima.

No svima su već sada postali očiti rizici komunikacije na društvenim medijima koja nije provjerena. Već neko vrijeme znamo kako se lako može manipulirati porukama, pa čak i slikama zbog mnoštva razloga, ponekad samo zbog puke narcisoidnosti. Ta kritička svijest ne potiče na demonizaciju tog oruđa, nego na bolju sposobnost razlučivanja i zreliji osjećaj odgovornosti bilo u širenju bilo u primanju sadržaja. Svi smo odgovorni za komunikaciju u kojoj sudjelujemo, za informacije koje širimo, za kontrolu koju možemo zajedno provoditi nad lažnim vijestima razotkrivajući ih. Svi smo pozvani biti svjedocima istine: ići, vidjeti i dijeliti.

Ništa ne može zamijeniti pogled vlastitim očima

U komunikaciji nikada i ništa ne može u potpunosti nadomjestiti gledanje vlastitim očima. Neke se stvari mogu naučiti samo iz iskustva. Ne komuniciramo samo riječima, već i očima, tonom glasa i gestama. Snažna privlačnost kojom je Isus djelovao na one koji su ga susretali bila je povezana s istinitošću njegova navještaja, ali djelotvornost onoga što je govorio bila je neraskidivo povezana s nje-

govim pogledom, njegovim stavovima, pa čak i njegovom šutnjom. Učenici ne samo da su slušali njegove riječi, nego su ga gledali dok je govorio. Naime, u njemu – utjelovljenom Logosu – Riječ je postala Lice, nevidljivi Bog dao se vidjeti, čuti i dotaknuti, kao što piše isti Ivan (usp. 1 Iv 1, 1-3). Riječ je djelotvorna samo ako se “vidi”, samo ako čovjeka uvodi u iskustvo, u dijalog. To je razlog zašto je ono “dođi i vidi” bilo i jest bitno.

Pomislimo koliko je obilja isprazne rječitosti u našem vremenu, u svim područjima javnog života, poslovanja, kao i politike. »Govori beskonačno mnogo ni o čemu. U njega je zdravog umovanja taman kao dva pšenična zrnca skrivena u dvije bačve pljeve: treba vam cijeli dan da ih nađete, a kad ih napokon nađete, pokaže se da nisu bili vrijedni traženja.« [2] Te poticajne riječi engleskog dramatičara vrijede također za nas kršćanske komunikatore. Radosna vijest evanđelja proširila se svijetom zahvaljujući susretima licem u lice s muškarcima i ženama koji su prihvatili isti taj poziv: “dođi i vidi” i koji su ostali zadivljeni onim “većim” čovjekoljubljem koje je izbijalo iz pogleda, riječi i gesta onih koji su svjedočili Isusa Krista. Sva su sredstva važna i Pavao iz Tarza, sjajan komunikator kakav je bio, sigurno bi se služio elektroničkom poštom i porukama na društvenim mrežama. No, njegova vjera, nada i ljubav bili su ono što je ostavljalo dubok dojam na njegove suvremenike koji su ga slušali dok propovijeda i imali sreću provoditi s njim vrijeme, vidjeti ga sred okupljenog zbora ili u osobnom razgovoru. Promatrajući ga na djelu na mjestima na kojima se nalazio, imali su priliku uvjeriti se koliko je istinito i plodonosno za život naviještati spasenje koje je po Božjoj milosti pronosio. I tamo gdje tog Božjeg suradnika nije bilo moguće osobno susresti, učenici koje je poslao svjedočili su o njegovu načinu života u Kristu (usp. 1 Kor 4, 17).

»U našim su rukama knjige, u našim očima djela«, rekao je sveti Augustin [3] pozivajući nas da u stvarnosti vidimo ispunjenje proroštava prisutnih u Svetom pismu. Tako evanđelje iznova oživi svom snagom u naše dane svaki put kad primimo jasno svjedočanstvo onih čiji su se životi promijenili susretom s Isusom. Više od dvije tisuće godina kroz lanac susretâ prenosi se čar kršćanske avanture. Izazov koji se stavlja pred sve nas je, dakle, komunicirati susrećući ljude tamo gdje jesu i kakvi jesu.

Gospodine, nauči nas izići iz sebe samih,
upustiti se u traženje istine.
Nauči nas da idemo i vidimo,
nauči nas slušati
i ne gajiti predrasude.
Nauči nas ne donositi ishitrene zaključke.
Nauči nas ići tamo gdje nitko ne želi,
uzeti si vremena da shvatimo,
usmjeriti pozornost na ono što je bitno,
ne dopustiti da nas rastresenim čini ono
što je suvišno
i razlikovati varljivo od istinitog.
Udijeli nam milost da prepoznamo mjesta
u svijetu u kojima ti prebivaš
i iskrenost da pripovijedamo ono što smo
vidjeli.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 23. siječnja
2021., uoči spomena svetoga Franje Saleškog.

FRANJO

Poruka pape Franje za korizmu 2021.

“Evo, uzlazimo u Jeruzalem...” (Mt 20, 18). Korizma: vrijeme obnove vjere, nade i ljubavi

Draga braćo i sestre,

najavljujući učenicima svoju muku, smrt i uskrsnuće, kako bi ispunio Očevu volju, Isus im otkriva duboki smisao svoga poslanja i poziva ih da se u to uključe, radi spasenja svijeta.

Na korizmenom putu koji nas vodi do vazmenih slavlja sjetimo se Onoga koji »ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu« (Fil 2, 8). U ovo vrijeme obraćenja obnovimo svoju vjeru, napajajmo se na vrelu “žive vode” nade i otvorena srca prihvatimo Božju ljubav po kojoj postajemo braća i sestre u Kristu. U uskrsnoj noći obnovit ćemo naša krsna obećanja da bismo se, po Duhu Svetom, ponovno rodili kao novi muškarci i žene. No, kao i cio kršćanski život i sâm korizmeni hod sav je obasjan svjetlom uskrsnuća, koje oživljuje osjećaje, stavove i odluke onih koji žele slijediti Krista.

Post, molitva i milostinja, kakvima ih je Isus predstavio u svojem propovijedanju (usp. Mt 6, 1-18), uvjeti su i izraz našega obraćenja. Put siromaštva i odricanja (post), pogled i geste ljubavi prema ranjenom čovjeku (milostinja) i sinovski dijalog s Ocem (molitva) omogućuju nam uosobiti iskrenu vjeru, živu nadu i djelatnu ljubav.

1. Vjera nas poziva prihvatiti Istinu i postati njezinim svjedocima pred Bogom i pred svom našom braćom i sestrama.

U ovo korizmenom vremenu prihvatiti i živjeti Istinu očitovanu u Kristu ponajprije znači dopustiti Božjoj riječi, koju nam Crkva prenosi iz naraštaja u naraštaj, da nam progovori u srcu. Ta Istina nije umotvorina pridržana nekolicini izabranih, viših ili istaknutih umova, nego je to poruka koju primamo i možemo razumjeti zahvaljujući mudrosti srca, otvorena veličini Boga koji nas ljubi prije nego što smo toga i svjesni. Ta je Istina sâm Krist koji je, u potpunosti prihvaćajući naše čovječtvo, postao Put – zahtjevan, ali otvoren za sve

– koji vodi punini Života.

Post, ako se živi kao iskustvo odricanja, dovodi one koji ga čine u jednostavnosti srca do ponovnog otkrivanja Božjega dara i spoznaje istine o našoj stvarnosti bića stvorenih na njegovu sliku i priliku, koja u njemu nalaze puninu. Iskustvom slobodno prihvaćenog siromaštva, onaj koji posti i sam postaje siromašan i “zgrće” blago ljubavi primljene i dijeljene s drugima. Kad se tako shvaća i čini, post pomaže ljubiti Boga i bližnjega jer, kao što kaže sv. Toma Akvinski, ljubav je pokret koji usmjerava pažnju na drugoga, smatrajući ga jednim sa samim sobom (usp. enc. Fratelli tutti, 93).

Korizma je vrijeme vjere odnosno vrijeme u kojem se Boga prima u svoj život i omogućuje mu da se “nastani” kod nas (usp. Iv 14, 23). Postiti znači osloboditi naš život od svega što ga opterećuje pa i od prezasićenosti – istinitim ili lažnim – informacijama i kupovanjem proizvodâ da bismo otvorili vrata svojega srca Onome koji nam dolazi u posvemašnjem siromaštvu, ali »pun milosti i istine« (Iv 1, 14): Sinu Božjem, Spasitelju.

2. Nada kao “živa voda” koja nam omogućuje nastaviti svoj put.

Žena Samarijanka, od koje Isus traži da mu daje piti na zdencu, ne razumije na što On to misli kad joj kaže da joj može dati “vode žive” (Iv 4, 10). Ona isprva, naravno, misli na običnu vodu, no Isus cilja na Duha Svetoga kojega će dati u obilju u vazmenom otajstvu i koji ulijeva u nas nadu koja ne razočarava. Već u času u kojem najavljuje svoju muku i smrt, Isus naviješta nadu kad kaže: »treći dan [će] uskrsnuti« (Mt 20, 19). Isus nam govori o budućnosti širom otvorenoj Očevim milosrđem. Nadati se s njim i zahvaljujući njemu znači vjerovati da povijest ne završava na našim pogreškama, na našim nasiljima i nepravdama i na grijehu koji Ljubav pribija na križ. To znači primiti iz njegova otvorenog Srca Očevo oprostjenje.

U ovim tjeskobnim prilikama u kojima danas živimo i gdje se sve čini krhkim i nesigurnim, govoriti o nadi moglo bi djelovati kao provokacija. Ali korizmu upravo i imamo za to da se nadamo, da iznova svoj pogled upravimo na strpljivost Boga, koji se nastavlja brinuti za svijet koji je stvorio, dok smo se mi često loše odnosili prema njemu (usp. enc. *Laudato si'*, 32-33.43-44). To je nada u pomirenje na koju nas usrdno poziva sveti Pavao: »dajte, pomirite se s Bogom« (2 Kor 5, 20). Primajući oprostene u sakramentu pomirenja, koji je u središtu našeg puta obraćenja, mi sami širimo dalje oprostene: budući da smo ga mi sami primili, možemo ga dati svojom spremnošću da stupimo u brižni dijalog i pružamo utjehu onima koji su ranjeni. Božje oprostene, također po našim riječima i našim gestama, omogućuje nam doživjeti Uskrs bratstva.

U korizmi budimo pozorniji »govoriti riječi utjehe, koje tješe, daju snagu, hrabre i potiču, a ne riječi koje ponižavaju, rastužuju, rasrđuju, preziru« (enc. *Fratelli tutti* [FT], 223). Ponekad je, da bi se drugome dalo nadu, dovoljno biti »ljubazna osoba koja svoje strahove i sve ono što je tjera na žurbu ostavlja po strani kako bi drugome posvetila pažnju, nasmiješila mu se, rekla riječ ohrabrenja, omogućila prostor za slušanje usred tolike ravnodušnosti« (ibid. 224).

U sabranosti i tihoj molitvi, nada nam se daje kao nadahnuće i unutarnje svjetlo koje svojim svjetlom obasjava izazove i izbore s kojima se suočavamo u svome poslanju: eto zašto je od temeljne važnosti povući se na molitvu (usp. Mt 6, 6) i susresti se, u skrovitosti, s Ocem koji je sama nježnosti.

Živjeti korizmu s nadom znači osjetiti da smo, u Isusu Kristu, svjedoci novog vremena u kojem Bog "sve čini novo" (usp. Otk 21, 1-6). To znači primiti Kristovu nadu koji polaže svoj život na križu i kojeg Bog uskrisuje treći dan, »uvijek spremni na odgovor svakomu koji od [n]as zatraži obrazloženje nade koja je u [n]ama« (1 Pt 3, 15).

3. Ljubav, koju se živi po uzoru na Krista, u pažnji i suosjećanju prema svakoj osobi, naj-

viši je izraz naše vjere i naše nade.

Ljubav se raduje dok gleda druge kako rastu. To je razlog zašto pati kad je drugi u nevolji: usamljen, bolestan, beskućnik, prezren, u potrebi... Ljubav je zanos srca koji nam omogućuje izići iz sebe samih i koji gradi vezu dijeljenja i zajedništva.

»"Socijalna ljubav" omogućuje napredak prema civilizaciji ljubavi, na koju se svi možemo osjećati pozvanima. Ljubav, svojom univerzalnom dinamikom, može izgraditi novi svijet, jer to nije besplodni osjećaj, nego najbolji način za postizanje učinkovitih putova razvoja za sve« (FT, 183).

Ljubav je dar koji našem životu daje smisao i zahvaljujući kojem onoga koji je u neimaštini smatramo članom svoje obitelji, prijateljem i bratom. Ono malo, ako se dijeli s ljubavlju, nikad se ne potroši, nego postaje zalihom života i sreće. Tako se dogodilo s brašnom i uljem udovice u Sarafti, koja je ponudila kolačić proroku Iliji (usp. 1 Kr 17, 7-16) i s kruhovima koje Isus blagoslivlja, lomi i daje učenicima da ih razdijele mnoštvu (usp. Mk 6, 30-44). Isto je i s našom milostinjom, bila ona mala ili velika, kad se daje u radosti i jednostavnosti.

Živjeti korizmu ljubavi znači skrbiti za one koji pate, koji su napušteni ili su obuzeti tjeskobom zbog pandemije covida-19. U prilikama u kojima vlada velika neizvjesnost u pogledu budućnosti, spominjući se riječi koje je Bog uputio svome Sluzi: »Ne boj se, jer sam te otkupio« (Iz 43, 1), pružimo zajedno sa svojom ljubavlju riječ povjerenja i pomozimo drugome da osjeti da ga Bog ljubi kao svoje dijete.

»Samo pogledom čiji je horizont preobražen ljubavlju, koja vodi do toga da se spozna dostojanstvo drugoga, siromašne se može prepoznati i cijeniti u njihovu neizmjenom dostojanstvu i poštivati u njihovu vlastitom načinu života i kulturi, te ih tako stvarno integrirati u društvo« (FT, 187).

Draga braćo i sestre, svaka etapa života vrijeme je vjere, nade i ljubavi. Neka nam ovaj poziv da živimo korizmu kao put obraćenja,

molitve i dijeljenja svojih dobara s drugima pomogne obnoviti, kao zajednica i pojedinci, živi spomen one vjere koja dolazi od živoga Krista, nade oživljene dahom Duha Svetoga i ljubavi čiji je nepresušan izvor Očevo milosrdno srce.

Neka nas Marija, Spasiteljeva majka, vjerno prisutna podno križa i u srcu Crkve, podu-

pire svojom brižnom ljubavlju i neka nas blagoslov Uskrsloga prati na našem putu prema vazmenome svjetlu.

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 11. studenoga 2020., spomen svetoga Martina iz Toursa.

FRANJO

Poruka pape Franje biskupima, svećenicima, posvećenim osobama i vjernicima iz cijeloga svijeta za 58. Svjetski dan molitve za zvanja [25. Travnja 2021.]

Sveti Josip – san o pozivu

Draga braćo i sestre!

Dana 8. prosinca prošle godine, u prigodi sto pedesete obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve, započela je posebna godina posvećena tomu svecu (usp. Dekret Apostolske pokorničarne od 8. prosinca 2020.). Uz tu sam prigodu napisao apostolsko pismo *Patris corde*, čiji je cilj bio »povećati našu ljubav prema ovom velikom svecu«. Sveti Josip je izvanredna osoba, ali istodobno »toliko blizak našem vlastitom ljudskom iskustvu«. Nije činio zadivljujuće stvari, nije bio urešen nikakvim jedinstvenim karizmama, niti se činio posebnim u očima onih koji su ga susretali. Nije bio slavan niti se ičim isticao da bi privlačio pažnju drugih: evanđelja ne prenose ni jednu jedinu njegovu riječ. A ipak je svojim uobičajenim životom postigao nešto izvanredno u Božjim očima.

Bog gleda što je u srcu (usp. 1. Sam 16, 7), a u svetom Josipu prepoznao je srce oca sposobna davati i rađati život u svakodnevici. Zvanja imaju isti cilj: rađati i obnavljati živote svaki dan. Gospodin želi oblikovati srca očeva i majki: srca koja su otvorena, sposobna za velike inicijative, velikodušna u sebedarju, suosjećajna u otklanjanju tjeskobâ i postojana u jačanju nade. To je ono što svećeništvu i posvećenom životu silno treba poglavito danas u vremenima obilježenim krhkošću, ali i patnjama zbog pandemije, koja je urodila neizvje-

snostima i strahovima vezanima uz budućnost i sam smisao života. Sveti Josip dolazi nam u susret svojom krotkošću, kao jedan od svetaca iz susjedstva. Istodobno, njegovo nas snažno svjedočanstvo može voditi na našem putu.

Sveti Josip nam sugerira tri ključne riječi za poziv svakog pojedinca. Prva je san. Svatko u životu sanja o vlastitom ostvarenju. Opravdano je gajiti velike nade, uzvišena očekivanja koje prolazni ciljevi, kao što su uspjeh, novac ili zabava, ne mogu ispuniti. Kad bismo, naime, od ljudi tražili da svoj životni san izraze jednom riječju, ne bi bilo teško zamisliti odgovor: "ljubav". A ljubav je ta koja životu daje smisao jer otkriva njegovu tajnu. Život se ima jedino ako se daje, posjeduje se samo ako se potpuno daruje. Sveti Josip nam ima mnogo toga za reći u vezi s tim jer je, preko snova koje mu je Bog nadahnuo, vlastiti život učinio darom.

Evanđelja govore o četiri sna (usp. Mt 1, 20; 2, 13.19.22). Bili su to Božji pozivi, ali ih nije bilo lako prihvatiti. Nakon svakog sna, Josip je morao mijenjati svoje planove i prihvatiti izazov i rizik, žrtvujući vlastite planove kako bi slijedio Božje tajanstvene planove. Pouzdavao se do kraja u Boga. Možemo se, međutim, zapitati: "Što je bilo u tome noćnom snu da se moglo u njega toliko povjerovati?" Iako se u davnini snovima pridavalo dosta pažnje, ipak nisu imali neku važnost s obzirom na konkret-

nu životnu stvarnost. A ipak je sveti Josip bez oklijevanja pustio da ga snovi vode. Zašto? Zato što je njegovo srce bilo usredotočeno na Boga. I mali je znak njegovu budnom "unutarnjem uhu" bio dovoljan da prepozna Božji glas. To vrijedi i za naše pozive: Bog se ne voli objavljivati na spektakularan način, vršeći prisilu nad našom slobodom. Blago i krotko nam priopćava svoje planove, ne zasljepljuje nas blještavim ukazanjima, već se nježno obraća našoj najdubljoj nutrini, postaje prislan s nama i govori nam kroz naše misli i osjećaje. I baš kao što je to učinio sa svetim Josipom, i nama nudi uzvišene i iznenađujuće ciljeve.

Snovi su, naime, odveli Josipa do pustovina koje nikada nije mogao ni zamisliti. Prvi je san doveo u krizu njegove zaručke, ali ga je učinio Mesijinim ocem; zbog drugoga se sna morao dati u bijeg u Egipat, ali je spasio život svoje obitelji. Nakon trećega, koji je najavio njegov povratak u domovinu, slijedi četvrti zbog kojeg je prisiljen ponovno promijeniti svoje planove i vratiti se natrag u Nazaret, upravo tamo gdje će Isus započeti naviještati Božje kraljevstvo. U svim tim preokretima pokazala se pobjedonosnom hrabrost slijediti Božju volju. Tako je to u pozivu: Božji poziv uvijek tjera čovjeka izići, darivati se i ići dalje. Nema vjere bez rizika. Samo kad se pouzdano prepustimo milosti i ostavimo po strani svoje planove i lagodnosti može se Bogu reći istinski "da". A svako "da" donosi plodove, jer prijanja uz veći plan, čije mi vidimo samo dijelove, ali kojega božanski Umjetnik poznaje i provodi kako bi svaki život postao remek-djelo. U tome smislu sveti je Josip uzor prihvaćanja Božjih planova. No, njegovo je prihvaćanje aktivno: on se nikad ne predaje i ne odustaje, Josip »nije pasivno rezigniran čovjek. On je hrabar i snažan protagonist« (Apostolsko pismo Patris corde, 4). Neka pomogne svima, posebno mladima u izboru zvanja, raspoznati i ostvariti Božje snove o njima; neka im ulije odvažnost da kažu "da" Gospodinu koji uvijek iznenađuje i nikad ne razočarava!

Drugi izraz koji označava put svetoga Josipa i njegova poziva jest služiti. Iz evanđelja se zorno vidi da je u svemu živio za druge, a

nikada za sebe. Sveti Božji narod naziva ga prečistim zaručnikom, otkrivajući time njegovu sposobnost da ljubi ne zadržavajući ništa za sebe. Oslobođajući ljubav od svakog oblika posjedovanja otvorio se, naime, još plodonosnijoj službi: njegova skrb ispunjena ljubavlju proteže se od naraštaja do naraštaja, a kao brižni čuvar proglašen je zaštitnikom Crkve. Kao onaj u čijoj se osobi otjelovio smisao života kao žrtve, zaštitnik je također umirućih: mnogi mole njegov zagovor za sretnu smrt. Njegovo služenje i žrtve bili su, međutim, mogući samo zato što ih je podupirala veća ljubav: »Svako istinsko zvanje rađa se iz sebedarja koje je zreli plod jednostavne žrtve. Ta vrsta zrelosti traži se također u svećeništvu i posvećenom životu. Neovisno o kojem je pozivu riječ: na brak, ženstvo ili djevičanstvo, dar samoga sebe neće se ostvariti ako se zaustavi na žrtvi; tada umjesto da bude znakom ljepote i radosti ljubavi, u opasnosti je da bude izrazom žalosti, tuge i frustracije« (ibid. 7).

Služenje, taj konkretni izraz sebedarja, nije bilo za svetoga Josip tek uzvišen ideal, nego je postalo pravilom svakodnevnog života. Potrudio se naći i urediti mjesto gdje će se Isus roditi; činio je sve što je bilo u njegovoj moći da ga zaštiti od Herodova gnjeva organizirajući pravovremeno putovanje u Egipat; spremno se vratio u Jeruzalem tražiti izgubljenog Isusa; uzdržavao je obitelj svojim radom, također u stranoj zemlji. Ukratko, prilagođavao se različitim okolnostima zahvaljujući svojoj sposobnosti da ne klone duhom kad stvari u životu ne idu onako kao što je zamislio: pokazao je raspoloživost karakterističnu za onoga koji živi da bi služio.

U tome je duhu Josip poduzeo brojna i često nepredvidiva putovanja u svom životu: od Nazareta do Betlehema radi popisa stanovništva, zatim u Egipat i ponovno u Nazaret te svake godine u Jeruzalem, svaki put spreman ići ususret novim okolnostima, ne jadikujući zbog onoga što ga je snašlo i spreman priteći drugome u pomoć u svakoj situaciji. Može se reći da je bio produžena ruka nebeskoga Oca prema njegovu Sinu na zemlji. Josip je, dakle, uzor svim zvanjima koja su upravo pozvana

biti vrijedne Očeve ruke za njegove sinove i kćeri.

Stoga volim zamišljati svetoga Josipa, čuvara Isusa i Crkve, kao čuvara zvanjâ. Njegova spremnost na služenje pokazuje, naime, da je bio skrbni čuvar. »On ustane, uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat« (Mt 2, 14), kaže se u Evanđelju i time pokazuje njegovu spremnost i posvećenost obitelji. Nije gubio vrijeme uzrujavajući se zato što su stvari krenule nizbrdo kako ne bi zanemarivao one koji su mu povjereni. Ta budna i brižna skrb znak je plodonosnog poziva. To je svjedočanstvo života dotaknutog Božjom ljubavlju. Kako samo lijep primjer kršćanskoga života dajemo kada ne težimo uporno ostvarenju vlastitih ambicija i kada ne dopuštamo da nas paralizira žal za nekim prošlim vremenima, nego posvećujemo brigu onomu što nam Gospodin, po Crkvi, povjerava! Tada Bog izlijeva na nas svojega Duha, njegovu stvaralačku snagu, te čini divne stvari, kao u Josipu.

Osim Božjeg poziva – po kojem se ostvaruju naši najveći snovi – i našega odgovora – koji se očituje u raspoloživom služenju i brižnoj skrbi – postoji i treći vid koji se provlači kroz život svetoga Josipa i kršćanski poziv te oblikuje njegovu svakodnevicu, a to je vjernost. Josip je »pravedan« čovjek (Mt 1, 19) koji se u djelatnoj šutnji svaki dan ustrajno drži Boga i njegovih planova. U posebno teškom času počinje "o svemu razmišljati" (usp. r. 20). Meditira, razmišlja: ne dopušta da ga obuzme žurba, ne podliježe napasti donošenja ishitrenih odluka i ne slijedi svoje instinkte, ne živi u jednome trenutku. Svemu pristupa smireno i staloženo. Zna da se život gradi samo stalnom spremnošću za donošenje velikih odluka. To odgovara krotkom i stalnom naporu kojim je obavljao skromni zanat tesara (usp. Mt 13, 55) zbog čega nije bio zanimljiv kroničarima toga doba, ali je već stoljećima nadahnuće nebrojenim očevima, radnicima i, općenito, kršća-

nima u njihovu svakodnevnom životu. Jer poziv, kao i život, sazrijeva samo svakodnevnom vjernošću.

Kako se jača ta vjernost? U svjetlu Božje vjernosti. Prve riječi koje je sveti Josip začuo u snu bile su poziv da se ne plaši, jer Bog je vjerran svojim obećanjima: »Josipe, sine Davidov, ne boj se« (Mt 1, 20). Ne boj se: riječi su to koje Gospodin upućuje i tebi, draga sestro, i tebi, dragi brate, kad, i usred neizvjesnosti i oklijevanja, u sebi osjetiš neodgodivu želju da njemu daruješ svoj život. To su riječi koje ti ponavlja kada se, tamo gdje se nalaziš, možda i usred kušnji i nerazumijevanja, boriš svakoga dana slijediti njegovu volju. To su riječi koje otkri-vaš kada se, na putu svoga poziva, vraćaš prvoj ljubavi. Riječi su to koje, kao neki refren, prate one koji svojim životom kažu Bogu "da", kao sveti Josip, u svakodnevnoj vjernosti.

Ta je vjernost tajna radosti. U nazaretskom domu, kaže se u jednom liturgijskom himnu, vladala je "čista radost". Bila je to svakodnevna i iskrena radost u jednostavnosti, radost koju iskuse oni koji drže do onog najvažnijeg, a to je vjerna bliskost Bogu i bližnjemu. Kako bi bilo lijepo kad bi isto jednostavno i blistavo ozračje, koje odsijeva vedrinom i nadom, prožimalo naša sjemeništa, naše redovničke ustanove, naše župne dvorove! Želim vam ovu radost, draga braćo i sestre, koji ste velikodušno učinili Boga svojim životnim snom da mu služite u braći i sestrama koji su vam povjereni, vjernošću koja je sama po sebi već svjedočanstvo, u vremenu obilježenom prolaznim odlukama i emocijama koje blijede ne ostavljajući u srcu nikakvu radost. Neka vas sveti Josip, čuvar zvanjâ, prati očinskim srcem!

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 19. ožujka 2021., svetkovina svetoga Josipa

FRANJO

Poruka pape Franje za 107. Svjetski dan selilaca i izbjeglica [26. Rujna 2021.]

Prema jednom sve većem “mi”

Draga braćo i sestre!

U enciklici *Fratelli tutti* izrazio sam zabrinutost i želju koji i dalje zauzimaju važno mjesto u mojemu srcu: »Jednom kad ova zdravstvena kriza mine, naš najgori odgovor bio bi još dublje utonuti u grozničavi konzumerizam i nove oblike sebičnoga samoodržanja. Dao Bog da na kraju više ne postoje “oni drugi”, već samo “mi”« (br. 35).

Upravo sam zato odlučio poruku za 107. svjetski dan migranata i izbjeglica posvetiti temi “Prema jednom sve većem mi”, želeći tako pružiti jasnu perspektivu našega zajedničkog putovanja u ovome svijetu.

Povijest toga “mi”

Ta je perspektiva prisutna u samom Božjem naumu stvaranja: »Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog i reče im: “Plodite se, i množite”« (Post 1, 27-28). Bog nas je stvorio kao muško i žensko, kao različita i komplementarna bića kako bismo zajedno oblikovali jedan “mi” koji raste iz naraštaja u naraštaj. Bog nas je stvorio na svoju sliku, na sliku svojega jednoga i trojedinog bića, zajedništva u različitosti.

A kad se čovjek zbog svoje neposlušnosti udaljio od Boga, Bog je u svojem milosrđu odlučio ponuditi put pomirenja i to ne pojedincima, nego čitavom narodu, jednomu “mi” koji će obuhvaćati cijelu ljudsku obitelj, sve narode: »Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima« (Otk 21, 3).

I na početku i na kraju povijesti spasenja postoji, dakle, jedan “mi”, a u njezinu je središtu otajstvo Krista koji je umro i uskrsnuo »da svi budu jedno« (Iv 17, 21). Međutim, sadašnje vrijeme pokazuje nam da je onaj “mi” koji Bog želi razbijen i rascjepkan, ranjen i izobličen. A

to se posebno potvrđuje u vremenima najvećih kriza, kao što je ova današnja pandemija. Zatvoreni i agresivni nacionalizmi (usp. *Fratelli tutti*, 11) te radikalni individualizam (usp. *ibid.*, 105) narušavaju ili dijele taj “mi” kako u svijetu tako i unutar Crkve. A najveću cijenu plaćaju oni koji najlakše mogu postati drugi, odnosno stranci, migranti, marginalizirani, oni koji žive na životnim periferijama.

Svi smo, zapravo, na istome brodu i zato smo pozvani zalagati se da ne bude više zidova koji nas dijele, da ne bude više “onih drugih”, nego samo jedan “mi”, velik kao cijelo čovječanstvo. Zato koristim prigodu koju pruža ovaj Dan da uputim dvostruki apel da zajedno težimo sve većem “mi” i obraćam se prije svega vjernicima katolicima, a zatim svim muškarcima i ženama svijeta.

Crkva koja je sve više katolička

Za članove Katoličke crkve taj se poziv pretače u zalaganje oko sve veće vjernosti katoličkoj vjeri, shvaćajući ono što je sveti Pavao stavio na srce zajednici u Efezu: »Jedno tijelo i jedan Duh – kao što ste i pozvani na jednu nadu svog poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst!« (Ef 4, 4-5).

Katolicizam Crkve, njezina univerzalnost, stvarnost je koju valja prihvaćati i živjeti u svakome dobu, u skladu sa željom i milošću Gospodina koji nam je obećao da će uvijek biti s nama, sve do kraja vremenâ (usp. Mt 28, 20). Njegov nas Duh osposobljava zagrliti sve ljude kako bismo ostvarili zajedništvo u različitosti, pomirujući razlike, nikada ne namećući jednolikost koja depersonalizira. U susretu s različitostima stranaca, migranata, izbjeglica, i u međukulturnom dijalogu kojim ovaj može uroditi, dana nam je mogućnost rasti kao Crkva, uzajamno se obogaćivati. Svaki je kršćanin, gdje god da se nalazio, punopravni član mjesne crkvene zajednice, član jedne jedine

Crkve, stanar istoga doma, član jedne jedine obitelji.

Vjernici katolici pozvani su zalagati se, svaki počevši od zajednice u kojoj živi, da Crkva postane sve uključivija, nastavljajući poslanje koje je Isus Krist povjerio apostolima: »Putom propovijedajte: "Približilo se kraljevstvo nebesko!" Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite! Besplatno primiste, besplatno dajte!« (Mt 10, 7-8).

Crkva je danas pozvana izići na ulice egzistencijalnih periferija te liječiti ranjene i tražiti izgubljene, bez predrasuda ili strahova, bez prozelitizma, nego spremna proširiti svoj šator da u njega primi sve ljude. Među onima koji nastanjuju periferije naći ćemo brojne migrante i izbjeglice, prognanike i žrtve trgovine ljudima, kojima Gospodin želi po nama pokazati svoju ljubav i navijestiti svoje spasenje: »Današnji migracijski tokovi predstavljaju novi misionarski "horizont", povlaštenu priliku za naviještanje Isusa Krista i njegova evanđelje ne napuštajući pritom vlastitu sredinu kao i za konkretno svjedočenje kršćanske vjere s ljubavlju i dubokim poštivanjem prema drugim religijskim izrazima. Susret s migrantima i izbjeglicama drugih konfesijâ i religijâ plodno je tlo za razvoj iskrenog i obogaćujućeg ekumenskog i međureligijskog dijaloga« (Obraćanje nacionalnim ravnateljima pastora za migrante, 22. rujna 2017.).

Svijet koji je sve više uključiv

Apeliram na sve muškarce i žene na svijetu da zajedno napreduju prema sve većem "mi" i da ponovno povežu ljudsku obitelj kako bi zajedno izgrađivali našu budućnost pravde i mira, vodeći računa o tome da nitko ne bude izostavljen.

Budućnost naših društava je "raznobojna" budućnost, obogaćena različitostu i međukulturnim odnosima. Zato moramo danas naučiti živjeti zajedno, u skladu i miru. Posebno mi je draga slika puka u Jeruzalemu koji, na "dan krštenja" Crkve na Pedeseticu, sluša navještaj spasenja neposredno nakon silaska Duha Svetoga: »Parti, Međani, Elamljani, žitelji Me-

zopotamije, Judeje i Kapadocije, Ponta i Azije, Frigije i Pamfilije, Egipta i krajeva libijskih oko Cirene, pridošlice Rimljani, Židovi i sljedbenici, Krećani i Arapi – svi ih mi čujemo gdje našim jezicima razglašuju veličanstvena djela Božja« (Dj 2, 9-11).

To je ideal novog Jeruzalema (usp. Iz 60; Otk 21, 3), gdje svi narodi, ujedinjeni u miru i slozi, slave Božju dobrotu i čuda stvorenoga svijeta. Ali da bismo dostigli taj ideal moramo se svi zalagati da rušimo zidove koji nas razdvajaju i graditi mostove koji će podupirati kulturu susreta, svjesni duboke međupovezanosti koja postoji među nama. U tome pogledu, suvremene migracije pružaju nam priliku da pobijedimo svoje strahove i dopustimo da nas obogati različitost dara svake osobe. Dakle, granice, ako to želimo, možemo pretvoriti u povlaštena mjesta susreta na kojima se može razviti čudo sve većeg "mi".

Od svih muškaraca i žena u svijetu tražim da dobro upotrebljavaju darove koje nam je Gospodin povjerio kako bismo očuvali i učinili još ljepšim svijet koji je stvorio: »Neki je ugledan čovjek imao otputovati u daleku zemlju da primi svoje kraljevstvo pa da se vrati. Dozva svojih deset slugu, dade im deset mna i reče: "Trgujte dok ne dođem"« (Lk 19, 12-13). Gospodin će tražiti od nas da položimo račun za sva djela koja smo činili! Ali da bi se našem zajedničkom domu osiguralo pravu skrb, moramo se truditi da taj "mi" bude sve veći, sve više suodgovoran, u snažnom uvjerenju da je svako dobro koje se učini svijetu učinjeno sadašnjim i budućim naraštajima. To je osobna i zajednička obaveza kojom se preuzima odgovornost za svu braću i sestre koji nastavljaju trpjeti dok nastojimo ostvariti održiviji, uravnoteženiji i uključiviji razvoj. U tom se zauzimanju ne pravi razliku između domaćeg stanovništva i stranaca, između mjesnoga stanovništva i gostiju, jer je riječ o zajedničkom bogatstvu, te se nikoga ne može isključiti iz brige o njemu i iz njegovih blagodati.

Taj san ima početak

Prorok Joel nagovijestio je mesijansku bu-

dućnost kao vrijeme snova i viđenja nadahnutih Duhom Svetim: »izlit ću duha svoga na svako tijelo, i prorocat će vaši sinovi i kćeri, vaši će starci sanjati sne, a vaši mladići gledati viđenja« (3, 1). Pozvani smo sanjati zajedno. Ne smijemo se bojati sanjati i to zajedno kao jedinstveno čovječanstvo, kao suputnici na istome putu, kao sinovi i kćeri ove iste zemlje, koja je naš zajednički dom i gdje smo svi sestre i braća (usp. enc. Fratelli tutti, 8.).

Molitva
Sveti i ljubljani Oče,
tvoj Sin nas je naučio
da na Nebu zavlada velika radost
kad se onaj koji je bio izgubljen
nađe,
kad se nekoga tko je bio isključen i
odbačen

ponovno primi među nas
te taj "mi" postaje tako sve većim.
Udijeli, molimo te, svim Isusovim
učenicima
i svim ljudima dobre volje
milost da vrše tvoju volju u svijetu.
Blagoslovi svaku gestu gostoprimstva i
pomoći
kojom se svakog onog koji je u izgnanstvu
prima u "mi" zajednice i Crkve
da naša zemlja može postati
onakva kakvom si je Ti stvorio:
zajednički dom sve braće i sestara. Amen.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 3. svibnja
2021., blagdan svetih apostola Filipa i Jakova.

FRANJO

Antiquum ministerium - Apostolsko pismo u obliku motuproprija pape Franje kojim se uspostavlja služba katehete, 11. Svibnja 2021.

1. Služba katehete u Crkvi je drevna. Teolozi smatraju da su njezini prvi obrisi vidljivi već u spisima Novoga zavjeta. Služba poučavanja ima svoje začetke u onim »učiteljima« koje spominje Apostol obraćajući se zajednici u Korintu: »I neke postavi Bog u Crkvi: prvo za apostole, drugo za proroke, treće za učitelje; onda čudesa, onda dari liječenja; zbrinjavanje, upravljanje, razni jezici. Zar su svi apostoli? Zar svi proroci? Zar svi učitelji? Zar svi čudotvorci? Zar svi imaju dare liječenja? Zar svi govore jezike? Zar svi tumače? Čeznite za višim darima! A evo vam puta najizvršnijega!« (1 Kor 12,28-31).

Sveti Luka započinje svoje Evandjelje riječima: »...pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen« (Lk 1,3-4). Čini se da je evandelist svjestan da svojim spisima pruža specifičan oblik poučavanja koji, onima koji su već kršteni, daje sigurnost i snagu. Apostol Pa-

vao iznova se vraća temi kada preporučuje Galacanima da »koji se uči Riječi, neka sva dobra dijeli sa svojim učiteljem« (Gal 6,6). Kao što je očito, taj tekst sadrži još jednu posebnost: zajedništvo života kao znak plodnosti istinske kateheze.

2. Od svojih početaka, kršćanska je zajednica poznavala različite oblike službi. One su se očitovale u služenju muškaraca i žena koji su, poslušni djelovanju Duha Svetoga, svoj život posvetili izgradnji Crkve. Karizme, koje je Duh Sveti neprestano izlijevao na krštenike, katkad su, u svojim mnogovrsnim izrazima, poprimale vidljiv i opipljiv oblik izravna služenja kršćanskoj zajednici tako da su bile priznate kao neophodna diakonija za zajednicu. Apostol Pavao postaje mjerodavan tumač kad svjedoči da su »različiti dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugo-

mu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće« (1 Kor 12,4-11).

Stoga je unutar velike karizmatičke tradicije Novoga zavjeta moguće prepoznati aktivnu prisutnost krštenih koji su službu prenošenja nauka apostola i evanđelista obnašali na sustavniji, trajan način, povezan s različitim okolnostima života (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi Dei Verbum, 8). Crkva je željela prepoznati ovu službu kao konkretan izraz vlastite karizme koja je uvelike pridonijela izvršavanju njezina evangelizacijskoga poslanja. Pogled na život prvih kršćanskih zajednica koje su bile predane širenju i rastu evanđelja i danas Crkvu potiče na razumijevanje novih oblika izražavanja kojima ona, da bi njegovo evanđelje doprlo do svakoga stvorenja, ostaje vjerna Gospodinovoj riječi.

3. Cijela povijest evangelizacije tijekom minula dva tisućljeća jasno pokazuje važnost poslanja katehetâ. Biskupi, svećenici i đakoni, zajedno s mnogim muškarcima i ženama posvećenoga života, svoj su život posvetili katehetskom poučavanju, kako bi vjera uzmogla biti istinskom podrškom osobnom životu svakoga čovjeka. Neki su od njih, usto, okupljali oko sebe drugu braću i sestre koji su, dijeleći istu karizmu, osnovali redovničke zajednice u potpunosti posvećene službi kateheze.

Ne smije se zaboraviti nebrojeno mnoštvo laika koji su svojim katehetskim poučavanjem bili izravno uključeni u širenje evanđelja. Riječ je o muškarcima i ženama koji su, nadahnuti dubokom vjerom i kao vjerodostojni svjedoci svetosti, u nekim slučajevima bili i utemeljitelji zajednica pa čak i položili vlastiti život. I danas su brojni sposobni i nepokolebljivi katehete na čelu zajednica u različitim krajevima svijeta te obnašaju nezamjenjivo poslanje u prenošenju i produblivanju vjere. Velika četa katehetâ,

blaženikâ, svetaca i mučenikâ ostavila je trag u poslanju Crkve: vrijedi ih upoznati jer je to plodan izvor ne samo za katehezu, nego i za cijelu povijest kršćanske duhovnosti.

4. Počevši od Drugoga vatikanskog sabora, Crkva s obnovljenom sviješću razumije važnost predanosti laika u djelu evangelizacije. Koncilski su oci više puta naglasili koliko je prijeko potrebno, radi plantatio Ecclesiae i razvoja kršćanske zajednice, izravno uključiti vjernike laike u različitim oblicima, po kojima do izražaja dolazi njihova karizma. »Isto je tako vrijedna pohvale ona za misijsko djelovanje među pogane u najplemenitijem smislu zaslužna skupina katehista, muževa i žena koji, prožeti apostolskim duhom, uz velike napore, pridonose jedinstvenu i u svakom pogledu potrebnu pomoć za širenje vjere i Crkve. Služba katehista od najveće je važnosti u naše dane, kada ima malo klerika koji bi naviještali evanđelje tolikim mnoštvima i obavljali pastoralnu službu« (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o misijskom poslanju Crkve Ad gentes, 17).

Uz bogatstvo koncilskoga nauka, valja spomenuti i stalno zanimanje papa, biskupskih sinoda, biskupskih konferencija i biskupa pojedinačno, koji su posljednjih desetljeća značajno pridonijeli obnovi kateheze. Katekizam Katoličke Crkve, Apostolska pobudnica Catechesi tradendae, Opći katehetski direktorij, Opći direktorij za katehezu i nedavno objavljen Direktorij za katehezu, kao i mnogi nacionalni, regionalni i biskupijski katekizmi, potvrdili su središnje značenje kateheze koja u prvi plan stavlja obrazovanje i trajnu formaciju vjernika.

5. Ne oduzimajući ništa vlastitom poslanju biskupa kao prvoga katehete u svojoj biskupiji, s prezbiterijem koji zajedno s njime dijeli istu pastoralnu skrb, i posebnoj odgovornosti roditelja s obzirom na kršćansku formaciju svoje djece (usp. CIC kan. 774 §2; CCEO kan. 618), prijeko je potrebno priznati prisutnost laika koji se, snagom vlastita krštenja, osjećaju pozvanima surađivati u službi kateheze (usp. CIC kan. 225; CCEO kan. 401 i 406). Ta se prisut-

nost pokazuje još potrebnijom danas kao rezultat sve veće svijesti o potrebi evangelizacije u suvremenom svijetu (usp. Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 163-168) i namećanja globalizirane kulture (usp. Enciklika *Fratelli tutti*, 100, 138). To zahtijeva vjerodostojan susret s mladim naraštajima, ne zaboravljajući pritom potrebu onih kreativnih metoda i sredstava koji će naviještaj evanđelja uskladiti s misijskom preobrazbom koju je Crkva započela. Vjernost prošlosti i odgovornost za sadašnjost neophodni su uvjeti da Crkva ispuni svoje poslanje u svijetu.

Buđenje osobnog oduševljenja svake krštene osobe i oživljavanje svijesti da je pozvana ostvariti svoje poslanje u zajednici, zahtijeva oslušivanje glasa Duha, koji nikada ne uskraćuje svoju plodnu prisutnost (usp. CIC kan. 774 §1; CCEO kan. 617). I danas Duh poziva muškarce i žene da krenu ususret mnogima koji čekaju upoznati ljepotu, dobrotu i istinu kršćanske vjere. Zadaća je pastira podupirati taj hod i obogatiti život kršćanske zajednice priznavanjem laičkih službi koje mogu pridonijeti preobrazbi društva »unošenjem kršćanskih vrijednosti u svijet društva, politike i ekonomije« (*Evangelii gaudium*, 102).

6. Apostolat laika ima neporecivu vrijednost za svijet. On zahtijeva »tragati za Božjim kraljevstvom baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Božjemu« (usp. DRUGI Vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 31). Njihov svakodnevni život prožet je obiteljskim i društvenim odnosima, što potvrđuje kako su oni »posebno pozvani na to da Crkvu uprisutnjuju i čine je djelatnom na onim mjestima i u onim prilikama gdje ona samo po njima može postati sol zemlje« (*Lumen gentium*, 33). Dobro je u tom smislu podsjetiti da su, osim toga apostolata, laici »pozvani na još neposredniju suradnju u apostolatu hijerarhije, poput onih muževa i žena koji su apostolu Pavlu pomagali u evanđelju, trudeći se mnogo u Gospodinu« (*Lumen gentium*, 33).

Posebna uloga katehete poprima svoj karakter unutar drugih službi koje već postoje u

kršćanskoj zajednici. Kateheta je prvo pozvan svoju stručnost staviti u pastoralnu službu prenošenja vjere koja se razvija kroz različite faze: od prvoga navještaja koji uvodi u kerigmu, preko upućivanja koje podiže svijest o novom životu u Kristu, i posebno priprema za sakramente kršćanske inicijacije, sve do trajne formacije koja omogućuje krštenoj osobi da bude uvijek spremna »na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama« (1 Pt 3,15). Kateheta je istodobno svjedok vjere, učitelj i mistagog, pratitelj i pedagog, koji podučava u ime Crkve. Taj identitet može se razvijati dosljedno i odgovorno samo molitvom, proučavanjem i izravnim sudjelovanjem u životu zajednice (usp. Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije, Direktorij za katehezu, 113).

7. S dalekovidnošću je sveti Pavao VI. izdao apostolsko pismo *Ministeria quaedam* ne samo kako bi prilagodio službe lektorata i akolitata promijenjenim okolnostima (usp. Apostolsko pismo *Spiritus Domini*), već i kako bi potaknuo biskupske konferencije da promiču i druge službe, među kojima je i služba katehete. »Nema zapreke da osim zajedničkih službi u Latinskoj Crkvi biskupske konferencije zatraže od Svete Stolice i druge, za koje misle da bi ih u njihovu kraju bilo potrebno ili korisno ustanoviti. Tako npr. službe vratara, zaklinjača i katehista.« Isti se žurni poziv ponavlja i u Apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi* kada papa poziva na raspoznavanje aktualnih potreba kršćanske zajednice u vjernom kontinuitetu s njezinim izvorima, potičući da se pronađu novi oblici služenja za obnovljen pastoral: »Takve službe, nove samo prividno a zapravo duboko povezane sa životnim iskustvom koje je Crkva imala u svojoj prošlosti, primjerice, služba katehete... dragocjene su s obzirom na uspostavljanje, život i rast Crkve, s obzirom na njenu sposobnost da zrači oko sebe i prema onima koji su daleko« (Sveti Pavao VI., Apostolska pobudnica *Evangelii nuntiandi*, 73).

Ne može se stoga nijekati: »Svijest o identitetu i poslanju vjernika laika u Crkvi je porasla. Možemo računati na brojne laike, premda to još nije ni približno dovoljno, koji imaju du-

boko ukorijenjen osjećaj zajedništva i odlikuju se velikom vjernošću u ispunjavanju zadaća na polju karitasa, kateheze, slavljenja vjere« (Evangelii gaudium, 102). Iz toga slijedi da primanje neke laičke službe kao što je služba katehete snažnije naglašuje misijsko zalaganje, svojstveno svakoj krštenoj osobi. Nju se ima izvršavati u potpuno laičkom obliku, ne upadajući u bilo kakav oblik klerikalizacije.

8. Ta služba ima snažne značajke poziva koji od biskupa zahtijeva odgovarajuće razlučivanje te će biti uzdignuta obredom uvođenja. Riječ je, naime, o trajnoj službi u mjesnoj Crkvi koja se obnaša u skladu s pastoralnim zahtjevima koje utvrđuje mjesni ordinarij, ali koja se ostvaruje na laički način, kako to zahtijeva sama priroda ove službe. Dobro je da se u službu katehete pozove muškarce i žene duboke vjere i ljudske zrelosti. Oni trebaju aktivno sudjelovati u životu kršćanske zajednice, moraju prihvaćati ljude, te su takvi da ih resi velikodušnost i sposobnost za bratsko zajedništvo. Oni moraju steći odgovarajuću biblijsku, teološku, pastoralnu i pedagošku naobrazbu kako bi bili pozorni komunikatori istinâ vjere te moraju imati prethodno iskustvo u katehezi (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o pastoralnoj službi biskupa u Crkvi Christus Dominus, 14; CIC kan. 231 §1; CCEO kan. 409 §1). Zahtijeva se da budu vjerni suradnici svećenika i đakona, spremni služiti tamo gdje je potrebno te su vođeni istinskim apostolskim žarom.

Stoga, nakon pažljiva razmatranja i na temelju apostolske vlasti, ustanovljujem laičku službu katehete.

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata uskoro će objaviti Red uvođenja u laičku službu kateheta.

9. Pozivam biskupske konferencije da, određujući potreban postupak formacije te norme i kriterije za pristup ovoj službi, služba katehete zaživi u praksi. Pritom, sukladno sadržaju ovoga apostolskoga pisma, neka se pronađu prikladni oblici službe, koju je kateheta pozvan izvršiti.

10. Sinode Istočnih Crkava ili skupštine hijerarha mogu usvojiti ono što je ovdje određeno za njihove Crkve sui iuris, u skladu s njihovim posebnim zakonima.

11. Pastiri neka uvijek imaju na umu ono na što potiču koncilski oci: »Sveti pastiri... znaju da ih Krist nije ustanovio kako bi sami na sebe preuzeli svekoliko spasonosno poslanje Crkve prema svijetu, nego da je njihova izvrsna zadaća tako pastirski voditi vjernike i provjeravati njihove oblike služenja i milosne darove da svi na svoj način jednodušno surađuju u zajedničkom djelu« (Lumen gentium, 30). Razlučivanje darova koje Duh Sveti nikada ne uskraćuje svojoj Crkvi, neka im bude potrebna podrška kako bi služba katehete bila učinkovita za rast vlastite zajednice.

Nalažem da se sve ono što je određeno ovim apostolskim pismom, izdanom u obliku motuproprija, primjenjuje na čvrst i trajan način, bez obzira na sve suprotno, čak i ako je vrijedno posebna spominjanja, a objavom u L'Osservatore Romano stupa na snagu istoga dana, te će se potom tekst objaviti i u Acta Apostolicae Sedis.

Dano u Rimu, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 10. dana mjeseca svibnja 2021. godine, na liturgijski spomen svetog Ivana Avilskog, prezbitera i naučitelja Crkve, u devetoj godini mojega pontifikata.

FRANJO

Poruka pape Franje za 1. Svjetski dan djedova i baka i starijih osoba [25. Srpnja 2021.]

“Ja sam s tobom u sve dane”

Drage bake i djedovi, drage starije osobe!

“Ja sam s tobom u sve dane” (usp. Mt 28, 20). Obećanje je to koje je Gospodin dao svojim učenicima prije svoga uzašašća na Nebo i koje danas ponavlja tebi, dragi djede i draga bako. Tebi. “Ja sam s tobom u sve dane” ujedno su riječi koje bih ti, kao rimski biskup i kao starija osoba kao i ti, uputio na ovaj prvi Svjetski dan djedova i baka i starijih osoba: cijela Crkva ti je blizu, odnosno bolje rečeno: cijela Crkva nam je blizu. Brine se za tebe, voli te i ne želi te ostaviti samoga/samu!

Znam dobro da ova poruka do tebe stiže u teškome času: pandemija se pokazala neočekivanom i silovitom olujom, teškom kušnjom na kojoj se našao život svijetu, ali posebno nas starijih osoba. Mnogi od nas su se razboljeli i mnogi su umrli ili su svjedočili umiranju svojih suprugâ i svojih dragih; koliki su samo jako dugo bili prisiljeni na samoću i izolaciju.

Gospodinu su poznate sve patnje kroz koje smo prošli u tome vremenu. On je blizu svima koji doživljavaju bolno iskustvo onih koji su napušteni; nije ravnodušan na našu samoću koju je pandemije učinila još težom. Predaja govori da je i sv. Joakim, Isusov djed, bio udaljen iz svoje zajednice jer nije imao djece; njegov se život – kao i život njegove supruge Ane – smatrao beskorisnim. Ali Gospodin mu je poslao anđela da ga tješi. Dok je, žalostan, tavorio izvan gradskih vrata, ukazao mu se Božji glasnik i rekao mu: “Joakime, Joakime! Gospodin Bog je uslišio tvoju ustrajnu molitvu” [1]. Čini se da Giotto, na svojoj glasovitoj fresci [2], smješta taj prizor u noćne sate, u jednu od mnogih neprospavanih noći ispunjenih sjećanjima, brigama i željama na koje su mnogi od nas navikli.

Ali i kad se čini da posvuda vlada tama, kao tijekom ovih mjeseci pandemije, Gospodin nastavlja slati anđele da nas tješe u našoj

samoći i da nam ponavljaju: “Ja sam s tobom u sve dane”. Kaže to tebi, kaže to meni, svima. I to je bit ovog Svjetskog dana za koji sam htio da se prvi put slavi ove godine, nakon dugotrajne izoliranosti i još uvijek sporog vraćanja uobičajenog društvenog života: neka svakog djeda, svaku baku, svaku stariju osobu – posebno one od nas koji su najusamljeniji – posjeti jedan anđeo!

Ponekad će on imati lica naših unuka, ponekad, opet, članova obitelji, starih prijatelja ili onih koje smo upoznali upravo u ovim teškim vremenima. Tijekom tog vremena naučili smo razumjeti koliko su zagrljaji i posjeti svakome od nas važni. Kako me samo žalosti činjenica što na nekim mjestima ovi još uvijek nisu mogućí!

Gospodin nam, međutim, šalje također svoje glasnike preko Božje Riječi. On ne dopušta da u svojem životu ikad budemo prikraćeni za nju. Pročitajmo svaki dan jedan tekst iz Evanđelja, molimo s psalmima, čitajmo proroke! Ostat ćemo ganuti Gospodinovom vjernošću. Sveto pismo će nam također pomoći shvatiti što Gospodin želi od nas danas u našem životu. On šalje radnike u svoj vinograd u različite sate u danu (usp. Mt 20, 1-16) i u svakom životnom dobu. Ja sâm mogu posvjedočiti da sam poziv da postanem rimskim biskupom primio kad sam, takoreći, navršio dob za umirovljenje i mislio već da neću moći učiniti mnogo novog. Gospodin nam je uvijek blizu – uvijek – s novim pozivima, s novim riječima, sa svojom utjehom, ali uvijek nam je blizu. Zna da je Gospodin vječan i da nikada ne ide u mirovinu. Nikada.

U Matejevu Evanđelju Isus kaže apostolima: »Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!« (28, 19-20). Te su riječi upućene i nama danas i pomažu nam bolje shvatiti da

se naš poziv sastoji u tome da čuvamo svoje korijene, prenosimo vjeru mladima i brinemo se za malene. Slušajte ovo pažljivo: koji je naš poziv danas, u našoj dobi? Odgovor je: čuvati korijene, prenositi vjeru mladima i brinuti za malene. Ne zaboravite to.

Nije važno koliko godina imaš, radiš li još uvijek ili ne, jesi li ostao sam/sama ili imaš obitelj, jesi li postao/la djed/baka prije ili kasnije u životu, jesi li još uvijek neovisan/na ili trebaš pomoć, jer ne postoji dob za mirovinu u zadaći naviještanja evanđelja, u zadaći prenošenja tradicijâ unucima. Treba samo krenuti i, prije svega, izići iz sebe samih kako bi se poduzelo nešto novo.

U ovom ključnom povijesnom trenutku pred vama je, dakle, novi poziv. Pitat ćeš se: ali kako je to moguće? Snage mi malakšu i mislim da ne mogu mnogo učiniti. Kako se mogu početi ponašati na nov način kad je rutina postale pravilom mojega života? Kako da se posvetim najsiromašnijima kad sam već toliko zaokupljen/a mojom vlastitom obitelji? Kako mogu proširiti svoj pogled ako ne smijem napustiti ni kuću u kojoj živim? Nije li moja samoća preteški teret? Koliki od vas si postavljaju ovo pitanje: nije li moja samoća preteško breme? Sâm Isus je čuo slično pitanje iz Nikodemovih usta: »Kako se čovjek može roditi kad je star?« (Iv 3, 4). To je moguće, odgovara Gospodin, kad čovjek otvori svoje srce za djelovanje Duha Svetoga koji puše gdje hoće. Duh Sveti je slobodan – ide kud hoće i čini što hoće.

Kao što sam više puta ponovio, iz krize u kojoj se našao svijet nećemo izići isti: izići ćemo ili bolji ili gori. »Dao Bog [...] da to ne bude još jedan od nebrojenih ozbiljnih događaja u povijesti iz kojeg nismo bili kadri ništa naučiti – mi smo tako tvrdoglavi! –; [Dao Bog] da ne zaboravimo starije osobe koje su umrle jer nije bilo respiratora [...]; da tako velika bol ne bude uzaludna, da napravimo veliki iskorak u nov način života i jednom zauvijek otkrijemo da smo potrebni jedni drugima i da smo dužnici jedni drugih, kako bi se čovječanstvo ponovno rodilo« (Enc. Fratelli tutti, 35). Nitko se ne spašava sam. Dužnici smo jedni drugih.

Svi smo mi braća.

U toj perspektivi, želim ti poručiti kako si i ti potreban/na da se, u bratstvu i socijalnom prijateljstvu, gradi svijet sutrašnjice: onaj u kojem ćemo živjeti – mi, zajedno sa svojom djecom i unucima – jednom kad ova oluja prođe. Svi »moramo aktivno sudjelovati u obnovi i pomaganju ranjenih društava« (ibid., 77). Među raznim stupovima koji moraju nositi tu novu građevinu postoje tri koja ti, bolje od svih drugih, možeš pomoći postaviti. Ovo su ta tri stupa: snovi, sjećanje i molitva. Gospodinova bliskost dat će snagu i najkrhkijima od nas da krenu tim novim putem: putovima snova, sjećanja i molitve.

Prorok Joel nekoć je dao ovo obećanje: »proricat će vaši sinovi i kćeri, vaši će starci sanjati sne, a vaši mladići gledati viđenja« (Joel 3, 1). Budućnost svijeta je u tome savezu između mladih i starih. Tko drugi, ako ne mladi, može prihvatiti snove starijih i pronositi ih dalje? Ali za to je potrebno nastaviti sanjati: u našim snovima o pravdi, miru i solidarnosti krije se mogućnost da naši mladi imaju nova viđenja i da zajedno možemo graditi budućnost. Prijeko je potrebno da ti također svjedočiš da je moguće izići obnovljeni iz iskustva kušnje. I uvjeren sam da to neće biti jedina, jer si u svome životu doživio/la mnoge i uspio/la si ih prebroditi. Neka vam to iskustvo pomogne prebroditi ovo kroz što prolazite danas.

Snovi su, zato, isprepleteni sa sjećanjem. Mislim na to koliko je dragocjeno ono bolno sjećanje na rat i koliko novi naraštaji iz njega mogu naučiti o vrijednosti mira. A ti koji si proživio/la ta ratna stradanja pozvan/a si o tome drugima govoriti. Sjećanje je istinsko i pravo poslanje svake starije osobe: biti čuvari sjećanja i prenositi ih drugima. Edith Bruck, koja je preživjela strahote holokausta, rekla je da je »prosvjetljivanje samo jedne savjesti vrijedno truda i boli čuvanja živog sjećanja na ono što se dogodilo«. I dodala je: »Za mene je sjećanje život« [3]. Pomislim također na moje pretke i one među vama koji su morali emigrirati i znaju koliko je teško napustiti vlastiti dom, kao što to danas čine mnogi s nadom

u bolju budućnost. Neki su od njih možda uz nas i skrbe se za nas. To nam sjećanje može pomoći da stvorimo čovječniji i gostoljubiviji svijet. Ali bez sjećanja nije moguće graditi, bez temelja nikada nećeš sagraditi kuću. Nikada. A temelj života je sjećanje.

Na kraju: molitva. Kao što je jednom prilikom rekao moj predšasnik, papa Benedikt, taj sveti starac koji nastavlja moliti i raditi za Crkvu: »Molitva starijih osoba može zaštititi svijet pomažući mu na način koji je možda učinkovitiji od silnog truda i napora mnogih« [4]. Izjavio je to 2012. godine, gotovo na kraju svog pontifikata. Baš lijepo rečeno. Tvoja je molitva vrlo dragocjen izvor: to su pluća bez kojih Crkva i svijet naprosto ne mogu (usp. apost. pob. *Evangelii gaudium*, 262). Pogotovo u ova teška vremena za čovječanstvo dok, svi u istoj lađi, plovimo olujnim morem pandemije, tvoja molitva za svijet i Crkvu nije uzaludna, nego svima pokazuje vedro pouzdanje da ćemo sigurno doploviti do mirne luke.

Draga bako, dragi djede, zaključujući ovu svoju poruku, želim i tebi ukazati na primjer blaženog – a doskora i svetog – Charlesa de Foucaulda. Živio je kao pustinjač u Alžiru i ondje na periferiji svjedočio »želju osjećati

se bratom svakog čovjeka« (enc. *Fratelli tutti*, 287). Sve ono kroz što je prošao u svome životu pokazuje da je, čak i u samoći pustinje, moguće zauzimati se za siromašne iz cijeloga svijeta i postati istinski brat i sestra svijetu.

Molim Gospodina da, zahvaljujući također njegovu primjeru, svaki od nas proširi svoje srce i učiniti ga osjetljivim na patnju posljednjih i kadrin zauzeti se za njih u molitvi. Neka svaki od nas nauči svima, a na poseban način najmlađima, ponavljati ove riječi utjehe koje smo danas čuli upućene nama: "Ja sam s tobom u sve dane". Samo hrabro naprijed! Gospodin vas blagoslovi!

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 31. svibnja, blagdan Pohođenja Blažene Djevice Marije

FRANJO

-
- [1] Ovaj je događaj opisan u Jakovljevu protoevanđelju.
[2] Riječ je o slici izabranoj kao logotip Svjetskog dana baka i djedova i starijih osoba.[3] Sjećanje je život, pismo je dah. *L'Osservatore Romano*, 26. siječnja 2021.
[4] Posjet Domu za starije osobe "Viva gli anziani", 2. studenoga 2012.

Poruka pape Franje za 5. Svjetski dan siromaha [33. Nedjelja kroz godinu, 14. studenoga 2021.]

»Siromahâ svagda imate uza se« (Mk 14, 7)

1. »Siromahâ svagda imate uza se« (Mk 14, 7). Isus je te riječi izgovorio nekoliko dana prije Pashe, dok je blagovao u Betaniji, u kući nekog Šimuna zvanog "Gubavac". Kako izvješćuje evanđelist, u prostoriju gdje se blagovala ušla je neka žena držeći u rukama alabastrenu posudu punu dragocjene pomasti, kojom je Isusa polila po glavi. Ova je gesta izazvala veliko zaprepaštenje i pobudila dvije različite reakcije.

Prva je reakcija ogorčenost nekih prisutnih, uključujući i učenike, koji, s obzirom na

cijenu pomasti – oko 300 denara, što odgovara godišnjoj plaći jednog radnika – misle da je bilo bolje prodati je i novac dati siromasima. Prema Ivanovu Evanđelju, Juda se našao tumačiti taj stav: »Zašto se ta pomast nije prodala za trista denara i razdala siromasima?«. Evanđelist napominje: »To ne reče zbog toga što mu bijaše stalo do siromaha, nego što bijaše kradljivac: kako je imao kesu, kradom je uzimao što se u nju stavljalo« (12, 5-6). Nije slučajno da ta teška kritika dolazi iz usta izdajice: to je dokaz da oni koji nemaju osjećaja za

siromahe izdaju Isusovo učenje i ne mogu biti njegovim učenicima. Podsjećamo u vezi s tim na snažne Origenove riječi: »Judi je naizgled stalo do siromaha [...]. Ako još uvijek ima netko tko upravlja crkvenom riznicom i govori u korist siromahâ kako to čini Juda, a zatim grabi sebi ono što se u nju stavlja, doživjet će istu Judinu sudbinu« (Tumačenje Matejeva Evanđelja, 11, 9).

Drugo tumačenje daje sâm Isus i ono omogućuje shvatiti duboko značenje geste koju čini ta žena. On kaže: »Pustite je, što joj dodijavate? Dobro djelo učini na meni« (Mk 14, 6). Isus zna da će uskoro umrijeti i u toj gesti vidi pomazanje njegova tijela unaprijed, prije polaganja u grob. Taj pogled u budućnost potpuno je neočekivan za sustolnike. Isus ih podsjeća da je On sâm prvi siromah, najveći od svih siromaha, jer predstavlja sve njih zajedno. Upravo u ime siromašnih, usamljenih, marginaliziranih i diskriminiranih Sin Božji prihvaća gestu te žene. Svojom ženskom osjetljivošću ona pokazuje da je jedina koja razumije Gospodinovo duševno stanje. S tom bezimenom ženom – koja je možda stoga predodređena da predstavlja sve one žene tijekom stoljeća čiji se glas neće čuti i koje će biti žrtve nasilja – započinje značajna prisutnost ženâ koje sudjeluju u vrhuncu Kristova života: njegovu raspeću, smrti, ukopu i njegovu ukazanju kao Uskrsloga. Žene, koje su tako često diskriminirane i kojima je teško doći do odgovornih položaja, na stranicama Evanđelja su, naprotiv, protagonistice u povijesti objave. Rječite su zaključne Isusove riječi koje tu ženu povezuju s velikim poslanjem evangelizacije: »Zaista, kažem vam, gdje se god bude propovijedalo evanđelje, po svem svijetu, navješćivat će se i ovo što ona učini – njoj na spomen« (Mk 14, 9).

2. Ova snažna "empatija" između Isusa i žene i način na koji On tumači njezino pomazanje, koje je u silnoj opreci sa snebivanjem Jude i ostalih, otvaraju širom vrata plodnom promišljanju o neraskidivoj vezi između Isusa, siromahâ i propovijedanja evanđelja.

Lice Boga koje On objavljuje je, naime, lice Oca koji je na strani siromahâ, Oca koji

je blizak siromasima. Cjelokupno Isusovo djelovanje potvrđuje da siromaštvo nije plod zle kobi, nego konkretan znak njegove prisutnosti među nama. Ne nalazimo ga kad i gdje želimo, već ga prepoznajemo u životima siromašnih, u njihovim patnjama i oskudicama i, u kadikad neljudskim, uvjetima u kojima su prisiljeni živjeti. Neću se umoriti ponavljati da su siromašni istinski evangelizatori jer su oni prvi bili evangelizirani i pozvani biti dionicima Gospodinova blaženstva i njegova Kraljevstva (usp. Mt 5, 3).

Siromasi, koji žive u različitim prilikama i na svim meridijanima, evangeliziraju nas jer nam omogućuju da na uvijek nov način otkrivamo najizvornije crte Očeva lica. »Oni nas mogu mnogo toga naučiti. Osim što imaju dioništvo u onom sensus fidei, oni također preko vlastitih patnji poznaju Krista patnika. Prijeko je potrebno da svi dopustimo da nas oni evangeliziraju. Nova je evangelizacija poziv na upoznavanje spasenjske snage koja je na djelu u njihovim životima i da ih Crkva stavi u središte svoga puta. Pozvani smo otkriti Krista u njima, posuditi im naš glas u njihovim traženjima, ali također biti njihovi prijatelji, slušati ih, razumjeti i prihvatiti tajanstvenu mudrost koju Bog želi preko njih podijeliti s nama. Naša se zauzetost ne sastoji isključivo u djelima ili planovima promicanja i pomoći; ono što Duh pokreće nije prekomjerni aktivizam, već prije svega pozornost prema drugom za kojeg se u stanovitom smislu smatra da je jedno s nama. Ta pozornost puna ljubavi je početak prave brige za njegovu osobu i, polazeći od nje, želimo stvarno tražiti njegovo dobro« (apost. pob. Evangelii gaudium, 198-199).

3. Isus ne samo da je na strani siromašnih, već s njima dijeli istu sudbinu. To je snažna poruka i za njegove učenike svih vremena. Isusove riječi "siromahâ svagda imate uza se" znače također ovo: njihova prisutnost među nama je stalna, ali to ne smije dovesti do toga da se na to naviknemo tako da postanemo na to ravnodušni, već nas mora navesti na bezuvjetno dijeljenje života koje nam nije dopušteno prebacivati na druge. Siromašni nisu "autsajderi" u zajednici, već su braća i sestre s kojima se

dijeli patnja kako bi se ublažilo njihovu nevoljnost i marginaliziranost, vratilo im se izgubljeno dostojanstvo i zajamčilo potrebnu socijalnu uključenost. Poznato je, uostalom, da svako dobro djelo pretpostavlja dobročinitelja i primatelja dobročinstva, dok dijeljenje s drugima rađa bratstvo. Milostinja je nešto što se čini s vremena na vrijeme, dok je dijeljenje trajno. Ova prva riskira da zadovolji one koji je daju i ponizi one koji je primaju; ovo potonje, pak, jača solidarnost i stvara nužne pretpostavke za postizanje pravde. Riječju, vjernici, kad žele osobno vidjeti Isusa i dotaći ga se rukom, znaju kome se uteći: siromašni su sakrament Krista, predstavljaju njegovu osobu i upućuju na nj.

Imamo mnogo primjera svetaca i svetica koji su dijeljenje sa siromašnima učinili svojim planom života. Tu mislim, između ostalih, na oca Damiana de Veustera, svetog apostola gubavaca. On je s velikom velikodušnošću odgovorio na poziv da ode na otok Molokai, koji je pretvoren u geto u koji su smjeli samo gubavci, da živi i umre s njima. Zasukao je rukave i dao sve od sebe da živote tih siromašnih bolesnika i marginaliziranih, koji su grcali u najvećoj bijedi, učini vrijednim življenja. Postao je liječnik i bolničar ujedno, ne mareći za opasnosti s kojima se suočavao i u toj "koloniji smrti", kako se nazivalo taj otok, donio je svjetlo ljubavi. I sam je obolio od gube, što je jasan znak punog zajedništva s braćom i sestrama za koje je dao svoj život. Njegovo je svjedočanstvo veoma aktualno i u naše dane obilježene pandemijom koronavirusa: Božja milost zasigurno djeluje u srcima mnogih koji se samozatajno razdaju za najsiromašnije dijeleći konkretno i stvarno sve s njima.

4. Trebamo, dakle, s punim uvjerenjem prigrliti Gospodinov poziv: »Obratite se i vjerujte evanđelju!« (Mk 1, 15). To se obraćenje, prije svega, sastoji u tome da otvorimo svoja srca i prepoznamo mnoge oblike siromaštva te vidljivo pokazujemo Božje kraljevstvo načinom života koji je u skladu s vjerom koju ispovijedamo. Na siromašne se često gleda kao na one koji su odvojeni od nas, kao na kategoriju koja zahtijeva posebnu dobrotvornu službu.

Slijediti Isusa, u tome pogledu, zahtijeva promjenu mentaliteta, odnosno prihvaćanje izazova sudjelovanja i dijeljenja. Postati njegovim učenicima znači odlučiti ne gomilati blaga na zemlji koja pružaju iluziju sigurnosti u krhkoj i prolaznoj stvarnosti. To, naprotiv, znači spremnost osloboditi se svakoga ropstva koje priječi postizanje istinske sreće i blagoslova, kako bi se prepoznalo ono trajno, što nitko i ništa ne može uništiti (usp. Mt 6,19-20).

Isusovo učenje i ovdje ide protiv struje, jer obećava ono što samo oči vjere mogu s potpunom sigurnošću vidjeti i iskusiti: »I tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja poradi imena mojeg, stotruko će primiti i život vječni baštiniti« (Mt 19, 29). Ako ne odlučimo postati siromašni prolaznim bogatstvom, svjetovnom moći i ispraznom slavom, nikada nećemo moći darivati svoj život iz ljubavi; život će nam biti sav nekako rascjepkan, pun dobrih namjera, ali neučinkovit u preobrazbi svijeta. Riječ je, dakle, o tome da se odlučno otvorimo Kristovoj milosti, koja nas može učiniti svjedocima njegove bezgranične ljubavi i vratiti vjerodostojnost našoj prisutnosti u svijetu.

5. Kristovo evanđelje poziva nas da posvećujemo posebnu brigu siromašnima i traži da prepoznamo razne, pa i premnoge oblike moralnog i socijalnog poremećaja koji neprestano rađaju nove oblike siromaštva. Čini se da se sve više probija shvaćanje prema kojem siromašni ne samo da su krivi za svoje siromaštvo, nego predstavljaju nepodnošljiv teret gospodarskom sustavu koji u središte stavlja interes nekolicine privilegiranih skupina. Tržište koje ne mari za etička načela ili im pristupa selektivno stvara neljudske uvjete koji negativno utječu na ljude koji već žive u teškim uvjetima. Tako svjedočimo pojavljivanju novih zamki siromaštva i isključenosti koje stvaraju beskrupulozni ekonomski i financijski akteri, lišeni osjećaja za čovjeka i društvene odgovornosti.

Prošle se godine svemu tome pridružila nova pošast zbog kojeg se broj siromašnih dodatno povećao, a to je pandemija. Ona i dalje

kuca na vrata milijuna ljudi, pa čak i kad sa sobom ne nosi patnju i smrt, ona donosi siromaštvo. Broj siromašnih raste preko svake mjere, a, nažalost, narednih mjeseci njihov će se broj još više povećati. Neke zemlje trpe vrlo teške posljedice pandemije, tako da najugroženiji nemaju ni ono osnovno za život. Dugi redovi pred pučkim kuhinjama vidljiv su pokazatelj toga pogoršanja. Briga za druge nalaže nam da pronađemo primjerenija rješenja za borbu protiv virusa na globalnoj razini, ne vodeći se u tome plitkim interesima. Posebno je prijeko potrebno pružiti konkretne odgovore onima koji trpe posljedice nezaposlenosti, koja dramatično pogađa mnoge očeve, žene i mlade. Društvena solidarnost i velikodušnost, za koju su se, hvala Bogu, mnogi pokazali spremnima, zajedno s dalekovidnim projektima usmjerenim na promicanje čovjeka, daju i davat će vrlo važan doprinos u ovome teškom času.

6. Ostaje, međutim, otvoreno jedno pitanje, koje nipošto nije samorazumljivo: kako dati opipljiv odgovor milijunima siromašnih koji često nailaze na ravnodušnost, pa čak i izazivaju nelagodu kod drugih? Kojim putem pravde valja ići kako bi se društvene nejednakosti moglo prevladati i vratiti ljudsko dostojanstvo, koje se tako često gazi? Individualistički način života je sudionik u nastajanju siromaštva i često na siromašne svaljuje svu odgovornost za njihovo stanje. Ali siromaštvo nije plod slijepe sudbine, ono je posljedica egoizma. Zato je od ključne važnosti pokrenuti razvojne procese u kojima će se vrednovati sposobnosti sviju, tako da komplementarnost kompetencijâ i različitost uloga dovede do otkrivanja zajedničkog resursa sudjelovanja. Mnogo je siromaštava "bogatih" koja bi se dalo izliječiti bogatstvom "siromašnih", samo kad bi se oni susreli i upoznali! Nitko nije toliko siromašan da ne može dati nešto od sebe drugome i od njega zauzvrat primiti. Siromašni ne mogu biti samo primatelji; mora ih se dovesti u položaj da mogu dati, jer jako dobro znaju kako uzvratiti. Koliki je samo primjera dijeljenja pred našim očima! Siromašni nas često uče solidarnosti i dijeljenju. Oni su, istina, ljudi

kojima nešto nedostaje, često nemaju mnogo toga, pa čak i ono što im je prijeko potrebno, ali nisu bez svega, jer čuvaju dostojanstvo Božje djece koje im nitko i ništa ne može oduzeti.

7. Zato je potreban drugačiji pristup siromaštvu. To je izazov kojem bi vlade i svjetske institucije trebale pristupiti dalekovidnim socijalnim modelom koji može odgovoriti na nove oblike siromaštva koji se javljaju u svijetu i koji će imati presudan utjecaj na desetljeća koja dolaze. Ako se siromašne marginalizira, kao da su sami krivi za stanje u kojem se nalaze, tada sama ideja demokracije zapada u krizu, a svaka socijalna politika osuđena je na neuspjeh. S velikom bismo poniznošću trebali priznati da smo često prave nezalce kad je riječ o siromasima. O njima se govori apstraktno, sve se svodi na statistike i ponekim se dokumentarnim filmom pokušava dirnuti srca ljudi. Siromaštvo bi, naprotiv, trebalo potaknuti kreativno planiranje projekata koje omogućuje veću učinkovitu slobodu kojom se svaka osoba može ostvariti u svome životu zahvaljujući vlastitim sposobnostima. Iluzija koje se svakako treba kloniti jest ta da mislimo da posjedovanje novca omogućuje čovjeku da bude slobodan i povećava njegovu slobodu. Učinkovito služenje siromašnima potiče na djelovanje i omogućuje pronalaženje najprikladnijih načina da se dovede u bolji položaj i unaprijedi taj dio čovječanstva koji je prečesto bezimen i bez glasa, ali na kojem je utisnuto lice Spasitelja koji moli za pomoć.

8. »Siromahâ svagda imate uza se« (Mk 14,7). To je poziv da se nikada ne propusti priliku činiti dobro kad se ona ukaže. U pozadini možemo nazrijeti drevnu biblijsku zapovijed: »Nađe li se kod tebe kakav siromah, netko od tvoje braće [...], ne budi tvrda srca niti zatvaraj svoje ruke prema svome siromašnome bratu, nego mu širom rastvori svoju ruku i spremno mu daj što mu nedostaje. [...] Daj mu rado, a ne da ti srce bude zlovoljno kad mu daješ, jer će te zbog toga blagoslivljati Jahve, Bog tvoj, u svakom poslu tvome i u svakom pothvatu ruku tvojih. [Jer] siromaha nikad neće nestati iz zemlje« (Pnz 15, 7-8, 10-11). Apostol Pavao u istom duhu poziva kršćane iz zajednicâ koje

je osnovao da priskoče u pomoć siromašnima iz prve zajednice u Jeruzalemu i da to čine »ne sa žalošću ili na silu jer Bog ljubi vesela darivatelja« (2 Kor 9, 7). Nije riječ o umirivanju vlastite savjesti davanjem nekog milodara, već o suprotstavljanju kulturi ravnodušnosti i nepravde kojom se ljudi često postavljaju prema siromasima.

U vezi s tim dobro je prisjetiti se također riječi sv. Ivana Zlatoustog: »Oni koji su velikodušni ne smiju tražiti od siromahâ da im polažu račun za svoje ponašanje, nego samo poboljšati njihovo stanje siromaštva i zadovoljiti njihove potrebe. Siromah imaju samo jednu obranu: svoje siromaštvo i stanje potrebe u kojem se nalazi. Ne pitajte ga ni za što drugo. Pa bio on najveći zlotvor na svijetu, a nema hrane koju treba, oslobodimo ga gladi. [...] Milosrdan je čovjek lúka potrebitih: lúka prima i oslobađa sve brodolomce opasnosti, bili oni zlotvori ili dobri ljudi ili koji god drugi, lúka im pruža zaštitu i utočište. Tako i ti, dakle, kada vidiš u svijetu čovjeka koji je doživio brodolom siromaštva, ne osuđuj, ne traži da polaže račun za svoje ponašanje, nego ga izbavi od nevolje koja ga je snašla« (Razgovor o siromašnom Lazaru, II, 5).

9. Od presudne je važnosti da poraste osjetljivost ljudi kako bi se razumjelo potrebe siromašnih, koje se, jednako kao i životni uvjeti, neprestano mijenjaju. Danas su, naime, u ekonomski razvijenijim dijelovima svijeta ljudi manje spremni nego u prošlosti boriti se protiv siromaštva. Stanje relativnog blagostanja na koje su se navikli otežava prihvaćanje žrtvi i odricanja. Čovjek je spreman na sve samo da mu se ne oduzme ono što je lako stekao. Tako se upada u razne oblike pritajene mržnje, grčevite razdražljivosti i zahtjeva koji dovode do straha i tjeskobe, a u nekim slučajevima i nasilja. To nije kriterij na kojem treba graditi budućnost; štoviše, to su također oblici

siromaštva od kojih ne smijemo skretati svoj pogled. Moramo biti otvoreni za čitanje znakova vremena koji od nas traže da pronademo nove načine da budemo evangelizatori u suvremenom svijetu. Izravna pomoć kojom se izlazi ususret potrebama siromašnih ne smije nas spriječiti da budemo dalekovidni u odjelotvorivanju novih znakova kršćanske ljubavi i milosrđa, kao odgovor na nove oblike siromaštva koje čovječanstvo danas doživljava.

Nadam se da će Svjetski dan siromaha, koji obilježavamo peti puta, sve snažnije živjeti u našim mjesnim Crkvama i prerasti u pokret evangelizacije u kojem će se susretati siromašne ponajprije tamo gdje se nalaze. Ne smijemo čekati da oni pokucaju na naša vrata, nego mi moramo pohitati njima u njihovim vlastitim domovima, u bolnicama i staračkim domovima, na ulicama i u mračnim zakutcima gdje se ponekad skrivaju, u skloništima i prihvatnim centrima... Važno je razumjeti kako se osjećaju, kroz što prolaze i kakve želje nose u svome srcu. Neka potresne riječi don Prima Matzzolarija postanu naše vlastite: »Ne pitajte me, molim vas, postoje li siromasi, tko su i koliko ih je, jer se bojim da takva pitanja služe tome da odvrate pažnju ili predstavljaju izgovor za izbjegavanje jasnog zova savjesti i srca. [...] Ja nikada nisam brojao siromašne, jer se ne mogu nabrojati: siromahe se grli, a ne broji« (”Adesso” br. 7, 15. travnja 1949.). Siromasi su među nama. Kako bi to bilo evanđeoski kad bismo s punom istinom mogli reći: i mi smo siromašni, jer ćemo ih samo tako moći zbiljski prepoznati i učiniti dijelom našega života i oruđem spasenja.

Rim, pri Sv. Ivana Lateranskom, 13. lipnja 2021. godine

Na spomen sv. Antuna Padovanskog

FRANJO

Pismo pape Franje biskupima cijeloga svijeta kojim predstavlja motuproprij »Traditionis custodes« 16. srpnja 2021.

Draga braćo u biskupstvu,

kao što je to učinio moj prethodnik Benedikt XVI. s apostolskim pismom *Summorum pontificum*, i ja želim motupropriju *Traditionis custodes* pridružiti pismo u kojemu objašnjavam razloge koji su me naveli na tu odluku. obraćam vam se s povjerenjem i parezijom, u ime zajedničke »skrbi za čitavu Crkvu [...] koja mnogo pridonosi razvitku sveopće Crkve«, kao što nas podsjeća Drugi vatikanski koncil.^[1]

Svima su očite nakane koje su potaknule sv. Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. da za slavljenje euharistijske žrtve dopuste mogućnost uporabe Rimskoga misala koji je proglasio sv. Pio V., a izdao sv. Ivan XXIII. Ta ovlast, udijeljena povlasticom Kongregacije za bogoštovlje iz 1984. godine^[2] i potvrđena od svetoga Ivana Pavla II. u motupropriju *Ecclesia Dei* iz 1988.,^[3] bila je vođena prije svega željom da se potakne zacjeljenje raskola s pokretom koji je predvodio mons. Lefebvre. Zamolba, upućena biskupima da velikodušno prihvate »ispravne težnje« vjernika koji su tražili uporabu toga misala, imala je dakle eklezijalnu nakanu ponovne uspostave jedinstva Crkve.

Tu su ovlast mnogi u Crkvi tumačili kao mogućnost za slobodnu uporabu Rimskoga misala koji je proglasio sv. Pio V., a što je prouzročilo da ga se rabi jednako kao i Rimski misal koji je proglasio sv. Pavao VI. Da bi uredio takvo stanje, niz godina kasnije Benedikt XVI. poduzeo je korake prema rješavanju ovoga unutarcrkvenoga pitanja jer su se mnogi svećenici i mnoge zajednice »sa zahvalnošću koristili mogućnošću koju nudi taj motuproprij« sv. Ivana Pavla II. Naglašavajući da se takav razvoj događaja nije mogao predvidjeti 1988. godine, motuproprij *Summorum pontificum* iz 2007. godine imao je za cilj uvesti »jasniju pravnu regulativu«^[4] glede tih pitanja. Da bi se omogućio pristup svima onima – također mladima – koji »otkrivaju ovaj litur-

gijski oblik, osjećaju njegovu privlačnost te ga smatraju osobito prikladnim oblikom za susret s Otajstvom Presvete Euharistije«^[5], Benedikt XVI. proglasio je »Misal proglašen od sv. Pio V. i ponovno izdan od bl. Ivana XXIII., izvanrednim izrazom istoga *lex orandi*«, dopuštajući »širu mogućnost uporabe Misala iz 1962. godine«^[6].

Omogućavanje takvoga izbora bilo je poduprto i uvjerenjem da ta odredba ne će dovesti u sumnju jednu od ključnih odluka Drugoga vatikanskog koncila i tako okrnjiti njegov autoritet: motuproprij, naime, potpuno jasno ističe da je »Misal koji je proglasio Pavao VI. redoviti izraz pravila molitve (*lex orandi*) Katoličke Crkve latinskoga obreda«^[7]. Priznavanjem Misala koji je proglasio sv. Pio V. »izvanrednim izrazom istoga pravila molitve« ni na koji se način nije htjelo osporiti liturgijsku obnovu, nego je ono bilo nadahnuto željom da se iziđe ususret »ustrajnim molbama ovih vjernika«, dopuštajući im »slaviti misnu žrtvu prema tipskome izdanju Rimskoga misala koji je objavio blaženi Ivan XXIII. godine 1962. i koji nikada nije dokinut, kao izvanrednome obliku liturgije Crkve«^[8]. U rasuđivanju o tome Benedikta XVI. ohrabivala je činjenica da su oni koji su željeli »pronaći toliko im drag oblik svete liturgije«, »jasno prihvaćali obvezujući značaj Drugoga vatikanskog koncila i bili vjerni Papi i biskupima«^[9]. Smatrao je, k tome, neutemeljenim strah od podjela u župnim zajednicama, uvjeren da se »dva oblika uporabe rimskoga obreda mogu uzajamno obogaćivati«^[10]. Stoga je pozvao biskupe da nadiđu sumnje i strahove i prihvate te odredbe, »budno pazeći da se sve odvija u miru i staloženosti«, uz obećanje da će se, »ukoliko se jave ozbiljne teškoće« u primjeni toga prava, a »nakon što Motuproprij stupi na snagu«, »tražiti načini za njihovo rješavanje«^[11].

Trinaest godina kasnije zadužio sam Kongregaciju za nauk vjere da vam pošalje upitnik

u vezi s provedbom motuproprija Summorum pontificum. Pristigli odgovori otkrivaju stanje koje me žalosti i zabrinjava, potvrđujući mi potrebu za poduzimanjem daljnjih koraka. Nažalost, pastoralni cilj mojih predšasnika, koji su bili spremni »uložiti sve napore kako bi svima onima koji u sebi doista nose želju za jedinstvom, bilo moguće ostati u tome jedinstvu ili ga iznova pronaći«^[12], bio je često puta ozbiljno zanemaren. Mogućnost koju je pružio Ivan Pavao II. i s još većom velikodušnošću Benedikt XVI., s ciljem ponovne uspostave jedinstva tijela Crkve uz poštivanje različitih liturgijskih osjetljivosti, iskorištena je za još veća udaljavanja, za isticanje razlika i za stvaranje suprotstavljenosti koje ranjavaju Crkvu i koče je u njezinu hodu, izlažući ju pogibelji podjelâ.

Rastužuju me na jednak način zloporabe i jedne i druge strane u slavljenju liturgije. Kao i Benedikt XVI., prekoravam što se »na mnogim mjestima Misa ne slavi vjerno propisima novoga Misala, nego se, štoviše, smatra da on ovlašćuje ili čak obvezuje na kreativnost, koja često vodi u izobličenje do granica podnošljivoga«^[13]. Ništa manje žalosti me i instrumentalizacija Rimskog misala iz 1962., koju sve više karakterizira rastuće odbacivanje ne samo liturgijske obnove, već i Drugoga vatikanskog koncila, s neutemeljenim i neodrživim tvrdnjama da je izdao predaju i »pravu Crkvu«. Ako je točno da se put Crkve mora razumijevati u dinamici predaje, »koja potječe od apostolâ i u Crkvi napreduje uz pomoć Duha Svetoga« (DV 8), Drugi vatikanski koncil predstavlja najnoviju etapu toga dinamizma, u kojoj je katolički episkopat prionuo osluškivanju kako bi razaznao put koji Duh Sveti pokazuje Crkvi. Sumnjati u Koncil znači sumnjati u namjere samih otaca koji su svoju kolegijalnu vlast na ekumenskome koncilu vršili na svečan način cum Petro et sub Petro^[14] i, na kraju krajeva, znači sumnjati u samog Duha Svetoga koji vodi Crkvu.

Upravo Drugi vatikanski koncil rasvjetljuje smisao odluke reviziji dopuštenja koje su dali moji predšasnici. Među željama koje su biskupi najsnažnije naznačili ističe se ona

o punome, svjesnome i djelatnome udioništvu svega Božjega naroda u liturgiji,^[15] na tragu onoga što je već Pio XII. u enciklici Mediator Dei ustvrdio o obnovi liturgije^[16]. Konstitucija Sacrosanctum concilium potvrdila je taj zahtjev, odlučujući se za »obnovu i njegovanje liturgije«^[17] i naznačujući načela kojima se trebala voditi obnova^[18]. Na poseban je način određeno da se ta načela tiču rimskoga obreda, dok se za druge zakonito priznate obrede tražilo da se »oprezno iznova u duhu zdrave predaje prerade te im se dade nova snaga za današnje prilike i potrebe«^[19]. Na temelju tih načela provedena je liturgijska obnova, koja svoj najviši izraz ima u Rimskom misalu, koji je u tipskome izdanju objavio sv. Pavao VI.^[20] i revidirao sv. Ivan Pavao II.^[21] Stoga se treba smatrati da je rimski obred, tijekom stoljeća više puta prilagođavan zahtjevima vremena, ne samo sačuvan, nego i obnavljan »slijedeći vjerno predaju«^[22]. Onaj tko želi pobožno slaviti prema prethodnome obliku liturgije bez posebnoga truda pronaći će u Rimskom misalu, obnovljenu u duhu Drugog vatikanskog koncila, sve elemente rimskoga obreda, posebice rimski kanon koji je jedan od njegovih najprepoznatljivijih sastavnica.

Posljednji razlog koji želim navesti kao potkrjepu mojoj odluci jest činjenica da je u riječima i stavovima mnogih sve vidljivija tijesna povezanost opredjeljenja za slavljenje prema liturgijskim knjigama koje prethode Drugomu vatikanskom koncilu i odbacivanja Crkve i njezinih ustanova u ime onoga što oni drže »pravom Crkvom«. Riječ je o stavu koji proturječi zajedništvu, jačajući onaj poticaj na razdijeljenost – »Ja sam Pavlov; a ja Apolonov; a ja Kefin; a ja Kristov« – protiv koje je apostol Pavao tako odlučno ustao^[23]. Radi obrane jedinstva Kristova tijela smatram se primoranim opozvati dopuštenje koje su dali moji predšasnici. Očitovane zloporabe toga dopuštenja kose se s ciljevima koji su njih bili naveli da daju slobodu slavljenja mise po Missale Romanum iz 1962. godine. Budući da »liturgijski čini nisu privatni čini, nego su slavlja Crkve koja je 'sakrament jedinstva'«^[24], moraju se vršiti u zajedništvu s Crkvom. Drugi vatikanski koncil,

naglašavajući izvanjske sveze pritelovljenosti Crkvi – ispovijedanje vjere, sakramenata, zajedništva – ustvrdio je sa svetim Augustinom da je uvjet za spasenje ostati u Crkvi ne samo »tijelom«, već i »srcem«.[25]

Draga braćo u biskupstvu, Sacrosanctum concilium objasnio je da Crkva, »sakrament jedinstva«, to jest zato što je »sveti puk okupljen i uređen pod biskupom«[26]. U Lumen gentium, podsjećajući da je Rimski biskup »trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupâ tako i mnoštva vjernikâ«, kaže se da ste vi biskupi »vidljivo počelo i temelj jedinstva u svojim partikularnim Crkvama [...] u kojima i za koje postoji jedna i jedina katolička Crkva«[27].

Odgovarajući na vaše molbe, donosim čvrstu odluku da se ukinu sve odredbe, naputci, dopuštenja i običaji koji prethode ovom motupropriju, te da su liturgijske knjige koje su proglasili sveti pape Pavao VI. i Ivan Pavao II., u skladu s odredbama Drugoga vaticanskog koncila, jedincati izričaj lex orandi rimskoga obreda. U toj me odluci učvršćuje činjenica da je, nakon Tridentskoga koncila, sveti Pio V. također dokinuo sve obrede koji se nisu mogli podičiti dokazanom starinom, određivši za cijelu Latinsku Crkvu jedan jedini Rimski misal. Kroz četiri stoljeća taj Rimski misal, koji je proglasio sveti Pio V., bio je tako osnovni izričaj lex orandi rimskoga obreda, vršeći ulogu ujedinjavanja Crkve. Ne poričući vrijednost i veličanstvenost toga obreda, biskupi okupljeni na ekumenskome koncilu zatražili su njegovu obnovu; nakana im je bila da »vjernici ne prisustvuju tom otajstvu vjere poput tuđinaca ili nijemih gledatelja, nego da time što to po obredima i molitvama dobro shvaćaju, svjesno, pobožno i djelatno sudjeluju u svetome činu«[28]. Sveti Pavao VI., podsjećajući da je posao prilagodbe Rimskoga misala započeo već Pio XII., izjavio je da je revizija Rimskoga misala, koja je provedena u svjetlu najstarijih liturgijskih izvora, imala za cilj dopustiti Crkvi da u raznolikosti jezika uzdiže »jednu te istu molitvu« koja će izražavati njezino jedinstvo[29]. Želim da se to jedinstvo ponovno uspostavi u cijeloj Crkvi rimskoga obreda.

Drugi vaticanski koncil, opisujući katolicitet Božjega naroda, podsjeća da su »u crkvenom zajedništvu zakonito prisutne partikularne Crkve koje raspolažu vlastitim predajama, dok ostaje netaknut primat Petrove Stolice koja predsjeda sveukupnom skupu ljubavi, štiti zakonite različitosti te ujedno bdije nad time da ono što je partikularno ne samo da ne šteti jedinstvu nego mu, štoviše, služi«[30]. Dok, u vršenju svoje službe u svrhu jedinstva, donosim odluku o dokidanju mogućnosti koju su dali moji predšasnici, molim vas da podijelite sa mnom ovaj teret kao oblik sudjelovanja u brizi za čitavu Crkvu. U motupropriju sam potvrdio da biskupu, kao voditelju, promicatelju i čuvaru liturgijskoga života u Crkvi, kojoj je počelo jedinstva, pripada uređivati liturgijska slavlja. Stoga vama pripada da, kao mjesni ordinariji, usvojim Crkvama odobrite uporabu Rimskoga misala iz 1962., primjenjujući odredbe ovoga motuproprija. Poglavitito je vaša zadaća nastojati oko povratka jedinstvenomu obliku slavljenja, provjeravajući u svakomu pojedinom slučaju stvarnost skupinâ koje slave po tom Rimskom misalu.

Upute o tome kako postupati u biskupijama nadahnute su ponajprije dvama načelima: pobrinuti se, s jedne strane, za dobro onih koji su ukorijenjeni u prethodni oblik slavljenja i kojima treba vremena da se vrate rimskom obredu koji su proglasili sveti Pavao VI. i Ivan Pavao II.; s druge strane, prekinuti s ustanovljivanjem novih personalnih župa, vezanih više uz želju i htijenja pojedinih prezbitera nego uz stvarnu potrebu »svetoga Božjeg vjerničkog naroda«. Istodobno vas molim da budno pazite da se svako bogoslužje slavi dolično i vjerno liturgijskim knjigama proglašenim nakon Drugoga vaticanskog koncila, bez zastranjivanja koja lako mogu prerasti u zloporabe. Neka se sjemeništarce, bogoslove i nove prezbitere odgoji za vjerno poštivanje propisa Misala i liturgijskih knjiga, u kojima se zrcali liturgijska obnova koju je zahtijevao Drugi vaticanski koncil.

Od Uskrsloga Gospodina zazivam Duha za vas da vas učini snažnima i postojanima u vašem služenju Božjemu narodu kojeg vam je

Gospodin povjerio, kako bi vaša briga i budnost izražavale zajedništvo također u jedinstvu samo jednoga obreda, u kojemu je sačuvano veliko bogatstvo rimske liturgijske tradicije. Molim za vas. Molite za mene.

FRANJO

[1] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, 21. studenoga 1964., br. 23: AAS 57 (1965.) 27.

[2] Usp. Kongregacija za bogoštovlje, Pismo predsjednicima biskupskih konferencija Quattuor abhinc annos, 3. listopada 1984.: AAS 76 (1984.) 1088-1089.

[3] Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku motuproprija Ecclesiae Dei, 2. srpnja 1988.: AAS 80 (1998.) 1495-1498.

[4] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 796.

[5] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 796.

[6] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 797.

[7] Benedikt XVI., Litt. Ap. motu proprio datae "Summorum pontificum", 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 779.

[8] Benedikt XVI., Litt. Ap. motu proprio datae "Summorum pontificum", 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 779.

[9] Benedikt XVI. XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 796.

[10] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 797.

[11] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 798.

[12] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 797-798.

[13] Benedikt XVI., Epistula ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani, 7. srpnja 2007.: AAS 99 (2007.) 796.

[14] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, 21. studenoga 1964., br. 23: AAS 57 (1965.) 27.

[15] Usp. Acta et documenta Concilio oecumenico vaticano II apparando, Series I, Volumen II, 1960.

[16] Pio XII., Enciklika o svetoj liturgiji Mediator Dei, 20. studenoga 1947.: AAS 39 (1949.) 521-595.

[17] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 1, 14: AAS 56 (1964.) 97.104.

[18] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 3: AAS 56 (1964.) 98.

[19] Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 4: AAS 56 (1964.) 98.

[20] Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, editio typica, 1970.

[21] Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, editio typica altera, 1975; editio typica tertia, 2002; (reimpressio emendata, 2008).

[22] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 4: AAS 56 (1964.) 98.

[23] I Kor 1, 12-13.

[24] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 26: AAS 56 (1964.) 107.

[25] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, 21. studenoga 1964., br. 14: AAS 57 (1965.) 19.

[26] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 26: AAS 56 (1964.) 100.

[27] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, 21. studenoga 1964., br. 23: AAS 57 (1965.) 27.

[28] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium, 4. prosinca 1963., br. 48: AAS 56 (1964.) 113.

[29] Pavao VI., Apostolska konstitucija Missale Romanum, 3. travnja 1969., AAS 61 (1969.) 222.

[30] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, 21. studenoga 1964., br. 13: AAS 57 (1965.) 18

Apostolsko pismo Traditionis custodes u obliku motuproprija pape Franje o uporabi rimske liturgije koja je prethodila obnovi iz 1970. godine

ČUVARI PREDAJE, biskupi, u zajedništvu s rimskim biskupom, tvore vidljivo načelo i temelj jedinstva u svojim partikularnim Crkvama.^[1] Vođeni Duhom Svetim oni, naviještanjem evanđelja i slavljenjem euharistije, ravnaju partikularnim Crkvama koje su im povjerene.^[2]

Da bi se postigla sloga i jedinstvo Crkve, moji časni prethodnici, sveti Ivan Pavao II. i Benedikt XVI., očinskom brigom za one koji su u nekim krajevima ostali privrženi liturgijskim oblicima koji su prethodili obnovi zahtijevanoj od Drugoga vatikanskog koncila, dopustili su i uredili pravo korištenja Rimskoga misala koji je 1962. godine objavio papa Ivan XXIII.^[3] Na taj su način namjeravali »olakšati življenje crkvenoga zajedništva onim katolicima koji se osjećaju navezanima na neke prethodne liturgijske oblike«, a ne na druge.^[4]

Na tragu nakane mojega časnog prethodnika Benedikta XVI. da se, tri godine nakon objavljenja motuproprija Summorum Pontificum, biskupe pozove da provjere njegovu primjenu, Kongregacija za nauk vjere provela je 2020. godine temeljito savjetovanje s biskupima, a rezultati su pomno razmatrani u svjetlu iskustva koje je sazrijevalo tijekom ovih godina.

Razmotrivši želje nikhule među biskupima i saslušavši mišljenje Kongregacije za nauk vjere, ovim apostolskim pismom želim ići korak dalje u trajnome nastojanju oko crkvenoga zajedništva. Stoga sam smatrao prikladnim odrediti sljedeće:

Čl. 1. Liturgijske knjige koje su proglasili sveti Pavao VI. i sveti Ivan Pavao II., u skladu s odlukama Drugoga vatikanskoga koncila, jedincati su izraz *lex orandi* rimskoga obreda.

Čl. 2. Dijecezanskomu biskupu kao upravitelju, promicatelju i čuvaru cjelokupnoga liturgijskog života u povjerenosti

mu partikularnoj Crkvi,^[5] pripada uređivati liturgijska slavlja u vlastitoj mu biskupiji.^[6] Stoga je isključivo u njegovoj mjerodavnosti odobriti uporabu Rimskoga misala iz 1962. godine u svojoj biskupiji, slijedeći smjernice Apostolske Stolice.

Čl. 3. Biskup, u biskupijama u kojima već postoji jedna ili više skupina koje slave prema misalu koji je prethodio obnovi iz 1970. godine:

§ 1. neka utvrdi da te skupine ne isključuju valjanost i zakonitost liturgijske obnove, odredaba Drugoga vatikanskog koncila i Učiteljstva vrhovnih svećenika;

§ 2. neka naznači jedno ili više mjesta na kojima će se vjernici koji pripadaju tim skupinama moći okupljati na euharistijsko slavlje (ali ne u župnim crkvama, i bez ustanovljivanja novih personalnih župa);

§ 3. neka za mjesto koje je naznačio odredi dane u koje su dopuštena liturgijska slavlja s uporabom Rimskoga misala koji je proglasio sveti Ivan XXIII. 1962. godine;^[1] na tim slavljinama neka se čitanja naviještaju na narodnome jeziku, rabeći prijevode Svetoga pisma za liturgijsku uporabu, potvrđene od dotičnih biskupskih konferencija;

§ 4. neka imenuje svećenika koji će, kao biskupov delegat, preuzeti brigu za slavlja i za pastoralnu skrb u tim skupinama vjernika. Svećenik neka bude prikladan za tu službu, sposoban rabiti *Missale Romanum* koji je prethodio obnovi iz 1970. godine, neka posjeduje znanje latinskoga jezika koje mu omogućuje potpuno razumijevanje rubrika i liturgijskih tekstova i neka bude prodahnut gorljivom pastoralnom ljubavlju i osjećajem crkvenoga zajedništva. Nužno je, doista, da svećenik kojemu je povjerena ta služba ima na srcu ne samo dostojanstveno slavljenje liturgije, već i pastoralnu i duhovnu skrb za vjernike;

§ 5. neka u personalnim župama, koje su kanonski osnovane na dobrobit tih vjernika, pristupi prikladnoj provjeri jesu li one uistinu korisne za duhovni rast te procijeni hoće li ih zadržati ili ne;

§ 6. pobrinut će se da ne bude odobreno osnivanje novih skupina.

Čl. 4. Svećenici koji će biti zaređeni nakon objavljenja ovoga motuproprija, a žele slaviti liturgiju prema Missale Romanum iz 1962. godine, trebaju podnijeti zamolbu dijecezanskom biskupu, koji će se prije davanja te ovlasti posavjetovati s Apostolskom stolicom.

Čl. 5. Svećenici koji već slave prema Missale Romanum iz 1962. trebaju od dijecezanskoga biskupa zatražiti ovlaštenje da bi se i dalje mogli koristiti tom mogućnošću.

Čl. 6. Ustanove posvećenoga života i društva apostolskoga života, koje je svojedobno osnovalo Papinsko vijeće Ecclesia Dei, prelaze u mjerodavnost Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života.

Čl. 7. Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata i Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, za pitanja iz svoje mjerodavnosti, vršit će vlast Svete Stolice, bdijući nad poštivanjem ovih odredaba.

Čl. 8. Dosadašnje odredbe, nautci, dopuštenja i običaji, koji nisu u skladu s iznesenim u ovome motupropriju, stavljeni su izvan snage.

Nalažem da se sve što sam odlučio ovim apostolskim pismom u obliku motuproprija, opslužuje u svim njegovim dijelovima, unatoč svemu protivnom, čak i ako je vrijedno posebnoga spominjanja, i određujem da ono bude

proglašeno objavljenjem u dnevniku L'Osservatore Romano te, stupivši na snagu odmah, bude potom objavljeno u službenome glasilu Svete Stolice, Acta Apostolicae Sedis.

Dano u Rimu, pri Svetome Ivanu Lateranskom, 16. srpnja 2021., na spomendan Gospe od Karmela, godine devete našega pontifikata.

FRANJO

---

[1] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen Gentium, 21. studenoga 1964., br. 23, AAS 57 (1965.), 27.

[2] Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen Gentium, 21. studenoga 1964., br. 23, AAS 57 (1965.), 32; Drugi vatikanski koncil, Dekret o pastirskoj službi biskupa u Crkvi Christus Dominus, 28. listopada 1965., br. 11, u: AAS 58 (1966.), 677-678; Katekizam Katoličke Crkve, br. 833.

[3] Usp. Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku motuproprija Ecclesia Dei, 2. srpnja 1988., u: AAS 80 (1988.) 1495-1498; Benedikt XVI., Apostolsko pismo u obliku motu proprija Summorum Pontificum, 7. srpnja 2007., u: AAS 99 (2007.), 777-781; Apostolsko pismo u obliku motuproprija Ecclesiae unitatem, 2. srpnja 2009., u: AAS 101 (2009.), 710-711.

[4] Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku motuproprija Ecclesia Dei, 2. srpnja 1988., u: AAS 80 (1988.), 1498.

[5] Usp. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum Concilium, 4. prosinca 1963., br. 41, u: AAS 56 (1964.), 111; Caeremoniale Episcoporum, br. 9; Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, Uputa o nekim stvarima vezanima uz presvetu euharistiju koje valja obdržavati odnosno izbjegavati, Redemptionis Sacramentum, 25. ožujka 2004., br. 19-25, u: AAS 96 (2004.), 555-557.

[6] Usp. ZKP, kan. 375, § 1; kan. 392.

[7] Usp. Kongregacija za nauk vjere, Dekret Quo magis kojim se odobrava sedam euharistijskih predlovlja za izvanredni oblik Rimskoga obreda, 22. veljače 2020., i Dekret Cum sanctissima o liturgijski slavljinama u čast svetih po izvanrednome obliku Rimskoga obreda, 22. veljače 2020., u: L'Osservatore Romano, 26. ožujka 2020., str. 6.

Poruka pape Franje za 36. Svjetski dan mladih [svetkovina Krista Kralja, 21. studenog 2021.]

“Ustani! Postavljam te za svjedoka onoga što si vidio” (usp. Dj 26, 16)

Predraga mladeži!

Htio bih vas još jednom primiti za ruku da nastavimo naše zajedničko duhovno hodočašće koje nas vodi prema Svjetskom danu mladih koji će se održati u Lisabonu 2023. godine.

Prošle godine, neposredno prije izbivanja pandemije, potpisao sam poruku koja je imala za temu: “Mladeži, kažem ti, ustani!” (usp. Lk 7, 14). Gospodin nas je, u svojoj providnosti, želio pripremiti za vrlo težak izazov s kojim nam se valjalo suočiti.

Posvuda u svijetu pojedinci su se morali suočiti s patnjom zbog gubitka dragih osoba i društvene izolacije. I vama mladima, koji ste po svojoj prirodi okrenuti prema budućnosti, zbog izvanrednih zdravstvenih prilika bio je onemogućen odlazak u školu ili na fakultet, na posao, niste se mogli susretati... Našli ste se u teškim situacijama s kojima se niste navikli nositi. U mnogim slučajevima javili su se obiteljski problemi, kao i problemi koje sa sobom nosi nezaposlenost, depresija, usamljenost i ovisnosti. A o nakupljenom stresu, napetostima i izljevima bijesa, porastu nasilja da ne govorimo.

Ali hvala Bogu, to nije jedina strana medalje. Ako je ta kušnja iznijela na vidjelo naše slabosti, otkrila je također naše vrline, uključujući spremnost na solidarnost. U svim dijelovima svijeta vidjeli smo veliki broj pojedinaca, među kojima mnogo mladih, koji su pomagali u spašavanju života, sijali sjeme nade, branili slobodu i pravdu, bili mirotvorci i graditelji mostova.

Kad mladi čovjek padne, u stanovitom smislu padne čovječanstvo. Ali također je istina da kad mlada osoba ponovno ustane, kao da cijeli svijet ponovno ustane. Dragi mladi, koliko veliki potencijal leži u vašim rukama! Kakvu samo snagu nosite u svojim srcima!

Zato Bog danas, ponovno, govori svakome od vas: “Ustani!”. Od sveg se srca nadam da će nam ova poruka pomoći da se pripremimo za nova vremena, za novu stranicu u povijesti čovječanstva. Ali bez vas, dragi mladi, nije moguće početi iznova. Da bi ponovno ustao, svijet treba vašu snagu, vaše oduševljenje, vašu strast. U vezi s tim želio bih s vama razmišljati o odlomku iz Djela apostolskih u kojem Isus kaže Pavlu: “Ustani. Postavljam te za svjedoka onoga što si vidio” (usp. Dj 26, 16).

Pavao – svjedok pred kraljem

Redak kojim je nadahnuta tema Svjetskog dana mladih 2021. preuzet je iz Pavlova svjedočanstva pred kraljem Agripom tijekom njegova zatočeništva. On, nekoć neprijatelj i progonitelj kršćanâ, sada je osuđen upravo zbog svoje vjere u Krista. S vremenskim razmakom od otprilike dvadeset i pet godina, Apostol pripovijeda o svome životu i o temeljnom događaju – svome susretu s Kristom.

Pavao priznaje da je u prošlosti progonio kršćane, sve dok jednoga dana, dok je putovao u Damask da uhiti neke od njih, njega i njegove suputnike (usp. Dj 26, 13) nije obasjala svjetlost “od sunca sjajnija”, ali jedino je on čuo “glas”: glas Isusa koji mu se obraća i naziva ga imenom.

“Savle, Savle!”

Promotrimo zajedno dublje ovaj događaj. Oslovljavajući ga po imenu, Gospodin daje do znanja Savlu da ga osobno poznaje. Kao da mu je rekao: “Znam tko si, znam koje planove kuješ, ali unatoč tome obraćam se upravo tebi.” Zove ga dva puta, u znak iznimnog i vrlo važnog poziva, kao što je to učinio s Mojsijem (usp. Izl 3, 10) i Samuelom (usp. 1 Sam 3, 10). Pavši na zemlju, Savao priznaje da je svjedok Božjeg očitovanja, snažne objave koja ga duboko potresa, ali ga ne uništava, naprotiv: oslovljava ga po imenu.

Naime, samo osobni, a ne anonimni susret s Kristom mijenja život. Isus pokazuje da dobro poznaje Savla, da "ga poznaje u dušu". Premda je Savao progonitelj, iako mu je u srcu mržnja prema kršćanima, Isus zna da je to zbog neznanja i želi pokazati u njemu svoje milosrđe. Upravo će ta milost, ta nezaslužena i bezuvjetna ljubav, biti svjetlo koje će iz korijena promijeniti Savlov život.

"Tko si, Gospodine?"

Suočen s tom tajanstvenom prisutnošću koja ga naziva imenom, Savao pita: "Tko si, Gospodine?" (Dj 26, 15). Ovo je pitanje iznimno važno i svi ga moramo prije ili kasnije u životu postaviti. Nije dovoljno slušati o Kristu od drugih, potrebno je s njim osobno razgovarati. To je, u konačnici, molitva. Moliti znači izravno razgovarati s Isusom, pa i ako nam možda u srcu još uvijek vlada nemir, a um je pun sumnji ili čak prijezira prema Kristu i kršćanima. Nadam se da će svaki mladić i djevojka, u dubini svog srca, postaviti to pitanje: "Tko si, Gospodine?"

Ne možemo uzeti zdravo za gotovo da svi poznaju Isusa, pa ni u doba interneta. Pitanje koje mnogi postavljaju Isusu i Crkvi upravo je ovo: "Tko si?". U čitavom izvješću o pozivu svetoga Pavla, to je jedini put da on govori. I na njegovo pitanje, Gospodin odmah odgovara: »Ja sam Isus koga ti progoniš!« (ibid.).

"Ja sam Isus koga ti progoniš!"

Tim odgovorom Gospodin Isus otkriva Savlu veliko otajstvo: da se On poistovjećuje s Crkvom i s kršćanima. Sve do tada Savao nije vidio ništa od Krista osim vjernikâ koje je bacao u tamnicu (usp. Dj 26, 10), za čiju je osudu na smrt osobno glasovao (ibid.). Vidio je kako su kršćani na zlo uzvraćali dobrom, na mržnju ljubavlju, prihvaćajući nepravde, nasilje, uvrede i progone za ime Kristovo. Ako, dakle, bolje pogledamo Savao je – a da to nije ni znao – već bio susreo Krista: susreo ga je u kršćanima!

Koliko smo samo puta čuli da se kaže: "Isus 'da', Crkva 'ne'", kao da bi jedno moglo biti alternativa drugome. Nemoguće je poznavati Isusa, ako se ne poznaje Crkvu. Ne može

se upoznati Isusa osim po braći i sestrama njegove zajednice. Ne može netko za sebe reći da je pravi kršćanin, ako ne živi crkvenu dimenziju svoje vjere.

"Teško ti se protiv ostana praćakati"

To su riječi koje Gospodin upućuje Savlu nakon što je ovaj pao na zemlju. Ali nekako kao da je već neko vrijeme bio razgovarao s njim na tajanstven način, pokušavajući ga privući k sebi. No, Savao se opirao. Isti taj blagi "prijekor" naš Gospodin upućuje svakom mladom čovjeku koji se udalji od njega: "Dokle ćeš bježati od mene? Zašto ne čuješ da te zovem? Čekam da se vratiš." Poput proroka Jeremije, i mi ponekad kažemo: "Neću više na nj misliti" (Jr 20, 9). No, u srcu svakog pojedinca kao da je zapreten jedan žarki plamen: čak i ako ga pokušamo ugastiti, ne možemo jer je jači od nas.

Gospodin je izabrao onoga koji ga je čak progonio, koji je potpuno neprijateljski raspoložen prema njemu i njegovim učenicima. Ali za Boga nitko nije nepovratno izgubljen. Zahvaljujući osobnom susretu s njim, uvijek možemo početi iznova. Nijedna mlada osoba nije izvan dosega Božjeg milosrđa. Ni za koga se ne može reći: previše se udaljio... sad je prekasno... Koliko mladih ljudi pokazuje strastveni otpor i idu stranputicom, ali u srcu nose skrivenu potrebu da se predano zalažu, da ljube svim silama, da se poistovjete s određenim poslanjem! Upravo to je ono što Isus vidi u mladome Savlu.

Prepoznati vlastitu sljepoću

Možemo zamisliti da je, prije susreta s Kristom, Savao na neki način bio "pun sebe" i smatrao se "velikim" zbog svoje moralne neporočnosti, zbog svoje gorljivosti, zbog svojega porijekla i naobraženosti. Sigurno je bio uvjeren da je u pravu. Ali kad mu se Gospodin objavljuje, "prizemljuje se" i otkriva da je slijep. Iznenada otkriva da je ostao bez vida, ne samo fizičkog nego i duhovnog. Njegove su sigurnosti poljuljane. U duši osjeća da je ono oko čega je s tolikim oduševljenjem nastojao, naime, revnost u iskorjenjivanju kršćana, bilo

potpuno pogrešno. Shvaća da nije apsolutni nositelj istine, štoviše da je daleko od toga. I, zajedno s njegovim sigurnostima, ruši se također njegova "veličina". Odjednom otkriva da je izgubljen, krhak, "mali".

Ta je poniznost – svijest o vlastitoj ograničenosti – temeljna! Tko misli da zna sve o sebi, o drugima, pa čak i o vjerskim istinama, teško će susresti Krista. Savao je slijep i izgubio je orijentire. Ostavši sam, u tami, jedine jasne stvari su svjetlo koje je vidio i glas koji je čuo. Koji paradoks: tek kad čovjek shvati da je slijep, počinje vidjeti!

Nakon prosvjetljenja koje je doživio na putu za Damask, Savao će preferirati da ga zovu Pavao, što znači "mali". To nije nadimak ili "umjetničko ime" – što je danas postalo vrlo uobičajeno čak i među običnim ljudima: susret s Kristom doista je učinio da se tako osjeća, srušivši zid koji ga je sprječavao da samoga sebe istinski spozna. On za sebe kaže: »Da, ja sam najmanji među apostolima i nisam dostojan zvati se apostolom jer sam progonio Crkvu Božju« (1 Kor 15, 9).

Sv. Terezija iz Lisieuxa, kao i neki drugi sveci, voljela je ponavljati da je poniznost istina. Danas se, osobito na društvenim mrežama, ima priliku vidjeti toliko "priča", koje su često pravi umjetnički uradci u čije je snimanje uloženo puno truda, snimljenih iz više kutova i s više pozadina. Sve se više traže "svjetla pozornice" kako bi se "prijateljima" i sljediteljima pokazalo sebe u svjetlu koje ponekad ne odgovara istini. Krist, svjetlo podnevno, dolazi nas prosvjetliti i vratiti nam autentičnost, oslobađajući nas svih maski. Jasno nam pokazuje tko smo, jer nas voli takve kakvi jesmo.

Promijeniti perspektivu

Pavlovo obraćenje nije vraćanje unatrag, nego otvaranje potpuno novoj perspektivi. Naime, on nastavlja put Damaska, ali više nije onaj od prije, on je druga osoba (usp. Dj 22, 10). Moguće je obratiti se i obnavljati se u svakodnevnom životu, čineći sve ono što smo i prije učinili, ali promijenjena srca i s drugačijim motivacijama. U ovom slučaju Isus izri-

jekom traži od Pavla da ode u Damask, gdje se bio i zaputio. Pavao je poslušao, ali sada su se svrha i perspektiva njegova putovanja stubokom promijenili. Od sada pa nadalje stvarnost će gledati novim očima. Prije su to bile oči progonitelja krvnika, odsada će to biti oči učenika svjedoka. U Damasku će ga Ananija krstiti i uvesti u kršćansku zajednicu. U tišini i molitvi Pavao će produbiti vlastito iskustvo i novi identitet koji mu je dao Gospodin Isus.

Snaga i strast mladih ljudi ne smiju se rasipati

Pavlovo držanje prije susreta s uskrslim Isusom nije nam potpuno strano. Koliko je samo snage i strasti u vašim srcima, dragi mladi! Ali kad vas tama oko vas i u vama sprječava da ispravno vidite, u opasnosti ste da se izgubite u besmislenim bitkama, pa čak i postanete nasilni. A, nažalost, prve žrtve bit ćete upravo vi i vaši najbliži. Postoji isto tako opasnost da se borite za stvari koje izvorno zastupaju prave vrijednosti, ali koje se, kad se jednom zaostre do krajnosti, pretvaraju u destruktivne ideologije. Koliko samo danas mladih, potaknutih možda vlastitim političkim ili vjerskim uvjerenjima, na kraju postaju oruđe nasilja i uništenja u životima mnogih drugih! Pojedini digitalni urođenici koriste virtualnu stvarnost i društvene mreže kao novo bojno polje, beskrupulozno koristeći oružje lažnih vijesti (fake news) za širenje otrova i uništavanje svojih protivnika.

Kad Gospodin naglo prodre u Pavlov život, ne oduzima mu osobnost i ne gasi njegovu revnost i strast, već koristi te njegove darove i sposobnosti da ga učini velikim vjerovjesnikom koji će pronositi evanđelje do nakraj svijeta bijeloga.

Apostol narodâ

Pavao će kasnije postati poznat kao "apostol narodâ": on koji je prije bio farizej koji je revno i savjesno opsluživao Zakon! Evo još jednog paradoksa: Gospodin stavlja svoje pouzdanje upravo u čovjeka koji ga je progonio! Poput Pavla, svaki pojedini od nas može u dubini srca čuti ovaj glas koji mu govori: "Uzdam

se u te. Znam tvoju povijest i uzimam je u svoje ruke, zajedno s tobom. Pa i ako si često bio protiv mene, biram baš tebe i činim te svojim svjedokom”. Božja logika može od najgoreg progonitelja učiniti velikog svjedoka.

Kristov učenik pozvan je biti »svjetlost svijeta« (Mt 5, 14). Pavao mora svjedočiti o onome što je vidio, ali sada je slijep. Došli smo tako do sljedećeg paradoksa! Upravo zahvaljujući tom svom osobnom iskustvu Pavao se može staviti u položaj onih kojima ga Gospodin šalje. Naime, postavljen je za svjedoka »da im otvori oči pa se obrate od tame k svjetlosti« (Dj 26, 18).

“Ustani i svjedoči!”

Kad prigrlimo novi život koji nam je dan u krštenju, primamo od Gospodina također poslanje: “Bit ćeš mi svjedok!”. Poslanje je to kojem se valja posvetiti i koje mijenja život.

Kristov je poziv Pavlu danas upućen svakom mladiću i djevojci: Ustani! Ne možeš ostati na zemlji i sažalijevati samoga/samu sebe, ima jedno poslanje koje te čeka! I ti možeš biti svjedokom djela koja je Isus započeo u tebi. Zato ti, u Kristovo ime, kažem:

– Ustani i svjedoči o svom iskustvu slijepca koji je susreo svjetlo, koji je vidio dobrotu i ljepotu Božju u samome sebi, u drugima i u zajedništvu Crkve koje pobjeđuje svaku samoću.

– Ustani i svjedoči o ljubavi i poštivanju koji se mogu uspostaviti u ljudskim odnosima, u obiteljskom životu, u dijalogu između roditelja i djece, između mladih i starih.

– Ustani i brani socijalnu pravdu, istinu i pravednost, ljudska prava, progonjene, siromašne i slabe, one čiji se glas ne čuje u društvu, migrante.

– Ustani i svjedoči o novome pogledu koji ti omogućuje da očima punim divljenja promatraš stvoreni svijet, koji ti omogućuje da promatraš Zemlju kao naš zajednički dom i daje ti hrabrost da braniš cjelovitu ekologiju.

– Ustani i svjedoči da se promašeni životi

moгу popraviti, da oni koji su već mrtvi duhom mogu ustati na novi život, da se robovi mogu osloboditi, da srca opterećena tugom mogu ponovno pronaći nadu.

– Ustani i radosno svjedoči da Krist živi! Širi njegovu poruku ljubavi i spasenja među svojim vršnjacima, u školi, na sveučilištu, na radnome mjestu, u digitalnom svijetu, posvuda.

Gospodin, Crkva, Papa, uzdaju se u vas i postavljaju vas za svjedoke mnogim drugim mladima koje susrećete na “putovima Damska” našeg doba. Ne zaboravite: »svaki onaj koji je stvarno iskusio ljubav Boga koji ga spašava ne treba dugotrajnu poduku i obuku i pripremu da počne naviještati tu ljubav. Svaki je kršćanin misionar u mjeri u kojoj se susreo s Božjom ljubavlju u Kristu Isusu« (Apost. pob. Evangelii gaudium, 120).

Ustanite i slavite SDM u partikularnim Crkvama!

Još jednom pozivam vas, mlade iz cijeloga svijeta, da sudjelujete u ovom duhovnom hodočašću koje nas će dovesti do proslave Svjetskog dana mladih u Lisabonu 2023. godine. Sljedeći susret je, međutim, u vašim partikularnim Crkvama, u raznim biskupijama i eparhijama svijeta, gdje će se na svetkovinu Krista Kralja proslaviti – na mjesnoj razini – Svjetski dan mladih 2021.

Nadam se da ćemo svi moći proživjeti te etape kao pravi hodočasnici, a ne kao “turisti vjere”! Otvorimo se Božjim iznenađenjima koji svojim svjetlom želi obasjavati naš put. Budimo otvoreni za ono što nam želi reći, također po našoj braći i sestrama. Tako ćemo pomoći jedni drugima da zajedno ustanemo i u ovom teškom povijesnom času postat ćemo proroci novih vremena, punih nade! Neka nam Blažena Djevica Marija bude zagovornicom.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 14. rujna 2021., blagdan Uzvišenja svetoga križa.

FRANJO

Poruka pape Franje za Međunarodni dan osoba s invaliditetom [3. prosinca 2021.]

»Vi ste moji prijatelji« (Iv 15, 14)

Draga braćo i sestre!

U prigodi Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, želim se obratiti izravno vama koji ste pogođeni bilo kojom vrstom invaliditeta. Želim vam reći da vas Crkva voli i da treba svakoga od vas da ispunite svoje poslanje u službi evanđelja.

Isus prijatelj

Isus je naš prijatelj! On sâm je to rekao svojim učenicima na Posljednjoj večeri (usp. Iv 15, 14). Njegove riječi dopiru sve do nas i rasvjetljuju otajstvo našeg odnosa s njim i naše pripadnosti Crkvi. »Prijateljstvo s Isusom neraskidivo je. On nas nikada ne napušta, iako se katkad čini da šuti. Kad ga trebamo, on pušta da ga nađemo i ostaje uz nas kud god da pošli« (posin. apost. pob. *Christus vivit*, 154). Mi kršćani smo primili dar: pristup Isusovu srcu i prijateljstvo s njim. Sretni smo što nas je zapao taj privilegij i to postaje naš poziv: biti njegovi prijatelji!

Imati Isusa za prijatelja najveća je utjeha. To svakog od nas može učiniti zahvalnim i radosnim učenicom koji može posvjedočiti da naša vlastita slabost nije prepreka za življenje i prenošenje evanđelja. Naime, povjerljivo i osobno prijateljstvo s Isusom može biti duhovni ključ za prihvaćanje ograničenjâ koja svi imamo, te za življenje svojega vlastitog ljudskog stanja u duhu prihvaćanja. Iz toga prijateljstva može poteći radost koja »ispunja srca i čitav život« (apost. pob. *Evangeliu gaudium*, 1), zato što, kao što je jedan veliki egzeget napisao, prijateljstvo s Isusom je »iskra od koje nastaje požar oduševljenja i zanosa«. [1]

Crkva je vaš dom

Po krštenju svaki od nas postaje punopravnim članom zajednice Crkve tako da svaki pojedini, bez isključenjâ ili diskriminacijâ, može reći: "Ja sam Crkva!". Crkva je, naime,

vaš dom! Mi, svi zajedno, činimo Crkvu jer je Isus odlučio biti naš prijatelj. Ona – i to je nešto što sve bolje moramo učiti u sinodalnom procesu koji smo započeli – »nije zajednica savršenih, nego zajednica učenikâ na putu koji slijede Gospodina i kojima je potrebno njegovo oprostjenje« (Kateheza na općoj audijenciji, 13. travnja 2016.) U ovom narodu, koji kroči naprijed kroz povijesna zbivanja vođen Božjom riječju, »svi su protagonisti, nitko se ne može smatrati tek pukim statistom« (Obraćanje vjernicima Rimske biskupije, 18. rujna 2021.). Zato je svaki od vas pozvan dati vlastiti doprinos sinodalnom putu. Uvjeren sam da će, ako to doista bude »sudionički i inkluzivan crkveni proces« [2], crkvena zajednica njime biti stvarno obogaćena.

I danas se, nažalost, s mnogima od vas »u društvu postupa kao sa strancima. [Mnogi od vas] osjećaju da su uskraćeni za pripadnost i sudjelovanje« i »još uvijek postoje mnoge stvari koje [vam onemogućuju] punopravno građanstvo« (enc. *Fratelli tutti*, 98). Diskriminacija je još uvijek previše prisutna na različitim razinama društvenog života. Nju jačaju predrasude, neznanje i kultura kojoj je teško shvatiti neprocjenjivu vrijednost svake osobe. Na poseban način, smatrati još uvijek invaliditet bolešću – što je rezultat interakcije između socijalnih barijera i osobnih ograničenja svakog pojedinca – nešto je što pridonosi vašem odvajanju i jačanju stigmatizacije vas kao osoba.

Što se života Crkve tiče, »najgora diskriminacija [...] je nedostatak duhovne skrbi« (apost. pob. *Evangeliu gaudium*, 200), koja se ponekad očituje u uskraćivanju pristupa sakramentima, što su neki od vas, nažalost, doživjeli. Učiteljstvo je u tom pogledu vrlo jasno i nedavno je u Direktoriju za kateheza izričito dalo do znanja da »nitko ne smije uskraćivati sakramente osobama s invaliditetom« (br. 272). Kad smo suočeni s diskrimi-

nacijama, upravo nas prijateljstvo s Isusom, koje svi primamo kao nezasluzeni dar, otpljuje i omogućuje nam živjeti različitosti kao bogatstvo. On nas, naime, ne naziva slugama, ženama i muškarcima s polovičnim dostojanstvom, nego prijateljima: pouzdanicima koji su dostojni znati sve što je čuo od Oca svojega (usp. Iv 15, 15).

U vremenu kušnje

Prijateljstvo s Isusom štiti nas u vrijeme kušnje. Jako dobro znam da je pandemija Covid-19, iz koje se borimo izaći, imala i nastavlja imati vrlo ozbiljan utjecaj na živote mnogih od vas. Pritom mislim, na primjer, na to da ste morali dugo vremena provoditi u kući; na teškoće na koje nailaze mnogi studenti i učenici s invaliditetom u pristupu alatima za učenje na daljinu; na osobne usluge koje su u mnogim zemljama već duže vrijeme obustavljene; i mnoge druge neugodnosti s kojima se svaki od vas suočio. Ali tu prije svega mislim na mnoge od vas koji živite u zajedničkim stanovima i patnju koju je donijela prisilna odvojenost od vama dragih osoba. Virus je poharao ta mjesta i, unatoč požrtvovnoj službi osoblja, odnio previše žrtava. Budite sigurni da su vam Papa i Crkva posebno bliski, s ljubavlju i nježnošću!

Crkva je uz one od vas koji se još uvijek bore protiv koronavirusa. Ona, kao i uvijek, potvrđuje da je prijeko potrebno svima omogućiti liječenje, pri čemu stanje invalidnosti ne smije biti prepreka pristupu najboljoj mogućoj dostupnoj skrbi. U tome smislu, neke biskupske konferencije, poput one Engleske i Walesa [3] te Sjedinjenih Američkih Država, [4] već su intervenirale tražeći poštivanje prava svakoga, bez diskriminacijâ, na zdravstvenu skrb.

Evandjelje je za sve

Iz prijateljstva s Gospodinom dolazi također naš poziv. On nas je izabrao da donesemo mnogo roda i da naš rod ostane (usp. Iv 15, 16). Predstavljajući se kao pravi Trs, želio je da svaka loza, koja je s njim povezana, donese rod. *Dà*, Isus želi da prispijemo »sreći za koju smo stvoreni. On želi da budemo sveti i ne očekuje da se zadovoljimo osrednjim, mlakim,

razvodnjenim životom« (apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 1).

Evandjelje je također za tebe! Riječ je to koja je upućena svima, koja tješi i u isti mah poziva na obraćenje. Drugi vatikanski koncil, govoreći o općem pozivu na svetost, uči da su »svi Kristovi vjernici, kojega god staleža ili reda, pozvani na puninu kršćanskog života i na savršenstvo ljubavi [...]. Da bi postigli tu svetost, vjernici neka ulažu sile koje su primili prema mjeri Kristova dara da se [...] svom dušom posvete Božjoj slavi i služenju bližnjemu« (*Lumen gentium*, 40).

U evandeljima se pripovijeda da, kad god bi osobe s invaliditetom susrele Isusa, njihov se život stubokom mijenjao i počele su biti njegovi svjedoci. To je, primjerice, slučaj s čovjekom slijepim od rođenja, koji, nakon što ga je Isus ozdravio, hrabro pred svima kaže da je On prorok (usp. Iv 9, 17); i mnogi drugi radosno razglašuju što im je Gospodin učinio.

Znam da neki od vas žive u izuzetno teškoj situaciji. Ali želim se obratiti upravo vama i zamoliti možda – tamo gdje za tim postoji potreba – članove vaše obitelji ili one koji su vam najbliži da pročitaju moje riječi, ili prenesu ovaj moj apel kojim vas pozivam da molite. Neka nitko ne kaže: »Ja ne umijem moliti« jer, kao što kaže Apostol, »Duh potpomaže našu nemoć. Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sâm Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima« (Rim 8, 26). U evandeljima, naime, Isus sluša one koji mu se obraćaju na naizgled neprikladan način, možda samo gestom (usp. Lk 8, 44) ili vapajem (usp. Mk 10, 46). U molitvi postoji poslanje koje je svima dostupno i ja ga želim povjeriti na poseban način vama. Nitko nije toliko slab da se ne može moliti, klanjati se Gospodinu, slaviti njegovo sveto ime i posredovati za spas svijeta. Pred Svemogućim prepoznavamo da smo svi jednaki.

Draga braćo i sestre, vaša je molitva danas hitnija nego ikad. Sveta Terezija Avilska napisala je da su »u teškim vremenima potrebni jaki Božji prijatelji da podrže slabe« [5]. Vrijeme pandemije jasno nam je dalo do znanja

da nam je stanje ranjivosti svima zajedničko: »Shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorijentirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno, svi potrebni utjehe drugoga« [6]. Prvi način da to učinimo jest molitva. Svi to možemo; i ako, poput Mojsija, trebamo potporu (usp. Izl 17, 10), sigurni smo da će Gospodin čuti naš zaziv.

Svima vama upućujem najbolje želje. Neka vas Gospodin blagoslovi i Majka Božja čuva.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 20. studenoga 2021.

---

[1] Rudolf Schnackenburg, *Amicizia con Gesù*, Brescia 2007., str. 68..

[2] Biskupska sinoda, *Pripremni dokument. Za sinodalnu crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*, 2.

[3] Biskupska konferencija Engleske i Walesa, *Coronavirus and Access to Treatment*, 20. travnja 2020.

[4] USCCB – Ured za odnose s javnošću, *Statement on Rationing Protocols by Health Care Professionals in Response to COVID-19*, 3. travnja 2020.

[5] *Vita*, 15.5.

[6] *Izvanredna molitva u vrijeme pandemije*, 27. ožujka 2020.

Pismo pape Franje supruzima povodom godine “Obitelj Amoris Laetitia”

Sveti Otac uputio je na blagdan Svete Obitelji iz Nazareta Pismo supruzima iz cijelog svijeta u povodu Godine „Obitelj Amoris laetitia“, koju je sam proglasio na petu obljetnicu objavljivanje posinodske apostolske pobudnice. Godina obitelji je započela 19. ožujka ove, a završit će 26. lipnja iduće godine X. Svjetskim susretom obitelji u Rimu. Papino pismo bračnim drugovima donosimo u cijelosti.

Dragi supruzi i supruge iz cijeloga svijeta!

Obraćam vam se u prigodi Godine “Obitelj Amoris laetitia” da vam izrazim svoju duboku naklonost i blizinu u ovom tako posebnom vremenu u kojem živimo. Obitelji su oduvijek bile u mojim mislima i molitvama, a posebno tijekom pandemije, koja je na tešku kušnju stavila sve, a posebno one najranjivije među nama. Prilike u kojima se danas nalazimo potaknule su me da s poniznošću, ljubavlju i otvorenosti pristupim svakom pojedincu, bračnome paru i obitelji u svim onim situacijama u kojima se nalazite.

Te nas okolnosti pozivaju da primijenimo na sebe same riječi kojima je Gospodin tražio od Abrahama da napusti svoju zemlju i dom svoga oca i krene prema nepoznatoj zemlji koju će mu sam Bog pokazati (usp. Post 12, 1).

I mi smo više nego ikad iskusili neizvjesnost, usamljenost, gubitak voljenih i bili smo prisiljeni napustiti svoje sigurnosti, svoje “zone udobnosti”, svoje uobičajene navike i ambicije, kako bismo se zanimali ne samo za dobro vlastite obitelji, nego i vodili brigu o dobrobiti društva, koja također ovisi o našem osobnom ponašanju.

Odnos s Bogom nas oblikuje, prati i pokreće nas kao osobe i, u konačnici, pomaže nam da “napustimo svoj dom”, često s određenom bojazni pa čak i strahom od nepoznatog. No, zahvaljujući našoj kršćanskoj vjeri znamo da nismo sami jer je Bog u nama, s nama i među nama: u obitelji, u susjedstvu, na radnome mjestu i školi, u gradu u kojem živimo.

Poput Abrahama, supruzi su pozvani krenuti iz svoje zemlje u onom trenutku u kojem, odgovarajući na poziv bračne ljubavi, odlučite bespridržno se darovati jedan drugome. Tako već u zaručništvu počinje to izlaženje iz svoje zemlje, jer ono poziva na zajednički put koji vodi prema braku. U različitim životnim okolnostima, kao što su starenje, rađanje djece, posao i bolest, predanost koju su si supruzi jedno drugom obećali znači da svaki od njih treba napustiti svoje ustaljene navike, sigurnosti te krenuti prema zemlji koju Bog obećava:

biti dvoje u Kristu, dvoje u jednom. Vaši životi postaju jedan život, postajete "mi" u zajedništvu ljubavi s Isusom koji je živ i prisutan u svakom trenutku vašeg života. Bog je uvijek na vašoj strani, voli vas bezuvjetno. Niste sami!

Dragi supruzi, znajte da vas vaša djeca, napose najmlađa, pažljivo promatraju i u vama traže znakove čvrste i pouzdane ljubavi. »Koliko je samo važno da mladi svojim očima vide Kristovu ljubav koja je živa i prisutna u ljubavi bračnih parova koji svojim konkretnim životom svjedoče da je trajna ljubav moguća« [1]. Djeca su uvijek dar, ona mijenjaju povijest svake obitelji. Ona su gladna ljubavi, zahvalnosti, poštivanja i povjerenja. Očinstvo i majčinstvo vas pozivaju da budete plodni i svojoj djeci prenosite radost spoznaje da su djeca Božja, djeca Oca koji ih uvijek nježno voli i koji ih svakim novim danom drži za ruku. Kada to budu spoznala, vaša će djeca rasti u vjeri i pouzdanju u Boga.

Odgajati djecu, sigurno, nije lak zadatak. No, nemojmo zaboraviti da i ona nas odgajaju. Obitelj je uvijek primarno okruženje u kojemu se odvija odgoj, putem malih gesti koje su rječitije od riječi. Odgajati znači prije svega pratiti proces rasta, biti prisutan u životu djece na mnogo različitih načina, pomoći im da shvate da uvijek mogu računati na svoje roditelje. Odgajatelj je osoba koja "rađa" u duhovnome smislu i, prije svega, potpuno se "daje" tom odnosu. Važno je da vi, kao očevi i majke, gradite odnose sa svojom djecom na temelju autoriteta koji stječete iz dana u dan. Djeci je potreban osjećaj sigurnosti koji im može omogućiti da imaju povjerenja u vas i u ljepotu vašeg zajedničkog života, u sigurnosti da nikada neće biti sami, što god im se dogodilo.

Kao što sam već napomenuo, sve više postajemo svjesni identiteta i poslanja laikâ u Crkvi i društvu. Imate poslanje preobraziti društvo svojom prisutnošću na radnome mjestu i osigurati da se potrebe obitelji uzmu u obzir.

I supruzi trebaju preuzeti inicijativu (primerear) [2] u župi i u biskupiji svojim pothvatima i svojom kreativnošću u duhu komplementarnosti milosnih darova, karizmi i zvanja

kao izraza crkvene zajednice. To se posebno odnosi na one parove koji zajedno s pastirima Crkve "hode rame uz rame s drugim obiteljima, pomažu slabima, naviještaju da je Krist, i u teškoćama, uvijek prisutan". [3]

Zato vas, dragi supruzi, pozivam na aktivno sudjelovanje u Crkvi, posebno u obiteljskom pastoralu, jer »suodgovornost u poslanje poziva [...] zahtijeva od suprugâ i zaređenih službenika, a posebno biskupa, da plodno surađuju u skrbi i potpori kućnih Crkava«. [4] Zapamtite da je obitelj »temeljna stanica društva« (apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 66). Brak je zapravo projekt izgradnje »kulture susreta« (enciklika *Fratelli tutti*, 216). Zato su obitelji pozvane odgovoriti na izazov građenja mostova između generacija kako bi prenosile vrijednosti koje stvaraju istinsko čovjekoljublje. Potrebna je nova kreativnost, kako bismo, usred današnjih izazova, izrazili vrijednosti koje od nas tvore narod, kako u našim društvima tako i u Crkvi, narodu Božjem.

Brak, kao poziv, poziva vas da upravljate malenom lađom koju ljuljaju valovi, ali koja je čvrsto sazdana zahvaljujući stvarnosti sakramenta, pa plovila ona i nemirnim morem. Koliko ste puta, poput apostolâ, htjeli reći, ili bolje reći, povikati: »Učitelju! Zar ne mariš što ginemo?« (Mk 4, 38). Ne zaboravimo da je, po sakramentu ženidbe, Isus prisutan na toj lađi. On se brine za vas, uvijek je uz vas, pa i kad se tom lađom poigravaju valovi olujnoga mora. Na drugom mjestu u *Evangelju*, učenici vide Isusa kako im dolazi usred velike oluje i primaju ga na lađu; tako i vi, pustite Isusa da uđe u vašu lađu kad oluja bjesni, jer kad »uziđe k njima u lađu [...] vjetar utihnu« (usp. Mk 6, 51). Važno je da zajedno držite pogled uprt u Isusa. To je jedini način na koji ćete pronaći mir, nadići konflikte i naći rješenja na mnoge vaše probleme, ne zato što će ti problemi nestati, nego zato što ćete na njih moći gledati iz druge perspektive.

Samo ako se prepustite u ruke Gospodinu, moći ćete učiniti ono što se čini nemogućim. Prepoznajte svoju slabost i nemoć pred tolikim situacijama svuda oko vas, ali u isto vrijeme

budite sigurni da će se Kristova snaga tako očitovati u vašoj slabosti (usp. 2 Kor 12, 9). Apostoli su upravo usred oluje spoznali Isusovo kraljevstvo i božanstvo i naučili mu vjerovati.

Želio bih iskoristiti ovu priliku da, u svjetlu ovih odlomaka, progovorim o nekim teškoćama i prilikama s kojima su se obitelji suočile tijekom ovog vremena pandemije. Obitelji su, na primjer, provodile više vremena zajedno i to je bila jedinstvena prilika da se njeguje obiteljski dijalog. To, zasigurno, iziskuje posebnu vježbu strpljivosti; nije lako biti zajedno cijeli dan kad u istoj kući morate raditi, učiti, opuštat se i odmarati. No, nemojte da vas umor nadvlada: neka vam snaga ljubavi omogući da se usmjerite više na druge – na vašeg bračnog druga, na vašu djecu – više nego na vlastite potrebe i brige. Dopustite mi da vas podsjetim na ono što sam napisao u *Amoris laetitia* (usp. br. 90-119) citirajući Pavlov hvalospjev ljubavi (usp. 1 Kor 13, 1-13). Ustrajno se molite Svetoj Obitelji za taj dar; ponovno pročitajte taj hvalospjev ljubavi kako bi nadahnuo vaše odluke i vaša djela (usp. Rim 8, 15; Gal 4, 6).

Tako vrijeme koje provodite zajedno neće biti pokora već utočište usred oluja. Neka svaka obitelj bude mjesto prihvaćanja i razumijevanja! Čuvajte u srcu savjet koji sam dao supruzima, one tri riječi: »molim, hvala, oprost«. [5] A kad izbije konflikt, nikada ne »dopustite da dan završi a da se niste pomirili«. [6] Nemojte se sramiti zajedno kleknuti pred Isusa koji je prisutan u Euharistiji kako biste pronašli trenutke mira i razmijenili pogled pun nježnosti i dobrote. Ili primiti drugoga za ruku kad se malo naljuti, kako bismo mu izmamili osmijeh na usnama. Možda navečer prije spavanja izmoliti i kratku molitvu Isusu koji je uvijek s vama.

Za neke pak parove suživot na koji su bili prisiljeni tijekom zatvaranja bio je posebno težak. Problemi koji su odranije postojali još više su se zaoštrili, urodivši konfliktima koji su u nekim slučajevima postali gotovo nepodnošljivi. Mnogi su čak doživjeli i raspad veze koja se morala nositi s krizom kojoj se nije znalo

ili nije uspjelo othrvati. I tim osobama želim izraziti svoju blizinu i naklonost.

Raskid bračne veze uzrokuje ogromnu patnju jer su mnoge nade porušene, a nesporazumi mogu dovesti do svađa i rana koje se ne mogu lako izliječiti. Ni djeca nisu pošteđena patnje kad vide da im roditelji više nisu zajedno. I u tim slučajevima nemojte propustiti potražiti pomoć kako biste mogli kako-tako prevladati konflikte i poštjedeli daljnjih trpljenja i sebe same i djecu. Gospodin Isus, u svom beskrajnom milosrđu, nadahnut će vas kojim putem ići usred vaših brojnih poteškoća i žalosti. Utječite mu se u pomoć i tražite u njemu utočište i svjetlo koje rasvjetljuje put. Otkrijte i u svojim zajednicama »očev dom gdje ima mjesta za svakoga s njegovim tegobnim životom« (apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 47).

Ne zaboravite da oprost liječi svaku ranu. Uzajamno praštanje je plod nutarnje odluke koja sazrijeva u molitvi, u našem odnosu s Bogom. Dar je to koji se rađa iz milosti koju Krist izljuje na bračni par kada mu se obrati i dopusti mu da djeluje. Krist "prebiva" u vašem braku i čeka da mu otvorite svoja srca, kako bi vas on snagom svoje ljubavi mogao podržati, kao što je učinio učenicima na lađi. Naša ljudska ljubav je slaba, treba snagu Isusove vjerne ljubavi. S njime ćete doista moći sagraditi »kuću na stijeni« (Mt 7, 24).

Dopustite mi, u vezi s tim, da uputim par riječi mladima koji se pripremaju za brak. Ni prije pandemije zaručnicima nije bilo lako planirati budućnost jer je bilo teško naći stalni posao, a današnje je tržište rada još nesigurnije. No, ne dajte se obeshrabriti, imajte "kreativne hrabrosti" koju je imao sv. Josip, čiju sam uspomenu želio počastiti u ovoj Godini posvećenju njemu. Tako i vi, na svom putu prema braku uvijek se pouzdajte u Božju providnost, koliko god vaša sredstva bila ograničena, jer »ponekad teškoće mogu iz svakoga od nas izvući sredstva za koja nismo ni mislili da ih posjedujemo« (apostolsko pismo *Patris corde*, 5). Nemojte se ustručavati osloniti se na svoje obitelji i prijatelje, na crkvenu zajednicu, na

svoju župu, koji će vam pomoći u pripremi za brak i obiteljski život, učeći od onih koji su već prošli put kojim vi sada krećete.

Prije nego što zaključim ovo pismo, želio bih uputiti poseban pozdrav djedovima i bakama koji nisu mogli viđati i biti sa svojim unucima u razdoblju izolacije, te starijim osobama koje su posebno snažno patile od samoće. Obitelj ne može bez djedova i baka, oni su živo sjećanje čovječanstva, a »to sjećanje može pomoći u stvaranju humanijeg, gostoljubivijeg svijeta« [7].

Neka sveti Josip u svim obiteljima probudi stvaralačku hrabrost, koja nam je toliko potrebna u ovom dobu epohalnih promjena koju trenutno proživljavamo. Neka vas Majka Božja prati u vašem braku u stvaranju "kulture susreta" koja nam je tako hitno potrebna u suočavanju s protivštinama i nedaćama koje naše vrijeme zavijaju u crno. Nikakva teškoća ne može oduzeti radost onima koji znaju da je Gospodin uz njih na njihovu putu. Živite svoj poziv s entuzijazmom. Nikada nemojte dopustiti da vam lica postanu tužna ili sumorna. Vaš muž ili žena trebaju vaš osmijeh. Vaša djeca trebaju vaš pogled ohrabrenja. Vaši pastiri i druge obitelji trebaju vašu prisutnost i vašu radost: radost koja dolazi od Gospodina!

Sve vas od srca pozdravljam pozivam vas da izvršavate poslanje koje nam je Isus povjerio, ustrajući u molitvi i u "lomljenju kruha" (Dj 2, 42).

I molim vas, ne zaboravite moliti za mene, kao što se ja svakodnevno molim za vas.

Uz bratski pozdrav,

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 26. prosinca 2021., blagdan Svete Obitelji.

FRANJO

---

[1] Videoporuka sudionicima foruma "Where Do We Stand With Amoris Laetitia?" (9. lipnja 2021.).

[2] Usp. Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, 24.

[3] Videoporuka sudionicima Forumu "Where Do We Stand With Amoris Laetitia?" (9. lipnja 2021.).

[4] Ibid.

[5] Obraćanje sudionicima hodočašća obitelji u Godini vjere (26. listopada 2013.); usp. Amoris laetitia, 133.

[6] Kateheza od 13. svibnja 2015.; usp. Amoris laetitia, 104.

[7] Poruka za Svjetski dan baka, djedova i starijih osoba 2021.: "Ja sam s tobom u sve dane" (25. srpnja 2021.).

b) Kongregacije rimske kurije

O srijedi pepelnici, o obredu pepeljenja u vrijeme pandemije od 12. Siječnja 2021.

[Bilješka kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata]

Prot. N. 17/21

Svećenik izgovara molitvu za blagoslov pepela te ga škropi blagoslovljenom vodom, ne govoreći ništa. Zatim, obraćajući se svima prisutnima, samo jednom izgovara formulu kako je naznačena u Rimskom misalu: „Obratite se i vjerujte u Evanđelje“ ili „Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti”.

Zatim svećenik opere ruke, stavi masku na lice i posipa pepelom one koji mu prilaze ili, ako je potrebno, odlazi onima koji su ostali na

svojim mjestima. Ništa ne govoreći, svećenik posipa pepeo po glavi svakog vjernika.

Iz Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 12. siječnja 2021.

✠ Robert kardinal Sarah, prefekt
✠ Arthur Roche, nadbiskup tajnik

O Nedjelji Božje riječi koja se slavi 24. siječnja 2021.

[Bilješka Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata]

Prot. br. 602/20

Nedjelja Božje riječi, određena od pape Franje da se slavi svake godine na treću nedjelju kroz godinu[1], podsjeća sve, pastire i vjernike, na važnost i vrijednost Svetog pisma za kršćanski život, kao i na odnos između Božje riječi i liturgije: „Kao kršćani jedan smo narod koji putuje kroz povijest, snažen prisutnošću Gospodina u našoj sredini koji nam govori i koji nas hrani. Dan posvećen Bibliji ne želi biti jednom na godinu, nego jednom za čitavu godinu, jer nam je prijeko potrebno rasti u dobrom poznavanju i ljubavi prema Svetom pismu i Uskrsnome koji ne prestaje lomiti riječ i kruh u zajednici vjernikâ.

Zato nam je potrebno ući u prisni odnos sa Svetim pismom; u suprotnom naša će srca

ostati hladna, a oči zatvorene, pogođeni, kakvi već jesmo, bezbrojnim oblicima sljepoće“[2].

Stoga ova nedjelja predstavlja dobru priliku za ponovno čitanje nekih crkvenih dokumenata[3], posebice Uvodne napomene Reda misnih čitanja [Praenotande Ordo Lectionum Missae], koja predstavlja sintezu teoloških, liturgijskih i pastoralnih načela u vezi s Božjom riječi koja se naviješta u Misi, ali i sintezu koja se odnosi i na sva druga liturgijska slavlja (sakramenti, sakramentali, liturgija časova).

Kroz biblijska čitanja koja se naviještaju u liturgiji, Bog govori svome narodu, a sam Krist naviješta svoje Evanđelje[4]; Krist je središte i punina čitavog Pisma, Starog i Novog zavjeta[5]. Slušanje Evanđelja, vrhunca slavlja Službe riječi[6], obilježeno je posebnim iskazima

časti[7], koje se ne iskazuje samo gestama i poklicima, već se iskazuje i samoj knjizi Evanđelja[8]. Jedan od obrednih načina koji se može prilagoditi za ovu priliku može biti ulazna procesija s Evanđelistarom[9], ili ako nema procesije, njegovo postavljanje na oltar[10].

Raspored biblijskih čitanja, postavljen od Crkve u Lekcionaru, pruža mogućnost upoznavanja cjelokupne riječi Božje[11]. Stoga je potrebno poštivati naznačena čitanja, bez da ih se zamjenjuje ili ispušta, koristeći odobrena izdanja Biblije za liturgijsku uporabu[12]. Navještaj čitanja iz Lekcionara uspostavlja vezu jedinstva među svim vjernicima koji ga slušaju. Razumijevanje strukture i svrhe Službe riječi pomaže zajednici vjernika da prihvati spasiteljsku Božju riječ[13].

Preporučeno je pjevanje pripjevnog psalma, odgovora molitve Crkve[14]; stoga je prikladno da u svakoj zajednici bude onih koji će obavljati službu psalmista[15].

Homilija tijekom liturgijske godine, polazeći od biblijskih čitanja, vjernicima tumači otajstva vjere i pravila za kršćanski život[16]. „Pastiri u prvom redu imaju veliku odgovornost tumačenja i omogućavanja svima da shvate Sveto pismo. Budući da je to knjiga naroda, oni koji su pozvani biti služitelji riječi moraju osjetiti snažnu potrebu da je učine dostupnom svojoj zajednici“ [17]. Biskupi, svećenici i đakoni moraju osjećati predanost pri izvršavanju ove službe posebnom posvećenošću, koristeći sredstva koja Crkva predlaže[18].

Posebna važnost pridaje se šutnji koja pogoduje razmatranju, te tako omogućuje sluшатelju da Božju Riječ prihvati srcem[19].

Crkva je uvijek pokazivala posebnu pozornost onima koji u zajednici naviještaju Riječ Božju: svećenicima, đakonima i čitačima. Ova služba zahtijeva posebnu unutarnju i vanjsku pripremu, poznavanje teksta koji treba naviještiti i potrebnu pripremu za njegov navještaj, izbjegavajući bilo kakvu improvizaciju[20]. Postoji mogućnost uvođenja kratkih i prikladnih napomena u čitanja[21].

Zbog vrijednosti koju ima Božja Riječ, Crkva poziva da se pažnja posveti ambonu s kojeg se naviješta[22]; to nije funkcionalan namještaj, već dostojanstveno mjesto pripravljeno za Božju riječ, a koje se nalazi u odnosu prema oltaru: govorimo o stolu Riječi Božje i Kristova Tijela, bilo da se odnosi na ambon ili nadasve, na oltar[23]. Ambon je rezerviran za čitanja, pripjevni psalam i vazmeni navještaj; s njega se može držati homilija i molitva vjernika, a manje je prikladno koristiti ga za tumačenje, obavijesti ili za ravnanje pjevanja[24].

Knjige koje sadrže odlomke Svetog pisma kod slušatelja pobuđuju poštovanje prema misteriju Boga koji govori svome narodu[25]. Zbog toga molimo da se vodi računa o njihovoj kvaliteti i pravilnom korištenju. Nije prikladno posezati za listićima, fotokopijama i ostalim pastoralnim pomagalicama koja bi se koristila kao zamjena za liturgijske knjige[26].

Uoči ili u danima nakon nedjelje Božje riječi, preporuča se organiziranje formacijskih susreta kako bi se naglasila vrijednost Svetog pisma u liturgijskim slavljinama; to može biti prilika da se više nauči o: tome kako Crkva čita Sveto pismo u molitvi, kontinuirano, polukontinuirano i tipološki; koji su kriteriji za liturgijsku raspodjelu različitih biblijskih knjiga tijekom godine i u njezina različita vremena; strukturi nedjeljnih i dnevnih ciklusa misnih čitanja[27].

Nedjelja Božje riječi ujedno je i prigoda da se produbi odnos između Svetog pisma i liturgije časova, molitve psalama i himana iz Časoslova, biblijskih čitanja, potičući zajednička slavlja Jutarnje i Večernje[28].

Među brojnim svecima i sveticama, koji su svi svjedoci Evanđelja Isusa Krista, sveti Jeronim može biti primjer velike ljubavi prema Božjoj riječi. Kao što se nedavno podsjetio papa Franjo, bio je „neumorni učenjak, prevoditelj, egzeget, duboki poznavatelj i strastveni širitelj Svetog pisma. [...] Slušajući Sveto pismo, Jeronim pronalazi sebe, lice Boga i svoje braće i sestara, i produbljuje ljubav prema zajedničkom životu“ [29].

Ova Bilješka ima nakanu probuditi, u svjetlu Nedjelje Božje riječi, svijest o važnosti Svetog pisma za naš vjernički život, počevši od njegova odjeka u liturgiji koja nas stavlja u živi i trajni dijalog s Bogom. „Božja riječ koja se sluša i slavi, poglavito u euharistiji, hrani i iznutra jača kršćanske vjernike i osposobljuje ih za vjerodostojno svjedočenje Evanđelja u svakodnevnom životu“ [30].

Iz Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata, 17. prosinca 2020.

✠ Robert kard. Sarah, prefekt
✠ Arthur Roche, nadbiskup tajnik

---

[1] Usp. FRANJO, Apostolsko pismo u obliku motuprorpija *Aperuit illis*, 30. rujna 2019.

[2] FRANJO, *Aperuit illis*, br. 8; Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija *Dei verbum*, br. 25: „Stoga je nužno da svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali, koji se kao đakoni ili katehete legitimno posvećuju služenju riječi, prijanjaju uz Pisma ustrajnim svetim čitanjem i marnim proučavanjem da nitko od njih – dok mora dijeliti povjerenim mu vjernicima prebogato blago Božje riječi, napose u svetom bogoslužju – ne postane jalov propovjednik Božje riječi izvana, jer ju ne sluša iznutra. Isto tako Sveti sabor gorljivo i na poseban način potiče sve Kristove vjernike, a osobito članove redovničkih zajednica, da čestim čitanjem božanskih Pisama izuče najuzvišenije poznavanje Isusa Krista (Fil 3,8). Jer nepoznavanje Pisama jest nepoznavanje Krista“.

[3] Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija *Dei verbum*; Benedikt XVI., postsinodalna apostolska pobudnica *Verbum Domini*

[4] Usp. *Sacrosanctum Concilium*, br. 7, 33; Opća uredba Rimskog misala (IGMR), br. 29; Red misnih čitanja (OLM), br. 12.

[5] Usp. OLM, br. 5.

[6] Usp. IGMR, br. 60; OLM, br. 13.

[7] Usp. OLM, br. 17; *Caeremoniale Episcoporum*, br. 74.

[8] Usp. OLM, br. 36, 113.

[9] Usp. IGMR, br. 120, 133.

[10] Usp. IGMR, br. 117.

[11] Usp. IGMR, br. 57; OLM, br. 60.

[12] Usp. OLM, br. 12, 14, 37, 111.

[13] Usp. OLM, br. 45.

[14] Usp. IGMR, br. 61; OLM, br. 19-20.

[15] Usp. OLM, br. 56.

[16] Usp. OLM, br. 24; Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata, *Homiletski direktorij*, br. 16.

[17] FRANJO, *Aperuit illis*, br. 5; *Homiletski direktorij*, br. 26.

[18] Usp. FRANJO, *Apostolska pobudnica Evangelii gaudium*, br. 135-144; *Homiletski direktorij*.

[19] Usp. IGMR, br. 56; OLM, br. 28.

[20] Usp. OLM, br. 14, 49.

[21] Usp. OLM, br. 15, 42.

[22] Usp. IGMR, br. 309; OLM, br. 16.

[23] Usp. OLM, br. 32.

[24] Usp. OLM, br. 33.

[25] Usp. OLM, br. 35; *Caeremoniale Episcoporum*, br. 115.

[26] Usp. OLM, br. 37.

[27] Usp. OLM, br. 58-110; *Homiletski direktorij*, br. 37-156.

[28] Opća uredba Liturgije časova, br. 140: „Čitanje Svetoga pisma, koje se po staroj tradiciji javno obavlja u liturgiji, i to ne samo u euharistijskom slavljenju nego i u božanskoj službi, treba da svi kršćani veoma cijene. Sama ga naime Crkva predlaže: ne po izboru pojedinaca niti po sklonostima raspoloženja, nego u odnosu s otajstvom što ga Zaručnica Kristova razvija tijekom godine [...]. Osim toga, u liturgijskom slavljenju čitanje Svetoga pisma uvijek je popraćeno molitvom“.

[29] FRANJO, *Apostolsko pismo Scripturae sacrae affectus*, prigodom 1600-te obljetnice smrti sv. Jeronima, 30. rujna 2020.

[30] Usp. FRANJO, *Apostolska pobudnica Evangelii gaudium*, br. 174.

O slavljinama obreda Velikoga tjedna 2021. godine

[Bilješka Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata]

Prot. br. 96/21

Namjera ove Bilješke je ponuditi neke jednostavne smjernice kako bi se pomoglo biskupima u njihovoj zadaći prosuđivanja konkretnih situacija i brizi za duhovna dobra pastira i vjernika u življenju ovog Velikoga tjedna liturgijske godine.

I dalje smo suočeni s dramom pandemije Covid-19 koja je donijela mnoge promjene, čak i u naš redoviti način slavljenja liturgije. Osmišljene za normalna vremena, norme i smjernice sadržane u liturgijskim knjigama nisu u potpunosti primjenjive u iznimnim trenucima kriza poput ove. Zbog toga je biskup, kao moderator liturgijskog života svoje Crkve, pozvan donositi razborite odluke kako bi se liturgija mogla plodno slaviti za Božji narod i za dobro duša koje su povjerene njegovoj brizi, poštujući zaštitu zdravlja i ono što su propisale vlasti odgovorne za zajedničko dobro.

Podsjećamo ponovno biskupe na [Dekret koji je ovaj Dikasterij izdao po nalogu Svetoga Oca 25. ožujka 2020. \(Prot. br. 154/20\)](#) u kojem su donesene neke smjernice za proslavu Velikoga tjedna. Te odluke vrijede i ove godine. Stoga vas pozivamo da ponovno pročitate taj Dekret budući da će biskupi morati donijeti odluke o nadolazećim proslavama Uskrsa s obzirom na specifične okolnosti u svojim zemljama. U mnogim zemljama još uvijek su na snazi strogi uvjeti lockdown-a koji onemogućavaju prisutnost vjernika u crkvi, dok se u nekim drugim zemljama život polako vraća u svoj redoviti tijek.

– Upotreba društvenih medija uvelike je pomogla župnicima u pružanju podrške i blizine njima povjerenim zajednicama tijekom pandemije. Uz ove pozitivne vidike, uočeni su i određeni problematični aspekti. Za proslavu Velikoga tjedna predlaže se olakšati i poticati medijske prijenose proslava kojima predsjedava

biskup, potičući vjernike koji nisu u mogućnosti pohoditi svoju crkvu da prate biskupijska slavlja kao znak jedinstva.

– U svim liturgijskim slavljinama, dogovorno s biskupskom konferencijom, posebnu pozornost treba posvetiti nekim određenim trenucima i gestama, u skladu sa zdravstvenom situacijom ([usp. Pismo kardinala prefekta predsjednicima biskupskih konferencija Vratimo se Euharistiji s radošću, 15. kolovoza 2020., Prot. br. 432/20](#)).

– Misu posvete ulja može se po potrebi premjestiti na drugi prikladniji dan; preporučuje se da na njoj sudjeluje značajniji broj pastira, poslužitelja i vjernika.

– Za proslave Cvjetnice, Velikoga četvrtka, Velikoga petka i Vazmenog bdjenja primjenjuju se iste odredbe kao i prošle godine.

– Potiče se priprema prikladnih materijala za obiteljsku i osobnu molitvu, osnažujući također i molitvu Liturgije časova.

Kongregacija iskreno zahvaljuje biskupima i biskupskim konferencijama na njihovom pastoralnom radu u odgovoru na situaciju koja se brzo mijenjala tijekom cijele godine. Svjesni smo da donesene odluke nije uvijek bilo lako prihvatiti ni pastirima ni vjernicima. Međutim, znamo da su one donesene kako bi se osiguralo da se Svete Tajne što učinkovitije proslave u našim zajednicama, poštujući opće dobro i javno zdravlje.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 17. veljače 2021., Srijeda pepelnica.

✠ Robert kard. Sarah, prefekt

✠ Arthur Roche, nadbiskup tajnik

“Cjepivo za sve. Dvadeset točaka za pravedniji i zdraviji svijet”

[Nota Vatikanskog povjerenstva za covid-19 u suradnji s Papinskom akademijom za život]

Ova se Nota sastoji od tri dijela:

A. Kontekst

B. O cjepivima

C. Smjernice za Vatikansko povjerenstvo za Covid-19

A. Kontekst

Covid-19 pogoršava trostruku prijetnju istodobnih i međusobno povezanih kriza na zdravstvenom, gospodarskom i socio-ekološkom polju koje teško pogađaju siromašne i ranjive. Na našem putu prema pravednom oporavku, moramo osigurati da trenutni odgovori na krize postanu temeljni koraci prema pravednijem društvu, s inkluzivnim i međusobno povezanim sustavima. Poduzeti akcije koje predstavljaju spreman odgovor na pandemiju, imajući na umu i njezine dugoročne učinke, ključno je za globalno “ozdravljenje” i obnovu. Ako, naime, ti odgovori budu ograničeni samo na organizacijsku i operativnu razinu, a da se ne istraži sve ono što je dovelo do trenutnih poteškoća te tako svi postanemo spremni na stvarno obraćenje, nikada neće doći do onih dubokih društvenih i planetarnih promjena koje su nam tako hitne (usp. Fratelli tutti, 7). Razne intervencije Vatikanskog povjerenstva za Covid-19 (u nastavku “Povjerenstvo”), koje je papa Franjo osnovao kao kvalificiran i spreman odgovor na pandemiju, a i ova Nota koja se posebno bavi pitanjem cjepiva protiv Covid-19 vode se tom logikom.

B. O cjepivima

Temeljna načelâ i vrijednosti

1. Papa Franjo je u nekoliko navrata potvrdio potrebu da sadašnja cjepiva protiv Covid-19 budu dostupna i stavljena na raspolaganje svima, izbjegavajući »farmaceutsku marginalizaciju«: »ako postoji mogućnost liječenja neke bolesti lijekom, ovaj bi trebao biti

dostupan svima, u protivnom se čini nepravda«. [1] U svojoj nedavnoj božićnoj poruci *Urbi et Orbi*, Papa je izjavio da cjepiva, ako žele »svijetliti i donijeti nadu cijelom svijetu, moraju biti dostupna svima... posebno najugroženijima i najpotrebitijima u svim krajevima svijeta« [2]. Ta načela pravde, solidarnosti i uključivosti moraju biti u temelju svake pojedine i konkretne intervencije koja ima za cilj pružiti odgovor na pandemiju. Već u svojoj katehezi na općoj audijenciji 19. kolovoza 2020. Papa je govorio o tome ponudivši neke kriterije “kod odlučivanja koje će se industrije pomagati: one koje pridonose uključivanju isključenih, promicanju posljednjih, općem dobru i čuvanju stvorenoga svijeta”. Pred našim se očima otvara široki horizont koji doziva u pamet načela socijalnog nauka Crkve [3] kao što su ljudsko dostojanstvo i povlašteno opredjeljenje za siromašne, solidarnost i supsidijarnost, opće dobro i skrb za zajednički dom, pravda i sveopće određenje dobara. [4] To je ujedno podsjećaj na vrijednosti koje na jeziku javnog zdravlja čine zajedničke referentne točke u hitnim zdravstvenim situacijama: jednako poštivanje ljudi (ljudsko dostojanstvo i temeljna prava), smanjenje patnje (solidarnost prema onima kojima treba pomoć u oskudici ili bolesti), pravičnost (fairness: nediskriminacija i pravedna raspodjela blagodati i tereta odgovornosti). [5]

2. U pozivu koji upućuje farmaceutskim poduzećima Papa ističe činjenicu da za sveopću i pravičnu namjenu cjepiva treba uzeti u obzir ne samo posljednju fazu davanja cjepiva, nego i čitav njegov »životni ciklus«, od samoga početka. Zato ćemo u ovom tekstu istražiti različite faze razvoja cjepiva, počevši od njegove proizvodnje pa sve do njegova odobrenja i distribucije i, na kraju, davanja, na čemu se insistira i u nedavnoj Noti Kongregacije za nauk vjere (KNV). [6] U svakoj pojedinoj od tih faza možemo prepoznati etičke implikacije o kojima itekako treba voditi računa pri donošenju

potrebnih političkih (ekonomskih), organizacijskih i komunikacijskih odluka. Tekst ćemo zaključiti nekim preporukama za konkretna djelovanja koja mogu mobilizirati civilne kao i crkvene institucije i mreže kako bi doprinijeli pravednom i sveopćem pristupu cjepivu.

Istraživanje i proizvodnja

3. Prvo pitanje koje se često postavlja u vezi s proizvodnjom cjepiva odnosi se na biološke materijale koji se koriste za njihov razvoj. Prema dostupnim informacijama proizlazi da se kod nekih cjepiva koja su već spremna za odobrenje u više faza procesa koriste stanične linije dobivene iz fetusa pobačenih namjerno prije nekoliko desetljeća, dočim se kod drugih ovu vrstu materijala koristi ograničeno u određenim fazama laboratorijskih ispitivanja. [7]

4. To je pitanje već obrađivano u uputi *Dignitas personae* [8] Kongregacije za nauk vjere (8. rujna 2008.). Pojasnivši kako svrha (javnog) zdravlja ne može opravdati namjerni pobačaj radi dobivanja staničnih linija za proizvodnju cjepiva – uslijed čega je također njihova distribucija i komercijalizacija u načelu također moralno nezakonita – u uputi se precizira da: »unutar ovog općeg okvira postoje različiti stupnjevi odgovornosti. Teški razlozi mogli bi biti moralno razmjerni da opravdaju upotrebu ovog “biološkog materijala”«. To se pitanje obrađuje i u nedavnoj noti iste Kongregacija s posebnim osvrtom na cjepiva protiv Covida-19. [9]

5. Papinska akademija za život vratila se toj temi s dvije note (od 5. rujna 2005. odnosno od 31. srpnja 2017.). U drugoj se, na poseban način, isključuje »postojanje moralno relevantne suradnje između onih koji danas koriste ta cjepiva i čina namjernog pobačaja. Zato držimo da se mogu primjenjivati sva klinički preporučena cjepiva sa sigurnom sviješću da upotreba takvih cjepiva ne znači neku vrstu suradnje u počinjenju namjernog pobačaja. Iako se zajednički zalažemo da se osigura da nijedno cjepivo, kod njegove pripreme, nema nikakve veze s biološkim materijalom dobivenim od pobačaja, ponavljamo moralnu odgovornost da se cijepimo kako se djecu

i, općenito, svekoliko pučanstvo ne bi izlagalo teškim zdravstvenim rizicima«.

6. Razni mehanizmi proizvodnje i djelovanja cjepiva imaju izravnu važnost kada je riječ o logistici distribucije cjepiva (posebno u odnosu na temperaturu na kojoj se čuvaju) i njihove sposobnosti da štite od zaraze ili kliničke manifestacije bolesti. U prvom slučaju, kad cjepivo štiti od zaraze, ono pridonosi imunitetu “krda”. U drugom slučaju, pak, to jest kada do zaraze dođe ali se ne manifestira klinički, cjepivo ne smanjuje cirkulaciju virusa (otuda potreba za izravnim cijepljenjem onih koji su najugroženiji). [10]

7. S temom proizvodnje povezana je također tema patentiranja. Financiranje istraživanja išlo je različitim pravcima, bilo u obliku javnih ulaganja od strane država (izravno za istraživanje ili u obliku rezerviranja određene količine doza), bilo u obliku donacija od strane privatnih subjekata. Treba dakle precizirati kako cjepivo može uistinu postati opće dobro (*common good*), kao što je to već istaknulo nekoliko političkih vođa (npr. predsjednica Europske komisije [11]). Naime, kako nije riječ o već danom prirodnom dobru (poput zraka ili oceana), niti otkriće (poput genoma ili drugih bioloških struktura), nego izum koji je plod ljudskog uma, moguće ga je podvrgnuti ekonomskoj disciplini koja omogućuje nadoknadu troškova istraživanja i rizika koji su poduzeća na sebe preuzela. No, zbog njegove uloge, veoma je uputno cjepivo smatrati dobrom kojem svi trebaju imati pristup, bez diskriminacije, u skladu s načelom sveopćeg određenja dobara koje je spomenuo također papa Franjo (usp. br. 1). »Ne možemo isto tako dopustiti da nas virus radikalnog individualizma pobijedi i učini ravnodušnima prema patnji druge braće i sestara... stavljajući zakone tržišta, patente i izume iznad zakonâ ljubavi i zdravlja čovječanstva« [12]

8. Cilj komercijalnog iskorištavanja kao jedini kriterij etički je neprihvatljiv na području medicine i zdravstvene skrbi. Ulaganjâ na medicinskom polju trebala bi pronaći svoje najdublje značenje u ljudskoj solidarnosti. Da

bi to bilo moguće, potrebno je osmisliti prikladne sustave koji pospješuju transparentnost i suradnju, a ne antagonizam i natjecateljstvo. Moramo nadvladati logiku »vakcinacijskog nacionalizma« [13] shvaćenog kao pokušaj nekih država da što brže dođu do svog cjepiva radi nekog prestiža i prednosti, osiguravajući prvo sebi potrebne količine za svoje stanovnike. Međunarodni su sporazumi veoma poželjni i trebaju ih podržati kako bi se upravljalo patentima na takav način da se svima olakša pristup tom proizvodu i izbjegne potencijalne poremećaje na tržištu, među ostalim i zato da se u budućnosti cijenu održi stabilnom.

9. Industrijska proizvodnja cjepiva mogla bi se pretvoriti u djelotvornu suradnju država, farmaceutskih poduzeća i drugih organizacija, tako da se proizvodnju može istodobno ostvarivati u različitim dijelovima svijeta. Kao što je to – barem djelomično – bilo moguće postići kod istraživanja, pozitivna je sinergija poželjna također na ovome području: tako bi se moglo unaprijediti pogone za proizvodnju i distribuciju koji već postoje na područjima na kojima će se cjepivo isporučivati, poštujući na taj način načelo supsidijarnosti.

Odobranje, distribucija i davanje

10. Nakon završetka različitih faza eksperimentalnih studija, postavlja se pitanje kako različite za to zadužene vlasti u izvanrednim stanjima mogu regulirati odobranje proizvoda kako bi ga se stavilo na tržište i koristilo u raznim zemljama. S obzirom na to da postoje razna tijela koja su mjerodavna za davanje navedenog odobrenja te međunarodnu dinamiku pandemije, potrebno je koordinirati postupke potrebne za postizanje toga cilja i promicati suradnju između regulatornih tijela.

11. Što se tiče kriterija za davanje i pristup cjepivu, u javnoj se raspravi sukobljavaju različita stajališta. No, unatoč tim različitim gledištima postoje i točke slaganja koje namjeravamo podržati. Postoji, naime, dogovor da prioritet trebaju imati profesionalne kategorije koje pružaju usluge od zajedničkog interesa, posebno zdravstveno osoblje, ali i zaposleni u drugim djelatnostima koje iziskuju kontakt s

javnošću radi pružanja osnovnih usluga (kao što su škola i javna sigurnost), najugroženije društvene skupine (poput starijih i bolesnih s određenim patologijama). Taj se kriterij, naravno, ne može primijeniti na sve situacije. Ostaje, na primjer, siva zona prilikom definiranja kome dati prioritet pri cijepljenju unutar iste rizične skupine. Pažljivije raslojavanje stanovništva moglo bi pomoći u rješavanju tih dilema (npr. provođenjem cijepljenja u gusto naseljenim područjima maksimizira se njegove koristi). Za pravičnu raspodjelu moraju se, k tome, uzeti u obzir i drugi relevantni vidovi, a ne samo zdravlje (kao što je različita izvedivost restriktivnih mjera).

12. Ovaj redoslijed davanja na međunarodnoj razini podrazumijeva da »prioritet mora biti cijepljenje određenih osoba u svim zemljama, a ne svih ljudi u određenim zemljama« (direktor SZO-a). [14] Treba zato izbjegavati da neke zemlje primaju cjepivo jako kasno zbog njegove smanjene dostupnosti uvjetovane time što su se bogatije zemlje unaprijed opskrebile s velikim količinama. Riječ je o tome da se postigne dogovor o određenim postotcima prema kojima treba dalje konkretno postupiti. Distribucija cjepiva zahtijeva niz oruđa koja treba precizirati i upotrijebiti u cilju postizanja dogovorenih općih ciljeva dostupnosti. Kongregacija za nauk vjere inzistira na tome da »postoji i moralni imperativ za farmaceutsku industriju, vlade i međunarodne organizacije da osiguraju da cjepiva koja su sa zdravstvenog gledišta učinkovita i sigurna, ali i etički prihvatljiva, budu dostupna i najsiromašnijim zemljama, i to na način koji im neće biti preskup«. [15] Potrebno je napose razviti plan distribucije u kojem će se voditi računa o suradnji koja je prijeko potrebna za svladavanje logističkih i organizacijskih prepreka na teško dostupnim područjima (rashladni lanci, prijevoz, zdravstveno osoblje, korištenje novih tehnologija itd.). Značajke cjepiva također utječu na taj vid (npr. temperatura skladištenja). Ovdje izlazi na vidjelo potreba za međunarodnim tijelom koje će imati mandat, moralni autoritet i operativnu sposobnost da, kao uostalom i u ostalim fazama o kojima je prethodno bilo ri-

jeći, koordinira različite sastavne dijelove toga procesa. Trenutno je Svjetska zdravstvena organizacija i dalje važna referentna točka koju treba ojačati i poboljšati tamo gdje pokazuje svoje nedostatke i teškoće u suočavanju s nastalim izazovima.

13. Što se tiče moralne odgovornosti podvrgavanja cijepljenju (također na temelju onoga što je rečeno u br. 3), treba ponoviti kako ta tematika također uključuje odnos između osobnog zdravlja i javnog zdravlja, pokazujući njihovu usku međuovisnost. U svjetlu te povezanosti, držimo važnim da se u tom pogledu donese odgovorna odluka, jer odbijanje cijepljenja može predstavljati također rizik za druge. To vrijedi također kad se, u nedostatku alternative, kao razlog za odbijanje navodi da se želi izbjeći izvlačiti korist od ishoda namjernog pobačaja. Naime, u tim se slučajevima, kao što pojašnjava Kongregacija za nauk vjere, može smatrati "moralno prihvatljivim", pod točno određenim uvjetima, "primiti cjepiva protiv Covida-19 u kojima se tijekom istraživanja i proizvodnog procesa koristilo stanične linije dobivene iz pobačenih fetusa" [16]. Ovdje se radi o pasivnoj materijalnoj suradnji (a ne formalnoj), jer je neizravna i daleka [17] zbog namjere na temelju koje se donosi odluka, neočekivanosti moralno upitnog događaja i okolnosti u kojima se nalazimo ovih dana. Zato kriteriji zbog kojih bi ta odluka o cijepljenju bila etički nedopuštena nisu obvezujući. Slijedom toga, odbijanje cijepljenja moglo bi ozbiljno povećati opasnosti po javno zdravlje. [18] S jedne bi strane, naime, izloženije zarazi bile one društvene skupine koje ne mogu primiti cjepivo (npr. imunosuprimirani) te, da bi izbjegle zarazu, mogu računati samo na cijepljenje ostalih (i na imunitet krda). S druge strane, razbolijevanje dovodi do povećanja broja hospitalizacija što ima za posljedicu preopterećenje zdravstvenih sustava, pa i mogućeg kolapsa, kao što se to zbiva u nekoliko zemalja tijekom ove pandemije. To onemogućuje pristup zdravstvenoj zaštiti što ponovno najviše pogađa one koji imaju najmanje. Kao što su nedavno izjavili biskupi Engleske i Walesa, »treba pristati na cijepljenje ne samo zbog

vlastitog zdravlja, nego i u ime solidarnosti s drugima, posebno s najugroženijima«. [19]

C. Smjernice za Vatikansko povjerenstvo za Covid-19

14. Radi veće jasnoće o radu Povjerenstva, u nastavku se donose neke smjernice za njegov rad u vezi s cjepivom. Opća je namjera dobiti sigurno i učinkovito cjepivo protiv Covida-19 tako da liječenje bude dostupno svima, s posebnom brigom za najranjivije, poštujući načelo pravičnosti tijekom cijelog procesa razvoja i distribucije cjepiva (istraživanje, razvoj, proizvodnja, financiranje, distribucija, planovi davanja cjepiva). Transparentnost i pravilna komunikacija ključni su za jačanje povjerenja i prihvaćanje čitavog procesa cijepljenja. [20]

15. Prvi cilj: etičko-znanstvena procjena. Na temelju dostupnih znanstvenih spoznaja, Povjerenstvo će moći iznijeti ocjene o kakvoći cjepiva, metodologiji i cijeni koja će omogućiti pravičnu distribuciju cjepiva.

Radnje koje treba poduzeti: Usko surađivati s glavnim organizacijama koje razvijaju, ocjenjuju, isporučuju i daju cjepiva te po mogućnosti, kad se za tim ukaže potreba, iznijeti mišljenja o javnim stajalištima o kvaliteti/pravičnosti prijedloga za distribuciju i korištenje. Zato Povjerenstvo želi imati pristup najtočnijim znanstvenim informacijama i iskoristiti različite kapaciteta za provjeru strategija za distribuciju i širenje cjepiva, posebno što se tiče njihova utjecaja na najugroženije. Kao što ističe Sveti Otac, »ne možemo dopustiti da nas zatvoreni nacionalizmi sprečavaju da živimo kao prava ljudska obitelj kakva jesmo«. Moramo osigurati »cjepiva za sve... [stavljajući] na prvo mjestu, najranjivije i najpotrebitije!« [21].

16. Drugi cilj: globalni lijek "lokalnog okusa" [22]. Globalni lijek koji vodi računa i valorizira lokalne situacije: cilj je stvoriti resurse koji će pomoći mjesnim crkvama u pripremi te inicijative i protokola liječenja za pojedine zajednice.

Radnje koje treba poduzeti: Usko surađivati s biskupijama i kršćanskim zajednicama diljem svijeta kako bi se razumjelo različite

zahtjeve i koristilo te informacije za razvijanje čvrstih stavova, preporukâ i odgovarajućih sredstava primjerenih različitim potrebama. To će se isprva sastojati od pažljivog slušanja mjesnih Crkava kako bi im se pomoglo da podrže strukturu i djelovanje svojih vlada i drugih tijela.

17. Treći cilj: partnerstvo (partnership) i sudjelovanje. Uspostaviti usku suradnju s raznim organizacijama kako bi se pridonijelo planiranju, provedbi i procjeni preporukâ za davanje cjepivâ diljem svijeta.

Radnje koje treba poduzeti: Raditi s predstavnicima glavnih uključenih institucija i organizacija, kao i s globalnim zdravstvenim organizacijama, nevladinim organizacijama i donatorskim organizacijama kako bi se pomoglo u razvoju, procjeni i sudjelovanju u rješenjima.

18. Četvrti cilj: ujediniti snage. Ostvariti plodnu suradnju s raznim radnim skupinama Povjerenstva i drugim crkvenim skupinama kako bi se Crkvi predložilo najbolje moguće preporuke.

Radnje koje treba poduzeti: Suradivati s ostalim radnim skupinama Povjerenstva koristeći kao okvir *Laudato si'* i *Fratelli tutti*, uzimajući u obzir njihove sugestije za konačne preporuke Povjerenstva.

19. Peti cilj: vodstvo (leadership). Produbiti znanja i shvaćanja Crkve u zaštiti i promicanju dostojanstva koje je Bog dao svima.

Radnje koje treba poduzeti: Pomoći sveopćoj Crkvi i svijetu da artikuliraju najdublje razloge za suočavanje s tim izazovom kao globalna ljudska obitelj. Crkva bi mogla djelovati kao katalizator za suočavanje s tim izazovom na način koji odražava svijest i poštivanje dostojanstva svijetu.

20. Šesti cilj: Crkva u službi "izlječenja svijeta" [23]. Dati eksplicitne i čitljive primjere pridonoseći, između ostalog, postizanju cilja pravedne distribucije cjepivâ i lijekova.

Radnje koje treba poduzeti: Kreativno koristiti glasove Crkve širom svijeta kako bi

se govorilo, poticalo i pomoglo osigurati dostupnost kvalitetnih cjepiva i lijekova našoj globalnoj obitelji, posebno ranjivim osobama. Crkva može pomoći na mnogo načina: preko biskupskih konferencija, zdravstvenih i obrazovnih mreža (škole i sveučilišta), mnogih crkvenih organizacija koje dolaze do siromašnih, redovničkih zajednica itd. Razmotriti mogućnost davanja donacija skupinama koje rade na tome da lijekove i cjepiva dobiju oni koji su u najvećoj potrebi.

---

[1] Franjo, 2020. "Obraćanje volonterima i prijateljima zaklade Banco Farmaceutico", 19. rujna 2020.

[2] Franjo, 2020. "Urbi e torbi – Božić 2020." 25. prosinca 2020.

[3] Usp. Kompendij socijalnog nauka Crkve, br. 105-208.

[4] Franjo, 2020. *Izliječiti svijet – Kateheza o pandemiji*, Uvod. Vatikan: LEV, str. 15-20.

[5] Nuffield Council for Bioethics, 2020. [Fair and equitable access to Covid-19 treatments and vaccines](#). London: NCB, str. 3.

[6] KNV, 2020. "Nota o moralnosti korištenja nekih cjepiva protiv Covida-19", 21. prosinca 2020.

[7] Usp. Charlotte Lozier Institute, Covid-19 Vaccine Candidates and Abortion-Derived Cell Lines, 3. prosinca 2020., u <https://lozierinstitute.org/update-covid-19-vaccine-candidates-and-abortion-derived-cell-lines/>

[8] KNV, 2008. *Uputa Dignitas personae: o nekim bioetičkim pitanjima*, 35.

[9] KNV, 2020. "Nota o moralnosti korištenja nekih cjepiva protiv Covida-19", 21. prosinca 2020.

[10] »Allocation guidelines must balance the obligation to assist individuals most likely to benefit against the obligation to secure the greatest aggregate benefit across the population«. U: Wu, J.H., John, S.D, and Adashi E.Y., 2020, "[Allocating Vaccines in a Pandemic: The Ethical Dimension](#)", *The American Journal of Medicine*, studeni 2020., svezak 133(11).

[11] Predsjednica Von der Leyen u više je navrata ponovila kako se cjepivo protiv Covida-19 mora smatrati javnim dobrom, jer svi naponi u borbi protiv pandemije mogu biti uspješni samo ako zajedno radimo za opće dobro. Usp., na primjer, njezin govor: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ov/SPEECH_20_2258

[12] Franjo, 2020. "Urbi e torbi – Božić 2020." 25. prosinca 2020.

[13] Ghebreyesus, Tedros, 2020. »Govor generalnog direktora Svjetske zdravstvene organizacije na tiškovnoj konferenciji o Covidu-19«, 4. rujna 2020.

[14] Ghebreyesus, Tedros, 18. kolovoza 2020.

[15] KNV, 2020. "Nota o moralnosti korištenja ne-

kih cjepiva protiv Covida-19”, 21. prosinca 2020.

[16] KNV, 2020. “Nota o moralnosti korištenja nekih cjepiva protiv Covida-19”, 21. prosinca 2020.

[17] Prema Biskupskoj konferenciji Sjedinjenih Američki Država (USCCB), “s obzirom na to da ova kriza traži hitna rješenja, da ne postoje alternativne mogućnosti i da je veza između pobačaja koji se dogodio desetljećima prije i cjepiva koje se danas proizvode daleka, cijepljenje novim cjepivima protiv Covida-19 u tim okolnostima može biti moralno opravdano”. USCCB, 2020, [Moral Considerations Regarding the New Covid-19 Vaccines](#).

[18] Kao što se ističe u noti na mrežnoj stranici Višeg biskupskih konferencija Južne Amerike (CELAM), ako ne postoji druga mogućnost da se zaštiti svaki ljudski život i zdravlje svijeta osim uzimanja dostupnih cjepiva, ne može se za cijepljenje smatrati da je u suradnji sa zlom (pobačajem, na primjer), nego se to ima smatrati izravnim činom skrbi za život. Usp. CELAM, 2020., “Vacunas con Fetus Abortados”.

[19] Biskupska konferencije Engleske i Walesa,

Odjel za socijalnu pravdu, 2020. “[Covid-19 and Vaccination](#)”.

[20] “The imbalanced and opaque sequence that characterized the early distribution of the limited supplies of the drug remdesivir should serve as a cautionary tale. The same mistakes must not be repeated. Only transparent and consistently applied allocation procedures will ensure public trust, especially in the case of vaccines. Ensuring that the allocation of vaccines is effective, fair, and justifiable to all is a priority that must not be compromised.” U: Wu, J.H., John, S.D, i Adashi E.Y., 2020., nav. dj.

[21] Franjo, 2020. “Urbi e torbi – Božić 2020.” 25. prosinca 2020.

[22] Franjo, 2020. Fratelli tutti. O bratstvu i socijalnom prijateljstvu, 143.

[23] Usp. Franjo, 2020. Izliječiti svijet – Kateheza o pandemiji, Uvod. Vatikan: LEV.

Graditi pravedniji i zdraviji svijet za sve

[Poruka prefekta Dikasterija za cjeloviti ljudski razvoj za svjetski dan zdravlja (7. travnja)]

Svjetski dan zdravlja obilježava se svake godine 7. travnja. Taj je dan ustanovljen na Prvoj Svjetskoj zdravstvenoj skupštini 1948. godine s ciljem podizanja svijesti o određenoj zdravstvenoj temi i isticanja pitanja od velike hitnosti i prioriteta u zdravstvenom svijetu. Ovogodišnja tema stavlja naglasak na hitnost djelovanja na uklanjanju nejednakosti u pristupu zdravstvenoj zaštiti u cilju „Izgrađivanja pravednijeg i zdravijeg svijeta za sve“.

Godina 2020. pamtit će se kao prijelomna godina koja dijeli ono „prije“ i ono „poslije“. Pandemija je duboko utjecala na naš život i naše društvo; pogoršala je stare društvene probleme, posebno nejednakosti, poput pristupa lijekovima. Utjecaj pandemije najteže se odrazio na najugroženije zajednice, koje su najizloženije bolesti i imaju manje mogućnosti pristupa kvalitetnim zdravstvenim uslugama.

Proživljavamo krizu, ali kako podsjeća papa Franjo, iz krize ne izlazimo isti kao prije, ili izlazimo bolji ili izlazimo gori. Zato nas ovaj Svjetski dan zdravlja poziva „Graditi pravedniji

i zdraviji svijet za sve.“ Ova teška godina podsjetila nas je i na važnost ljudske solidarnosti i svijesti da nitko sam sebe ne spašava. U vezi s tim, Papa nas poziva da oživimo i u središte svog djelovanja stavimo vrijednosti bratstva, pravde, pravičnosti, solidarnosti i uključivosti kako ne bismo dopustili da nas različiti oblici zatvorenih nacionalizama ili zakoni tržišta spriječe da živimo kao prava ljudska obitelj.[1]

Zdravlje je povezano s vrijednošću pravde

Pandemija je još više produbila veliki jaz između naprednih i siromašnih zemalja u pristupu zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama. Žalosna je to činjenica koja i dalje traje unatoč tome što su različite institucije u nekoliko navrata osudile to stanje. Postoje neprihvatljive razlike i nejednakosti koje uskraćuju zdravlje velikom dijelu stanovništva na „periferiji svijeta“. Čovječanstvu je teško shvatiti da je „temeljno pravo na zaštitu zdravlja povezano s vrijednošću pravde prema kojoj ne postoje razlike između naroda i etničkih skupina, uzimajući u obzir objektivne životne situacije

i stupanj razvoja istih, u ostvarivanju općeg dobra, koje je istodobno dobro sviju i svakog pojedinca, za koje je posebno civilna zajednica pozvana preuzeti na sebe odgovornost“ [2]. Poželjno je da se „pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na pravdu dovede u sklad osiguravanjem pravične raspodjele zdravstvenih ustanova i financijskih sredstava, u skladu s načelima solidarnosti i supsidijarnosti“ [3]. Na tim dvama načelima mogu se graditi pravedniji i pravičniji zdravstveni sustavi. No, da bi se to učinilo, prije svega je potrebno pojam zdravlja sagledati u novom svjetlu, naime kao cjelovito zdravlje.

Za jedno cjelovito zdravlje

Za pravedniji i zdraviji svijet prijeko je potrebno steći drugačiji pogled na ljudsko zdravlje i njegu u kojem će se uzeti u obzir fizička, psihološka, intelektualna, socijalna, kulturna i duhovna dimenzije osobe. Stjecanje ovog cjelovitog pogleda omogućuje nam shvatiti kako je djelo pravde osigurati svima da dobiju potrebnu zdravstvenu zaštitu, odnosno to znači dati osobi ono na što ima pravo. Oni koji skrbe za bolesne i one koji pate moraju imati ovaj sveobuhvatni pogled, kontinuirano nadahnut holističkom vizijom skrbi: zdravstveni i pastoralni radnici moraju se jednodušno zalagati za cjelovito zdravlje svojih pacijenata.

Upućujemo izraze poštivanja i zahvalnosti njegovateljima koji se, unatoč brojnim ograničenjima i nedostacima zdravstvenih sustava, nisu predali nego su ustrajali u borbi za zdravlje svojih pacijenata; ostali su vjerni vlastitom pozivu koji svoj izvor pronalazi u suosjećanju. „Suosjećanje je privilegirani način također promicanja pravde, jer kada se stavimo u položaj drugoga to nam omogućuje ne samo razumjeti njegove borbe, teškoće i strahove nego također, u krhkosti koja obilježava svakog čovjeka, otkriti njegovu dragocjenost i jedinstvenu vrijednost, riječju – dostojanstvo. Ljudsko je dostojanstvo temelj pravde, dok je prepoznavanje neprocjenjive vrijednosti svake osobe snaga koja nas potiče prevladati, s entuzijazmom i samopožrtvovnošću, sve razlike“ [4].

Za zdraviji svijet

U današnjem iskustvu pandemije otkrivamo da smo braća i sestre, svi u istom čamcu, odgovorni jedni za druge i da naša dobrobit također ovisi o odgovornom ponašanju sviju [5]. Čovječanstvo ponovno otkriva osjećaj uzajamne međuovisnosti. Dijelimo zajednički dom u kojem moramo zajednički skrbiti za stvoreni svijet i ljude koji ga nastanjuju. U istinskom bratstvu, individualizam i sebičnost mogu se pobijediti ponovnim potvrđivanjem da samo traženje dobra sviju može dovesti do mojega dobra. Pandemija nas je, na poseban način, naučila da je zdravlje opće dobro, tako da se, štiteći vlastito zdravlje, štiti zdravlje drugoga i cijele zajednice.

Pitanje koje zaslužuje posebnu pozornost je mentalno zdravlje koje je stavljeno na tešku kušnju u ovom vremenu pandemije. U vezi s tim, Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja izradio je dokument koji se može naći na mrežnoj stranici Dikasterija [6]. Nosi naziv: „Praćenje osoba pogođenim psihološkim trpljenjima u prilikama pandemije covid-19. Udovi istog tijela, ljubljani jednom ljubavlju“ (“Accompagnare le persone in sofferenza psicologica nel contesto della pandemia del COVID-19. Membri di un solo corpo, amati da un unico amore”). U dokumentu se nudi neke elemente za razmišljanje onima koji su bliski ljudima pogođenim pandemijom i svima onima koji su pozvani pratiti ih bilo unutar obitelji, bilo u zdravstvenim ustanovama.

Prijeko je potrebno skrbiti za one koji su nas njegovali. Obnašatelji vlasti kao i oni koji su odgovorni za ekonomske i zdravstvene politike imaju zadaću zajamčiti bolje uvjete rade za zdravstvene djelatnike. To pak zahtijeva odmjerena, razborita i etička ekonomska ulaganja koja imaju za cilj pratiti razvoj ljudskih potencijala; treba znati da izobrazba zdravstvenih radnika za cjelovito zdravlje predstavlja bogatstvo i za pojedince i za zajednicu; to za sobom povlači promicanje prevencije, liječenja i pedagogije za cjelovito zdravstveno obrazovanje.

Veću pažnju treba posvetiti i zdravstvenim ustanovama, posebno onima bez financijske potpore od strane države, poput onih kojima upravljaju Crkva i druge vjerske zajednice, koje su u raznim, često zabačenim, dijelovima svijeta jedino sredstvo za jamčenje pristupa zdravstvenoj skrbi.

Zdravstvene nejednakosti su nepravedne, ali ih je također moguće spriječiti strategijama koje imaju za cilj osigurati jednak pristup zdravstvenoj zaštiti, posebno za najugroženije i marginalizirane skupine. Veća pravednost u

zaštiti zdravlja u svijetu može se postići samo obnovljenim moralnim zalaganjem najbogatijih država za najsiromašnije zemlje. Nadamo se da će se doći do toga da će se svim pojedincima i svim zajednicama zajamčiti univerzalno zdravstveno osiguranje. To je hitan cilj koji treba postići kako bismo izgradili pravedniji, zdraviji i bolji svijet, svijet mira koji sanjamo i za koji vjerujemo da je još uvijek moguć [7].

Kardinal Peter Kodwo Appiah Turkson,
prefekt

Pastoralne smjernice za proslavu Svjetskog dana mladih u partikularnim Crkvama

[Dikasterij za laike, obitelj i život]

1. Svjetski dani mladih

Ustanovljenje Svjetskog dana mladih (SDM) nesumnjivo je bila velika proročanska intuicija sv. Ivan Pavla II. koji je ovako objasnio razloge te svoje odluke: »Svi mladi moraju osjetiti da ih Crkva prati. Neka se, dakle, cijela Crkva u čitavome svijetu, u jedinstvu s Petrovim nasljednikom, sve više predano zalaže oko mladih, njihovih tjeskoba i briga, njihovih otvorenosti i nada kako bi odgovorila na njihova očekivanja prenoseći sigurnost koja je Krist, Istinu koja je Krist, ljubav koja je Krist.« [1]

Papa Benedikt XVI. nastavio je tragom svoga prethodnika i u raznim je prigodama otvoreno naglašavao kako su ti susreti dar Božje providnosti za Crkvu, definirajući ih kao »lijevak protiv umora od vjere«, »novo, pomlađeno kršćanstvo«, »nova evangelizacija koju se životom potvrđuje«. [2]

I za papu Franju svjetski dani mladih predstavljaju izvanredno snažan misionarski poticaj za čitavu Crkvu, a napose za mlade naraštaje. Samo nekoliko mjeseci nakon izbora, započeo je svoj pontifikat Svjetskim danom mladih u Rio de Janeiru u srpnju 2013. godine, na završetku kojega je rekao da je taj SDM

»bio nova etapa hodočašća mladih po kontinentima s križem Kristovim. Ne smijemo nikada zaboraviti – objasnio je – da svjetski dani mladih nisu "vatrometi", trenuci oduševljenja koji su svrha sebi samima; to su etape dugog putovanja, započetog 1985. na inicijativu pape Ivana Pavla II.«. [3] A zatim je objasnio ono što ima središnju važnost: »imajmo ovo stalno na umu: mladi ne slijede Papu, oni idu za Isusom Kristom, noseći njegov križ. A Papa ih vodi, prati ih na tome putu vjere i nade«. [4]

Kao što je poznato, međunarodna proslava toga događaja obično se održava svake treće godine, svaki put u drugoj zemlji, i na njoj sudjeluje Sveti Otac. Redovita se, pak, proslava tog Dana održava svake godine u partikularnim Crkvama, koje preuzimaju na sebe organizaciju toga događaja.

2. SDM u partikularnim crkvama

Svjetski dan mladih, koji se slavi u svim partikularnim crkvama, od velike je važnosti i vrijednosti ne samo za mlade koji žive u pojedinoj regiji, nego i za čitavu mjesnu zajednicu.

Neki mladi, zbog studija, posla ili novca nemaju priliku sudjelovati na međunarodnim proslavama tih dana. Zato je dobro da svaka

partikularna Crkva pruži i njima mogućnost da osobno dožive, premda na mjesnoj razini, taj "blagdan vjere", događaj koji je snažno iskustvo svjedočenja, zajedništva i molitve, nalik međunarodnima koji su ostavili duboki trag u životu mnogih mladih iz čitavog svijeta.

Istodobno, Svjetski dan mladih koji se obilježava na mjesnoj razini od izuzetne je važnosti za svaku partikularnu Crkvu. Služi senzibiliziranju i izgrađivanju crkvene zajednice u svoj njezinoj složenosti – vjernici laici, svećenici, posvećene osobe, obitelji, odrasli i starije osobe – da bi postala sve svjesnija svojeg poslanja prenošenja vjere novim naraštajima. Opća skupština Biskupske sinode, posvećena temi »Mladi, vjera i razlučivanje zvanja« (2018.), podsjetila je da se čitava Crkva, sveopća i partikularna, i svaki njezin član, moraju osjećati odgovornima za mlade i biti spremni pitanja koja oni postavljaju, njihove želje i poteškoće s kojima se susreću doživjeti kao izazov. Stoga je proslava tih dana mladih na mjesnoj razini izuzetno korisno da se u Crkvi sačuva živa svijest o hitnoj potrebi ići u korak s mladima, prihvaćati ih i strpljivo slušati, naviještajući im snažno i s ljubavlju Riječ Božju. [5]

I upravo je u vezi s proslavom SDM-a na mjesnoj razini, Dikasterij za laike, obitelj i život, u okviru svoje nadležnosti [6] izradio neke pastoralne smjernice za biskupske konferencije, sinode patrijarhijskih crkava i velikih nadbiskupija, dijeceze/eparhije, crkvene pokrete i udruge i, na kraju, ali ne najmanje važno, za mlade iz cijeloga svijeta, tako da se "dijecezanski / eparhijski SDM" može u punini doživjeti kao proslava "za mlade" i "s mladima".

Ove pastoralne smjernice imaju za cilj potaknuti partikularne crkve da sve više vrednuju dijecezansku proslavu SDM-a i smatraju je dobrom prilikom za planiranje i kreativno provođenje inicijativa iz kojih se zorno vidi da Crkva svoje poslanje s mladima smatra »pastoralnim prioritetom od epohalnog značenja u koji valja uložiti vrijeme, energije i resurse«. [7] Mora se osigurati da mladi naraštaji osjećaju da su u središtu pastora i brige Crkve. Mladi, naime, žele biti uključeni i cijenjeni

kako bi se osjećali ravnopravnim protagonistima života i poslanja Crkve. [8]

Smjernice koje slijede prvenstveno su namijenjene pojedinim biskupijama, kao odgovarajućem području izražavanja mjesne Crkve. Mora ih se, naravno, prilagoditi različitim okolnostima u kojima se Crkva nalazi i živi u različitim krajevima svijeta, kao što su, na primjer, dijeceze/eparhije pa bile one i male i raspolagale s malo ljudskih i materijalnih resursa. U tim konkretnim slučajevima neka se SDM organizira na razini svake biskupije. Ako je negdje pastoralno prikladnije može se organizirati susret mladih koji će biti zajednički za više susjednih biskupija zajedno, ili pak za na razini koja je viša od biskupije.

3. Proslava SDM-a na mjesnoj razini na svetkovinu Krista Kralja svega stvorenja

Na završetku euharistijskoga slavlja na svetkovinu Krista Kralja svega stvorenja, 22. studenoga 2020., papa Franjo odlučio je da se ponovno pokrene proslavu SDM-a u partikularnim crkvama i najavio da se, počevši od 2021. godine, ta proslava, koja se tradicionalno slavila na Cvjetnicu, slaviti na nedjelju na koju pada svetkovina Krista Kralja. [9]

U vezi s tim podsjećamo da je sveti Ivan Pavao II. na svetkovinu Krista Kralja svega stvorenja 1984. godine pozvao mlade na susret povodom Međunarodne godine mladih (1985.) – koja je, zajedno sa sazivanjem Jubileja mladih, u Svetoj godini otkupljenja (1984.) – označila početak dugog puta SDM-a. »Na ovaj blagdan [...] – rekao je papa – Crkva naviješta Kristovo kraljevstvo, koje je već prisutno, ali još uvijek tajanstveno raste prema svojemu punom očitovanju. Vi ste, mladi, nezamjenjivi nositelji snage Božjega kraljevstva, vi ste nada Crkve i svijeta«. Tako je, dakle, nastao SDM: na svetkovinu Krista Kralja mladi iz cijeloga svijeta pozvani su »doći u Rim na susret s Papom, na početkom Velikog tjedna, u subotu i na Cvjetnicu«. [10]

Nije teško, naime, dokučiti vezu između Cvjetnice i svetkovine Krista Kralja svega stvorenja. Na Cvjetnicu se spominjemo Isusova

ulaska u Jeruzalem kao »krotkoga kralja koji jaše na magarcu« (usp. Mt 21, 5), a mnoštvo je oduševljeno klicalo Mesiji: »Hosana sinu Davidovu! Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodnje!« (Mt 21, 9). Evanđelist Luka izrazu "kralj", koji uzvikuje mnoštvo, izrijeком dodaje "Onaj koji dolazi", naglašavajući tako da je Mesija također kralj i da njegov ulazak u Jeruzalem na neki način predstavlja kraljevsko ustoličenje: »Blagoslovljen Kralj, Onaj koji dolazi u ime Gospodnje!« (Lk 19, 38).

Kraljevska dimenzija Krista toliko je važna za Luku da se javlja od početka Isusova zemaljskog života i prati cijelu njegovu službu. Prilikom Navještenja, Anđeo navješćuje Mariji da će dijete u njoj začeto primiti od Boga »prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijek i njegovu kraljevstvu neće biti kraja« (Lk 1,32-33). A u dramatičnom događaju raspeća, dok se drugi evanđelisti ograničavaju na to da spominju uvrede dvojice razbojnika raspetih zajedno s Isusom, Luka predstavlja dirljivi lik »dobrog razbojnika« koji s drva križa moli Isusa: »sjeti me se kad uđeš u kraljevstvo svoje« (Lk 23, 42). Isusove riječi prihvaćanja i opraštanja kao odgovor na ovu molitvu daju shvatiti da je on Kralj koji je došao zato da spasi: »Danas ćeš biti sa mnom u raj« (Lk 23, 43).

Snažni navještaj koji se mora uputiti mladima i koji mora biti u središtu svakog dijecezanskog / eparhijskog SDM-a, dakle, glasi: prihvatite Krista! Prihvatite ga kao Kralja u svoj život! On je Kralj koji je došao spasiti! Bez njega nema istinskoga mira, nema istinskoga unutarnjeg pomirenja i istinskoga pomirenja s drugim ljudima! Bez njegova Kraljevstva i društvo gubi svoje ljudsko lice. Bez Kristova kraljevstva nestaje svako istinsko bratstvo, svaka istinska bliskost s onim koji trpi i pati.

Papa Franjo podsjetio je da u središtu tih dvaju liturgijskih slavlja, svetkovine Krista Kralja svega stvorenja i Cvjetnice, »jest otajstvo Isusa Krista, Otkupitelja čovjeka...« [11]. Srž te poruke, dakle, i dalje glasi: veličina čovjeka proizlazi iz ljubavi koja se zna darivati drugima "sve do kraja".

Svaka je biskupija / eparhija pozvana slaviti SDM na dan kada se slavi svetkovina Krista Kralja. Želja je, naime, Svetoga Oca da na taj dan sveopća Crkva stavi mlade u središte svoje pastoralne pozornosti, da moli za njih, da čini geste kojima ih se stavlja u prvi plan i daje im se istaknutu ulogu, da promiče komunikacijske kampanje i dr. Bilo bi idealno proslavu (dijecezansku / eparhijsku, regionalnu ili nacionalnu) organizirati na sam dan svetkovine Krista Kralja. Međutim, ako iz različitih razloga to nije moguće, može se organizirati na neki drugi dan.

Tu će proslavu trebati uključiti u širi pastoralni program u kojem SDM predstavlja tek jednu od etapa. [12] Nije slučajno što Sveti Otac preporučuje da »pastoral mladih naprosto mora biti sinodalni, odnosno kadar oblikovati zajednički hod«. [13]

4. Ključni elementi SDM-a

Na Biskupskoj sinodi koja je imala za temu »Mladi, vjera i razlučivanje zvanja« više se sinodskih otaca u svojim interventima dotaklo Svjetskog dana mladih. U vezi s tim u Završnom dokumentu čitamo: »Svjetski dan mladih – taj plod proročke intuicije svetoga Ivana Pavla II., koji ostaje referentna točka i za mlade trećeg tisućljeća – nacionalni i dijecezanski [/ eparhijski] susreti igraju važnu ulogu u životima mnogih mladih jer nude živo iskustvo vjere i zajedništva koje im pomaže hvatati se u koštac s velikim životnim izazovima i odgovorno zauzeti svoje mjesto u društvu i crkvenoj zajednici.« [14]

Naglašavajući također da ta okupljanja upućuju »na redovito pastoralno praćenje pojedinih zajednica, gdje se prihvaćanje evanđelja mora produbljivati i pretočiti u životne odluke« [15], u Dokumentu se kaže da ona pružaju »mogućnost zajedničkog hoda u duhu hodočašća, iskusiti bratstvo sa svima, dijeliti radost vjere i rasti u pripadnosti Crkvi.« [16]

Istražimo neke od tih "stožernih točaka" [17] koje moraju biti u središtu svakog SDM-a, također u njegovoj lokalnoj dimenziji, i koje stoga imaju jasnu programsku vrijednost.

a. Dan mladih kao "blagdan vjere"

Proslava SDM-a pruža mladima živo i radosno iskustvo vjere i zajedništva, prostor u kojem se doživljava ljepotu Gospodinova lica. [18] U središtu života vjere je susret s osobom Isusa Krista, pa je dobro da sa svakog SDM-a odjekne poziv svakom mladom čovjeku da se osobno susretne s Kristom i uđe u osobni razgovor s njim. »To je blagdan vjere, gdje se složenim glasom Gospodinu uzdižu hvale, pjeva, sluša Božju riječ i ostaje u tišini klanjanja: sve je to vrhunac SDM-a«. [19]

U tome smislu, program međunarodnog SDM-a (u smislu kerigmatike, formacije, svjedočenja, sakramenata i umjetničkog stvaralaštva) može nadahnuti mjesne stvarnosti koje ih mogu prilagoditi na kreativan način. Posebno visoko treba cijeniti trenutke euharistijskog klanjanja u tišini, kao čin vjere par excellence, i pokornička bogoslužja kao povlašteni prostor susreta s Božjim milosrdem.

Treba, k tome, imati na umu da tijekom svakog SDM-a zanos prirodan mladima i oduševljenje kojim čine sve čega se late i koji također karakterizira način na koji žive svoju vjeru, potiče i oživljava vjeru čitavog Božjeg naroda. Sabrani evanđeljem i pozvani doživjeti iskustvo Gospodina, mladi često postaju hrabri svjedoci vjere, a to SDM kao događaj svaki put čini iznenađujućim i jedinstvenim.

b. Dan mladih kao "crkveno iskustvo"

Važno je da dijecezanska / eparhijska proslava SDM-a pruži priliku mladima da steknu iskustvo crkvenog zajedništva i da u njima poraste svijest da su sastavni dio Crkve. Prvi oblik uključivanja mladih trebao bi biti taj da ih se sluša. U pripremi dijecezanskog / eparhijskog Dana treba pronaći prikladne načine i vremena da se glas mladih čuje unutar struktura postojećih zajednica kao što su dijecezanska / eparhijska i međubiskupijska / međueparhijska vijeća, prezbiterijska vijeća i mjesna biskupska vijeća... Ne zaboravimo da su oni mlado lice Crkve!

Uz mlade, neka svoje mjesto pronađu razne karizme prisutne u okružju. Od temelj-

ne je važnosti da organizacija dijecezanskih / eparhijskih proslava SDM-a bude zajednička i složna, da uključuje predstavnike različitih staleža, predlažući sinodalni rad, kao što Sveti Otac preporučuje u pobudnici *Christus vivit*: »Nošeni tim duhom moći ćemo kročiti prema sudioničkoj i suodgovornoj Crkvi koja je sposobna prepoznati vrijednost svojega bogatstva različitosti, zahvalno prihvaćajući također doprinose vjernikâ laikâ, uključujući doprinose mladih i žena, zatim posvećenih osoba kao i skupinâ, udruženjâ i pokretâ. Nitko ne smije biti isključen ili se držati po strani« [20] Na taj će način biti moguće okupiti i koordinirati sve žive snage partikularne Crkve, a i probuditi one koje su "uspavane".

U vezi s tim, prisutnost mjesnog biskupa i njegova spremnost da bude među mladima predstavlja za njih veliki znak ljubavi i bliskosti. Nerijetko je za neke mlade proslava dijecezanskog / eparhijskog SDM-a prilika da se sretnu i razgovaraju sa svojim pastirima. Papa Franjo potiče ovaj pastoralni stil bliskosti u kojemu »treba dati prednost jeziku bliskosti, jeziku nesebične, relacijske i egzistencijalne ljubavi koja dotiče srce, zahvaća život i budi nadu i želje«. [21]

c. Dan mladih kao "misionarsko iskustvo"

Pokazalo se da je SDM na međunarodnoj razini izvrsna prilika koja se pruža mladima da dožive misionarsko iskustvo. To bi također trebao biti slučaj s dijecezanskom / eparhijskom proslavom. Kao što je rekao papa Franjo: »pastoral mladih uvijek mora biti misijski pastoral.« [22]

U tome smislu mogu se organizirati misije u kojima su mladi pozvani posjećivati ljude u njihovim domovima, noseći im poruku nade, riječi utjehe ili jednostavno biti spremni ih poslušati. [23] Oslanjajući se na svoj entuzijazam, mladi – tamo gdje je to moguće – mogu također biti aktivni promicatelji javne evangelizacije, uz pjesmu, molitvu i svjedočenje, na onim ulicama i trgovima gdje se susreću njihovi vršnjaci, jer su mladi najbolji evangelizatori mla-

dih. Sama njihova prisutnost i njihova radosna vjera sami po sebi predstavljaju “živi navještaj” Radosne vijesti koja privlači druge mlade.

Također treba poticati promicanje aktivnosti u kojima mladi mogu steći iskustvo volonterstva, besplatnoga služenja i sebedarja. Ne treba zaboraviti da u nedjelju koja prethodi svetkovini Krista Kralja svemira, Crkva slavi Svjetski dan siromaha. Ima li bolje prilika za promicanje inicijativâ u kojima mladi daruju svoje vrijeme, vlastite snagu najsiromašnijima, marginaliziranima i onima koji su odbačeni od društva!? Na taj se način mladima pruža prilika da postanu »predvodnici revolucije ljubavi i služenja, sposobni suprotstaviti se patologijama konzumerističkog i plitkog individualizma.« [24]

d. Dan mladih mora kao “prigoda za razlučivanje poziva” i “poziv na svetost”

Unutar snažnog iskustva, crkvene i misionarske, vjere prioritet treba dati dimenziji zvanja. Postupni je to pristup koji mladima ponajprije omogućuje shvatiti da je čitav njihov život pred Bogom koji ih ljubi i poziva. Bog ih je prije svega pozvao na život, poziva ih neprestano na sreću, poziva ih da ga upoznaju i da slušaju njegov glas, a nadalje da prihvate njegova Sina Isusa kao svojega Učitelja, svojega prijatelja i svojega Spasitelja. Prepoznati i suočiti se s tim “temeljnim pozivima” predstavlja prvi veliki izazov za mlade, jer, kad ih se uzme za ozbiljno, ti prvi Božji “pozivi” već usmjeravaju prema zahtjevnim životnim izborima: prihvaćanje života kao Božjega dara, koji, dakle, valja živjeti u povezanosti s Njim, a ne na autoreferencijalan način; zatim izbor kršćanskog načina života na polju čuvstva i društvenih odnosa; izbor studija, posla i cijele svoje budućnosti na način da bude potpuno u skladu s prijateljstvom s Bogom koje se prigrlilo i koje se želi sačuvati; odluka da se cio svoj život učini darom za druge koji će se živjeti u služenju i nesebičnoj ljubavi. Često se radi o radikalnim izborima, kao odgovor Bogu koji poziva, koji daju presudni smjer čitavom životu mladih. »Život je – objasnio je papa Franjo mladima – [...] vrijeme snažnih, odlučnih,

neprolaznih odluka. Trivijalne odluke dovode do trivijalnog života, velike odluke život čine grandioznim« [25]

Unutar ovog šireg “horizonta zvanja” ne treba se isto tako bojati predložiti mladima neizbježni izbor životnog stanja koje je spojivo s pozivom koji Bog upućuje svakom od njih, bilo da je to poziv na svećeništvo ili posvećeni život, također u monaškom obliku, ili pak na brak i obitelj. U tome smislu može biti od velike pomoći uključivanje u taj događaj sjemeništaraca i bogoslova, posvećenih osoba, bračnih parova i obitelji koji svojom prisutnošću i svjedočenjem pomažu potaknuti u mladima prava pitanja o njihovom pozivu i želji da se daju u potragu za “velikim planom” koji Bog ima za njih prema svojoj namisli. Na osjetljivom putu koji vodi do sazrijevanja tih izbora, mlade treba pratiti i mudro ih savjetovati. A kad dođe vrijeme za to, treba ih poticati da odlučno donesu osobni izbor, uzdajući se u Božju pomoć, a ne da se stalno kolebaju.

Svaki izbor zvanja trebao bi se temeljiti na još temeljnijem pozivu, a to je poziv na svetost. SDM bi trebao pomoći da u mladima odjekne poziv na svetost [26] kao istinski put do sreće i osobnog ispunjenja. Svetost je to “pomjeri” povijesti i osobnosti svake mlade osobe, bez postavljanja ograničenja tajanstvenim putovima koje Bog sprema za svakog pojedinog mladića i djevojku i koji mogu dovesti ili do herojskih priča o svetosti – kao što je to bio i još je uvijek slučaj kod mnogih mladih ljudi – ili na onu “svetost iz susjedstva” iz koje nitko nije isključen. Korisno je zato cijeniti bogatu baštinu svetaca mjesne i sveopće Crkve, starije braće u vjeri čiji životi nas uvjeravaju da je put svetosti ne samo moguć i dostižan nego i pruža veliku radost.

e. Dan mladih kao “hodočasničko iskustvo”

SDM je, od samog svog početka, bio veliko hodočašće. Hodočašće kroz prostor – od gradova, zemalja i kontinenata do mjesta izabranog za susret s Papom i drugim mladima – i hodočašće kroz vrijeme – od jednog naraštaja mladih do drugoga, koji je od ovog prvog

“preuzeo palicu” – koje je duboko obilježilo posljednjih 35 godina života Crkve. Mladi SDM-a su, dakle, narod hodočasnika. Nisu lutalice koje besciljno tumaraju, već ujedinjeni narod, hodočasnici koji “putuju zajedno” prema cilju, prema susretu s Onim koji jedini može dati smisao njihovu životu, Bogom koji je postao čovjek koji poziva svakog mladog čovjeka da bude njegov učenik, da ostavi sve i “ide za njim”. Logika hodočašća zahtijeva da se uzme sa sobom samo ono najnužnije i poziva mlade da ostave iza sebe udobne i prazne sigurnosti i usvoje stil putovanja koji je trezven i gostoljubiv, otvoren za Providnost i “Božja iznenađenja”, stil koji uči svladati sebe sama i uhvatiti se u koštac s izazovima koji se javljaju na putu.

Proslava dijecezanskog / eparhijskog SDM-a može predložiti konkretne načine zahvaljujući kojima mladi mogu doživjeti stvarno i osobno hodočašće. Naime, onu vrstu iskustava koja potiču mlade da napuste svoje domove i krenu na putovanje, na kojem će upoznati i iskusiti “svu tegobu dana i žegu”, umor tijela i duhovnu radost. Često se, naime, na tim zajedničkim hodočašćima otkriva nove prijatelje, doživljava ushićenost zbog zajedničkih ideala dok se zajedno gleda prema istom cilju, pruža uzajamnu potporu u teškoćama, radost dijeljenja onoga malo što imamo. Sve je to od vitalne važnosti u današnjim vremenima u kojima su mnogi mladi u opasnosti da se izoliraju u virtualne i nestvarne svjetove, daleko od prašine “putova svijeta”. Oni su lišeni dubokog zadovoljstva koje rađa naporno i strpljivo postizanje željenog cilja, ne jednostavnim “klikom”, nego ustrajnošću i upornošću duše i tijela. U tome smislu, dijecezanski / eparhijski dan mladih dragocjena je prigoda za mlade naraštaje da otkriju lokalna svetišta ili druga značajna mjesta za pučku pobožnost, imajući na umu da »različita očitovanja pučke pobožnosti, osobito hodočašća, privlače mlade ljude koji se ne uključuju lako u crkvene strukture i ona predstavljaju konkretan znak vjere u Boga.« [27]

f. Dan mladih kao “iskustvo sveopćeg bratstva”

SDM mora biti prilika za susret mladih općenito, a ne samo mladih katolika. »Svaka mlada osoba ima što reći drugima, ima nešto reći odraslima, ima nešto reći svećenicima, redovnicama, biskupima i Papi!« [28].

U tome smislu, dijecezanska / eparhijska proslava SDM-a može biti pravo vrijeme za zbližavanje i razgovor sa svim mladim ljudima koji žive na određenom teritoriju, bez obzira na njihovu vjeru, svjetonazor ili uvjerenja. Svaka mlada osoba trebala bi se osjećati pozvanom da u tome sudjeluje i da bude toplo prihvaćena. Potrebno je »izgrađivati pastoral mladih koji može stvarati prostore uključivanja gdje će biti mjesta za sve mlade i gdje će se zbiljski pokazati da smo Crkva čija su vrata svima otvorena.« [29]

5. Aktivno sudjelovanje mladih

Kao što smo već naglasili, važno je da oni koji rade u pastoralu mladih sve više paze na to da se mlade uključi u sve faze pastoralnih priprema i planiranja SDM, u skladu sa sinodsko-misionarskim stilom, cijeneći njihovu kreativnost, jezik i metode djelovanja primjerene njihovoj dobi. Tko poznaje jezik i probleme svojih vršnjaka bolje od njih samih? Tko je sposobniji od njih doprijeti do njih kroz umjetnost, putem društvenih mreža itd.?

Svjedočenje i iskustvo mladih koji su ranije sudjelovali na međunarodnom SDM-u zaslužuju istaknuto mjesto u pripremi dijecezanskog / eparhijskog događaja.

U nekim partikularnim crkvama, mlade koji su sudjelovali na nekom od međunarodnih SDM-a ili koji su pomagali u organiziranju inicijativa namijenjenih mladima na nacionalnoj i dijecezanskoj / eparhijskoj razini uključivalo se u osnivanje pastoralnog tima mladih u najrazličitijim područjima: župskom, dijecezansko / eparhijskom, nacionalnom itd. To pokazuje da kad se mladi osobno uključe i preuzmu glavnu ulogu u provedbi stvarno značajnih događaja, oni s velikom lakoćom prihvaćaju ideale koji su nadahnuli te događaje kao svoje

vlastite, umom i srcem shvaćaju njihovo značenje, oduševljavaju se za njih i spremni su posvetiti vrijeme i energiju dijeljenju tog događaja s drugima. Snažna iskustva vjere i služenja često dovode do spremnosti za sudjelovanje u redovnom pastoralu mjesne Crkve.

Ponovno želimo potvrditi da moramo imati hrabrosti uključiti mlade i povjeriti im aktivne uloge. I to kako one mlade koji dolaze iz raznih pastoralnih stvarnosti prisutnih u biskupiji, tako i one koji ne pripadaju nijednoj zajednici, skupini mladih, udruzi ili pokretu. SDM na dijecezanskoj / eparhijskoj razini može biti prekrasna prilika za isticanje bogatstva mjesne Crkve, izbjegavajući da se mladi koji su manje prisutni i manje "aktivni" u već konsolidiranim pastoralnim strukturama osjećaju isključenima. Svi se moraju osjećati "posebnim uzvanicima", svi se moraju osjećati prihvaćenima i voljenima u svojoj neponovljivoj jedincatosti te ljudskom i duhovnom bogatstvu. Na taj način taj dijecezanski / eparhijski događaj može biti zgodna prilika za poticanje i prihvaćanje svih onih mladih koji možda traže svoje mjesto u Crkvi, a još ga nisu pronašli.

6. Godišnja poruka Svetog Oca za SDM

Svake godine prije dijecezanske / eparhijske proslave SDM-a Sveti Otac objavljuje Poruku mladima. Zato je dobro da pripremni sastanci i sam dijecezanski / eparhijski SDM budu nadahnuti riječima koje je Sveti Otac uputio mladima, posebno biblijskim odlomkom predloženim u Poruci.

Bilo bi, usto, važno da mladi Riječ Božju i riječi Crkve čuju "uživo" s usana ljudi koji su im bliski, ljudi koji jako dobro poznaju njihov karakter, povijest, ukuse, teškoće i borbe, očekivanja i nade. Oni znaju kako najbolje primjenjivati biblijske i tekstove Učiteljstva Crkve na konkretne životne prilike u kojima se nalaze mladi koje imaju pred sobom. To posredovanje, koji se odvija u katezezi i dijalogu, također će pomoći mladima da znaju razaznati one specifične načine na koje i sami mogu svjedočiti Božju riječ koju su čuli i živjeti je u svakodnevnom životu, uosobiti je u obitelji, na radnome mjestu ili studiju i među prijateljima.

Smjer predložen u toj Poruci, koji ima za cilj pratiti put sveopće Crkve zajedno s mladima, mora se objasniti mudro i s velikom kulturnom osjetljivošću, vodeći računa o mjesnoj stvarnosti. Mogao bi također biti nadahnuće za pastoral mladih mjesne Crkve, ne zaboravljajući dvije važne linije djelovanja koja je naznačio papa Franjo, a to su traženje i rast. [30]

Ne smije se isključiti mogućnost da se tu Poruku prenosi i posredstvom različitih umjetničkih izraza i inicijativâ socijalnog karaktera, na što je pozvao papa Franjo u svojoj poruci za XXXV. SDM-a: »[ponudite] svijetu, Crkvi i drugim mladima nešto lijepo na duhovnom, umjetničkom i društvenom polju« [31]. Njezin bi se sadržaj, k tome, mogao preuzimati i u drugim važnim momentima pastoralne godine kao što su misijski mjesec, mjesec posvećen Božjoj riječ ili zvanjima, uvijek vodeći računa o uputama pojedine biskupske konferencije.

I na kraju, ali ne manje važno, Poruka Svetog Oca mogla bi poslužiti kao tema mnogih drugih susreta mlade, koje predlože oni koji rade u pastoralu mladih u mjesnoj Crkvi, udruge ili crkveni pokreti.

7. Zaključak

Proslava SDM-a na dijecezanskoj / eparhijskoj razini nedvojbeno predstavlja važnu etapu u životu svake partikularne Crkve, povlašteni trenutak susreta s mladim naraštajima, oruđe evangelizacije svijeta mladih i dijaloga s njima. Ne zaboravimo da »Crkva ima toliko toga reći mladima, a i mladi imaju mnogo toga reći Crkvi«. [32]

Pastoralne smjernice sadržane na ovim stranicama zamišljene su kao pomoćno sredstvo koje predstavlja idealne motivacije i moguće praktične provedbe kako bi se SDM na dijecezanskoj / eparhijskoj razini pretvorio u priliku za otkrivanje potencijala za dobro, velikodušnost, žeđ za istinskim vrijednostima i velikim idealima koje svaka mlada osoba nosi u sebi. Zato još jednom potvrđujemo koliko je važno da partikularne Crkve posvete posebnu pažnju proslavi dijecezanskog / eparhijskog dana mladih, kako bi se mogao pravilno

vrednovati. Ulagati u mlade znači ulagati u budućnost Crkve, to znači promicati zvanjâ i pokretati na učinkovit način daljnju pripreme za obitelji sutrašnjice. Zato je to bitna zadaća svake mjesne Crkve, a ne tek aktivnost koja se pridodaje drugima.

Povjeravamo Blaženoj Djevici Mariji hod pastorala mladih u čitavome svijetu. Marija, kao što nas lijepo podsjeća papa Franjo u svojoj pobudnici *Christus vivit*, »gleda ovaj hodočasnički narod, narod mladih koje ljubi, koji je traže u tišini unatoč tome što na putu ima toliko buke, brbljanja i rastresenosti. No pred

očima Majke ima mjesta samo za tišinu punu nade. I tako Marija ponovno osvjetljava našu mladost.« [33]

Sveti otac Franjo dao je svoje odobrenje za objavljivanje ovog dokumenata

Iz Vatikana, 22. travnja 2021.
Na obljetnicu povjeravanja Križa SDM-a mladima

Kardinal Kevin Farrell, prefekt
Alexandre Awi Mello, I. Sch., tajnik

Pismo o slavljenju liturgije za vrijeme i nakon pandemije koronavirusne bolesti predsjednicima biskupskih konferencija Katoličke Crkve

[Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata]

Pandemija prouzrokovana koronavirusom narušila je redoviti tijek ne samo društvenih, ekonomskih, odgojno-obrazovnih i poslovnih zbivanja, nego i život kršćanske zajednice, uključujući njezino bogoslužje. Kako bi se onemogućilo razmnožavanje virusa nužno je bilo društveno distanciranje, što je ostavilo posljedice na temeljnu značajku kršćanskog života: „Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima.“ (Mt 18, 20). „Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko“ (Dj 2, 42.44).

Dimenzija zajedništva ima teološko značenje: Bog je odnos osobâ u Presvetom Trojstvu; stvara čovjeka u komplementarnosti odnosa između muškarca i žene, jer „nije dobro da čovjek bude sam“ (Post 2, 18), stavlja se u odnos sa čovjekom i ženom te ih poziva da i oni sa svoje strane uđu u odnos s njime, kako je dobro naslutio sv. Augustin: naše je srce nemirno dok se ne smiri u Bogu (usp. Ispovijesti, I, 1). Gospodin Isus započeo je svoje javno dje-

lovanje pozivajući k sebi skupinu učenika da s njime dijele život i naviještanje Kraljevstva; iz toga malog stada rođena je Crkva. Da opiše vječni život, Sveto Pismo se služi slikom grada: nebeskog Jeruzalema (usp. Otk 21); grad je zajednica osobâ koje međusobno dijele vrijednosti, temeljne ljudske i duhovne stvarnosti, mjesta, vremenâ i organizirana djelovanja, i koje se udružuju u izgradnji općeg dobra. Dok su pogani gradili hramove samo za svoje bogove, u koje ljudi nisu imali pristup, kršćani su odmah, čim su dobili slobodu vršiti svoje bogoštovlje, izgradili mjesta da budu domus Dei et domus Ecclesiae, gdje su se vjernici mogli prepoznati kao Božja zajednica, narod sabran na bogoslužje i uspostavljen kao sveti zbor. Bog dakle može proglasiti: „Ja sam tvoj Bog, ti ćeš biti moj narod“ (Izl 6, 7; Pnz 14, 2). Gospodin ostaje vjeran svome Savezu (usp. Pnz 7, 9), a Izrael samim time postaje Božje prebivalište, sveto mjesto njegove prisutnosti u svijetu (usp. Izl 29, 45; Lev 26, 11-12). Zbog toga dom Gospodnji pretpostavlja nazočnost obitelji djece Božje. I danas, u molitvi posvete nove crkve,

biskup moli da ona bude ono što po svojoj naravi treba biti:

„[...] Neka uvijek bude sveto ovo mjesto [...] Ovdje neka val tvoje milosti potopi grijehe ljudi, da tvoji sinovi Oče, umru grijehu, a na život se ozgor rode nanovo. Ovdje nek tvoji vjernici oko žrtvenog stola slave vazmeni spomen Kristov i hrane se na gozbi njegove riječi i tijela. Ovdje nek odzvanja radosni prinos hvale, s anđeoskim pjevom nek ljudski glas se stopi i trajno se k tebi diže molitva za spasenje svijeta. Ovdje nek siromasi milosrđe nađu, potlačeni pravu slobodu, a svi ljudi nek obuku dostojanstvo tvojih sinova, dok s radosnim klicanjem ne prispiju u nebeski Jeruzalem.“

Kršćanska zajednica nikad nije pribjegli izoliranosti i nikad nije od crkve učinila grad zatvorenih vrata. Odgojeni za vrijednost zajedničkog života i za traženje općeg dobra, kršćani su se uvijek nastojali uključiti u društvo, svjesni svoje posebnosti: biti u svijetu a ne pripadati mu i ne biti svedeni na svijet (usp. Pisanica Diognetu, br. 5 – 6). I u ugrozi pandemijom očitovan je veliki smisao odgovornosti: u dosluhu i suradnji s građanskim vlastima i sa stručnjacima, biskupi i njihove područne konferencije bili su spremni donositi teške i bolne odluke, sve do dužeg obustavljanja sudjelovanja vjernika u slavlju Euharistije. Ova Kongregacija duboko je zahvalna biskupima za iskazanu predanost i učinjeni napor u nastojanju da se na najbolji mogući način odgovori na nepredvidljivost i složenost ove pandemije.

Međutim, čim to okolnosti dopuste, nužno je što prije vratiti se u normalni kršćanski život, kojemu je građevina crkve poput doma a slavljenje bogoslužja, osobito Euharistije, „vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga“ (Sacrosanctum concilium, br. 10).

Svjesni činjenice da Bog nikada ne napušta čovječanstvo koje je stvorio, i da najteže kušnje mogu uroditi plodovima milosti, prihvatili smo udaljavanje od Gospodinova oltara kao vrijeme euharistijskog posta, korisnog da ponovno otkrijemo njegovu životnu važnost, ljepotu i neprocenjivu vrijednost. No, čim

to bude moguće, treba se vratiti k Euharistiji pročišćenim srcem, obnovljenim divljenjem, većom željom za susretom s Gospodinom, da budemo s njime, da ga primimo te poneseo braći i sestrama svjedočanstvo života ispunjenog vjerom, ljubavlju i nadom. To vrijeme uskraćivanja može nam dati milost da razumijemo srce naše braće mučenika iz Abitene (početak 4. st.), koji su, premda suočeni sa sigurnom osudom na smrt, s vedrom odlučnošću svojim sucima odgovorili: „Sine Dominico non possumus“. Apsolut non possumus (ne možemo) i bogatstvo značenja imenice srednjeg roda Dominicum (ono što je Gospodnje) ne mogu se prevesti jednom jedinom riječju. Ova kratka rečenica sažima u sebi veliko bogatstvo nijansi i značenja koja se nama danas nude na razmatranje:

– Ne možemo živjeti, biti kršćani, u potpunosti ostvariti naše čovječstvo i čežnje srca za dobrotom i srećom bez Riječi Gospodnje, koja u euharistijskom slavlju postaje tijelo i biva živa riječ, koju Bog izgovara onome koji danas otvara srce za njezino slušanje;

– Ne možemo živjeti kao kršćani bez sudjelovanja u žrtvi s križa, u kojoj se Gospodin Isus potpuno predaje, da svojom smrću spasi čovjeka koji bijaše mrtav zbog grijeha; Otkupitelj sebi pridružuje čovječanstvo i ponovno ga privodi k Ocu; u zagrljaju Raspetoga svako ljudsko trpljenje nalazi svjetlo i utjehu;

– Ne možemo bez Euharistijske gozbe, stola Gospodnjega za koji smo pozvani kao sinovi i braća, da primimo samog Krista Uskrsloga, koji je tijelom, krvlju, dušom i božanstvom prisutan u onom Kruhu s neba koji nas podupire u radostima i naporima zemaljskog hodočašća;

– Ne možemo bez kršćanske zajednice, obitelji Gospodnje: imamom potrebu susresti se s braćom i sestrama koji s nama dijele Božje posinstvo, Kristovo bratstvo, poziv, želju za svetošću i spasenjem njihovih duša u bogatstvu različitih životnih dobi, osobnih povijesti, karizmi i pozivâ;

– Ne možemo bez doma Gospodnjeg, koji je naš dom; ne možemo bez svetih mjesta gdje smo rođeni za vjeru, gdje smo otkrili providnosnu prisutnost Gospodina i njegov milosrdni zagrljaj koji podiže paloga, gdje smo posvetili naš poziv u duhovni stalež ili u brak, gdje smo molili i zahvaljivali, radovali se i plakali, gdje smo povjerali Ocu naše drage osobe koje su završile zemaljsko hodočašće;

– Ne možemo bez dana Gospodnjeg, bez nedjelje koja daje svjetlo i smisao izmjenjivanju radnih dana, te osobnih i društvenih odgovornosti.

Koliko god sredstva društvenog priopćavanja pružaju dragocjeno služenje bolesnicima i onima koji nisu u mogućnosti dolaziti u crkvu, i koliko god je bilo veliko njihovo služenje u prijenosu Svete Mise u vrijeme kad nije bilo moguće okupljati se na liturgijska slavlja, nijedan prienos ne može se izjednačiti s osobnim sudjelovanjem, niti ga može zamijeniti. Štoviše, ti prijenosi sami po sebi predstavljaju opasnost da nas udalje od osobnog i bliskog susreta s utjelovljenim Bogom, koji nam se predao, ne na virtualni, nego stvarni način, kad je rekao: „Tko jede moje tijelo i pije moju krv, u meni ostaje i ja u njemu“ (Iv 6, 56). Taj fizički kontakt s Gospodinom od životne je važnosti, apsolutno je nužan i nezamjenjiv. Kad su jednom naznačene i usvojene mjere predostrožnosti koje su se pokazale učinkovitima u svođenju opasnosti od zaraze na najmanju moguću mjeru, nužno je da svi ponovno zauzmu svoje mjesto u zajednici braće i sestara, iznova otkriju nezamjenjivu dragocjenost i ljepotu misnog slavlja, ponovno pozovu i raznim oduševljenjem privuku braću i sestre, koji su obeshrabreni, preplašeni ili izgubljeni predugom odsutnošću.

Ovaj dikasterij želi utvrditi neka načela i predložiti neke smjernice za djelovanje u promicanju brzog i sigurnog povratka k slavljenju Euharistije. Dužna pozornost na pridržavanje higijenskih i sigurnosnih mjera ne smije dovesti do sterilizacije gestâ i obredâ, te u vjernicima, pa i na nesvjesni način, pobuđivati strah i nesigurnost.

Povjerava se razboritom ali odlučnom djelovanju biskupâ da sudjelovanje vjernika u slavljenju Euharistije od strane javnih vlasti ne bude označeno tek nekim „okupljanjem“, i da ono ne bude izjednačeno ili čak smatrano manje važnim od okupljanja u rekreativne svrhe.

Liturgijski propisi nisu područje na kojem građanske vlasti mogu vršiti svoju zakonodavnu vlast, već samo nadležne crkvene vlasti (usp. Sacrosanctum concilium, br. 22)

Neka se olakša sudjelovanje vjernika u slavljenjima, ali bez improviziranih obrednih eksperimentiranja i u punom pridržavanju propisa navedenih u liturgijskim knjigama, koji uređuju njihovo odvijanje. U liturgijskom iskustvu sakralnosti, svetosti i ljepote koja preobražava, stječe se predokus sklada vječnog blaženstva: neka se, dakle, vodi briga za dostojanstvo sakralnog prostora i opreme, te načinâ slavljenja, prema važnoj uputi Drugoga vatikanskog sabora: „Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnošću“ (Sacrosanctum concilium, br. 34).

Vjernicima neka se prizna pravo primiti Tijelo Kristovo i klanjati se Gospodinu prisutnom u Presvetom Oltarskom Sakramentu na predviđene načine, bez ograničavanja koja bi čak išla i iznad onoga što je predviđeno higijenskim mjerama koje su propisale javne vlasti ili biskupi.

U euharistijskom slavlju vjernici se klanjaju prisutnom Uskrsnom Isusu. Primjećujemo pak da se olako gubi smisao klanjanja, molitva klanjanja. Tražimo od pastirâ da u svojoj službi naučavanja uporno naglašavaju potrebu klanjanja.

Sigurno načelo da se ne pogriješi jest poslušnost. Poslušnost propisima Crkve, poslušnost biskupima. U vremenima nevolja (kao što su, primjerice, ratovi i pandemije) biskupi i biskupske konferencije mogu donositi privremene propise kojih se mora pridržavati. Poslušnost čuva Crkvi povjereno blago. Mjere koje propišu biskupi i biskupske konferencije prestaju važiti kad se situacija vrati u normalno stanje.

Crkva će nastaviti čuvati ljudsku osobu u njezinoj cjelovitosti. Ona svjedoči nadu, poziva na pouzdanje u Boga, podsjeća da je zemaljski život važan, ali da je mnogo važniji život vječni: dijeliti isti život s Bogom za svu vječnost naš je cilj i naš poziv. To je vjera Crkve koju su tijekom stoljećâ posvjedočile čete mučenika i svetaca, radosni navještaj koji oslobađa od jednostranih redukcionizama i od ideologija: dužnoj zabrinutosti za javno zdravlje Crkva pridodaje navještaj spasenja i praćenje duša na putu prema vječnom spasenju. Nastavimo se, dakle, s pouzdanjem povjeravati Božjem milosrđu, zazivati Blaženu Djevicu Mariju, *salus infirmorum et auxilium christianorum*, i moliti njezin zagovor za sve one

koji su teško iskušavani pandemijom i svakom drugom nevoljom. Ustrajmo u molitvi za one koji su napustili ovaj život, i ujedno se obnovimo u odluci da ćemo biti svjedoci Uskrsloga i navjestitelji sigurne nade koja nadilazi granice ovoga svijeta.

U Vatikanu, 15. kolovoza 2020.
Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije

Vrhovni svećenik Franjo u audijenciji koju je udijelio potpisanom kardinalu prefektu Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 3. rujna 2020., odobrio je ovo pismo i odredio njegovo objavljivanje.

Robert kardinal Sarah,
prefekt

Turizam za uključivi rast. Osoba onkraj statistika

[Poruka dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja povodom svjetskog dana turizma 2021.]

Prigodom Svjetskog dana turizma 2021., Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja prepoznaje ozbiljan utjecaj pandemije Covida-19 na poduzeća i radnike koji rade u tom sektoru, posebno na radnike s nepunim radnim vremenom i nisko plaćene radnike koji primaju državne potpore, kao i na radnike lišene svake financijske pomoći. Stoga posebnu pozornost posvećujemo temi koju je Svjetska turistička organizacija odabrala za ovu godinu: „Turizam za uključivi rast“, te potičaju te Organizacije da se prepozna kako je to „prilika da se pogled izdigne iznad statistika vezanih uz turizam i prepozna da iza svakog broja stoji osoba“ [1].

Tijekom svog pontifikata papa Franjo često je pozivao vjernike katolike i sve ljude dobre volje da „nadiđu“ ekonomske podatke kako bi „susreli osobu u teškoćama; vježbali se u kreativnosti koja nam omogućuje pronalaženje izlaza kad se nađemo u slijepoj ulici; dozivati u pamet ljudsko dostojanstvo pred krutošću birokracije“ i „promicati društvenu i ekonomsku dobrobit cijelog čovječanstva, nu-

deći svakoj osobi mogućnost da slijedi vlastiti razvoj“ [2].

Pred pandemijom Covida-19, Sveti Otac apelirao je na cijelu ljudsku obitelj jer se „ne možemo vratiti lažnoj sigurnosti političkih i ekonomskih struktura koje smo imali prije krize“ [3]. Potrebni su nam gospodarski sustavi koji svima omogućuju pristup plodovima stvaranja, osnovnim životnim potrebama: zemlji, domu i poslu. To je, naime, vrsta uključivog rasta ili, jezikom socijalnog nauka Crkve, cjelovitog ljudskog razvoja koji Dikasterij želi promicati prigodom ovog Svjetskog dana turizma. Razvoj koji je za svaku osobu, za sve njezine dimenzije, koji poštuje zemlju, odnosno naš „zajednički dom“. Pandemija nam je dala do znanja da smo povezani jedni s drugima. I turizam u pojedinoj zemlji pati ako ljudi u ostalim zemljama ne mogu putovati zbog epidemioloških ograničenja.

„Moramo obnoviti svijest da, kao narod, imamo zajedničku sudbinu“ [4]. Stoga je potrebno usredotočiti se na cjeloviti pristup tu-

rizmu i othrvati se napastima individualizma i nacionalizma koji previše prevladavaju u suvremenom društvu. Samo na taj način moći ćemo izbjeći „varijantu“ virusa koji se širi kada potičemo bolesnu ekonomiju koja dopušta nekolicini vrlo bogatih ljudi da posjeduju više nego što ima ostatak čovječanstva, te kada model proizvodnje i potrošnje uništavaju planet.

Stoga, povodom ovogodišnjeg Svjetskog dana turizma, Dikasterij potiče sve da se zalažu za turizam koji omogućuje susret među ljudima i s različitim teritorijima, gdje divljene ljepoti može otvoriti načinima života koji poštuje druge ljude i planet.

Apeliramo na biskupe i odgovorne za očuvanje turizma, kako bi se uspostavila bliska suradnja s mjesnim vlastima u promicanju turizma koji poštuje ljude i prirodu, te promiče pravednu i uključivu ekonomiju. Samo takav turizam može postati činitelj od primarne važnosti u izgradnji svijeta u kojem se svako ljudsko biće potpuno ostvaruje [5].

Izražavamo našu iskrenu zahvalnost svima onima koji se zalažu podržati, bilo materijalno ili duhovno, one koji su još uvijek u ekonomskim teškoćama zbog prekida turističkih aktivnosti. U mnogim mjesnim Crkvama pastiri su, zajedno sa svojim suradnicima, uz podršku nacionalnih i lokalnih skupina Cari-

tasa, povećali svoje napore u pronalaženju najboljih rješenja za rješavanje društvenih teškoća. To je konkretan primjer uključivog razvoja: onog „novog bratstva sposobnog za uzajamnu pomoć i uzajamno poštivanje“ koje nam je prijeko potrebno. [6]

K. A. kardinal TURKSON,
prefekt

---

[1] UNWTO, World Tourism Day 2021 – Background Note, <https://www.unwto.org/world-tourism-day-2021>

[2] FRANJO, Govor sudionicima Svjetskog kongresa komercijalista (Discorso ai Partecipanti al Congresso Mondiale dei Commercialisti), 14. studenoga 2014.,

https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/november/documents/papa-francesco_20141114_congresso-mondiale-commercialisti.html

[3] FRANJO, „The COVID-19 Crisis Reveals What is in our Hearts“, Op-Ed article u New York Times, Thanksgiving Day, 26. studenoga 2020, u: Papa Franjo, Ritornare a sognare. La strada verso un futuro migliore, Piemme, Casale Monferrato, 2020., str.6

[4] FRANJO, „The COVID-19 Crisis Reveals What is in our Hearts“, Op-Ed article u New York Times, Thanksgiving Day, 26. studenoga 2020.

[5] Usp. FRANJO, Enciklika Laudato si', 84.

[6] FRANJO, Poruka za 43. Svjetski dan siromaha, 15. studenoga 2020., br. 7.

Pripremni dokument Biskupske sinode “Za sinodalnu crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje”

U listopadu 2021. započinje crkveni hod Sinode posvećene sinodalnosti u Crkvi. Svečani početak je 9./10. listopada u Rimu, a 17. listopada u svakoj partikularnoj Crkvi. Temeljna etapa bit će proslava XVI. redovne opće skupštine Biskupske sinode, u listopadu 2023., nakon koje će uslijediti etapa provedbe, koja će ponovno uključiti partikularne Crkve. Donosimo u nastavku u cijelosti Pripremni dokument te Biskupske sinode.

Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo,
sudjelovanje i poslanje
Pripremni dokument
Biskupska sinoda

Kratice

MTK MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA
DV II. VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konst. *Dei Verbum* (18. studenog 1965.)
EC FRANJO, Ap. konst. *Episcopalis communio* (15. rujna 2018.)
EG FRANJO, Ap. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenog 2013.)
FT FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.)
GS II. VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.)
LG II. VATIKANSKI KONCIL, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenog 1964.)
LS FRANJO, Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.)
UR II. VATIKANSKI KONCIL, Dekr. *Unitatis redintegratio* (21. studenog 1964.)

1. Božja Crkva je sazvana na Sinodu. Hod nazivan Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje svečano će biti otvoren 9. – 10. listopada 2021. godine u Rimu, a sljedećeg 17. listopada u svakoj partikularnoj Crkvi. Temeljna etapa bit će proslava XVI. redovne opće skupštine Biskupske sinode, u listopadu 2023.^[1], nakon koje će uslijediti etapa provedbe, koja će ponovno uključiti partikularne Crkve (usp. EC, čl. 19-21). Ovim sazivom papa Franjo poziva cijelu Crkvu da se propitkuje o odlučnoj temi za njezin život i njezino poslanje: »Upravo je put sinodalnosti put koji Bog očekuje od Crkve trećeg tisućljeća«^[2]. Ovaj

je itinerarij, koji je dio aggiornamenta Crkve koji je predložio Drugi vatikanski koncil, dar i zadatak: hodeći zajedno i razmišljajući o prijednom putu, Crkva će moći iz onoga kroz što prolazi učiti koji su to procesi koji joj mogu pomoći živjeti zajedništvo, ostvariti sudjelovanje, otvoriti se poslanju. Naš zajednički hod jest, naime, ono što najviše ostvaruje i očituje narav Crkve kao hodočasničkoga i misionarskoga Božjega naroda.

2. Potiče nas i vodi osnovno pitanje: kako se ostvaruje danas taj zajednički hod koji omogućuje Crkvi naviještati evanđelje u skladu s poslanjem koje joj je povjereno; i koje nas to korake Duh poziva učiniti kako bismo rasli kao sinodalna Crkva?

Zajedničko suočavanje s tim pitanjem zahtijeva oslušivanje Duha Svetoga, koji poput vjetrova »puše gdje hoće; čuješ mu šum, a ne znaš odakle dolazi i kamo ide« (Iv 3,8), ostajući otvoreni za iznenađenja koja će nam zasigurno prirediti na tome putu. Pokreće se tako dinamika koja nam omogućuje da počnemo ubirati plodove sinodalnog obraćenja koji će postupno sazrijevati. Riječ je o ciljevima od velike važnosti za kvalitetu crkvenog života i ostvarivanje poslanja evangelizacije, u kojem svi sudjelujemo po krštenju i potvrđi. Predstavljamo ovdje samo glavne ciljeve, koji izražavaju sinodalnost kao oblik, način života i ustrojstvo Crkve:

spominjati se kako je Duh vodio Crkvu na njezinu povijesnom putu i poziva nas danas da zajedno budemo svjedoci Božje ljubavi;

živjeti sudionički i inkluzivan crkveni proces koji pruža svima – napose onima koji se iz raznih razloga nalaze na marginama – priliku da se izraze i da se čuje i njihov glas kako bi pridonijeli izgrađivanju Božjega naroda;

prepoznati i cijeniti bogatstvo i raznolikost darova i karizmi koje Duh slobodno razdjelju-

je, za dobrobit zajednice i u korist cijele ljudske obitelji;

isprobati sudioničke načine ostvarivanja odgovornosti u naviještanju evanđelja i u predanom zalaganju za izgrađivanje ljepšega svijeta pogodnijega za život;

istražiti kako se u Crkvi živi odgovornost i moć, kao i strukture po kojima se njima upravlja, iznoseći na vidjelo i pokušavajući preokrenuti predrasude i iskrivljene prakse koje nemaju korijen u evanđelju;

ovjeroviti kršćansku zajednicu kao vjerodostojnog subjekta i pouzdanog partnera na putevima socijalnog dijaloga, ozdravljenja, pomirenja, uključivanja i sudjelovanja, obnove demokracije, promicanja bratstva i socijalnog prijateljstva;

preporoditi odnose između pripadnika kršćanskih zajednica, kao i između zajednica i drugih društvenih skupina, na primjer zajednice vjernikâ drugih vjeroispovijesti i religijâ, organizacija civilnog društva, pučkih pokreta itd.;

poticati vrjednovanje i usvajanje plodova nedavnih sinodalnih iskustava na općoj, regionalnoj, nacionalnoj i mjesnoj razini.

3. Ovaj se Pripremni dokument stavlja u službu sinodskoga hoda, osobito kao sredstvo koje služi jačanju prve faze oslušivanja i savjetovanja s Božjim narodom u partikularnim Crkvama (listopad 2021. – travanj 2022.), u nadi da će pridonijeti pokretanju ideja, energije i kreativnosti svih onih koji će sudjelovati u tom itinerariju te olakšati dijeljenje plodova njihova zalaganja. U tu svrhu: 1) počinje opisom nekih istaknutih značajki suvremenog konteksta; 2) ukratko ocrtava temeljne teološke referencije za ispravno shvaćanje i provođenje u djelo sinodalnosti; 3) nudi pojedine biblijske ideje koje mogu potaknuti meditaciju i molitveno razmatranje tijekom hoda; 4) prikazuje pojedine perspektive na temelju kojih se mogu ponovno iščitavati iskustva življene sinodalnosti; 5) izlaže neke putokaze za artikuliranja ovog rada na ponovnom čitanju u molitvi i dijeljenju. Kako bi se konkretno po-

pratila organizacija rada, predlaže se Metodološki vademecum, priložen ovom Pripremnom dokumentu i dostupan na mrežnoj stranici Sinode[3]. Stranica pruža neke izvore za dublje proučavanje teme sinodalnosti, kao potpora ovom Pripremnom dokumentu; među njima ističemo dva, koji su više puta citirani u nastavku: Govor prigodom obilježavanja 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode, koji je papa Franjo održao 17. listopada 2015. godine, te dokument Sinodalnost u životu i poslanju Crkve, koji je izradila Međunarodna teološka komisija, a objavljen je 2018. godine.

I. Poziv na zajednički hod

4. Sinodalni hod odvija se unutar povijesnih okolnosti obilježenih epohalnim promjenama u društvu i ključnim prijelaznim trenutkom u životu Crkve, koji se ne može zanemariti: u naborima slojevitosti ovog konteksta, u njegovim napetostima i proturječjima, pozvani smo »pomno proučavati znakove vremena i tumačiti ih u svjetlu evanđelja« (GS, 4). Ovdje su ocrtani poneki elementi globalnog scenarija koji su usko povezani s temom Sinode, ali će slika biti obogaćena i upotpunjena na mjesnoj razini.

5. Globalna tragedija poput pandemije bolesti COVID-19 »neko je vrijeme doista pobuđivala svijest kako smo svjetska zajednica koja se nalazi na istoj lađi u kojoj od zla koje snađe pojedinca štetu na kraju trpe svi. Sjetili smo se da se nitko ne može spasiti sam, da se možemo spasiti samo zajedno« (FT, 32). Istodobno, u pandemiji su naglo buknule već postojeće nejednakosti i nove nejednakosti: čini se da je čovječanstvo sve više uzdrmano procesima omasovljenja i fragmentacije; tragično stanje u kojem migranti žive u svim krajevima svijeta svjedoči o tome koliko su visoke i čvrste barijere koje dijele jedinstvenu ljudsku obitelj. Enciklike *Laudato si'* i *Fratelli tutti* dokumentiraju dubinu lomova koji razdiru čovječanstvo, a mi se možemo pozvati na te analize kako bismo poslušali vapaj siromahâ i zemlje te prepoznali sjeme nade i budućnosti kojem Duh i dalje daje da niče i u naše vrijeme: »Stvoritelj nas ne napušta, on nikada ne posustaje u svojem

planu ljubavi, ne kaje se što nas je stvorio. Čovječanstvo je još uvijek sposobno raditi zajedno na izgrađivanju našega zajedničkog doma« (LS, 13).

6. Ta je situacija, koja je unatoč velikim razlikama, zajednička cijeloj ljudskoj obitelji, izazov za sposobnost Crkve da prati pojedince i zajednice pozvane ponovno pogledati iskustva žalosti i patnje, koja su razotkrila mnoge lažne sigurnosti, te gajiti nadu i vjeru u dobrotu Stvoritelja i njegova stvorenja. Ne možemo, međutim, bježati od činjenice da se i sama Crkva mora suočiti s nedostatkom vjere i pokvarenošću također unutar sebe same. Osobito ne možemo zaboraviti patnju koju su doživjeli maloljetnici i ugrožene osobe »zbog seksualnog zlostavljanja, moći i savjesti koje je počinio znatan broj klerika i posvećenih osoba«^[4]. Pred nama je stalan izazov da »kao Božji narod preuzmemo na se bol naše braće koja su ranjena u tijelu i u duhu«^[5]: predugo je vapaj žrtava bio vapaj koji Crkva nije znala dovoljno poslušati. To su duboke rane koje teško zacjeljuju, za koje nikada nećemo dovoljno tražiti oprost i koje predstavljaju, katkad goleme, prepreke koje nas priječe da nastavimo u smjeru zajedničkog hoda. Cijela je Crkva pozvana razračunati se s teretom kulture prožete klerikalizmom, koju baštini iz svoje povijesti, i s oblicima obnašanja vlasti na kojima su nakalemljene različite vrste zloporabe (moći, ekonomske, savjesti, spolne). Nezamislivo je »obraćenje crkvenog djelovanja bez aktivnog sudjelovanja svih sastavnica Božjega naroda«^[6]: zajedno molimo Gospodina »za milost obraćenja i mudrost duha da, kao odgovor na ta zlodjela zlostavljanja, izrazimo svoje kajanje i svoju odluku da se hrabro borimo«^[7].

7. Usprkos našim nevjerama, Duh nastavlja djelovati u povijesti i pokazivati svoju životvornu moć. Upravo u brazdama koje su iskopale svakojake patnje koje su pretrpjeli ljudska obitelj i Božji narod, niču novi jezici vjere i novi putevi koji mogu ne samo tumačiti događaje s teološkoga gledišta, nego pronaći u kušnji razloge da se put kršćanskog i crkvenog života postavi na nove temelje. Razlog je velike nade podatak da je nemali broj Crkava već

pokrenuo, više ili manje ustrojene, sastanke i procese savjetovanja s Božjim narodom. Tamo gdje su obilježeni sinodskim pristupom, osjećaj za Crkvu je iznova procvao, a sudjelovanje svih dalo je nov polet crkvenom životu. Također nalaze potvrdu želje mladih da imaju veću ulogu u Crkvi te zahtjev za većom valorizacijom ženâ i prostorâ za sudjelovanje u poslanju Crkve, na što su već ukazale sinodske skupštine iz 2018. i 2019. godine. U tome pravcu idu i nedavno ustanovljenje laičke službe katehete te otvaranje ženama mogućnosti pristupa službama lektorata i akolitata.

8. Ne možemo zanemariti različite uvjete u kojima kršćanske zajednice žive u raznim krajevima svijeta. Uz zemlje u kojima većinu stanovništva čine pripadnici Crkve te ona predstavlja kulturalnu važnost za cijelo društvo, ima i onih u kojima su katolici manjina; u nekima od ovih potonjih katolici, zajedno s drugim kršćanima, doživljavaju, katkad i vrlo nasilne, oblike progona, a često i mučeništvo. Ako s jedne strane prevladava sekularizirani mentalitet koji nastoji prognati religiju iz javnog prostora, s druge strane vjerski fundamentalizam, koji ne poštuje slobode drugih, jača oblike nesnošljivosti i nasilja koji se također odražavaju u kršćanskoj zajednici i u njezinim odnosima s društvom. Nerijetko kršćani zauzimaju iste takve stavove, raspirujući podjele i suprotstavljanja čak i u Crkvi. Treba jednako tako uzeti u obzir i način na koji razdori do kojih dolazi u društvu, iz etničkih, rasnih, kastinskih razloga ili zbog drugih oblika društvenog raslojavanja ili kulturnog nasilja, nalaze odjek unutar kršćanske zajednice i u njezinim odnosima s društvom. Te situacije imaju dubok utjecaj na značenje izraza »biti na zajedničkom putu« i na konkretne mogućnosti njegove provedbe.

9. U tome kontekstu, sinodalnost predstavlja glavni put za Crkvu, koja je pozvana obnavljati se vođena djelovanjem Duha i zahvaljujući slušanju Riječi. Sposobnost zamišljanja drukčije budućnosti Crkve i njezinih institucija koje će biti na razini primljena poslanja uvelike ovisi o izboru pokretanja procesâ slušanja, dijaloga i zajedničkoga razlučivanja, u kojima

svi zajedno i svatko pojedino mogu sudjelovati i dati svoj doprinos. Istodobno, opredjeljenje za zajednički hod proročki je znak za ljudsku obitelj kojoj je potreban zajednički projekt, sposoban stremiti dobru svih. Crkva sposobna za zajedništvo i bratstvo, za sudjelovanje i supsidijarnost, vjerna onome što naviješta, moći će stati uz siromahe i najmanje, te dati da se čuje i njihov glas. Za zajednički hod potrebno je dopustiti da nas Duh uči doista sinodalnom mentalitetu, ulazeći hrabro i sa slobodom srca u proces obraćenja bez kojeg neće biti moguća »stalna obnova koja je njoj [Crkvi], kao ljudskoj i zemaljskoj instituciji, uvijek potrebna« (UR, 6; usp. EG, 26).

II. Crkva koja je po svome ustrojstvu sinodalna

10. »Ono što Gospodin traži od nas, u stanovitom smislu, već je sve sadržano u riječi 'Sinoda'«[8], koja je »drevna i časna riječ u predaji Crkve, čije značenje doziva u svijest najdublje sadržaje Objave«[9]. To je »Gospodin Isus koji predstavlja samoga sebe kao 'Put i Istinu i Život' (Iv 14,6)«, a »kršćane, koji idu za njim, isprva se nazivalo 'učenicima Puta' (usp. 9,2; 19,9,23; 22,4; 24,14,22)«[10]. Sinodalnost u toj perspektivi mnogo je više od održavanja crkvenih sastanaka i biskupskih zborovanja, ili pitanje pukog upravljanja unutar Crkve; ona »ukazuje na specifičan modus vivendi et operandi Crkve Božjeg naroda koji konkretno očituje i ostvaruje njezino zajedništvo u zajedničkom hodu, u okupljanju na zborovanje te u aktivnom sudjelovanju svih svojih članova u svom evangelizacijskom poslanju«[11]. Tako se međusobno isprepliću oni elementi koje se u naslov Sinode predlaže kao nosive osi sinodalne Crkve: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje. U ovom poglavlju ukratko ćemo prikazati neke temeljne teološke referencije na kojima se temelji ova perspektiva.

11. U prvome tisućljeću zajednički hod, odnosno provođenje u djelo sinodalnosti, bio je uobičajen način postupanja Crkve shvaćene kao »narod okupljen jedinstvom Oca, Sina i Duha Svetoga«[12]. Onima koji su dijelili crkveno tijelo, crkveni su oci suprotstavljali

zajedništvo Crkava rasutih po svijetu, koje je sveti Augustin opisao kao *concordissima fidei conspiratio*[13], odnosno sloga u vjeri svih krštenika. Tu je ukorijenjen širok razvoj sinodalne prakse na svim razinama života Crkve – mjesnoj, pokrajinskoj, općoj – koja je svoje najveće očitovanje našla na ekumenskom koncilu. Upravo na tom crkvenom obzoru, nadahnut načelom sudjelovanja svih u crkvenom životu, sveti Ivan Zlatousti mogao je reći: »Crkva i Sinoda su istoznačnice.«[14] I u drugom tisućljeću, kada je u Crkvi više naglašavana uloga hijerarhije, taj način postupanja nije prestao: dobro je poznato da su se u Srednjem vijeku i u moderno doba, osim ekumenskih koncila, održavale i biskupijske i krajevne sinode, pa i kada se radilo o definiranju dogmatskih istina pape su se redovito htjeli posavjetovati s biskupima kako bi upoznali vjeru cijele Crkve, utječući se autoritetu *sensus fidei* cijeloga Božjeg naroda, koji je »nezabludiv in credendo« (EG, 119).

12. Drugi vatikanski koncil usidrio se u tome dinamizmu Predaje. Koncil ističe da »Bogu se svidjelo posvetiti i spasiti ljude ne pojedinačno, isključivši svaku vezu među njima, nego ih uobličiti u narod koji bi ga priznao u istini i sveto mu služio« (LG, 9). Članovima Božjeg naroda zajedničko je krštenje i »premda su neki po Kristovoj volji za druge određeni kao učitelji, djelitelji otajstava i pastiri, ipak među svima vlada prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i s obzirom na svim vjernicima zajedničko djelovanje u izgradnji Kristova Tijela« (LG, 32). Stoga su svi krštenici, koji imaju udio u Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi, »u vršenju mnogovrsna i uređena bogatstva svojih karizmi, svojih poziva i svojih službi«[15] aktivni nositelji evangelizacije, bilo pojedinačno, bilo kao sveukupnost Božjega naroda.

13. Koncil je istaknuo kako, zahvaljujući pomazanju Duha Svetoga primljenom na krštenju, sveukupnost vjernikâ »ne može se u vjerovanju prevariti, a to svoje svojstvo očituje nadnaravnim osjećajem vjere svega naroda, kad 'od biskupâ pa do posljednjih vjernih laikâ, pokazuje svoje opće slaganje u stvarima

vjere i čudoređa« (LG, 12). Duh je taj koji vodi vjernike »u svu istinu« (Iv 16,13). Njegovim djelovanjem »predaja koja dolazi od apostola napreduje u Crkvi«, zato da sav sveti Božji narod raste u razumijevanju i kušanju »predanih stvari i riječi, kako po razmatranju i proučavanju vjernikâ koji u svome srcu o tome razmišljaju (usp. Lk 2,19 i 51), tako i po razumijevanju duhovnih stvari putem unutrašnjeg iskustva, te po naviještanju onih koji su s nasljedstvom u biskupskoj službi primili siguran milosni dar istine« (DV, 8). Naime, taj narod, sabran od svojih pastirâ, prianja uz sveti polog Riječi Božje povjerene Crkvi, sveudilj postojan u apostolskom nauku, u bratskom zajedništvu, te u lomljenju kruha i u molitvi, »tako da u predanoj vjeri, koju valja držati, vršiti i ispovijedati, nastaje jedinstvena jednodušnost predstojnikâ i vjernikâ« (DV, 10).

14. Pastiri, koje je Bog postavio za »autentične čuvaru, tumače i svjedoke vjere cijele Crkve«^[16], stoga se ne boje slušati povjerenim im stado: savjetovanje s Božjim narodom ne uključuju uvođenje u Crkvu dinamizama demokracije, osnovanih na načelu većine, jer u temelju sudjelovanja u svakom sinodalnom procesu postoji velika zajednička ljubav prema zajedničkom poslanju evangelizacije, a ne zastupanje sukobljenih interesa. Drugim riječima, riječ je o crkvenom procesu koji se može odvijati samo »unutar zajednice koja je po svome ustrojstvu hijerarhijska«^[17]. Upravo u plodnoj vezi između *sensus fidei* Božjeg naroda i učiteljske uloge pastirâ ostvaruje se jednodušan pristanak cijele Crkve u istoj vjeri. Svaki sinodalni proces, u kojem su biskupi pozvani razabrati što Duh govori Crkvi, ne sami, nego slušajući Božji narod, koji »ima udio također u Kristovoj proročkoj službi« (LG, 12), očiti je oblik tog zajedničkog hoda kojim Crkva raste. Sveti Benedikt ističe kako »često Gospodin objavljuje najbolju odluku«^[18] onima koji ne zauzimaju važne položaje u zajednici (u ovom slučaju najmlađemu); tako bi se biskupi trebali pobrinuti da dopru do svih, da bi se u urednom odvijanju sinodalnog hoda ostvarilo ono što apostol Pavao preporučuje zajednicama: »Duha ne trnite, proroštava ne prezirite! Sve

provjeravajte: dobro zadržite« (1 Sol 5,19-21).

15. Smisao puta na koji smo svi pozvani prije svega je otkrivanje lica i oblika sinodalne Crkve u kojoj »svatko ima nešto za naučiti. Vjerni narod, zbor biskupâ, rimski biskup: jedni slušaju druge; a svi slušaju Duha Svetoga, Duha istine« (Iv 14,17), da spoznaju što On »govori Crkvama« (Otk 2,7)^[19]. Rimski biskup, kao načelo i temelj jedinstva Crkve, zahtijeva od svih biskupa i svih partikularnih Crkava, u kojima i po kojima postoji jedna i jedina Katolička Crkva (usp. LG, 23), da s pouzdanjem i hrabrošću zakorače na put sinodalnosti. U tom »zajedničkom putovanju« molimo Duha da nam pomogne otkriti kako zajedništvo, koje okuplja u jedinstvo različite darove, karizme, službe, služi poslanju: sinodalna je Crkva, Crkva »u izlasku«, misionarska Crkva, »otvorenih vrata« (EG, 46). To uključuje poziv na produblјivanje odnosâ s drugim Crkvama i kršćanskim zajednicama, s kojima nas povezuje jedno krštenje. Perspektiva zajedničkog hoda jest, dakle, još šira i obuhvaća sav ljudski rod, s kojim dijelimo njegove »radosti i nade, žalosti i tjeskobe« (GS, 1). Sinodalna Crkva proročki je znak prije svega za zajednicu narodâ nesposobnu predložiti zajednički projekt, kojim bi se težilo k postizanju dobra svih: provođenje u djelo sinodalnosti danas je za Crkvu najočitiji način da bude »sveopći sakrament spasenja« (LG, 48), »znak i oruđe tješnjeg jedinstva s Bogom i jedinstva čitavoga ljudskog roda« (LG, 1).

III. Slušanje Pisma

16. Duh Božji koji svojim svjetlom obasjava i oživljava taj zajednički hod Crkava isti je onaj koji je na djelu u Isusovu poslanju, obećan apostolima i naraštajima učenikâ koji slušaju Božju riječ i provode ju u djelo. Duh se, prema Gospodinovu obećanju, ne ograničuje tek na to da bi potvrđivao kontinuitet Isusova evanđelja, već će osvjetljivati uvijek nove dubine njegove Objave i nadahnјivati odluke koje su prijeko potrebne da se podupre Crkvu na njezinu putu (usp. Iv 14,25-26; 15,26-27; 16,12-15). Zato je nadasve korisno da naš put izgradnje sinodalne Crkve bude inspiriran dvjema

svetopisamskim »slikama«. Jedna se pojavljuje u prikazu prizora zajedništva koji neprestano prati put evangelizacije; druga se pak odnosi na iskustvo Duha u kojem Petar i prva zajednica uviđaju opasnost postavljanja neopravdanih granica dioništvu vjere. Sinodalno iskustvo zajedničkog hoda, u nasljedovanju Gospodina i u poslušnosti Duhu, moći će primiti odlučujuće nadahnuće iz razmatranja tih dvaju vidika Objave.

Isus, mnoštvo, apostoli

17. U svojoj se temeljnoj strukturi prizor s početaka javlja kao konstanta načina na koji se Isus objavljuje u cijelome evanđelju, navješćujući dolazak Božjega kraljevstva. Posrijedi su u biti tri dionika (plus jedan). Prvi je, naravno, Isus, potpuni protagonist koji preuzima inicijativu, sijući riječi i znakove dolaska Božjeg kraljevstva »bez pristranosti« (usp. Dj 10,34). U različitim oblicima Isus posebnu pozornost posvećuje »odijeljenima« od Boga i »napuštenima« od zajednice (grešnicima i siromasima, da se poslužimo jezikom evanđelja). Svojim riječima i djelima nudi oslobođenje od zla i obraćenje na nadu, u ime Boga Oca i u snazi Duha Svetoga. Unatoč različitosti pozivâ i odgovorâ vezanih za prihvaćanje Gospodina, zajednička je značajka to da se vjera uvijek javlja kao vrjednovanje osobe: njezinu se prošnju sluša, pomaže joj se u teškoćama, cijeni se njezina raspoloživost, njezino se dostojanstvo potvrđuje Božjim gledanjem te ponovno biva priznata u zajednici.

18. Djelo evangelizacije i poruka spasenja ne bi se, doista, mogli razumjeti bez Isusove stalne, najšire moguće otvorenosti sugovorniku, koji se u evanđeljima označuje kao mnoštvo, odnosno skup ljudi koji ga slijede na putu, a katkad čak i doslovce progone nadajući se kakvom znamenju i kakvoj riječi spasenja: evo nam i drugog lika iz prizora Objave. Navještaj evanđelja nije upućen samo nekolicini prosvijetljenih ili unaprijed odabranih. Isusov sugovornik je »narod« zajedničkog života, »svatko« tko je ljudske naravi koga On izravno dovodi u dodir s Božjim darom i pozivom na spasenje. Na način koji iznenađuje, a katkad i

sablažnjava svjedoke, Isus prihvaća kao svoje sugovornike sve one koji izlaze iz mnoštva: sluša strastvene pritužbe žene Kanaanke (usp. Mt 15,21-28), koja ne može prihvatiti da bude isključena od blagoslova koji On nosi; dopušta si dijalog sa Samarijankom (usp. Iv 4,1-42), unatoč njezinu položaju socijalno i vjerski kompromitirane žene; usrdno potiče slobodan i zahvalan čin vjere slijepca od rođenja (usp. Iv 9), kojega je službena religija isključila iz dosega milosti.

19. Neki slijede Isusa na izrazitiji način, stječući iskustvo vjernosti učeništva, dok su drugi pozvani vratiti se svom redovitom, svagdanjem životu: svi, međutim, svjedoče o snazi vjere koja ih je spasila (usp. Mt 15,28). Među onima koji slijede Isusa jasno se ističe lik apostolâ koje On sâm, od samih početaka, poziva namjenjujući im važnost u posredovanju odnosa mnoštva s Objavom i dolaskom Božjega kraljevstva. Ulazak toga trećeg dionika na scenu ne događa se zahvaljujući kakvom ozdravljenju ili obraćenju, nego se podudara s Isusovim pozivom. Izbor apostolâ nije povlastica kakvog isključivog položaja moći i odvojenosti, nego milost službe koja uključuje blagoslov i zajedništvo. Zahvaljujući daru Duha uskrsloga Gospodina, oni moraju čuvati Isusovo mjesto, a ne postavljati se na njegovo mjesto, ne stavljati filtre njegovoj prisutnosti, nego olakšati susret s njim.

20. Isus, mnoštvo u svojoj raznolikosti, apostoli: to je slika i otajstvo koje treba neprestano razmatrati i u koje treba dublje ponirati kako bi Crkva sve više postajala ono što jest. Nijedan od ta tri lika ne smije napustiti pozornicu. Ako nema Isusa i netko drugi zauzme njegovo mjesto, Crkva postaje ugovor između apostolâ i mnoštva, čiji će dijalog završiti po uzoru na političke igre. Bez apostolâ, kojima Isus predaje vlast, a Duh poučava, odnos s evandeoskom istinom se prekida, a mnoštvo ostaje izloženo mitu ili ideologiji o Isusu, bilo da ga prihvaća, bilo da ga odbacuje. Bez mnoštva, odnos apostolâ s Isusom izopačuje se u sektaški i autoreferencijalni oblik religije, a evangelizacija gubi svoje svjetlo, koje izbija iz samoobjave koju Bog upućuje svakom poje-

dincu, i to izravno, nudeći mu svoje spasenje.

21. Tu je, zatim, »dodatni« glumac, antagonist, koji na scenu donosi đavolsku razdvojenost ostale trojice. Pred uznemirujućom perspektivom križa, postoje učenici koji odlaze od Isusa i mnoštva prevrtljiva raspoloženja. Klopka koja dijeli – te stoga predstavlja prepreku na zajedničkom putu – očituje se jednako u oblicima vjerske strogosti, moralne zapovijedi koja se predstavlja zahtjevnijom od Isusove zapovijedi i zamamnosti svjetovne političke mudrosti koja želi biti učinkovitija od razlučivanja duhova. Da bi se umaklo prijeverama »četvrtoga glumca« prijeko je potrebno stalno obraćenje. U tom je smislu znakovita zgoda sa satnikom Kornelijem (usp. Dj 10), kojoj pretходи zgoda s »koncilom« u Jeruzalemu (usp. Dj 15) koji predstavlja ključnu uporišnu točku za sinodalnu Crkvu.

Dvostruka dinamika obraćenja: Petar i Kornelije (Dj 10)

22. Na početku zgođe opisuje se Kornelijevo obraćenje, koji čak prima i neku vrstu navješćaja. Kornelije je poganin, vjerojatno Rimljanin, satnik (časnik s nižim činom) okupacijske vojske, koji se bavi zanimanjem koje se temelji na nasilju i zlostavljanju. Ipak, posvećen je molitvi i milostinji, odnosno njeguje odnos s Bogom i brine se za bližnjega. Upravo njemu anđeo iznenada dolazi, oslovljava ga imenom i poziva ga da pošalje – glagol poslanja! – svoje slugu u Jopu da pozove – glagol poziva! – Petra. Pripovijest tada postaje svjedočanstvom o obraćenju potonjeg, koji je istog dana imao viđenje, u kojem mu neki glas naređuje da kolje i jede životinje, od kojih su neke nečiste. Njegov je odgovor odlučan: »Nipošto, Gospodine! Ta nikad još ne okusih ništa okaljano i nečisto« (Dj 10,14). On prepoznaje da mu to Gospodin govori, ali mu se suprotstavlja jasnim odbijanjem, jer ta naredba ruši propise Tore kojih se ne može odreći zbog svoga vjerskog identiteta, a koji izražavaju način razumijevanja izabranja kao razlike koja uključuje odvojenost i odabranost u odnosu na druge narode.

23. To je kod apostola izazvalo dubok potres u duši i, dok se pita o značenju onoga što

se dogodilo, stižu ljudi koje je poslao Kornelije, koje mu Duh ukazuje kao njegove izaslanike. Petar im odgovara riječima koje podsjećaju na riječi koje je Isus izgovorio u vrtu: »Ja sam onaj kojega tražite« (Dj 10,21). To je pravo i istinsko obraćenje, bolan i neizmjeran plodan iskorak iz vlastitih kulturnih i vjerskih kategorija: Petar pristaje blagovati zajedno s poganima hranu koju je oduvijek smatrao zabranjenom, prepoznajući je kao oruđe života i zajedništva s Bogom i s drugima. U susretu s osobama, prihvaćajući ih, putujući zajedno s njima i ulazeći u njihove domove, shvaća se značenje njegova viđenja: nijedno ljudsko biće nije nedostojno u Božjim očima, a različitost određena izabranjem nije isključiva prednost, nego je u službi i za svjedočanstvo univerzalne širine.

24. I Kornelije i Petar na svoj put obraćenja uključuju druge osobe, te one postaju njihovi suputnici na tom putu. Apostolsko djelovanje ostvaruje Božju volju osnivanjem zajednica, rušenjem ogradila i promicanjem susreta. Riječ ima središnju ulogu u susretu između dvaju protagonista. Prvo Kornelije dijeli s Petrom iskustvo koje je doživio. Petar ga sluša, a zatim uzima riječ, prenoseći redom ono što mu se dogodilo i svjedočeći blizinu Gospodina, koji ide u susret svakoj osobi da bi je oslobodio onoga što ju čini zarobljenicom zla i što zatire njezino čovječstvo (usp. Dj 10,38). Taj način komuniciranja nalik je onom kojem će Petar pribjeći kad ga vjernici iz obrezanja u Jeruzalemu budu prekoravali, optužujući ga da je prekršio tradicionalne propise, na kojima je, čini se, usredotočena sva njihova pozornost, ne mareći za izlivanje Duha: »Ušao si k ljudima neobrezanima i jeo s njima!« (Dj 11,3). U tom trenutku sukoba, Petar pripovijeda ono što mu se dogodilo i opisuje svoje reakcije zbunjenosti, nerazumijevanja i otpora. Upravo će to pomoći njegovim, isprva agresivnim i nepopustljivim sugovornicima, da osluhnu i prihvate ono što se dogodilo. Sveto pismo će pomoći u tumačenju značenja toga događaja, kao što će se to kasnije dogoditi i na »koncilu« u Jeruzalemu, u procesu razlučivanja, to jest zajedničkoga osluškivanja Duha.

IV. Sinodalnost na djelu: smjernice za savjetovanje Božjega naroda

25. Obasjan svjetlom Riječi i utemeljen na Predaji, ovaj sinodalni hod ukorijenjen je u konkretan život Božjega naroda. Predstavlja, naime, posebnost koja je ujedno i izvanredno dobro: njegov cilj – sinodalnost – ujedno je i njegova metoda. Drugim riječima, predstavlja svojevrsno gradilište ili pilot iskustvo, koje omogućuje da se odmah počne ubirati plodove dinamizma koji postupno sinodalno obraćenje unosi u kršćansku zajednicu. S druge strane, taj hod jednostavno mora upućivati na iskustva življene sinodalnosti, na različitim razinama i s različitim stupnjevima intenziteta: njihove jake strane i njihovi uspjesi, kao i njihova ograničenja i teškoće, nude dragocjene elemente za raspoznavanje pravca u kojem se treba nastaviti kretati. Ovdje, zacijelo, mislimo na iskustva pokrenuta sadašnjim sinodalnim hodom, ali i na sva ona u kojima se već iskustveno doživljava razne oblike zajedničkog hoda u običnom životu pa i kada se izraz sinodalnost niti poznaje, niti se koristi.

Temeljno pitanje

26. Temeljno pitanje kojim se vodi ovo savjetovanje Božjega naroda, a spomenuto je već na početku, jest sljedeće:

Sinodalna Crkva, naviještajući evanđelje, »kroči zajedno«: Kako se taj »zajednički hod« ostvaruje danas u vašoj Crkvi? Na koje nas korake Duh poziva da bismo rasli u našem »zajedničkom hodu«?

Da biste odgovorili, pozvani ste:

a) zapitati se koja vam iskustva vaše partikularne Crkve to temeljno pitanje doziva u pamet;

b) učiniti dublji uvid u ta iskustva: Koje su radosti izazvala? Na koje se teškoće i prepreke naišlo? Koje su rane iznijela na vidjelo? Koje su spoznaje donijela?

c) sabrati plodove koje treba dijeliti s drugima: Gdje u tim iskustvima odzvanja glas Duha? Što traži od nas? Što je potrebno potvrditi, koje su mogućnosti promjena, koje je

korake potrebno učiniti? U čemu uočavamo suglasje? Koji se putevi otvaraju za našu partikularnu Crkvu?

Razni oblici sinodalnosti

27. U molitvi, razmišljanju i dijeljenju koje pobuđuje to temeljno pitanje, uputno je imati na umu tri razine na kojima se sinodalnost oblikuje kao »konstitutivna dimenzija Crkve«[\[20\]](#):

razina načina kojim Crkva svakodnevno živi i radi, koji izražava njezinu narav kao Božjega naroda koji putuje zajedno i okuplja se na zborovanje koje je Gospodin Isus sazvaio u snazi Duha Svetoga da navješćuje evanđelje. Taj se način gradi »slušanjem Riječi i slavljenjem euharistije u zajednici, bratstvom zajedništva i suodgovornošću i sudjelovanjem čitavog Božjega naroda, na njegovim različitim razinama i u razlikovanju različitih služba i zadaća, u njegovu životu i njegovu poslanju«[\[21\]](#);

razina crkvenih struktura i procesa, određenih također s teološkog i kanonskog gledišta, a gdje se sinodalna narav Crkve izražava na institucionalan način na mjesnoj, pokrajinskoj i općoj razini;

razina sinodalnih procesâ i događajâ u kojima je Crkva sazvana od mjerodavne vlasti, prema posebnim postupcima određenim crkvenom disciplinom.

Iako se s logičkoga gledišta razlikuju, te tri razine upućuju jedna na drugu i valja ih se dosljedno držati, u protivnom se prenosi protusvjedočanstvo i podriva vjerodostojnost Crkve. Naime, ako nije živo i duboko ukorijenjen u strukturama i procesima, duh sinodalnosti lako se sroza s razine namjerâ i željâ na razinu retorike, dok procesi i događaji, ako nisu vođeni na ispravan način, ispadnu na kraju prazne formalnosti.

28. Nadalje, pri ponovnom sagledavanju iskustava treba imati na umu da se zajednički hod može shvatiti iz dviju različitih, snažno povezanih perspektiva. Prva se tiče unutarnjeg života partikularnih Crkava, odnosâ između čimbenika koji ih čine (na prvome mjestu odnosâ između vjernikâ i njihovih pastira, ta-

kođer po tijelima sudjelovanja predviđenima kanonskom disciplinom, uključujući biskupijsku sinodu) i zajednicâ na koje su podijeljene (osobito župâ). Promatra zatim odnose biskupâ među njima samima i s rimskim biskupom, također putem posredničkih tijela sinodalnosti (Biskupske sinode patrijarhijskih Crkava i velikih nadbiskupskih Crkava, vijećâ hijerarhâ i skupštine hijerarhâ Crkava sui iuris, biskupske konferencije s njihovim nacionalnim, međunarodnim i kontinentalnim izrazima). Proteže se potom na način na koji svaka partikularna Crkva u sebi integrira doprinos raznih oblika monaškog, redovničkog i posvećenog života, laičkih udruga i pokreta, crkvenih ustanova raznih vrsta (škole, bolnice, sveučilišta, zaklade, dobrotvorne i ustanove za razne oblike skrbi i za djela ljubavi, itd.). Ova perspektiva, na kraju, obuhvaća također odnose i zajedničke inicijative s braćom i sestrama drugih kršćanskih vjeroispovijesti, s kojima dijelimo dar istoga krštenja.

29. Druga perspektiva promatra kako Božji narod putuje zajedno s cijelom ljudskom obitelji. Pogled će se tako zaustaviti na stanju odnosâ, dijaloga i eventualnih zajedničkih inicijativa s vjericima drugih religija, s onima koji su se udaljili od vjere, kao i sa specifičnim društvenim okruženjima i skupinama, s njihovim institucijama (svijet politike, kulture, gospodarstva, financija, rada, sindikati i udruženja poduzetnikâ, nevladine organizacije i organizacije civilnog društva, pučki pokreti, razne manjine, siromašni i isključeni itd.).

Deset tematskih jezgri koje valja produbiti

30. Kako bi se pomoglo iznijeti na vidjelo iskustva i bogatije pridonijelo savjetovanju, u nastavku donosimo deset tematskih jezgri koje artikuliraju različite vidove žive sinodalnosti. Prilagođavat će se različitim mjesnim sredinama, te svaki put integrirati, objasniti, pojednostaviti, produbiti, posvećujući posebnu pozornost onima koji imaju više teškoća u sudjelovanju i odgovaranju: Vademecum kojim je popraćen ovaj Pripremni dokument nudi u tom pogledu oruđa, pravce i prijedloge kako bi razne jezgre pitanja konkretno nadah-

njivale trenutke molitve, izgradnje (formacije), razmišljanja i razmjene.

I. SUPUTNICI

U Crkvi i u društvu smo na istom putu, rame uz rame jedni s drugima. Tko su u vašoj mjesnoj Crkvi oni koji »kroče zajedno«? Kad kažemo »naša Crkva«, na koga pritom mislimo? Tko traži od nas da hodimo zajedno? Tko su suputnici, također izvan crkvenoga kruga? Koji su ljudi ili skupine ostavljeni na margini, metaforički ili doslovno?

II. OSLUŠKIVATI

Slušanje je prvi korak, ali zahtijeva otvoren um i srce, bez predrasudâ. Koga je naša partikularna Crkva »dužna oslušivati«? Kako se sluša laike, napose mlade i žene? Kako integriramo doprinos posvećenih žena i muškaraca? Koji prostor ima glas manjina, odbačenih i isključenih? Možemo li prepoznati predrasude i stereotipe koji ometaju naše slušanje? Kako oslušujemo društveni i kulturni kontekst u kojem živimo?

III. UZETI RIJEČ

Svi su pozvani govoriti hrabro i s parezijom, odnosno integrirajući slobodu, istinu i milosrđe. Kako promičemo slobodan i vjerdostojan stil komunikacije unutar zajednice i njezinih tijela, bez dvoličnosti i oportunitizama? A kako u odnosu na društvo kojem pripadamo? Kada i kako uspijevamo reći ono što nam je na srcu? Kako funkcionira odnos s medijima (ne samo katoličkim)? Tko govori u ime kršćanske zajednice i kako ga se bira?

IV. SLAVITI

»Zajednički hod« moguć je samo ako se temelji na zajedničkom slušanju Riječi i na slavljenju euharistije. Kako molitva i liturgijsko slavlje zapravo nadahnjuju i vode naš zajednički hod? Kako nadahnjuju najvažnije odluke? Kako promičemo aktivno sudjelovanje svih vjernika u liturgiji i vršenju zadaće posvećivanja? Koliki se prostor daje vršenju službi lektorata i akolitata?

V. SUODGOVORNI U POSLANJU

Sinodalnost je u službi poslanja Crkve u kojoj su svi njezini članovi pozvani sudjelovati. Budući da smo svi mi učenici misionari, na koji je način svaki krštenik pozvan biti protagonist poslanja? Kako zajednica podržava svoje članove zauzete u službi u društvu (društveno i političko zalaganje, u znanstvenom istraživanju i nastavi, u promicanju socijalne pravde, u zaštiti ljudskih prava i brizi za zajednički dom itd.)? Kako im pomaže te obveze živjeti u duhu poslanja? Kako se provodi razlučivanje oko odluka vezanih uz poslanje i tko u tome sudjeluje? Kako su integrirane i prilagođene različite tradicije vezane uz sinodalan način, koje čine baštinu mnogih Crkava, posebice Istočnih, u pogledu plodonosnoga kršćanskoga svjedočenja? Kako ta suradnja funkcionira na područjima gdje postoje različite samosvojne Crkve?

VI. DIJALOG U CRKVI I U DRUŠTVU

Dijalog je put ustrajnosti, koji također uključuje šutnje i trpljenja, ali sposoban prikupiti iskustvo ljudi i narodâ. Koja su mjesta i načini dijaloga u našoj partikularnoj Crkvi? Kako se nosimo s razlikama u pogledima, sukobljavanjima, teškoćama? Kako promičemo suradnju sa susjednim biskupijama, sa i među redovničkim zajednicama prisutnim na teritoriju, sa i među laičkim udrugama i pokretima itd.? Kakva iskustva dijaloga i zajedničkoga zalaganja pronosimo s vjericima drugih religija i onima koji ne vjeruju? Kako Crkva vodi dijalog i uči od drugih društvenih instanci: svijeta politike, ekonomije, kulture, civilnog društva, siromašnih...?

VII. S DRUGIM KRŠĆANSKIM VJEROISPOVIJESTIMA

Dijalog među kršćanima različitih vjeroispovijesti, ujedinjenih jednim krštenjem, ima posebno mjesto u sinodalnom hodu. U kakvim smo odnosima s braćom i sestrama drugih kršćanskih vjeroispovijesti? Uz koja su područja ti odnosi vezani? Koje smo plodove izvukli iz ovog zajedničkog hoda? Koje su se teškoće javile?

VIII. VLAST I SUDJELOVANJE

Sinodalna Crkva je sudionička i suodgo-

vorna Crkva. Kako se utvrđuju ciljevi koje se želi postići, način na koji ih se može postići i korake koje treba poduzeti? Kako se obnaša vlast u našoj partikularnoj Crkvi? Kako se provodi u djelo timski rad i suodgovornost? Kako se promiču laičke službe i preuzimanje odgovornosti od strane vjernikâ? Kako funkcioniraju tijelâ sinodalnosti na razini partikularne Crkve? Predstavljaju li plodno iskustvo?

IX. RAZLUČIVATI I ODLUČIVATI

U sinodalnom duhu odluke se donose razlučivanjem, na temelju suglasja koje je plod zajedničke poslušnosti Duhu. Kojim postupcima i kojim metodama zajedno razlučujemo i donosimo odluke? Kako se mogu poboljšati? Kako promičemo sudjelovanje u odlukama u krilu hijerarhijski strukturiranih zajednica? Kako oblikujemo doba savjetovanja s vremenom odlučivanja, proces odlučivanja (decision-making) s trenutkom donošenja odluke (decision-taking)? Kako i kojim oruđima promičemo transparentnost i bezuvjetnu pouzdanu odgovornost (accountability)?

X. ODGAJATI SE ZA SINODALNOST

Duhovnost zajedničkog hoda pozvana je postati odgojno načelo za izgradnju osobe i kršćanina, obitelji i zajednicâ. Kako odgajamo osobe, osobito one na odgovornim mjestima u kršćanskoj zajednici, kako bismo ih učinili sposobnijima za zajednički hod, uzajamno slušanje i dijalog? Koji odgoj i izobrazbu nudimo za razlučivanje i obnašanje vlasti? Koja nam oruđa pomažu tumačiti dinamike kulture u koju smo uronjeni i njihov utjecaj na naš stil Crkve?

Dati svoj doprinos savjetovanju

31. Svrha prve etape sinodskog hoda jest poticanje širokoga procesa savjetovanja kako bi se prikupilo bogatstvo iskustava življene sinodalnosti, u njihovim različitim oblicima i vidicima, uključujući pastire i vjernike partikularnih Crkava na svim mogućim razinama, putem najprikladnijih sredstava prema specifičnim mjesnim stvarnostima: savjetovanje, koje koordinira biskup, upućeno je »prezbiterima, đakonima i vjericima laicima njihovih

Crkava, bilo pojedinačno bilo udruženima, ne zanemarujući dragocjeni doprinos koji mogu dati posvećeni muškarci i žene« (EC, 7). Posebno se traži doprinos tijelâ sudioništva partikularnih Crkava, osobito Prezbiteriskog vijeća i Pastoralnog vijeća, počevši od kojih se uistinu »može početi oblikovati sinodalna Crkva«^[22]. Jednako će tako biti dragocjen doprinos drugih crkvenih stvarnosti kojima će se Pripremni dokument poslati, kao i doprinos onih koji žele izravno poslati vlastiti. Bit će, na kraju, od temeljne važnosti da se također dadne prostor glasu siromašnih i isključenih, a ne samo onih koji imaju određenu službu ili odgovornost unutar partikularnih Crkava.

32. Sažetak koji će svaka partikularna Crkva izraditi na kraju ovog rada na slušanju i razlučivanju predstavljat će njezin doprinos putu sveopće Crkve. Kako bi susljedne etape toga hoda tekle lakše i bile održivije, važno je umjeti sažeti plodove molitve i razmišljanja na najviše deset stranica. Ako je potrebno da ih se bolje kontekstualizira i objasni, mogu se priložiti drugi popratni ili dopunski tekstovi. Podsjećamo da svrha Sinode, pa tako ni ovog savjetovanja, nije izrada dokumenata, nego »dati da se probude snovi, pobuditi proroštva i vizije, dati nadi da procvjeta, potaknuti povjerenje, poviti rane, ispreplesti odnose, oživjeti zoru nade, učiti jedni od drugih i stvarati pozitivan imaginarij koji će prosvjetliti umove, zagrijati srca, vratiti snagu mišićima«^[23].

---

[1] Etape sinodalnog hoda prikazane su u prilogu u shematskom obliku.

[2] FRANJO, Govor na obilježavanju 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode, 17. listopada 2015.

[3] Usp. www.synod.va.

[4] FRANJO, Pismo Božjem narodu, 20. kolovoza 2018., Uvod.

[5] Isto, br. 2.

[6] Isto.

[7] Isto.

[8] FRANJO, Govor prigodom obilježavanja 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode.

[9] MTK, Sinodalnost u životu i poslanju Crkve, 2. ožujka 2018., br. 3.

[10] Isto.

[11] Isto, br. 6.

[12] CIPRIJAN, De oratione dominica, 23: PL 4, 553.

[13] AUGUSTIN, Epistola 194, 31: PL 33, 885.

[14] IVAN ZLATOSTI, Explicatio in psalmum 149: PG 55, 493.

[15] MTK, Sinodalnost u životu i poslanju Crkve, 2. ožujka 2018., br. 6.

[16] FRANJO, Govor prigodom obilježavanja 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode.

[17] MTK, Sinodalnost u životu i poslanju Crkve, br. 69.

[18] Regula S. Benedicti, III, 3.

[19] FRANJO, Govor prigodom obilježavanja 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode.

[20] MTK, Sinodalnost u životu i poslanju Crkve, br. 70.

[21] Isto.

[22] FRANJO, Govor prigodom obilježavanja 50. obljetnice uspostave Biskupske sinode.

[23] FRANJO, Govor na početku Sinode posvećene mladima, 3. listopada 2018.

II. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

Poruka biskupa HBK sa 61. Plenarnog zasjedanja: Vjernici pred izazovom pandemije i potresa (Zagreb, 18. i 19. siječnja 2021.)

1. Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mogli tješiti onom utjehom kojom nas same tješi Bog. Jer kao što su obilate patnje Kristove u nama, tako je po Kristu obilata i utjeha naša (2 Kor 1,3-5).

Ovim riječima sv. Pavla sve vas, poštovana i draga braćo i sestre, napose one izravno pogođene bolešću COVID-19 i smrću najbližih, kao i one koji trpe od posljedica razornoga potresa u Zagrebu i okolici, a potom u Petrinji, Sisku, Glini i okolici, suosjećajnim srcem, ispunjeni kršćanskom nadom na početku 2021. godine, od srca pozdravljamo.

U godini koja je iza nas napustili su nas toliki mili i dragi ukućani, susjedi, prijatelji, svećenici, redovnici i redovnice, a među njima i drage nam uspomene mons. Mile Bogović, prvi gospičko-senjski biskup. Bolest COVID-19 znatno je izmijenila živote svih nas, ali je pokrenula i snažniju međuljudsku solidarnost, u čemu od početka njezine pojave posebno prednjače liječnici, medicinske sestre i ostali bolnički djelatnici koji se danomice izlažu opasnosti da bi pomogli oboljelima.

Svakodnevno svjedočimo da pandemija ostavlja teške posljedice na cjelokupan život, a osobito na bolesne, starije i nemoćne osobe koje su prepuštene samoći. Nisu pošteđene ni obitelji od kojih se neke, uz ekonomsku nestabilnost koja je pogodila sve, suočavaju i s povećanjem obiteljskih problema, pa i nasilja. Pogođena je i cijela društvena zajednica: odgojno-obrazovne ustanove, društveni i kulturni život, privreda, kao i sve drugo što znači život jednoga društva.

Želimo podsjetiti da je sve to imalo posljedice i na život Crkve. Uvelike je bio ograničen liturgijski i općenito pastoralni život. Neko vrijeme nismo mogli slaviti misu s narodom, a i danas to činimo u ograničenim uvjetima. Nije se moglo na redovit i uobičajen način provoditi župnu katehezu, slaviti prve pričesti i krizme, a ograničen je i uobičajen blagoslov obitelji, kao i mnoga vjernačka okupljanja. Tako su se i mnoge naše župe susrele s novim pastoralnim izazovima i materijalnim poteškoćama. No, ima i pozitivnih pokazatelja. Mnogi su otkrili važnost obiteljske duhovnosti i zajedničke molitve. Nastojalo se putem društvenih medija prenijeti poruku evanđelja da dopre do svih koji su potrebni ohrabrenja i utjehe, solidarnosti i karitativne potpore, te se pružala psihološka i duhovna pomoć.

2. I kad smo se ponadali da će nam se s 2021. godinom vratiti toliko potrebna sigurnost, dogodio se niz potresa koji su pogodili prvo naš glavni grad Zagreb u ožujku, a onda Banovinu i Sisačku biskupiju u prosincu prošle godine. Uništeni su dijelovi gradova i sela. Nažalost, neki su u potresu izgubili i svoje najmilije. Mnoge su obitelji u trenutku ostale bez ičega. Oni koji su dotada živjeli u sigurnosti vlastita doma, pronalazili su utočište u kakvoj dvorani, kamp-kućici ili kontejneru. Razrušene su i oštećene mnoge crkve u Zagrebačkoj nadbiskupiji i Sisačkoj biskupiji, a katedrale u Zagrebu i Sisku pretrpjele su velika oštećenja pa su zatvorene za bogoslužje.

U toj tragičnoj situaciji naši su sugrađani odmah shvatili što im je činiti. Uz bolničke hitne službe i vatrogasce, policiju, vojsku, HGSS, Caritas, Crveni križ, brojne su i navijačke skupine kao i mnogi pojedinci osjetili da ne mogu stajati ravnodušni, nego trebaju priteći

u pomoć, sami se žrtvovati i izložiti brojnim izazovima i potrebama ugroženih ljudi. Tako se pokrenulo veliko djelo ljudske solidarnosti iz svih krajeva naše domovine i iz inozemstva. Podsjetilo nas je to na iskustvo Domovinskoga rata. Tako je i ova prirodna katastrofa učvrstila naše zajedništvo i oživjela u mnogima snažene osjećaje solidarnosti koja se dokazuje konkretnim djelima. Kao što smo prije trideset godina bili uvjereni da slogom i solidarnošću možemo obraniti ugroženu slobodu, tako i danas vjerujemo i nadamo se zajedništvom i solidarnošću pobijediti ove trenutne nevolje i brojne izazove.

Razmatrajući Božje čovjekoljublje u životnim stradanjima, sv. Ivan Zlatousti je nakon razornoga potresa u Antiohiji izrekao ove riječi: »Veliki su plodovi potresa. Pogledajte Gospodinovo čovjekoljublje, koje potresa grad a utvrđuje dušu, koje drma temelje a ukrjepljuje misli, koje pokazuje slabost grada, a volju čini snažnom! Obrati pažnju na njegovo čovjekoljublje: On pokoleba za malo – a utvrdi za svagda. Potres za dva dana, da bi njegova darežljivost ostala za sva vremena, ožalostili ste se za kratko – a utvrdili zauvijek. (...) Gospodar svega koji u svojim rukama drži svemir, potresa ga ne zato da bi ga srušio, nego da bi nas obratio spasenju.«

Znamo, braćo i sestre, da potrebe nadilaze naše mogućnosti pa nas često obuzima osjećaj nemoći pred tako zahtjevnim djelima. Stoga se uz našu dobru volju i spremnost obraćamo Svemogućemu, jer »ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji« (Ps 127,1). To nas sve potiče da se ne oslanjamo samo na sebe i svoje moći, već da svoje pouzdanje stavimo u Gospodina, ma u kakvoj se situaciji našli. On će nam pomoći ako ga zamolimo i dopustimo mu da s nama gradi i obnavlja što je razrušeno.

3. Suočeni s iskustvom teškoga stradanja i bolesti, pozvani smo ugledati se u primjer biblijskoga Joba koji se, nakon što je odjednom izgubio sve što je imao, baca ničice na zemlju, klanja se i govori: »Gospod dao, Gospod oduzeo! Blagoslovljeno ime Gospodnje!« (Job 1,2). Job nas svojim primjerom potiče da sve

što nam se događa prihvatimo s pouzdanjem u Boga, jer on je nakon velikih gubitaka i patnje već u ovome životu primio utjehu, blagoslov i sretan život (usp. Job 42,10-17).

U razumijevanju bolesti i prirodnih katastrofa s velikim poštovanjem i otvorenošću posložimo za vrijednom riznicom znanosti, misaonih sinteza i stručnih odgovora, pretočenih u sasvim konkretne sustave i korake pomoći. No u traženju smisla ljudske patnje, u traženju odgovora na pitanje zašto upravljamo svoj pogled prema Isusu Kristu. U njegovu patničkom krik: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mt 27,46), izrečene su i zbijene sve patnje i boli čovječanstva. Krik s križa i uskrsnuće vrhunac su Kristova utjelovljenja i poistovjećenja sa svakim čovjekom u njegovim patnjama. U Kristovu uskrsnuću odgovor je i na sve naše sadašnje boli i tjeskobe, a po Duhu Branitelju i Tješitelju koji nam je darovan, tijesno smo sjeđinjeni s Gospodinom te se i sav naš život, već sada na zemaljskom putu, krijepi i nadahnjuje snagom, smislom i bogatstvom Kristova križa i uskrsnuća. To je Božja spasiteljska ljubav u kojoj se svakome od nas, štoviše svakome čovjeku, otvara perspektiva uskrsne preobrazbe i punine besmrtnoga života.

4. Vrijeme koje je pred nama zahtijeva zajedničku i osobnu odgovornost i brigu u promicanju zaštite života, dobrobiti pojedinca i cijeloga društva. Pritom valja imati u vidu kako dobrobit društva ovisi o dobrobiti svakoga pojedinca i obitelji. Što se tiče pitanja cijepjenja, koje je posljednjih tjedana u središtu javnosti, papa Franjo je nedavno izrazio svoje mišljenje o njegovu primanju cjepiva iz »etičkih razloga«, tj. da se ne dovede u pitanje »vlastito zdravlje i život, kao i život drugih ljudi«. S obzirom na određene moralne dvojbe Sveta je stolica nedavno izdala nekoliko razjašnjenja, čuvajući u svemu slobodu savjesti i osobnu odgovornost u odluci o primanju cjepiva.

Ovo će vrijeme i ubuduće zahtijevati razboritost djelovanja Crkve, uključujući i liturgijski život i pastoralne aktivnosti. Stoga uvijek vodimo računa da se sačuva vlastiti identitet našega vjerničkoga života. Zbog ograničenosti

naših okupljanja, za koju se nadamo da će što prije prestati, razvijajmo različite oblike rada u manjim skupinama, koristimo se novim komunikacijskim sredstvima u evangelizaciji i katehezi, a napose još veću pozornost posvetimo promicanju obitelji kao kućne Crkve.

Osim toga pozivamo vas da i dalje pridonosite očitovanju lica dobrote i solidarnosti, osobito prema onima na područjima ugroženima potresom. Nastavimo se u skladu sa svojim mogućnostima uključivati u različite inicijative za pružanje pomoći, kako stradalom stanovništvu tako i izgradnji i obnovi razrušenih domova, škola, bolnica, crkava, kulturnih i drugih objekata neophodnih za život. Spremnost na pomaganje i mnogobrojna djela ljubavi svjedoče ono što jesmo i što bismo uvijek trebali biti: svjedoci nove nade, novoga života, svjedoci uskrsnuća.

Draga braćo i sestre, u nedjeljnim euharistijskim slavljinama, u svakodnevnoj i ustrajnoj molitvi, nastavimo pronalaziti najdublje nadahnuće i snagu za vlastito suočavanje s poteškoćama i za djelotvornu ljubav spram bližnjih.

Cijelu domovinu i sve njezine građane, a posebice potresom ranjenu Zagrebačku nadbiskupiju i Sisačku biskupiju, sve žrtve pandemije koronavirusa i razornih potresa, preporučujemo zagovoru Blažene Djevice Marije, naše Najvjernije odvjetnice, svetoga Josipa, zaštitnika Crkve i domovine, blaženog Alojzija Stepinca koji je bio duhovni pastir na područjima koja su danas pogođena potresima, kao i svih naših svetih zaštitnika, a sve koji su dobro činili i dobro čine, neka Dobri Otac stotruko nagradi.

Vaši biskupi

Priopćenje sa 61. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije (Zagreb, 18. i 19. siječnja 2021.)

Članovi Hrvatske biskupske konferencije održali su 61. plenarno zasjedanje pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića u Zagrebu 18. i 19. siječnja 2021. Na zasjedanju su sudjelovali svi članovi HBK osim šibenskog biskupa Tomislava Rogića i apostolskog upravitelja Hvarske biskupije biskupa Petra Palića koji iz opravdanih razloga nisu mogli nazočiti zasjedanju. Na početku zasjedanja sudjelovao je i apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua. Drugog dana zasjedanju se pridružio izaslanik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vrhbosanski nadbiskup koadjutor Tomo Vukšić.

Pozdravljajući nazočne na početku zasjedanja nadbiskup Puljić posebno je pozdravio zagrebačkog nadbiskupa i sisačkog biskupa čije je biskupije uz pandemiju pogodio i razoran potres, izrazivši im, u ime svih članova HBK, bratsku blizinu i solidarnost. Uvodeći u program zasjedanja predsjednik HBK istaknuo je

poteškoće i iskušenja koje je na svjetskoj razini izazvao koronavirus poremetivši brojne planove i programe te je uzrokovao otkazivanje brojnih susreta ili njihovo održavanje na daljinu. Podsjetio je na riječi pape Franje da je pandemija ostavila duboki trag u svima nama, te poremetila i značajno izmijenila razne sfere života te kako su prinudne obustave i odgode vjerskih događanja mnoge svećenike nagnale na traženje novih načina pastoralnog djelovanja. Izrazivši suosjećanje s brojnim žrtvama pandemije, nadbiskup Puljić je zahvalio svima koji su vodili i vode brigu o zdravlju ljudi u ovom izazovnom vremenu. Prenio je želju biskupa da budu blizu svima koji su pogođeni tom opakom bolešću kao i potresom koji je prouzročio golemu patnju i stradanje. Uz izraze blizine i dobrote koje su pokazali ljudi u zemlji i inozemstvu, lijepo je bilo vidjeti, rekao je predsjednik HBK, predstavnike Katoličke i Pravoslavne Crkve zajedno na terenu s ugroženim ljudima. Osvrnuo se i na neke događaje od

proteklog redovitog zasjedanja koje je održano u lipnju 2020. podsjetivši kako je u međuvremenu između ostaloga izabran novi generalni tajnik vlč. dr. Krunoslav Novak te za biskupa zaređen mons. Ante Jozić koji je potom preuzeo delikatnu službu apostolskog nuncija u Bjelorusiji.

U radnom dijelu zasjedanja biskupi su razmotrili pitanje pandemije bolesti COVID-19 i njenog utjecaja na život i djelovanje Crkve i širi društveni kontekst. U tu ih je temu uveo doc. dr. sc. prim. Rok Čivljak izlaganjem na temu „Vjernik pred izazovima COVIDA-19“. Uslijedio je prikaz stanja u našoj Crkvi uzrokovanog pandemijom koje je priredio bjelovarsko križevački biskup Vjekoslav Huzjak.

Biskupi su potom upoznati s razmjerima šteta uzrokovanih velikim potresima u ožujku i prosincu prošle godine koji su pogodili ponajviše područje Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije. U Zagrebačkoj nadbiskupiji sveukupno je u potresima, uključujući objekte središnjih ustanova i župa, oštećeno 220 crkvenih objekata. Oštećena je 101 župna crkva od kojih je 33 izvan uporabe, a 47 župnih kuća i 64 kapele su djelomično ili potpuno izvan uporabe. U Sisačkoj biskupiji stradao je 71 crkveni objekt. Od toga je potpuno ili djelomično izvan uporabe 37 župnih crkava, 21 kapela te 20 župnih kuća. Nažalost, to nije konačna brojka jer s terena stalno pristižu nova izvješća o oštećenjima.

Istaknuto je da prioritet mora biti zbrinjavanje ljudi koji su ostali bez svojih domova te da im se trebaju osigurati uvjeti za dostojan život. U tom smislu posebna je pozornost posvećena aktivnostima koje je Hrvatski Caritas kao ustanova Hrvatske biskupske konferencije poduzeo s ciljem pomaganja stradalnicima na potresom pogođenom području. Naime, Hrvatski Caritas je vrlo brzo reagirao i u suradnji s Caritasom Sisačke biskupije pomogao stradalnicima podjelom više tisuća vreća za spavanje, deka, kreveta, šatora i drugih potrepštinama. Nakon što je na terenu utvrđeno da će proces obnove gradova i sela biti dugotrajan Hrvatski Caritas odlučio je pomoći unesrećenim obi-

teljima osiguravanjem trajnijeg i kvalitetnijeg smještaja dok se ne obnove njihovi domovi. Nakon što su istražene različite mogućnosti odlučeno je da će se stradalim obiteljima pomoći stambeno-modularnim kontejnerima u kojima se mogu zbrinuti četveročlane obitelji. U taj projekt Hrvatski Caritas ušao je zajedno s Caritasom Internationalis i Suverenim malteškim redom te sredstvima prikupljenima kako u Hrvatskoj tako i u hrvatskim katoličkim misijama u inozemstvu. Za prvu ruku naručeno je 100 stambenih modula od kojih je već jedan dio predan na korištenje stradalim obiteljima. U planu je narudžba još dodatnih 100 smještajnih jedinica.

Osim toga biskupi su odlučili da će nakon već realizirane donacije od 7 milijuna kuna za neposrednu pomoć stradalima izdvojiti još 10 milijuna kuna za pomoć stradalim župama Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije.

Uz materijalnu brigu oko ublažavanja posljedica potresa te suosjećajući sa svima koji su pogođeni bolešću COVIDA-19, biskupi su usvojili zajedničku poruku pod naslovom „Vjernici pred izazovom pandemije i potresa“ želeći i na taj način izraziti pastirsku brigu i duhovnu blizinu kao i potaknuti na konkretno djelovanje.

Dio zasjedanja posvećen je promišljanju o novoj instrukciji, naputku Kongregacije za kler Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve u koje je uveo pomoćni đakovačko-osječki biskup Ivan Ćurić.

U nastavku zasjedanja o djelovanju pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK izvješća su podnijeli njihovi predsjednici.

Na zasjedanju su donesene i odluke o pojedinim mandatima u raznim tijelima HBK. Budući da je dosadašnjem potpredsjedniku i članovima Stalnoga vijeća istekao mandat na zasjedanju je kardinal Josip Bozanić izabran za potpredsjednika, a za članove Stalnoga vijeća HBK izabrani su đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić, splitsko-makarski nadbiskup koadjutor i apostolski administrator poreč-

ki i pulski Dražen Kutleša i gospićko-senjski biskup Zdenko Križić. Predsjedniku Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju đakovačko-osječkom nadbiskupu Đuri Hraniću povjeren je novi petogodišnji mandat. Uz ostale mandate u tijelima HBK na zasjedanju je osnovan poseban Odbor za migrante za čijeg je predsjednika izabran varaždinski biskup Bože Radoš. Za novog pročelnika Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji izabran je svećenik Varaždinske biskupije dr. Mario Kopjar. Svećenik Đakovačko-osječke nadbiskupije dr. Đurica Pardon potvrđen je za voditelja Hrvatskog katoličkog biblijskog djela.

Na zasjedanju je dogovoren kalendar događanja Hrvatske biskupske konferencije za

2021. godinu. Zajedničko zasjedanje dviju biskupskih konferencija HBK i BK BiH održat će se 23. veljače, redovita plenarna zasjedanja Sabora HBK održat će se od 13. do 15. travnja te od 20. do 22. listopada, a izvanredno zasjedanje HBK održat će se 8. lipnja 2021. Sva zasjedanja održat će se u Zagreb.

Na kraju zasjedanja, u utorak 19. siječnja, članovi HBK hodočastili su na grob bl. Alojzija Stepinca u potresom oštećenoj zagrebačkoj katedrali. Izmolivši litanije posvećene blaženiku preporučili su njegovom zagovoru Crkvu u Hrvatskoj i cijeli hrvatski narod. Nakon što su u obilasku katedrale upoznati s njezinim oštećenjima nastalim u potresu biskupi su obišli i teško stradali nadbiskupski dvor.

Tajništvo HBK

Priopćenje s 26. Redovitog godišnjeg zajedničkog zasjedanja HBK i BK BiH

U sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu u utorak 23. veljače održano je XXIII. redovito godišnje zajedničko zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Predsjedali su zagrebački nadbiskup metropolit kardinal Josip Bozanić, potpredsjednik HBK i nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, predsjednik BK BiH. Sudjelovali su svi članovi obiju biskupskih konferencija osim predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića koji je video porukom iz Varaždinskih Toplica, gdje se nalazi na liječenju, uputio pozdravnu riječ. Nakon radnog dijela zasjedanja biskupe je pozdravio apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua te je progovorio o svojem nedavnom susretu s papom Franjom.

Poslije zajedničke molitve časoslova i pozdravnih govora kardinala Josipa Bozanića i Vinka Puljića biskupi su saslušali izvješće predsjedatelja Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu o njegovu službenom pohodu Zavodu od 14. do 17. ve-

ljače 2021. Izrazili su zahvalnost Upravi Zavoda za predano vođenje te ustanove od posebne važnosti za Crkvu u Hrvata u osobito izazovnom vremenu pandemije. Također zahvaljuju sestrama milosrdnicama sv. Vinka Paulskoga i svima koji daju svoj doprinos u životu i funkcioniranju Zavoda. Između ostaloga informirani su da u toj ustanovi trenutačno borave 22 svećenika iz različitih biskupija Crkve u Hrvata koji pohađaju poslijediplomski studij na deset crkvenih (sve)učilišta u Rimu. Biskupi posebno zahvaljuju dugogodišnjem duhovniku Zavoda o. Miháliju Szentmártoniju te žele blagoslovljeno djelovanje novom duhovniku o. Alanu Modriću.

Predsjednik Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu i ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu podnijeli su svoja godišnja izvješća te biskupe upoznali s radom hrvatskih katoličkih misija i župa širom svijeta. Spomenuto je da je u hrvatsku inozemnu pastvu prošle 2020. godine poslano 14 novih misionara. Zagrebačkom nadbiskupu i sisačkome biskupu pridružili su se i svi članovi obiju konferencija u izrazima zahvale broj-

nim hrvatskim katoličkim misijama i župama diljem svijeta koje su pokrenule razne načine pomoći osobama pogođenim nedavnim potresima na područjima Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije. Raduje ih da su se i katolici Hrvati u iseljeništvu ujedinili s mnogima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i šire koji su odmah pritekli u pomoć brojnim ljudima pogođenim teškim posljedicama potresa.

Predsjednici Caritasa dviju biskupskih konferencija izvijestili su o provedbi akcije Tjedna solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini u 2020. godini te o projektima koji se financiraju iz sredstava prikupljenih tom akcijom. I ovom prigodom biskupi su zahvalili svim dobrim ljudima koji su se svojim darom uključili u ovaj način potpore onima koji unatoč brojnim izazovima nastoje opstati na prostorima Bosne i Hercegovine. Također zahvaljuju svima koji su aktivno uključeni u karitativne projekte pomoći egzistencijalno ugroženim osobama. Pozivaju na sudjelovanje u predstojećem Tjednu solidarnosti koji će započeti misnim slavljem u samostanskoj i župnoj crkvi Sv. Ante Padovanskog u naselju Petrićevac u Banjoj Luci na Treću korizmenu nedjelju, 7. ožujka.

Priopćenje sa 62. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije

Članovi Hrvatske biskupske konferencije okupili su se na 62. plenarnom zasjedanju Sabora HBK koje je pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića održano u sjedištu HBK u Zagrebu 13. i 14. travnja 2021.

Na početku zasjedanja sudjelovao je i apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua. Kao delegat Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine na zasjedanju je sudjelovao mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski Petar Palić koji je ujedno i apostolski upravitelj Hvarske biskupije. Prvi put na zasjedanju je sudjelovao i novoimenovani hvarski biskup

Na zasjedanju je bilo riječi i o liturgijskim pitanjima te su dane potrebne smjernice za nastavak zajedničkog rada Biskupske komisije za liturgiju HBK i Vijeća za liturgiju BK BiH na novom prijevodu Misala. Članovi BK BiH i HBK informirani su i o djelovanju Biskupske komisije HBK za liturgiju te o suradnji spomenute Komisije s Vijećem za liturgiju BK BiH.

Tema zajedničkog zasjedanja bila je i buduća organizacija Hrvatske sekcije Vatikanskog radija u okviru aktualne reforme vatikanskih medija o čemu su predstavnici dviju konferencija razgovarali s vodstvom Dikasterija za komunikacije Svete Stolice. Svjesni izvanredne važnosti Vatikanskog radija tijekom proteklih 90 godina njegovog postojanja, biskupi zahvaljuju svim bivšim i sadašnjim djelatnicima Hrvatske sekcije što su svoj glas stavili u službu radosne vijesti. Raduje ih da će i u aktualnoj reformi Hrvatska sekcija Vatikanskog radija u skladu s novim tehnološkim dostignućima nastaviti biti glas Crkve u suvremenom svijetu, ističe se u priopćenju tajništava HBK i BK BiH kojeg donosi IKA.

Ranko Vidović kojemu je predsjednik HBK, pozdravlajući na početku zasjedanja sve nazočne, čestitao na imenovanju i zaželio mu dobrodošlicu u zbor hrvatskih biskupa.

Biskupi su razmotrili neka vjeronaučna i katehetska pitanja u svezi odobrenja novih vjeronaučnih udžbenika, te raspravljali o podršci vjeroučiteljima u njihovom angažmanu u službi za koju su primili mandat od svojih mjesnih biskupa.

S posebnom brigom biskupi su raspravljali o duhovnoj skrbi za hrvatske branitelje odgovarajući na njihovu inicijativu kojom su izrazili želju za intenzivnijim duhovnim vodstvom sukladno specifičnosti njihovih potreba. Bi-

skupi su dali smjernice da se hrvatske branitelje i ubuduće nastoji intenzivno uključivati u pastoralni život pojedinih župnih zajednica.

U aktualnoj situaciji obilježenoj pandemijom te stradanjem ljudi i razaranjem materijalnih dobara uzrokovanih potresima, koji su najviše pogodili područje Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije, posebno je došlo do izražaja djelovanje Hrvatskog Caritasa kao i biskupijskih Caritasa. Upoznati s aktivnostima Caritasa u ovim posebno zahtjevnim vremenima, biskupi su izrazili zahvalnost Hrvatskom Caritasu i Caritasima Sisačke biskupije i Zagrebačke nadbiskupije što u ime Crkve čine dobro te im je na prvome mjestu pomoć svakome čovjeku u potrebi.

Istaknuta je vrijednost ekumenskih nastojanja Crkve u kojima biskupi sudjeluju kroz različite inicijative. Na tragu Dekreta II. Vatikanskog sabora o jedinstvu kršćana Unitatis redintegratio biskupi smatraju vrlo važnom svaku inicijativu oko jedinstva kršćana posebice prema pripadnicima Pravoslavne Crkve.

Na zasjedanju su izvješća o djelovanju pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK podnijeli njihovi predsjednici, te je bilo govora i

o nekim pitanjima ustroja pojedinih tijela HBK kao i o mandatima u pojedinim vijećima i ustanovama. Tako je za novog predsjednika Odbora HBK za mlade izabran šibenski biskup Tomislav Rogić, a novi predsjednik Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija je zagrebački pomoćni biskup Mijo Gorski. Produžen je mandat predsjedniku Biskupske komisije za odnose s državom Draženu Kutleši, splitsko-makarskom nadbiskupu koadjutoru i apostolskom administratoru Porečke i pulske biskupije, kao i drugim članovima Komisije na novo petogodište. Također je vojnom ordinariju Juri Bogdanu produžen mandat za predsjednika Komisije HBK i BK BiH za hrvatski martirologij.

Predstavljen je plan organizacije 6. Hrvatskog socijalnog tjedna koji će se održati od 22. do 24. listopada, a čije će održavanje biti uvjetovano situacijom oko pandemije koja je za sada još uvijek aktualna.

Iduće redovito plenarno zasjedanje održat će se od 20. do 22. listopada 2021. godine.

Tajništvo HBK

Izvanredno zasjedanje HBK o Sinodalnosti i o organiziranom djelovanju vjernika laika

Izvanredno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije održano je u utorak 8. lipnja 2021. u Zagrebu, pod predsjedanjem zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića, predsjednika HBK.

Pozdravljajući na početku nazočne nadbiskup Puljić izrazio je dobrodošlicu hvarskom biskupu Ranku Vidoviću koji je u međuvremenu zaređen za biskupa, a na ovom zasjedanju imenovan je predsjednikom Vijeća HBK za pastoral pomoraca i turista. Osvrnuvši se na zajedničko hodočašće članova HBK i Hrvatske redovničke konferencije dan prije, 7. lipnja 2021., u Nacionalno svetište sv. Josipa u

Karlovcu, predsjednik HBK zahvalio je svima koji su sudjelovali u uspješnoj organizaciji toga događaja.

U radnom dijelu zasjedanja biskupi su razgovarali o organiziranom djelovanju laikata preko udruga, pokreta i zajednica. Istaknuto je kako crkveni dokumenti potiču vjernike laike na djelovanje u suvremenom društvu putem vjernih udruga te podupiru različite oblike njihova djelovanja uz poticaj da se putem udruživanja aktivno uključe u društveni život kako bi dali doprinos kulturnom, gospodarskom, društvenom i političkom životu zajed-

nice kojoj pripadaju. Katolički laikat, neovisno o svojoj autonomnosti u području djelovanja, ima veliki evangelizacijsko-pastoralni potencijal koji bi trebalo usmjeravati i kroz međusobno umrežavanje dodatno osnažiti. Nakon što su razmotreni neki izazovi s kojima se organizirani laikat kod nas suočava naglašena je važnost ponovnog iščitavanja i provođenja u djelo dokumenta HBK „Za život svijeta“ iz 2012. koji sadrži pastoralne smjernice za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu.

Dio zasjedanja biskupi su posvetili temi sinodalnosti u Crkvi što će biti i glavna tema nedavno najavljene Biskupske sinode koja će se održati u Rimu 2023. godine. Sinodalnost je bitna oznaka Katoličke Crkve i prati je od samoga početka njezinoga postojanja, s većim ili manjim očitovanjem u pojedinim razdobljima povijesti. Drugi vatikanski sabor istaknuo je biskupske konferencije kao posebno važne ustanove sinodalnosti u Crkvi, u kojima se ostvaruje suradnja među biskupima na zajed-

ničko dobro mjesnih Crkava. Biskupi su istaknuli iznimnu važnost sinodalnosti i u našem hrvatskom kontekstu u duhu poticaja pape Benedikta XVI. koje je uputio hrvatskim biskupima za svojeg pohoda Hrvatskoj prije deset godina. Tada je naime rekao: „Što budete više djelovali u plodnom suglasju među sobom i u zajedništvu s Petrovim nasljednikom, to ćete se više moći suočavati s teškoćama našega vremena.“

Budući da je Nacionalni susret hrvatskih katoličkih obitelji u doba pandemije morao biti odgođen biskupi su na ovom zasjedanju odlučili da se održi 21. i 22. svibnja 2022. u Ludbregu.

Iduće zasjedanje HBK održat će se od 19. do 21. listopada 2021., kojemu će uslijediti Šesti hrvatski socijalni tjedan 22. i 23. listopada 2021..

Tiskovni ured HBK

Priopćenje sa 63. Zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije

Plenarno zasjedanje Sabora Hrvatske biskupske konferencije, 63. u nizu, održano je pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića u sjedištu HBK u Zagrebu od 19. do 21. listopada 2021.

Na početku zasjedanja sudjelovao je i apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua. Kao izaslanik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine na zasjedanju je sudjelovao njezin predsjednik vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić koji je prikazao aktualno stanje u Crkvi i društvu u Bosni i Hercegovini.

Pozdravljajući nazočne na početku zasjedanja predsjednik HBK nadbiskup Puljić posebni pozdrav uputio je novom subotičkom biskupu Slavku Večerinu koji je prvi put kao gost bio nazočan na zasjedanju HBK. Ujedno je čestitao nedavno imenovanom srijemskom biskupu koadjutoru mons. Fabijanu Svalini te mu zahvalio na višegodišnjem služenju u ra-

zličitim službama Hrvatske biskupske konferencije.

U radnom dijelu zasjedanja biskupi su promišljali o sinodalnom putu na koji je papa Franjo poveo Crkvu, a koji će svoj vrhunac imati u održavanju XVI. opće redovite skupštine Biskupske sinode 2023. u Rimu na temu „Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje“. Prikazana je povijest Biskupske sinode kao trajne ustanove Katoličke Crkve koju je 1965. utemeljio papa Pavao VI. Predstavljen je pripremni dokument pape Franje za Sinodu s posebnim naglaskom na dio koji se odnosi na Biskupske konferencije. Predviđeno je da na kraju prve etape sinodalnog hoda koji će se odvijati u partikularnim Crkvama biskupije

pošalju sažetke svojih razmišljanja i razlučivanja Biskupskoj konferenciji. Tako je odlučeno da će se u Hrvatskoj biskupskoj konferenciji do blagdana sv. Josipa 19. ožujka 2022. iz nadbiskupija i biskupija poslati sažetci, iz kojih će se izraditi sadržaj koji će se dostaviti do kraja travnja 2022. Tajništvu Biskupske sinode u Rimu. Biskupi su upoznati i s iskustvima održavanja sinoda u Đakovačko-osječkoj i Zagrebačkoj nadbiskupiji te s nedavno započetom sinodom u Vrhbosanskoj nadbiskupiji.

Posebna pozornost na zasjedanju je posvećena i Godini obitelji *Amoris laetitia* koja je otvorena 19. ožujka 2021. uz petu obljetnicu objave istoimene apostolske pobudnice pape Franje o ljepoti i radosti obiteljske ljubavi. Planirano je da godina završi 26. lipnja 2022. jubilarnim 10. svjetskim susretom obitelji u Rimu i diljem svijeta. Osnovni cilj Godine obitelji je ponuditi Crkvi prigodu za produblјivanje sadržaja ove apostolske pobudnice. To je godina u kojoj se želi potaknuti prepoznavanje važnosti obitelji koju treba staviti u središte brige Crkve i društva. Uz to je istaknuta važnost kvalitetne pripreme za susret pa će u tom vidu biti ponuđeni i neki sadržaji.

Na zasjedanju je bio predstavljen i Ekumenski vademecum, koji je u hrvatskom pri-

jevodu objavljen prije nekoliko dana. U kontekstu promišljanja o ekumenskom djelovanju HBK, biskupi su izabrali članove Biskupske komisije za ekumenizam: šibenskog biskupa mons. Tomislava Rogića i bjelovarsko-križevačkog biskupa mons. Vjekoslava Huzjaka, a za predsjednika Komisije izabran je požeški biskup mons. Antun Škvorčević.

Nakon detaljne analize i rasprave te određenih izmjena i dopuna, na ovom je zasjedanju potvrđen Pravilnik Hrvatske biskupske konferencije koji je u proteklih pet godina bio dan *ad experimentum*. Predsjednici pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK na zasjedanju su podnijeli svoja izvješća.

Kao što je poznato, planirani Nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži u Zagrebu otkazan je zbog potresa i pandemije. Stoga su biskupi odlučili da se idući susret održi u Bjelovaru 17. rujna 2022. Osim toga, potvrđeno je da će se Četvrti nacionalni susret katoličkih obitelji održati u Ludbregu 21. i 22. svibnja 2022.

Tajništvo HBK

Poruka Stalnog vijeća HBK: Je li cjepivo protiv covid-19 moralno prihvatljivo (Zagreb, 12. studenog 2021.)

Iako je u više navrata bilo govora o cjepivu protiv Covid-19, čini nam se uputnim iznova reći nekoliko stvari. Ponajprije svjesni opasnosti uzrokovane pandemijom Covid 19, kao i trenutnim stanjem u društvu, potičemo vjernike i ljude dobre volje na promišljanje i konstruktivnu suradnju u sadašnjim okolnostima radi zajedničke dobrobiti pojedinaca i društva.

Ovom kratkom Izjavom u duhu Isusova naloga „biti sol zemlje i svijetlo svijeta” želimo pružiti svjetlo Evanđelja u ovom izazovnom

društvenom trenutku.

1. Kad je Kongregacije za nauk vjere, 21. prosinca 2020., objavila bilješku o korištenju nekih cjepiva protiv Covid-19, naznačila je da je „moralno prihvatljivo primiti cjepiva protiv Covid-19” (br. 2). Uz to potakla „na proizvodnju, odobravanje, distribuciju i ponudu etički prihvatljivih cjepiva koja ne stvaraju konflikt u savjesti, kod zdravstvenih djelatnika i kod onih koji će se cijepiti.” (br. 4). Cijepljenje, dakle, ostaje sredstvom prevencije i suzbijanja

transmisije zaraznog agensa, ali po napatku Kongregacije, ono „mora biti dobrovoljno” (br. 5).

2. Posljednjih dana stvorilo se ozračje određenih pritisaka na osobe koje su očitovala problem vlastite savjesti. Tematiziranjem gubitka radnih mjesta i socijalnog statusa radi toga što se neki nisu cijepili dodatno je opteretilo i poljuljalo povjerenje i društvenu klimu. Imajući u vidu kako je temelj društvenog uređenja poštivanje čovjeka i njegova dostojanstva, smatramo potrebnim uzeti u obzir argumente i razloge pojedinaca koji iz opravdanih razloga isključuju mogućnost cijepjenja. U tom kontekstu sve mjere i odluke za sprječavanje širenja zaraze koronavirusom trebaju biti bez prisile i uvjetovanja, kako ističe napatuk Kongregacije, posebice u pogledu prava na rad, usluge i sudjelovanje u društvenom živo-

tu. Isto tako preporuča se korištenje neinvazivnih metoda i drugih oblika testiranja.

3. Imajući pred sobom čovjeka i njegovo dostojanstvo, potičemo vjernike i građane, djelatnike društvenih zbivanja, nositelje odgovornih službi u društvu, kao i djelatnike obavijesnih sredstava neka dadnu svoj osobni doprinos u stvaranju zdrave međuljudske klime. Neka u sprječavanju zaraze od koronavirusa paze na dostojanstvo čovjeka i njegova ljudska prava kako se ne bi stvorila diskriminacija u društvu. Posebice treba posvetiti pozornost starijima i siromasima i omogućiti im zdravstvenu i svaku drugu brigu da se osjećaju zaštićenima i „kod kuće“.

Stalno vijeće HBK

Polugodišnji sastanak Vlade RH i Hrvatske biskupske konferencije

Predsjednik Vlade Andrej Plenković i članovi Vlade održali su u ponedjeljak, 6. prosinca redoviti polugodišnji sastanak s članovima Stalnog vijeća Hrvatske biskupske konferencije. Na sastanku je izraženo zadovoljstvo kvalitetnim odnosima Vlade i Katoličke Crkve, kao i nastavkom dijaloga o brojnim društvenim temama te pitanjima koja se tiču Hrvatske biskupske konferencije i Vlade.

Sudionici sastanka izrazili su zadovoljstvo dogovorenim prijedlogom provedbenog Ugovora o Caritasu Katoličke Crkve u Republici Hrvatskoj kojim će se urediti međusobna suradnja na području ustanova za karitativno djelovanje i društvenu skrb te će se osigurati određene trajne garancije djelovanja glede uključenosti Hrvatskog Caritasa radi obavljanja humanitarne, karitativne, zdravstvene, ljekarničke, edukativne i drugih socijalnih djelatnosti na području nadbiskupija ili biskupija ili ordinarijata.

Biskupi i predstavnici Vlade razgovarali su o temi demografije. Predsjednik Vlade izvijestio je o politikama i mjerama koje Vlada provodi na svim područjima da bi se zaustavili negativni demografski trendovi. Sudionici sastanka suglasili su se da je pitanje demografskog oporavka jedno od najvažnijih pitanja za buduću razvoj Hrvatske. Predstavnici Stalnog vijeća HBK pozdravljaju napore Vlade te podržavaju provođenje sustavne demografske politike. Biskupi su izvijestili da se pitanjem demografije bavio i nedavno održani Šesti hrvatski socijalni tjedan u organizaciji Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije te su iskazali interes za zajedničkim djelovanjem s Vladom i Središnjim državnim uredom za demografiju i mlade.

Vezano uz borbu s bolešću COVID-19, izražena je potpora i blizina svim zdravstvenim i medicinskim djelatnicima, koji od proglašenja pandemije ulažu nadljudske napore u pružanju potrebne pomoći i njege oboljelima,

izlažući pritom svoje zdravlje, ali i žrtvujući svoje privatne i obiteljske živote. Iz svoje brige za čovjeka i želje za unaprjeđenjem društva u kojemu živimo, pozivamo sve građane, sve vjernike i sve ljude dobre volje da daju svoj doprinos u prevladavanju zdravstvene i društvene krize kojoj svjedočimo, ponajprije cijepljenjem kao sredstvom prevencije i suzbijanja transmisije virusa, odgovornim ponašanjem, brigom za zaštitu svojega i zdravlja svojih bližnjih, poštovanjem poziva koji nam svakodnevno upućuje medicinska struka kao i svih protuepidemijskih mjera koje idu za zaštitom ljudskih života i zdravlja. U tom duhu valja prihvatiti i obvezu testiranja za one koji nisu cijepljeni ili preboljeli, uključujući svrhovitost COVID potvrde kao sredstva koje smanjuje rizik obolijevanja i prenošenja virusa. Samo kombinacijom svih mjera na raspolaganju, koje zasebno nisu dovoljne, možemo djelotvornije suzbijati širenje epidemije.

Na sastanku se razgovaralo i o problemima vezanim za dokazivanje pravnog sljedništva crkvenih pravnih osoba, a što se negativno odražava na procese povrata crkvene imovine. Dogovoreno je da se u okviru Zajedničke komisije Vlade i HBK za pravna pitanja detaljno analizira sudska praksa u kontekstu zakona i ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske te po potrebi, unaprijedi zakonodavni okvir. Razgovaralo se i o financijskom sredstvima osiguranima za obnovu vjerskih obje-

kata (crkava, župnih dvorova, samostana i ostalih zgrada) te je zaključeno da će se nastaviti surađivati u procesu obnove kako bi se što prije završila konstrukcijska obnova i kako bi objekti bili sigurni.

Na sastanku su sudjelovali predsjednik Hrvatske biskupske konferencije mons. Željimir Puljić, kardinal Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup i potpredsjednik HBK te ostali članovi Stalnog Vijeća: predsjednik Komisije HBK za odnose s državom mons. Dražen Kutleša, mons. Đuro Hranić i mons. Zdenko Križić. Nazočan je bio i generalni tajnik HBK vlč. Krunoslav Novak.

Uz predsjednika Vlade bili su potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, ministrica kulture i medija i predsjednica Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Nina Obuljen-Koržinek, ministar zdravstva Vili Beroš, ministar pravosuđa i uprave Ivan Malenica, državni tajnik u Ministarstvu financija Zdravko Zrinušić, državna tajnica Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade Željka Josić, državna tajnica u Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Marija Pletikosa, predstojnik Ureda predsjednika Vlade Zvonimir Frka-Petešić ravnatelj Ureda Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Šime Jerčić te posebni savjetnici predsjednika Vlade Mate Granić i Zvonko Kusić.

a) Vijeća, ustanove, odbori HBK i sl.

Informacije i upute Hrvatskog Caritasa u svezi pomoći Glini, Sisku i Petrinji

Hrvatski Caritas uputio je 3. siječnja pismo hrvatskim katoličkim župama, misijama, centrima, vjerničkim društvima i udrugama u inozemstvu s informacijama i uputama u vezi potresa u Glini, Sisku i Petrinji. Pismo prenosimo u cijelosti.

“Poštovani, slijedom nedavnog razornog potresa koji je dana 29. prosinca 2020. godine pogodio Glinu, Sisak i Petrinju želimo vam pružiti osnovne informacije o poduzetim aktivnostima Hrvatskog Caritasa, kao i pružiti vam upute za daljnje zajedničko organiziranje u osiguravanju pomoći.

Hrvatski Caritas odmah je žurno djelovao kako bi se pomoglo pogođenom stanovništvu podjelom više tisuća vreća za spavanje, deka za pokrivanje, većih šatora, kao i drugih sredstava koja su nužno potrebna u situaciji katastrofe uzrokovane prirodnom nepogodom.

Istovremeno s dostavljanjem konkretnih sredstava, Hrvatski Caritas uputio je i apel za prikupljanja daljnje pomoći, kao u materijalu, tako i u novcu.

Djelatnici Hrvatskog Caritasa od prvoga su dana na područjima zahvaćenim potresom, gdje pomažu kolegama iz Caritasa Sisačke biskupije u organizaciji primanja i distribucije velike količine pomoći koja stiže. Pri tome je osobito za pohvaliti, a na što smo ponosni, i rad preko 200 volontera, najviše mladih. Njihova nesebičnost, vedrina i optimizam jednako su, a nekad i više, vrijedni žrtvama potresa negoli sama materijalna dobra.

Kako bi se što bolje, učinkovitije i svrsishodnije organiziralo djelovanje Hrvatskog Caritasa u ovoj situaciji, smijemo vas zamoliti sljedeće:

1. Na terenu postoji objektivan problem skladištenja robe koja dolazi u vrlo velikim količinama te stoga pozivamo sve donatore da robu dostavljaju što je više moguće ciljano – u dogovoru s Hrvatskim Caritasom s obzirom

na trenutačne potrebe, kao i da istome najave dostavu pomoći, a kako bi se navedena mogla na ispravan način i u pravo vrijeme zaprimiti, skladištiti i dostaviti korisnicima, ne samo onima u gradskim središtima, već i onima u izoliranim naseljima.

2. Mnogi su već svećenici u ime zajednica koje su im povjerene organizirali prikupljanje pomoći, a neki su je već i usmjerili na crkvene ustanove, nad/biskupije, župe ili izravno osobama koje poznaju. Hvale je vrijedan takav angažman, no smijemo i zamoliti da se o svim humanitarnim akcijama u ime Crkve obavijesti Hrvatski Caritas, kako bi se mogla voditi evidencija o količini, mjestima i institucijama ili osobama kojima je dostavljena pomoć. Za svaki dar koji u ime Crkve primimo u potpunosti smo odgovorni – da bude pravedno iskorišten, da ga primi onaj kojemu je doista potreban, kao i da onima koji su nam svoj dar povjerali pružimo transparentnu, pravovremenu i jasnu informaciju o tome gdje je njihov dar završio. Itekako smo svjesni da je samo jednom izgubljeno povjerenje u instituciju koju predstavljamo, teško moguće nadoknaditi. Stoga je Hrvatski Caritas središnja ustanova kojoj je povjerena ovlast, i za to snosi odgovornost, da u ime Hrvatske biskupske konferencije upućuje nacionalni apel pomoći potrebitima, pruža sada nužnu žurnu pomoć, ali i koordinira sve sadašnje i buduće aktivnosti obnove i uspostave normalnog života na područjima razoreni-ma potresom. O tome su vas dana 30. prosinca 2020. godine u ime Hrvatske inozemne pastve već izvijestili biskup mons. dr. Tomo Vukšić i dr. Tomislav Markić.

3. Trenutačno se na terenu već iskristalizirala situacija da mnogi ne žele napustiti svoj porušeni dom, te usrdno mole da im se na njihovu zemljištu osigura privremeni smještaj. Zbog toga postoji velika potreba za stambenim kontejnerima ili mobilnim kućicama. Cilj je i Hrvatskog Caritasa u tu svrhu pribaviti dostatan broj stambenih kontejnera, mobilnih kućica, kao i drvenih kuća za trajniji smještaj, a s obzirom da će sama obnova vjerojatno potrajati godinama. Stoga vas molimo i potičemo da sva dosad prikupljena financijska sredstva uplatite na račun Hrvatskog Caritasa, kao i pozovete vjernike koji žele da to i sami učine.

Uplate se mogu izvršiti izravno na račun:

Hrvatski Caritas, Ksaverska cesta 12a, Zagreb, kod PBZ (Privredna banka Zagreb), IBAN: HR0523400091100080340, poziv na broj: 12-20. Za uplate iz inozemstva SWIFT/BIC: PBZGHR2X. kao i putem bankovnih kartica na Internet adresi: www.caritas.hr.

Sve informacije na raspolaganju su vam i putem Facebook stranice Hrvatskog Caritasa, kao i elektroničke pošte: caritas.croatia@caritas.hr.

Hrvatski Caritas će transparentno i na vrijeme učiniti dostupnim i podnijeti izvještaj o svoj prikupljenoj i raspodijeljenoj materijalnoj i financijskoj pomoći, kako odgovornim tijelima Hrvatske biskupske konferencije, tako i svoj zainteresiranoj javnosti.

Nemojmo zaboraviti da nakon što prođe ovaj prvi val hitnog zbrinjavanja i žurne pomoći na brizi će nam ostati svi potrebiti kojima ćemo i dalje konkretnom kršćanskom ljubavlju trebati poručivati da nisu sami i zaboravljeni.

Zahvalni svakome i svima za iskazanu velikodušnost i solidarnost, s poštovanjem vas pozdravljamo u Gospodinu!”

mons. Bože Radoš, predsjednik Hrvatskoga Caritasa i mons. Fabijan Svalina, ravnatelj

Poruka uz dan Posvećenog života 2021.

Poštovane redovnice, redovnici i laici posvećeni u svijetu, drage sestre i draga braćo u Kristu!

Kad smo vam prošle godine upućivali Poruku za Dan posvećenog života, nismo mogli niti slutiti pred kakvim će kušnjama biti svijet, naša domovina, a s njome i Crkva. Još smo uvijek svjedoci pandemije koja je pogodila cijeli svijet i koja nam je bitno promijenila način života, način kako se susrećemo, pa i način kako slavimo Božja otajstva. Mnogi su se razboljeli, a velik je broj naših sugrađana i umro. Među njima bile su i Bogu posvećene osobe. Osim toga, našu su domovinu pogodili razorni potresi, najprije onaj u Zagrebu i okolici, a onda i onaj u Petrinji, Sisku i Glini s okolicom. Mnogi su ostali bez krova nad glavom, a nekoliko je osoba i smrtno stradalo. U ovim okolnostima bili smo svjedoci solidarnosti koju su

iskazali redovnice, redovnici i laici posvećeni u svijetu. Premda su često i njihove zajednice bile pogođene ovim nevoljama, nisu prestajali gledati na druge te su nastojali pomoći i biti blizu. Potičemo vas da i dalje nastojite ohrabriti sve oko sebe, pružajući i duhovnu i materijalnu pomoć. Upravo se u ovim nevoljama vidi kako je važna ne navezanost na materijalno i sloboda za Boga i za brata čovjeka.

Prošle godine papa je objavio encikliku *Fratelli tutti*, pozivajući se već i naslovom na riječi Opomena svetog Franje Asiškog upućene njegovoj braći: »Svi, braćo (tal. *fratelli tutti*), gledajmo dobrog pastira, koji podnese muku križa da spasi ovce svoje. Za Gospodinom su išle ovce njegove u trudu i naporu, u sramoti i gladi, u slabosti i kušnji i u svemu ostalome, i za to su od Gospodina primile život vječni. Stoga je velika sramota za nas sluge Božje što su sveci

učinili djela, a mi želimo odatle primiti čast i slavu samo pripovijedajući ih i propovijedajući o njima» (Opomene 6). Sveti Franjo promatra svoju braću na evanđeoski način, kao ovce čiji je Pastir za njih podnio muku. Uspoređuje ih s prvim učenicima koji su, također poput ovaca, slijedili Pastira i u nevoljama.

Bogu posvećene osobe uvijek su pozvane da budu zagledane u Gospodina, da njega nasljeduju i u nasljedovanju njega da znadu prihvatiti i nevolje koje ih snalaze. To se ostvaruje u bratstvu i sestrinstvu, u međusobnim odnosima, a ne bježeći od njih. Još više, prema papinoj viziji, ova dimenzija bratske ljubavi ostvaruje se u otvorenosti prema drugima (usp. Fratelli tutti, 6). Papa stoga poziva na svjetsko bratstvo (usp. isto, 8). Ni osobe posvećena života ne mogu prema tom pozivu ostati ravnodušne. Potrebno je najprije članove vlastite zajednice doista prepoznati kao braću, kao sestre, kao dionike istog duhovnog poziva i poslanja.

Takvo življenje bratstva i sestrinstva sa svojom nesebičnom ljubavlju ima misijsku snagu svjedočenja evanđelja. Ljubav se po svojoj naravi ne može živjeti samo u jednom zatvorenom krugu, nego se nužno mora širiti prema van. Stoga je potrebno doživljavati i sve pripadnike Crkve i sve kršćane kao braću i sestre koji su krenuli na put nasljedovanja stopa Gospodina našega Isusa Krista, bilo da je riječ o članovima crkvene hijerarhije, bilo da je riječ o ostalim vjernicima.

Bratska ljubav isključuje svako ogovaranje i ocrnjivanje, a podrazumijeva opraštanje i zauzetu molitvu za svakoga. Konačno, u papinoj viziji, svi su ljudi braća jer im je Bog svima Stvoritelj. Ovo univerzalno bratstvo stoji kao poziv i pred Bogu posvećenim osobama. Upravo bi one trebale svjedočiti takvu otvorenost, polazeći od uvjerenja kako Bog želi da se svi ljudi spase. Isus nam svojim primjerom pokazuje da vječno spasenje neke osobe započinje i tako što se prepoznaju njihove konkretne potrebe, pa liječi bolesne, poučava, oprašta grijeh. Prepoznati potrebe drugoga, bez razlike je li vjernik ili nije, znak je bratske ljubavi

koju trebamo svjedočiti.

Već smo zašli u Godinu svetog Josipa. U svome apostolskom pismu *Patris corde* kojim je najavio ovu Godinu, papa predstavlja svetog Josipa kao voljenog oca i nježnog oca punog ljubavi, pa polazeći od njegova primjera kaže: »Zli nas tjera da svoju slabost gledamo negativno, dok je Duh nježnom ljubavlju iznosi na vidjelo. Nježnost je najbolji način da dodirujemo ono krhko u nama. Upiranje prstom i osuđivanja, što često koristimo u odnosu prema drugima, znak su nesposobnosti da u sebi prihvatimo vlastitu slabost, vlastitu krhkost« (*Patris corde*, 2).

Prihvatiti vlastitu krhkost bitan je korak na putu osobnog obraćenja i na putu prihvaćanja drugih kao braće i sestara s njihovim slabostima i krhkostima. Papa podsjeća i da se sveti Josip »zaziva kao zaštitnik nesretnika, potrebitih, prognanika, nevoljnika, siromaha i umirućih. Prema tomu, Crkva ne može ne pokazati posebnu ljubav prema našoj najmanjoj braći i sestrama, jer je Isus pokazivao osobitu brigu za njih i osobno se poistovjećivao s njima.

Od svetog Josipa moramo naučiti tu istu brigu i odgovornost. Moramo naučiti voljeti dijete i njegovu majku, voljeti sakramente i milosrđe, voljeti Crkvu i siromašne. Svaka od tih stvarnosti uvijek je dijete i njegova majka« (*Patris corde*, 5). Bogu posvećene osobe pozvane su živjeti svoj zavjet djevičanstva sa sviješću da su istovremeno pozvani biti očevi i majke svima koji su u potrebi i u njima prepoznati Isusa o kojem se sveti Josip brinuo.

Stoga vas potičemo, braćo i sestre, da u razdoblju koje je pred nama uzmete k srcu primjer svetog Josipa, da znadete, poput njega, u sjeni, ne težeći za slavom, u životu za druge, biti braća i sestre svim ljudima i sve ljude prepoznati kao braću i sestre. Osobito je to potrebno u odnosu prema onima koji su pogođeni nedavnim nevoljama. Sveti Josip, koji nije mogao do kraja razumjeti tajnu Isusova utjelovljenja i Marijina poslanja, neka nam bude poticaj da s pouzdanjem prihvatimo i tajnu vremena u kojem živimo i nevolja s kojima se susrećemo.

Želimo vam s takvim pouzdanjem proslavite i Dan posvećenog života!

28. siječnja 2021.

U ime Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života,
msgr. Zdenko Križić, predsjednik
U ime Hrvatske redovničke konferencije,
fr. Slavko Slišković, predsjednik

Poruka za Dan života 2021.

Udomljavanjem iskazati kršćansku ljubav dajući dom

Uz Dan života 2021. godine, Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelji ovom porukom želi skrenuti pozornost vjerničke i svekolike javnosti na aktualnu problematiku udomiteljstva koja je, među ostalim, u Hrvatskoj obilježena nedostatnim brojem i neravnomjernom geografskom zastupljenosti udomiteljskih obitelji. Isto tako, želi se uputiti poticaj ponajprije vjerničkim obiteljima da se, putem instituta udomiteljstva, odluče dati dom djeci i odraslim osobama iskazujući tako na konkretan način vjerodostojnu kršćansku ljubav i solidarnost.

Iako je tema ovogodišnje poruke određena prije razornoga potresa na Banovini, njezin naslov odnosi se i na ljubav i solidarnost mnogih koji su se odlučili dati dom stradalnicima s potresom pogođenih područja primajući ih u svoj dom, ustupajući im stanove i apartmane ili donirajući im kamp-kućice i stambene kontejnere. Tako su na neki način postali dionici udomiteljstva, iako taj oblik zbrinjavanja nije zapisan u pravnim aktima nego u srcu čovjeka koji uviđa nevolju bližnjega. Svima njima, kao i svima drugima koji su se na bilo koji način solidarizirali sa stradalnicima, Vijeće iskazuje iskrenu zahvalnost. Uviđajući kako se još jednom potvrdilo da Hrvatska ima veliko srce i da je velika nevolja ujedinjuje, Vijeće izražava nadu da će se to jedinstvo u dobroti nastaviti i nadalje u cilju izgrađivanja boljeg i pravednijeg društva.

Poput udomiteljstva, sva ta djela ljubavi i solidarnosti mogu se uvrstiti u Kristov odgovor na posljednjem sudu onima koji su ga za

života znali prepoznati u bližnjima u potrebi: „Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!“ (Mt 25,40).

Udomiteljstvo, kojim se djetetu ili odrasloj osobi osiguravaju smještaj i skrb u udomiteljskoj obitelji, u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o udomiteljstvu (NN 115/18) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019. godine. Uz prateću kampanju, donošenjem zakona nastojalo se povećati broj onih koji će se odlučiti za takav oblik skrbi izvan vlastite obitelji. U odnosu na smještaj u ustanovu, udomiteljstvo je prepoznato kao prirodnije i humanije, jer se temelji na načelima obiteljskog okruženja, održivosti socijalnih veza i uključenosti samih korisnika. Uz to, udomiteljska obitelj korisnika prihvaća kao svojega člana, a korisnik dobiva osjećaj pripadnosti obitelji. Zato se u novije vrijeme upravo taj oblik skrbi preferira i zagovara.

U božićnom vremenu pred očima nam je bila Sveta nazaretska obitelj, o čijem blagdanu je papa Franjo poručio u nagovoru uz molitvu Anđeoskog pozdravljenja 27. prosinca 2020. godine: „Lijepo je razmišljati o tomu da je Sin Božji želio, kao i sva djeca, toplinu obiteljskoga gnijezda i imao potrebu za tim. Upravo zato što je to Isusova obitelj, obitelj iz Nazareta je uzorna obitelj u kojoj sve obitelji na svijetu mogu pronaći svoju sigurnu referentnu točku i sigurno nadahnuće.“ Sveta obitelj nam može biti referentna točka i sigurno nadahnuće i za udomljavanje i posvajanje. Prisjetimo se kako je Marija svojim „Neka mi bude“ (Lk 1,38)

pružila dom Isusu u svojoj utrobi, a sveti Josip ga je s Marijom primio u svoj dom i time posvojio. Odluka o posvojenju ni za Josipa nije bila jednostavna. Dvojbe mu je razriješio sâm Bog potvrdivši putem anđela da je Isus Njegov sin. Isus je bio svjestan tko mu je Otac i održavao je vezu s njim. Pa ipak, do svoje 30. godine boravio je u skrovitom obiteljskom gnijezdu u Nazaretu proživljavajući sve radosti i teškoće svojstvene ljudskim obiteljima. Valja podsjetiti i da je Isus umirući na križu svetom Ivanu predao svoju majku. To bi se moglo shvatiti i kao svojevrsno udomljavanje odrasle osobe, jer „od toga časa uze je učenik k sebi“ (Iv 19,27).

Neki sveci i svetice poput svetoga Andrije Bessettea bili su posvojeni. Drugi su poput svetoga Tome Mora bili udomitelji, odnosno posvojitelji. Njihovi primjeri vrijedni su nasljedovanja. Ipak, u Godini svetoga Josipa, Isusova poočima, usmjerimo svoj pogled i misli prema njemu moleći ga za pomoć i vodstvo. Udomiteljstvo je poseban poziv koji treba prepoznati i razlučiti u svom srcu, baš kao što je to sveti Josip učinio, jer nisu svi pozvani biti udomitelji. No po sakramentu krštenja, poslanje svakoga kršćanina jest ljubiti svoga bližnjega i velikodušno mu služiti. Stoga svaki kršćanin, ako i nema poziv na udomiteljstvo, pozvan je pružati potporu udomiteljima i stvarati takve uvjete kako bi se što veći broj kršćanskih surpužnika odlučio postati udomiteljima, a osobito u krajevima gdje udomiteljstvo nije zaživjelo. Veliku ulogu u tome mogle bi odigrati župne zajednice.

Pri tome se uvijek valja držati načela koja su definirana i Zakonom o udomiteljstvu, prije svega načelom najboljeg interesa korisnika, a odmah zatim načelima ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, održivosti socijalnih veza, uključenosti korisnika i zabrane diskriminacije. Na tome tragu, kao što je već bilo navedeno u priopćenju Vijeća HBK za život i obitelj iz listopada 2020. godine, od presudne je važnosti da odluke koje se donose u vezi s udomljavanjem budu isključivo u najboljem interesu djece i starijih osoba. Nipošto se ne smije dogoditi da te odluke budu uvjetovane nekim drugim interesima ili ideologijama koje

korisnike mogu dovesti u situaciju društvene izolacije i potencijalne diskriminacije.

Djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi potrebno je toplo i ljubavljivo prožeto obiteljsko gnijezdo koje svoju najzdraviju jezgru ima u skladnom braku muškarca i žene. Jednako tako toplina doma potrebna je osobama s invaliditetom i starijim osobama bez odgovarajuće skrbi koje su često usamljene, marginalizirane i prepuštene same sebi, a nerijetko postaju i žrtve različitih oblika nasilja.

Vijeće pozdravlja i podupire postojeća nastojanja usmjerena promidžbi udomiteljstva djece i odraslih u Crkvi i društvu, kao i ona usmjerena prikladnoj pripremi potencijalnih udomitelja kako bi što bolje ispunjavali taj poziv. Pritom, svakako, valja uzeti u obzir i duhovnu dimenziju pripreme koja je u većini slučajeva zanemarena. Na jednak način pozdravljaju se i podupiru nastojanja koja se odnose na praćenje i osnaživanje udomitelja kako ne bi posustali i odustali, kao i buduća nastojanja koja će, po nadahnuću Duha Svetoga, iznjedrili crkvene, ali i druge zajednice diljem Hrvatske.

U prigodi Dana života, koji obilježavamo u nedjelju 7. veljače, neka se na sve udomitelje i udomljene, kao i na sve ljude dobre volje, spusti Božji blagoslov po zagovoru svetoga Josipa.

Sveti Josipe pomози nam, nasljeđujući tebe koji su bio „čuvar Otkupitelj“, biti boljim čuvarima i zaštitnicima ranjivih skupina, a napose djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom koje će Bog staviti na naš životni put da im iskažemo ljubav i osiguramo optimalnu skrb, svjesni da je Isus u svakome od njih.

U Zagrebu, 6. siječnja 2021. na svetkovinu Bogojavljenja i spomendan sv. Andrije Bessettea, velikoga štovatelja svetoga Josipa i zaštitnika obitelji srodničkih udomitelja

mons. Mate Uzinić,
predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj

Poruka za 15. Tjedan solidarnosti i zajedništva s crkvom i ljudima u BiH, 1. – 7. ožujka 2021.

Post Bogu mio. Ne kriti se od onoga tko je tvoje krvi

Post Bogu mio:

Podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi. Tad će sinuť poput zore tvoja svjetlost, i zdravlje će tvoje brzo procvasti (Iz 58, 7 – 8a).

Draga braćo i sestre! Postom započinjemo korizmeni hod, vrijeme u kojem Crkva, svaki kršćanin, obnavlja svoje krsno opredjeljenje za Isusa Krista kako bi svoj život i pripadnost Njemu učvrstio molitvom, postom i bratskom ljubavlju. Korizma je vrijeme u kojem smo pozvani na obraćenje – vraćanje u okrilje Božje ljubavi i dijeljenje te ljubavi s braćom i sestrama. Ovogodišnji Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini, koji petnaestu godinu zaredom provodi Hrvatski Caritas, poziv je svim vjernicima u Hrvatskoj da primljene darove Božje ljubavi podijele s braćom i sestrama u Bosni i Hercegovini.

Pokorničko djelo korizmene pobožnosti čin je naše poniznosti pred Bogom. Odricanje od hrane i suzbijanje loših navika nalaze svoj smisao u otvaranju Bogu i čovjeku. Kršćanski post poduprt je molitvom, produbljuje odnos s Bogom i pretače se u iskreno suosjećanje i solidarnu ljubav, kako bi drugi doživjeli ljepotu života s Njime. Post donosi ozdravljenje čitava čovjeka – i njegove tjelesne zbilje i njegove duše i duha. Plod posta je ozdravljanje pojedinca i društva.

Društvo se postom liječi, poručuje prorok Izaija. „Podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onoga koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi“ (Iz 58, 7). Poziva na dijeljenje istoga kruha. Dijeleći kruh s gladnim, postajemo dio njegovog svijeta. Beskućnik je potreban primjerena smještaja, no vrjednije je primiti ga kao brata – lijepom riječju, gestom ohrabrenja i dušom koja prihvaća i ljubi. Odijevajući gola,

vraćamo mu dostojanstvo, dajemo sigurnost, pokazujemo ljudsko lice, poručujemo da je vrijedan i uključujemo ga u svoj život i život zajednice.

Plod posta je autentična ljubav prema onome koji je „iste krvi“. Ista krv čini obitelj, nosi zajedničku povijest i baštinu, dijeli radosti i trpljenja. S našom kršćanskom braćom i sestrama u Bosni i Hercegovini povezuje nas krv – Krv Krista, nevina i ne okaljana Jaganjca (usp. 1 Pt 1, 19) koji je, prolivši Krv, otkupio čovječanstvo i pokrenuo krvotok nove Božje obitelji – Crkve. Pijući na Vrelu besmrtnosti, hraneći se na Gozbi ljubavi, učvršćujemo svoju povezanost s Kristom, a po Njemu s braćom i sestrama. Ista nas je Krv oprala i međusobno veže jedne s drugima. Krv, koja se razlila s križa, ozdravlja nas i pokreće krvotok solidarnosti prema darovanoj braći i sestrama, štoviše, prema svakom čovjeku.

Braćo i sestre u Kristu! Tjednom solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini želimo se podsjetiti na duhovnu povezanost s braćom i sestrama u zajedništvu Kristove Krvi (usp. 1 Kor 10, 16). Tijekom povijesti mnogo se svježe krvi prelilo preko granica naših domovina Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Mnoge su obitelji izgradile svoje ognjište u Hrvatskoj; brojni su svećenici, redovnici i redovnice iznikli u Bosni i Hercegovini poslani služiti u Hrvatskoj. I sada s druge strane granice teče svježa krv izražavajući kršćansko zajedništvo i svjedočeći vjeru, djelotvornu ljubavlju (usp. Gal 5, 6). S divljenjem i zahvalnošću promatramo kako Sarajevo, Mostar i Banja Luka sa svojim biskupijama povijaju rane obiteljima u Petrinji, Sisku, Glini i drugim mjestima pogođenima potresom.

Svježa krv, dok ulazi u krvotok, liječi; kako one koji je primaju, tako i one koji je daruju. Kršćanska ljubav prepoznaje se u otkidanju od sebe i darivanju drugome. Kristov učenik, ot-

kupljen predragocjenom cijenom, u drugome vidi potrebnijega i ne usteže se podijeliti s drugim kruh, krov, odjeću – srce.

Draga braćo i sestre! Pripadnici smo jednoga hrvatskog naroda, no još nas snažnije povezuje pripadnost Crkvi – Božjem narodu. Kristova Krv nije uzalud prolivena – odricanje u korist drugoga uvijek je plodno. Pozivam vas da u svojem korizmenom hodu molitvom, postom i konkretnim djelima ljubavi obnovi-

mo vezu s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini; tada će poput zore sinuti naša svjetlost i zdravlje Crkve i društva će cvasti (usp. Iz 58, 8a).

✠ Bože Radoš
varaždinski biskup
predsjednik Hrvatskog Caritasa

„Pandemija koronavirusa i potres – poziv na obraćenje“

[Vijeće HBK za nauk vjere]

Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za nauk vjere objavilo je 18. ožujka dokument-pobudnicu „Pandemija koronavirusa i potres – poziv na obraćenje“, koju prenosimo u cijelosti.

Uvod

Gdje je Bog u pandemiji koronavirusa i onda kad nas pogađaju prirodne katastrofe kao što su nedavni potresi zemlje u Zagrebu, Sisku i Petrinji? Kako Bog može mirno promatrati kako se Zemlja trese, a njegova djeca drhte od straha bespomoćna i izručena nepoznatoj sudbini?

Na ova pitanja ne želimo ovdje prvenstveno donositi odgovore dogmatske teologije, nego ove nevolje koje proživljavamo promatrati u svjetlu vjere koja nas poziva na istinsko obraćenje te izaziva da sve više rastemo kao ljudi i kao vjernici koji stavljaju Boga na prvo mjesto u svome životu i koji vjeruju da će, oni ma koji ljube Boga, sam Bog sve okrenuti na dobro. Ovaj dokument je zamišljen kao bratski pokušaj da ovu pandemiju koronavirusa i potrese koji su uzdrmali našu zemlju, doživimo kao poticaj na istinsko obraćenje Bogu.

Mi vjerujemo u Boga koji ne razmišlja o kažnjavanju svoje djece, nego sve čini da nas spasi. Zato šalje svoga Sina Isusa Krista da bude naš Spasitelj i Otkupitelj. Sam Isus će reći da nije došao na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu.

1. Slike o Bogu

„Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje.“ (1 Iv 4, 4)

Pitanje zla oduvijek je mučilo i vjernike i nevjernike. Nevjericima je jedan od razloga zašto ne vjeruju. Njihov se prigovor uglavnom svodi na nespojivost dobrog Boga i ljudske patnje, posebno patnje djece. Kako Bog, ako je dobar i pun ljubavi prema čovjeku, može dopustiti patnju jednog malenog djeteta? Ako je Bog svemogućí Otac može li ukloniti patnju? Budući da dijete pati onda očito Bog ili nije dobar ili nije svemogućí. U jednom i drugom slučaju mnogi su prihvatili da Bog uopće ne postoji.

Slična pitanja muče i vjernike, posebno kad se suoče s teškim patnjama njima bliskih osoba. Tada im se neminovno nameće pitanje: Zašto Bog to dopušta? Nije čudno da im se u mislima jave različiti odgovori, koji nisu uvijek u suglasju s onim što kao kršćani trebaju vjerovati i ispovijedati. Naime, jedni zlo koje ih je pogodilo tumače kao Božju kaznu za počinjene grijeh; drugi kao posljedicu grijeha koje su počinili njihovi pretci; treći pak patnju prihvaćaju kao usud? (sudbinu) od kojega se ne može

pobjeći, odnosno kao sudbinu s kojom Bog nema puno veze, jer je daleki i odsutni Bog.

No, što o tome kaže božanska objava, odnosno što kršćani doista trebaju vjerovati i kakav odgovor držati ispravnim pred pitanjem: Gdje je Bog u patnji koja pogađa čovjeka, bilo da je riječ o pandemiji ili o potresu ili o smrtonosnoj bolesti?

1.1. Izvan Boga nema istinske sreće i spasenja

„Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni.“ (Iv 14, 6b)

Božanska objava nas uči kako je grijeh (zlo), a po grijehu patnja i smrt, ušao u svijet zavođenjem „Sotone, zavodnika svega svijeta“ (Otk 12, 9) koji je „čovjekoubojica od početka“ (Iv 8, 44) i čovjekovim slobodnim pristankom na zavođenje i neposluh prema Stvoritelju (usp. Post 3). „Čovjek, od Boga sazdan u pravednosti, ipak je, na poticaj Zloga, već od početka povijesti zlorabio svoju slobodu uzdižući se protiv Boga i želeći postići svoj cilj izvan Boga. Premda su ljudi Boga upoznali, nisu ga kao Boga slavili, nego se njihovo nerazumno srce pomračilo te su služili stvorenju radije nego Stvoritelju“ (Gaudium et spes, 13). Kako je Bog u sebi apsolutna i neizmjerena dobrota ne može ni stvoriti, ni željeti, ni učiniti nikakvo zlo. Zlo koje u svim svojim oblicima kroz sva stoljeća pogađa čovjeka svoj uzrok ima u čovjekovoj oholosti da bude kao Bog. Oholost je na početku čovjeka zaslijepila te je izvornu ljubav prema Stvoritelju preokrenula u neposluh i pobunu protiv njega.

„Bog je ljubav“ (1 Iv 4, 16) i zbog toga je božanska objava očitovanje i posredovanje nedokučive i neshvatljive tajne Božje ljubavi prema čovjeku. „Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet da živimo po njemu. U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego – on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijeh naš“ (1 Iv 4, 9-10). Štoviše, „ta Bog ni svog Sina ne poštedje, nego ga za sve nas preda!“ (Rim 8, 32). Božja riječ nam zorno potvrđuje da se Bog ne odriče čovjeka kojega je stvorio na svoju sliku i priliku i za čije

otkupljenje je predao svoga Jedinorođenoga Sina Isusa Krista. Bog se u svome Sinu, koji je u Isusu iz Nazareta rođenom od Djevice Marije postao pravi čovjek, dakle s nama u svemu jednak osim u grijehu (usp. Heb 4, 15), neopozivo povezao s čovjekom i zauvijek se stavio na njegovu stranu. Bog na pitanje o krajnjoj istini i smislu ljudske patnje nije dao neki apstraktni i teorijski, nego najkonkretniji i za čovjeka najnepojmljiviji mogući odgovor: „Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio, ne ubrajajući im opačina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja. (...). Njega, koji ne okusi grijeha, Bog za nas grijehom učini, da mi budemo pravednost Božja u njemu“ (2 Kor 5, 19.21). Vjerom u Isusa Krista svatko može s pouzdanjem reći: „A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene“ (Gal 2, 20).

1.2. Isus nam je pokazao put u Život

„Ja sam put, istina i život.“ (Iv 14, 6a)

Crkva naviješta da Isus Krist „time što je za nas trpio, nije nam dao samo primjer da idemo njegovim stopama (usp. 1 Pt 2, 21, Mt 16, 24; Lk 14, 27) nego je i put utro. Dok njime stupamo, život se i smrt posvećuju i dobivaju novi smisao“ (Gaudium et spes, 22). Kršćanin po božanskoj objavi upoznaje istinu i smisao ljudske patnje i smrti, jer se jedino „po Kristu i u Kristu rasvjetljuje zagonetka boli i smrti, koja nas izvan njegova evanđelja zastire“ (Isto). Isus Krist je jedino snagom božanske milosrdne ljubavi izvojevao pobjedu nad uzročnikom grijeha, smrti i patnje, ispunivši dragovoljno iz ljubavi volju nebeskog Oca „koji hoće da se svi ljudi spase te i dođu do spoznanja istine“ (1Tim 2, 4). Zbog toga na opravdano ljudsko pitanje: gdje je Bog u ljudskoj patnji koja dramatično pogađa i razara čovjeka, kršćanstvo ima samo jedan odgovor, i to božanski: Bog je u čovjeku patniku i zajedno s njime su-pati, ali ne da ga još jače pritisne, nego da mu dade utjehu i pogled mu usmjeri prema izvoru konačne utjehe: „Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mo-

gli tješiti onom istom utjehom kojom nas same tješi Bog. Jer, kao što su obilate patnje Kristove u nama, tako je po Kristu obilata i utjeha naša“ (2 Kor 1, 3-5). Bog je u Kristu sjedinjen s čovjekom patnikom i s njime se poistovjećuje te mu izlivanjem milosrdne ljubavi u njegovo srce pruža svoju spasonosnu pomoć koja patnju preobražava u dragocjeno sredstvo suobličavanja Kristu patniku. „A hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našem Isusu Kristu! (1 Kor 15, 57).

Bog želi samo dobro čovjeka, štoviše, želi samo ono što je najbolje za čovjeka i njegovo vječno određenje. Stoga kad se čovjek u darovanoj slobodi i okrene od Boga i kad izravno radi protiv Božjih zakona koji pokazuju istinu i dobro, Bog i tada ostaje vjeran slici Božjoj u čovjeku i ispunjenim obećanjima u Isusu Kristu te dosljedno poštuje u njegovoj slobodi. Loše posljedice koje uzrok imaju u zlom ljudskom djelovanju nisu Božja kazna, nego upravo posljedica pogrešno življene slobode. Međutim, Bog nikada pa ni tada ne zaboravlja čovjeka, već ga na samo njemu znane načine nutarnjim i vanjskim poticajima poziva na obraćenje, to jest na potpuni zaokret od staroga načina života u grijehu prema novome životu u milosti Isusa Krista. „A budući da je Krist umro za sve (usp. Rim 8, 32) i jer je konačni čovjekov poziv zaista samo jedan, i to božanski, moramo čvrsto držati to da Duh Sveti svima pruža mogućnost da na Bogu znan način budu pridruženi tome vazmenom otajstvu“ (Gaudium et spes, 22). Nije pretjerano tvrditi da je jedan od snažnijih poticaja na obraćenje upravo patnja koja se nerijetko javlja i kao posljedica pogrešnih životnih odluka odnosno ustrajavanja u stilovima života koji neminovno skončavaju u patnji. Stvorivši čovjeka na svoju sliku Bog se na neki način učinio nemoćnim pred čovjekovom slobodom, poštujući je i onda kad čovjek srlja u zlo i grijeh, ostavljajući nam pritom mogućnost da tu činjenicu shvatimo kao Božje pripuštanje zla i patnje kako bi u čovjeku „nadmoćno izobilovala milost“ (Rim 5, 20). Grijeh i patnja ostaju tako trajni podsjetnik čovjeku na stanje njegove stvorenosti i radikalne ovisnosti o Bogu. Pomažu mu sačuvati živom svijest da

je potreban Boga i njegove milosti te da stalno ima na umu svoju krhkost te svoje slabosti i ograničenja. Čim se ljudsko srce u obraćenju okrene Bogu čekaju ga raširene ruke milosrdnoga Oca nebeskoga koje ga primaju u očinski zagrljaj i nude mu milost oprostjenja i novoga života u Kristu.

Poznato je da je uzrok pandemije COVID-19 novi koronavirus, a da još uvijek nisu dovoljno istražene okolnosti njegova prijelaza sa životinje na čovjeka u Kini. Pored svega toga imamo kršćansku sigurnost da je Bog uvijek bio i ostao s nama, da nas nikada nije napustio i ostavio same, jer upravo Sin Božji garantira da milosrdni Bog Otac nikada neće i ni pod nikakvim uvjetima ne želi napustiti svoju ljubljenu djecu.

2. Vjernik pred pandemijom

„Neka se ne uznemiruje vaše srce! U Boga vjerujte i u me vjerujte!“ (Iv 14, 1)

Pandemija koronavirusa (SARS-CoV-2), uzrokuje nerijetko također smrtonosnu bolest COVID-19. Koronavirus se pojavio već u prosincu 2019., a pandemija je eskalirala u ožujku 2020. godine i duboko je promijenila živote svih ljudi. Posljedice koronavirusa su zastrašujuće: milijuni zaraženih, milijuni pogođenih teškim simptomima bolesti, milijuni umrlih, ali i milijuni izgubljenih radnih mjesta, s ogromnim ekonomskim štetama i još uvijek teško sagledivim socijalno-psihološkim posljedicama. Jednom riječju, pandemija koronavirusa je drastično utjecala na promjenu životnih stilova i navika koje smo imali prije pandemije. Pred pandemijom koronavirusa, kako je izjavio papa Franjo, našli smo se prestrašeni i izgubljeni. Pandemija je otkrila našu ranjivost i naše lažne sigurnosti na kojima smo gradili vlastite projekte, navike i prioritete. U strahu smo čak zaboravili gdje se nalazi sigurnost i sigurno utočište (Nagovor od 27. ožujka 2020.). Naš strah od koronavirusa je tim veći što su brojni mehanizmi njegova djelovanja u čovjeku još uvijek nepoznati, još uvijek nema vlastitoga lijeka za liječenje bolesti COVID-19. Sa zebnjom smo iščekivali cjepivo protiv koronavirusa, a kad je konačno stiglo ostali smo

zbunjeni, jer u javnome prostoru često čujemo proturječne izjave liječnika specijalista epidemiologije i infektologije te znanstvenih stručnjaka za molekularnu biologiju i virologiju.

Svemu tome usprkos kršćani svaku životnu situaciju proživljavaju s vjerom u Isusa Krista. Pozvani su prepoznavati „znakove vremena“ i tumačiti ih u svjetlu evanđelja, a to podrazumijeva proživljavati ih i razumijevati u svjetlu same Božje riječi.

2.1. Prepoznavati znakove vremena

Kršćani bi trebali čitati znakove vremena u svjetlu Božje riječi (Drugi vatikanski sabor)

U tumačenju „znakova vremena“ kršćani polaze od istine po kojoj „otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim jedino u otajstvu utjelovljene Riječi – Krista Gospodina koji je – potpuno otkrio čovjeka njemu samom i objavio mu njegov uzvišeni poziv“ (Gaudium et spes, 22). U svjetlu te istine ljudski je život od neprocjenjive vrijednosti u Božjim očima. Vrijednost i dostojanstvo ljudskog života izviru iz i temelje se na Božjem stvarateljskom namumu o čovjeku koji je jedino biće stvoreno na sliku Božju (usp. Post 1, 27) i jedino živo biće koje u sebi ima dah besmrtnoga – božanskog – života (usp. Post 2, 7). Ova kršćanska istina o svetosti ljudskoga života i nepovredivosti ljudskoga dostojanstva poziva sve ljude dobre volje na poštivanje i zaštitu ljudskoga života te na brigu o ljudskome životu. To znači da je ljudski i kršćanski razborito voditi računa o mjerama koje kompetentni stručnjaci i mjerodavni autoriteti preporučuju u pogledu zaštite ljudskoga zdravlja i života, odnosno u borbi protiv smrtonosnoga koronavirusa. Ispravno moralno živjeti nije moguće bez kreposti razboritosti, dok ispravno služenje razboritošću izvire iz kreposnoga života.

Vjernik zna da su u Božjoj „ruci i svemirska prostranstva i srca ljudi“ (Zborna molitva). Svjetlom vjere vjernik zna da se bez Božjeg dopuštenja ništa ne događa, ne samo u ljudskome životu nego i u prirodnim procesima koliko god se činili zastrašujući i pogibeljni za život ljudi. Starozavjetni je prorok izjavio

„kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo?“ (Job 2, 10), ne tvrdeći time da Bog na bilo koji način uzrokuje zlo, nego da se pod kapom nebeskom ništa ne događa bez Boga, jer „stvorenje je, uistinu, podvrgnuto ispraznosti – ne po svojoj volji, nego zbog onoga koji ga podvrgnu – ali u nadi“ (Rim 8, 20). Prirodom ne upravljaju slijepo sile slučajnosti, nego prirodni zakoni koje je u samu prirodu upisao njezin dobri i mudri Stvoritelj. Možda u nekom trenutku ne možemo prepoznati dublje razloge zastrašujućih prirodnih pojava, poput potresa ili pojave smrtonosnog virusa i njegove uloge u prirodnom ciklusu, ali su u očima vjernika i oni očitovanje Božje slave te se ništa ne događa bez Božjega mudrog promisla i vodstva. Božja se stvarateljska mudrost i skrb prema stvorenjima na jedinstven i neusporediv način očituje u Božjoj skrbi za čovjeka. Svijest o dobrohotnoj Božjoj brizi i ljubavi prema čovjeku, a koja svoj konačni i savršeni izraz ima u Isusu Kristu, trebala bi iz našega života otjerati svaki strah koji nam iskrivljuje pogled na stvarnost u kojoj živimo. Strah je jedan od najvećih neprijatelja ljudskog života. Božja riječ upućena čovjeku je „Ne boj se“, „Ja sam s tobom“. Doista, božanska objava nam potvrđuje kako se u životu onih koji Boga ljube sve okreće na dobro (usp. Rim 8, 28). Drugim riječima, vjera nas uči da se u prirodi i našim životima ne može dogoditi ništa što Bog ne želi ili ne dopusti. To je elementarni zahtjev Božje svemoći. Posrijedi nije Božje uplitanje da bi ljudima pomrsio račune i zagorčao život, nego Božja vjernost svome stvarateljskom djelu koje je dobro i veoma dobro (usp. Post 1, 4.10.12.18.21.25.31). U svakom pa i najdramatičnijem slučaju ako ostanemo Bogu vjerni i imamo povjerenja u njega uvidjet ćemo da Bog sve okreće na naše dobro, jer to je elementarni zahtjev Božje dobrote. Samo svjetlom vjere vidimo da Božja svemoć i Božja dobrota nisu u proturječju, nego su lice i naličje Božje mudrosti koja svoju autentičnu logiku objavljuje u raspetome Sinu Božjemu koji je „Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak, i Židovima i Grcima – Krista, Božju silu i Božju mudrost“ (1 Kor 2, 23-24).

2.2. Bog je sve stvorio radi čovjeka, a čovjeka je stvorio za sebe

„Pogledaj, ne idem li putem pogubnim, i povedi me putem vječnim.“ (Ps 139, 24)

Vjera nas također uči da je Bog sve stvorio radi čovjeka, a čovjeka radi njega samoga. „Prema gotovo jednodušnom uvjerenju vjernika i nevjernika, sve na zemlji treba biti usmjereno prema čovjeku kao svojem središtu i vrhuncu“ (Gaudium et spes, 12). To znači da ljudski život nema objašnjenja ni konačnog ostvarenja unutar stvorenoga svijeta, nego u samome Bogu. Ljudski život započinje u vremenu, ali se nastavlja u vječnosti, „jer je Bog, naime, pozvao i poziva čovjeka da svim svojim bićem prione uza nj u trajnom zajedništvu nepropadljivoga božanskog života“ (Gaudium et spes, 18). Stoga za vjernika smrt, bez obzira kada i u kojem obliku dođe, nema posljednju riječ u ljudskome životu. Posljednju riječ ima živi Bog koji „nije Bog mrtvih, nego živih“ (Mk 12, 27). Bog koji je u Kristu čovjeku omogućio sudjelovanje u samome svom božanskom životu. Život vječni je najveća i konačna nada za čovjeka koja kršćane već nosi u zemaljskom životu i služi kao provokacija ljudima koji nemaju takve nade. Božja riječ o čovjekovu konačnom pozivu na život vječni u Bogu donosi nam oslobođenje od straha i grčevitog pristajanja uz isključivo zemaljski život. Krist uskrsli, prvorodenac od mrtvih, otvorio nam je riznice Božje milosrdne ljubavi te nam pripravio stan u kući Oca svojega (usp. Iv 14, 2).

Svojim uskrsnućem od mrtvih Krist je pobijedio smrt koja za vjernike više nije najveće zlo i izvor strepnje, nego neizbježan prijelaz iz prolaznoga u neprolazni – vječni život. Kristovom pobjedom nad smrću po uskrsnuću ljudska smrt je stvarno postala vrata u život vječni. I to je velika nada koja tješi i motivira vjernike da se mirno i hrabro suočavaju sa svim životnim poteškoćama, uključujući potrebe i pandemiju, dok s nadom idu ususret neizbježnoj smrti koja nije kraj, nego početak novoga neprolaznog života.

3. Pandemija i potres – poziv na obraćenje

„Obratite se i vjerujte evanđelju!“ (Mk 1, 15)

Evanđelist Marko u prvom poglavlju svoga evanđelja prenosi nam Isusove riječi: „Ispunilo se vrijeme, blizu je kraljevstvo Božje. Obratite se i vjerujte evanđelju!“ (Mk 1,15). Kraljevstvo Božje nastupilo je u osobi Isusa Krista, Sina Božjega. Da bi ga ljudi mogli prepoznati i prihvatiti kao svoga Spasitelja, trebaju se obratiti. Obraćenje je preduvjet za istinsku radost. Obraćenje je put na kojem susrećemo ono što je jedino potrebno našoj duši. Tek obraćeno srce je slobodno i spremno za nesebičnu Božju ljubav, radost i mir, što su plodovi Duha Svetoga u duši vjernika.

3.1. Obratiti se znači doći k sebi i vratiti se Bogu

„Ustat ću i poći Ocu svome...“ (Lk 15, 18)

Nevolje s kojima se suočava čitav svijet, kao i razorni potresi u Zagrebu i na Banovini, za nas su izvanredne prilike i poziv na obraćenje. Obratiti se znači: doći k sebi i vratiti se svome Bogu. Doći k sebi znači postati svjestan smisla svoje egzistencije na ovome svijetu, otkriti pravi put koji vodi u život vječni. U izvanrednom obraćanju čitavom svijetu 27. ožujka 2020. papa Franjo u svojoj poruci je izjavio: „U ovoj korizmi odjekuje Božji hitni poziv: ‘Obratite se’ i ‘Vratite se k meni svim srcem svojim’, kako nam poručuje sam Bog preko proroka Joela (Joel 2, 12). Papa je imao pravo kad je rekao da je to hitni poziv. A kad je nešto hitno, onda sve drugo odlazi u drugi plan. Kad kola hitne pomoći krenu sa sirenama, onda se sva druga vozila miču u stranu kako bi se spasio nečiji život. Sada je u pitanju spas čovječanstva. Pandemija koronavirusa već je odnijela mnogo ljudskih života, smanjila broj vjernika u crkvama, veoma ograničila dijeljenje svetih sakramenata. Također i razorni potresi oštetili su mnoge domove, razorile puno crkava i drugih sakralnim objekata, unijeli silno puno straha i tjeskobe u srca nemoćnih osoba da se suprotstave prirodnoj katastrofi. Nalazimo se pred velikim izazovom za čovjekovu dušu i ti-

jelo. U takvoj neprilici trebamo hitno poduzeti sve što možemo na naravnoj i nadnaravnoj razini. Moramo upotrijebiti zdrav razum i slušati mudre savjete medicinske struke da koliko nam je moguće sačuvamo svoje zdravlje i zdravlje bližnjih. Ali ne smijemo zaboraviti na svoju dušu, na svoje srce, na vjeru i život vječni za koji smo stvoreni. Uz nužnu brigu za tjelesno zdravlje, treba ozbiljno shvatiti hitni poziv pape Franje na obraćenje srca kako bismo zadobili i sačuvali duhovno zdravlje.

3.2. Bog spašava, a čovjek sam sebe kažnjava

„Ne dođoh suditi svijetu, nego da spasim svijet.“ (Iv 12, 47)

Obraćenje srca Bogu događa se, prije svega, uz milost Božju. Pandemija COVID-19 koja je zahvatila čitav svijet i razorni potresi u Hrvatskoj nisu Božja kazna. Iako Bog ima puno razloga da kazni zloću onih koji uzrokuju patnju nevinih ljudi, koji su neposlušni Bogu, svome Stvoritelju, ipak moramo naglasiti istinu kako je Bog primarno naš nebeski Otac koji spašava, a ne kažnjava, koji ljubi, a ne prijeti, koji po svome Sinu Isusu Kristu sam spašava ljudski rod i pomiruje ga sa sobom. Prema tome, i ove nevolje ne trebamo prvenstveno doživljavati kao kaznu, nego kao hitni poziv da se obratimo svome Bogu i da povjerenje u njegovu ljubav. A istinsko obraćenje uključuje u sebi dva koraka: prvi je doći k sebi; i drugi, vratiti se svome Bogu. Prekrasan primjer za takvo shvaćanje obraćenja pokazao nam je sam Isus u poznatoj prisposobi o Izgubljenom sinu. Otišavši od oca i potrošivši sve očevo imanje, živeći grešno i rastrošno, počeo je oskudijevati u nužnome, skoro umirati od gladi. I tada, u velikoj nevolji, dolazi k sebi i počne shvaćati i doživljavati posljedice svoga krivog izbora i grešnog života, daleko od Očevog doma. Isus za ovog izgubljenog sina kaže: „Tada dođe k sebi i reče: ‘Koliko najamnika u mog oca obiluje kruhom, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću, poći ću ocu svome pa mu reći: Oče, sagriješih Bogu i tebi!’“ (Lk 15, 17-18). Na primjeru ovog izgubljenog sina ostvarila se ona narodna mudrost koja kaže: „Nevolja gola,

najbolja škola“. Mladić je došao k sebi tek onda kad je upao u veliku nevolju. Nije li i čitavom našem svijetu, upravo to trebalo: da ga zahvati velika nevolja, kako bi čitav svijet uvidio svoje pravo stanje? Svijet je zaboravio Boga. Život i sve što imamo, poput izgubljenog sina, dobili smo od svoga Nebeskog Oca, od koga smo se srcem udaljili.

3.3. Ovaj svijet se udaljio od Boga

„Ovaj me narod štuje usnama, a srce mu je daleko od mene.“ (Mk 7, 6)

U modernom svijetu Bog je uglavnom protjeran iz javnog života. Među one koji su se udaljili od Boga, trebamo i moramo na prvom mjestu staviti same sebe. „Kome je mnogo dano, od njega će se mnogo tražiti“ (Lk 12, 48). To su Isusove riječi. Bog s pravom očekuje od svojih vjernika, a napose od biskupa, svećenika i Bogu posvećenih osoba da žive kao njegova djeca, da se pokoravaju njegovim zapovijedima, da idu Isusovim putem, a to je uski i trnoviti put, to je put umiranja sebi, to je put istinskog služenja Bogu i bližnjemu i to nesebičnom ljubavlju i predanjem. Čini se da su mnogi od nas vjernika krenuli drugim putem. Previše nas je zarobio duh ovoga svijeta i potrošačkog mentaliteta. Svjedoci smo činjenice kako su nedjeljom daleko posjećeniji trgovački centri nego naše crkve gdje nas sam Isus čeka. U javnom medijskom prostoru nema puno mjesta za Boga i neprolazne vrijednosti. Uklanjaju se ili su već davno maknute svetinje iz javnih ustanova našega društva. To je prije svega križ, kojim bismo se trebali ponositi. U najnovijoj poruci svijetu, papa Franjo kaže da je križ naše sidro, da smo po Kristovu križu spašeni i u njemu otkupljeni, izliječeni i zagrljeni tako da nas ništa ne bi moglo odijeliti od Isusove otkupiteljske ljubavi. Bog je uvijek uz nas, ali, smo se mi odijelili od njega.

I zato ovu pandemiju trebamo doživjeti kao snažni poziv Boga da mu se svim srcem vratimo. To je taj drugi korak u procesu obraćenja. Prvi je bio doći k sebi, a drugi je vratiti se Bogu. Njemu se vraćamo tako da se istinski, skrušeno i od srca pokajemo za svoje grijehe, priznamo istinu o sebi: da nismo svemoćni bo-

govi koji mogu odlučivati što je dobro, a što je zlo, što se smije, a što se ne smije, nego smo stvorenja Božja, grešna, ali u isto vrijeme ljubljena djeca Božja koja su spašena i otkupljena žrtvom na križu Isusa Krista, nevinog Jaganjca koji je prolio svoju krv za spasenje svega svijeta. Vratiti se Bogu, dakle, znači staviti Boga na prvo mjesto u svome životu, povjerovati u njegovu ljubav u Kristu Isusu i potpuno se otvoriti Duhu Svetome da nas On, a ne duh ovoga svijeta, vodi kroz život. A Duh Sveti nam doziva u pamet sve što nas je Isus naučio u evanđelju i daje nam snage da tako živimo. Nadalje, Duh Sveti po sebi je ljubav koju je nebeski Otac izlio u naša srca. To nam je najpotrebnije. Božja ljubav, pokazana i dokazana u Isusu Kristu i razlivena u naša srca po Duhu Svetome, jest naš najbolji i najsnažniji lijek, jest naša snaga, naša zaštita i obrana od svakoga zla i svake nevolje.

Duh Sveti je naš Branitelj i Tješitelj, on unosi Božji mir u naša srca prestrašena razornim potresima. Kako je lijepo znati da ima sila koja je moćnija od svakog zla, od demonskih sila i od prirodnih nepogoda. Međutim, kako bismo primili snagu i zaštitu Duha Svetoga i osjetili svemoćnu Božju ljubav u sebi, trebamo se obratiti. S pravom možemo reći ovu istinu: Tko sebe istinski poštuje i voli, taj se obraća, taj se vraća Bogu. Tko želi biti vječno sretan, taj odbacuje privremeni grešni užitek, taj odbacuje ponudu Sotone da zadobijemo sva blaga ovoga svijeta. Tko sebe istinski voli, taj je spreman umrijeti sebi, a to znači svojim požudama, kako bi mogao živjeti u Bogu i već na ovom svijetu imati mir i radost. To su naime darovi Duha Svetoga, a On se daje onima koji su otvorena i ponizna srca. To se, uz milost Božju, postiže u trajnom procesu autentičnog obraćenja.

3.4. Punina zakona je ljubav

„Sada ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali je najveća među njima ljubav.“ (1 Kor13, 13)

Želimo također naglasiti kako u obraćenje spada i djelotvorna kršćanska ljubav. Ona će biti glavni kriterij na Božjem sudu. Što god smo dobra učinili čovjeku u nevolji, samome

Isusu to smo učinili. Odnosno kad god nismo pomogli ljudima koji trpe razne nevolje, ni Kristu to nismo učinili. Na temelju biblijske poruke Starog i Novog zavjeta, možemo s pravom reći kako Bog dopušta razne nevolje da probudi u nama dobrotu i ljubav kojom nas je obdario kad nas je stvorio na svoju sliku. Bog nam daje priliku da činimo dobro onima koji su u nevolji. Pandemija virusa kao i razorni potresi mogu se doživjeti i kao poziv svima, napose vjernicima da budu osjetljivi na patnju drugih, da im pomažu u izdržavanju i prevladavanju patnje, da se bore protiv zla i patnje u svijetu, da je ne prihvate kao samorazumljivu činjenicu, nego da je svojim zalaganjem iskorijene ili barem ublaže. To je pravi odgovor kršćanina na patnju u svijetu. Na taj način nasljedujemo svoga Otkupitelja koji je bio osjetljiv za patnike svoga vremena, i za sve ljude kao duhovne patnike zbog grijeha. Zalaganje za ljude u nevolji bitni je vid obraćenja na koje nas Bog neprestano poziva. Zahvaljujemo dragom Bogu što se ovaj vid obraćenja već dobro aktivirao, što se moglo vidjeti u velikom broju volontera koji su iz raznih krajeva Hrvatske kao i iz drugih zemalja svijeta, odmah pohrlili na Banovinu i velikodušno pomagali žrtvama potresa.

Da bismo postigli ljubav koja služi drugima, trebamo imati obraćeno srce u koje će Duh Sveti razlijevati ljubav Božju. Treba jasno reći da proces obraćenja nije lagan put. Na putu istinskog obraćenja treba voditi borbu na tri bojišta: protiv demonskih sila, protiv duha ovoga svijeta i protiv požuda vlastitog srca. Novi svijet počinje s novim čovjekom. A novi čovjek se stvara obraćenjem vlastitog srca. „Razderite srca, a ne halje svoje! Vratite se Gospodinu, Bogu svome, jer on je nježnost sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat dobrotom“, poručuje nam Bog preko proroka Jolela (Jl 2, 13).

4. Ojačajte svoj duhovni imunitet

„Obucite se u bojnu opremu Božju da se mognete suprotstaviti đavolskim napadima.“ (Ef 6, 11)

U naše vrijeme pandemije korona-virusa,

puno se govori o imunitetu koji treba ojačati da nas zaštiti od teških posljedica infekcije. Dobro je prisjetiti se da osim tjelesnog, postoji i duhovni imunitet, snaga duhovne naravi koja je čovjeku najpotrebnija. Duhovni imunitet je snaga osobne vjere kojom se opiremo zlu i čuvamo slobodu djece Božje. Milost Božja stvara i posreduje duhovni imunitet u nama.

Duhovni imunitet jačamo onda kad autentično živimo u vjeri, nadi i ljubavi. Jaki i djelotvorni duhovni imunitet imamo onda kad smo u milosti Božjoj; kad ljubimo Boga iznad svega, a bližnjega svoga kao samoga sebe; duhovni imunitet jačamo kad iz čiste ljubavi služimo Bogu i ljudima. Nadalje, iskrenom poniznošću, svakodnevnom molitvom, životom u istini, vršenjem volje Božje, čitanjem i razmišljanjem o Božjoj riječi Svetoga pisma jačamo svoj duhovni imunitet. Sakramentalnim životom stvara se duhovni imunitet i štiti nas od zla i od Zloga. Prije sv. pričesti svećenik moli da mu blagovanje tijela i krvi Kristove ne bude na sud i osudu, nego da mu, po Isusovoj dobroti, bude duši i tijelu zaštita i lijek. Euharistija je dakle i najbolja prevencija, zaštita, najbolji čimbenik duhovnog imuniteta. Ona je također i najbolji lijek od svih bolesti, napose onih duhovnih koje nas udaljavaju od Boga i vode nas u propast. Euharistija je snaga za vjeru, nadu i ljubav, to je hrana vječnoga života.

Zaključak

Biti kršćanin je nešto uzvišeno i lijepo, ali također i zahtjevno i odgovorno. Bog nam nudi vječni život u svome kraljevstvu. O ljepotama tog života u zajedništvu s Bogom ovdje ne možemo ni sanjati. Sv. Pavao kaže da ono što je Bog pripremio onima koji mu vjeruju i koji ga ljube, nadilazi svaku našu želju i zamisao. Na tako veličanstvenu Božju ponudu možemo odgovoriti samo vjerom koja prihvaća tajnu koja nadilazi mogućnosti našeg ljudskog razumijevanja. Da bismo primili nezasluženi dar vjere trebamo se slobodno i ponizno odazvati na Isusov evanđeoski poziv na obraćenje. Jedino iz osobnoga obraćenja može izrasti nepokolebljiva vjera (usp. Rim 4, 19). Nevolje s korona-virusom i potresima koji su zadesili

Hrvatsku, kršćanski vjernik može i smije prepoznati i prihvatiti kao jedinstvenu priliku i poziv na evanđeosko obraćenje, jer se upravo u nevoljama prokušava i učvršćuju vjera prožeta nado (usp. Heb 11, 1) i nada nošena slavom baštine vjere (usp. Ef 1, 18). „Mi se dičimo i u nevoljama jer znamo: nevolja rađa postojanošću, postojanost prokušanošću, prokušanost nadom“ (Rim 5, 3-4).

Dobro je ovdje prisjetiti se našeg hrvatskog mučenika, blaženog Alojzija Stepinca koji je u svoje vrijeme, također pogođeno teškim nevoljama i još većim stradanjima ljudi, izjavio: „Kad dakle gledamo, kako je teško pogodila ruka Božja naš hrvatski narod, nemojmo se čuditi, nego se ponizimo pod silnom rukom Božjom. Ta za Gospodina Boga stoji pisano: »Ljubiš sve, što postoji, i ne mrziš ništa od onoga, što si stvorio. Jer da si bio što mrzio, ne bi onda to stvorio.« Stoga vjerujemo, da dragi Bog po ovim nevoljama, koje je poslao na našu domovinu, želi najbolje našem narodu. Kao što stabla u voćnjaku nakon zime opet procvatu, prolistaju i donose obilati plod, tako vjerujemo, da će po beskrajnoj dobroti Božjoj sve ove nevolje biti podloga procvatu, sreći i blagostanju naše domovine“ (Blaženi Alojzije STEPINAC, Propovijedi, govori, poruke 1941.–1946., prir. Juraj Batelja, izd. Postulatura Blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb, 2012., str. 394-406).

Pozivamo sve vjernike da ove nevolje koje su nas zadesile prihvatimo kao priliku i poziv na obraćenje. Neka se to obraćenje dogodi, uz milost Božju, po slušanju Božje riječi, molitvi, duhovnom odricanju i slobodnom posluhu vjere ljubavlju djelotvornom.

Završavamo ovo razmišljanje o obraćenju riječima svetog oca Pape Franje, koji nam, navodeći Isusove riječi: „Što ste bojažljivi? Kako nemate vjere?“ poručuje: „Početak vjere je svijest o tome da nam je potrebno spasenje. Nismo sami sebi dovoljni, sami tonemo: trebamo Gospodina kao drevni moreplovci zvijezde. Pozovimo Isusa u lađe našega života. Predajmo mu svoje strahove da ih On pobijedi. Poput učenikâ iskusit ćemo da s njim na lađi ne-

ćemo doživjeti brodolom. Jer to je snaga Boža: okrenuti na dobro sve što nam se događa, pa i loše stvari. On donosi spokoj u naše oluje, jer s Bogom život nikada ne umire“. (Nagovor od 27. ožujka 2020.).

U Zagrebu, 18. ožujka 2021.

sislački biskup Vlado Košić, predsjednik
Vijeća HBK za nauk vjere

Poruka za Nedjelju Dobrog Pastira (25. travnja) mons. Marina Barišića

Draga braćo i sestre!

1. Već od samog početka svoga djelovanja Isus je naviještao Radosnu vijest svima, a neke je osobno pozivao „da ga slijede, da budu s njime i da ih šalje propovijedati“ (Mk 3, 14). Pozivao ih je da budu njegovi suradnici u Božjem naumu spasenja. Nije ih ostavio same, obećao im je svoju prisutnost sve do svršetka svijeta.

2. Na taj kontinuitet, kroz vjekove i sredine, podsjeća nas i ovogodišnja Poruka pape Franje, koju je uputio povodom 58. godišnjice svjetskog dana molitve za duhovna zvanja. Polazeći od godine svetoga Josipa, Papa ga vidi kao primjer i uzor u kojemu se mogu prepoznati svi oni koje Gospodin danas poziva. Prepoznati se u njegovoj skromnosti, običnosti, autentičnosti, odgovornosti, snovima i govorom djelima života. Sveti Josip imao je ulogu s posebnim pozivom i poslanjem, ali isto tako „toliko blizak našem vlastitom ljudskom iskustvu“.

3. Božji poziv usmjeren je tamo gdje se čovjek najbolje vidi: u srcu! U svetom Josipu

Papa ističe srce oca, sposobnog davati i rađati život. A ovo je smisao svih poziva i poslanja, ne samo roditelja – oca i majke, nego i svih onih koje Gospodin poziva da budu s njime i da ih pošalje kao svoje glasnike, bilo u svećeničkom, redovničkom, muškom i ženskom poslanju, bilo laika posvećenog života.

4. Braćo i sestre, draga mladosti! Nije dovoljno vjerovati i pretpostaviti da Bog zove, da ima mobilni telefon, ali za druge. I tvoje je ime u njegovom imeniku! Možda te zove, a ti ne primaš poziv?! Možda ti je još nepoznat njegov broj, ali ne boj se provjeriti i prihvatiti ga!

5. U godini svetog Josipa, koji je svoje snove zamijenio za one koje mu je Gospodin namijenio, neka te on „čuvar Dobrog pastira“ ohrabri i pomogne da i ti svoje snove uskladiš s onima koje Gospodin ima za tebe.

Marin Barišić, Splitsko-makarski nadbiskup
Predsjednik Vijeća HBK za sjemeništa i
duhovna zvanja

Izjava Vijeća HBK za život i obitelj o prijedlogu Rezolucije o seksualnim i reproduktivnim pravima žena u EU

Izjava Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj o Prijedlogu rezolucije o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena

Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj na svojoj posljednjoj sjednici održanoj 11. svibnja 2021. dotaknulo se i Izvješća o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena izvjestitelja Freda Matića, eurozastupnika iz Hrvatske, koje je toga dana usvojeno na Odboru za prava žena i rodnu ravnopravnost Europskog parlamenta (FEMM) te upućeno u daljnju proceduru.

Vijeće izražava krajnju zabrinutost uoči predstojećeg glasovanja u Europskom parlamentu (23. i 24. lipnja 2021.) o Prijedlogu rezolucije (2020/2215(INI)) koji se temelji na spomenutom Izvješću, te ovim putem želi sažeto obrazložiti razloge svoje zabrinutosti.

Iako prijedlog ove Rezolucije razmatra vrlo važno pitanje zaštite zdravlja i prava žena treba skrenuti pozornost kako ona:

1. definira pobačaj kao temeljno ljudsko pravo i "osnovnu zdravstvenu uslugu" koja bi trebala biti svima, gotovo bezuvjetno, dostupna;

2. ograničava pravo na priziv savjesti za boravljajući da ono proizlazi iz univerzalnog temeljnog ljudskog prava na slobodu savjesti;

3. nalaže izmjenu obrazovnih kurikula uvrštavanjem promicanja rodne ideologije i prava na pobačaj te pristupa maloljetnika uslugama zaštite spolnog i reproduktivnog zdravlja pod koje svrstava pobačaj i promjenu spola;

4. zadire u nacionalnu nadležnost država članica namećući rješenja u pitanjima o kojima su one ovlaštene odlučivati samostalno.

Zbog toga je prijedlog ove Rezolucije izazvao brojne reakcije, među ostalima i Vijeća

biskupskih konferencija Europske unije (COMECE) koje u svom osvrtnu ([Position Paper](#)) ističe kako Katolička Crkva promiče i brine o pitanjima ljudskog zdravlja naglašavajući da je pravo na zdravlje temeljno ljudsko pravo te osnova dostojanstvenog života. Međutim, u osvrtnu se navodi kako se prijedlog ove Rezolucije, a osobito pitanje pobačaja, analizira isključivo iz jednostrane perspektive zanemarujući sva prava i širinu zaštite svih uključenih osoba i životnih situacija.

Crkva promiče zaštitu života nerođenog djeteta stvorenog na Božju sliku i Njegovom voljom te promiče i štiti njegovo temeljno ljudsko pravo na život. Zaštita dostojanstva nerođenog djeteta te pravo država da štite život nerođenog djeteta potvrđeni su odlukama i Europskog suda za ljudska prava ECtHR (GC) 16. 12. 2010, A, B. C v. Ireland, Br. 25579/05 i Europskog suda pravde (18. listopada 2011., Oliver Brüstle v Greenpeace eV).

Zaštita ljudskih prava svoj smisao ima u promicanju prava i slobode svake osobe, osobito onih koje se ne mogu same skrbiti o svojim pravima. Vijeće HBK za život i obitelj pozdravlja svaku inicijativu kojom se na takav sveobuhvatan način štite i promiču ljudska prava te podsjeća da smo svi odgovorni u sukreiranju društva utemeljenog na poštivanju prava svake osobe. Ukazujemo na to da se život nerođenog djeteta ne može štiti nasuprot zaštiti majke već samo zajedno s njom. Važno je naći ona rješenja koja će zaštititi i majku i nerođeno dijete te pravo na život i dostojanstvo svih uključenih osoba.

Upozoravamo na opasnosti koje mogu izazvati ideološki nametnute politike, osobito one koje su usmjerene i uključuju maloljetnu djecu. Obrazovni sustavi mogu poslužiti kao instrument za promicanje ljudskih prava, ali je neprihvatljiva njihova instrumentalizacija za provođenje ideološki utemeljenih politika. Predložena Rezolucija, pak, umjesto zaštite

zdravlja i prava žena nameće provedbu jednostranih, ideološki utemeljenih stavova i politika koji su neprihvatljivi moralno, pravno, ali i politički sa stajališta poštivanja suživota u pluralističkom društvu.

Vijeće poziva na nužnost zaštite prava na život i dostojanstvo svakog ljudskog bića od začeca do naravne smrti te pozdravlja promicanje i zaštitu ljudskih prava uz razumnu i odgovornu sveobuhvatnost svih uključenih osoba i prava. Prijedlog Rezolucije je neprihvatljiv i njezino usvajanje izazvalo bi nesagledive štetne posljedice u području poimanja i zaštite ljudskih prava.

Naposljetku, Vijeće poziva uključene u procese donošenja odluka, kao i cjelokupnu javnost, da uvažavajući navedene činjenice odgovorno pristupe vrednovanju ove složene i delikatne problematike i svoja nastojanja usmjere na dobrobit svijeta na koje se Rezolucija odnosi, a ponajviše ženâ i djece, bilo rođene bilo nerođene.

U Zagrebu, 22. lipnja 2021.

mons. Mate Uzinić,
predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj

Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj - Osvrt na Matičevo izvješće koje nema nikakve pravom obvezujuće osnove

[Izjava Komisije IUSTITIA ET PAX]

1. Iustitia et Pax zalaže se za pravdu, pravo i mir, a unutar toga teži za etičkom prosudbom društvenih događanja i donošenja pravnih akata kako bi se zaštitilo ljudsko dostojanstvo, ljudska prava i prava najugroženijih skupina. U skladu s time, analiza Izvješća i na njemu utemeljene i predložene rezolucije pod naslovom "The situation of sexual and reproductive health and rights in the EU, in the framework of women's health" (2020/22 15(INI)) nazvanog Matičevo izvješće, sadrži brojne uznemirujuće elemente, a ne temelji se ni na jednom međunarodnom dokumentu, štoviše suprotno je svim postojećim kako globalnim, tako i europskim. Ono nema nikakve pravom obvezujuće osnove na kojoj bi bilo sazđano i zbog te činjenice predstavlja tešku povredu zaštićenih ljudskih prava, posebice prava djeteta i vladavine prava.

Dodatno brine što se hvalevrijedna briga za zdravlje populacije, osobito žena, koristi za promidžbu ideoloških i svjetonazorskih pitanja, svrstavajući pobačaj u nepostojeća ljudska prava. Kako bi se promijenio europski pravni okvir, mimo svih regula, ovo Izvješće bez ikak-

vih pravnih uporišta stvara neka nova ljudska prava (pravo na pobačaj), neka već postojeća ljudska prava amputira (pravo roditelja na odgoj djece), neka minimizira i relativizira (pravo na priziv savjesti) te nadilazi ovlasti koje Europskoj uniji pripadaju temeljem osnivačkih ugovora, a predstavlja direktno kršenje i Povelje EU o temeljnim pravima (OJ C 202). Zdravstvena i obrazovna prava su tzv. domaine réservée, odnosno područja u kojima su nacionalna zakonodavstva isključivo nadležna urediti ih kako žele (u tome je smislu donešeno i nekoliko presuda Europskoga suda za ljudska prava).

2. Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj (osim u ekscenim situacijama kad trudnoća ugrožava život ili zdravlje žene) iz jednostavnog razloga što trudnoća nije bolest. U tome smislu neprikladna je tvrdnja o potrebi jamstva pristupa svim zdravstvenim uslugama radi ostvarenja ljudskog prava na zdravlje, jer u slučaju pobačaja nije riječ o pravu na zdravlje, pa time ni zdravstvenoj, već medicinskoj usluzi. U ovome se Izvješću miješa pravo na zdravlje kao ljud-

sko pravo s pobačajem, kojega se zagovara bez ikakvih ograničenja što je u suprotnosti i sa standardima Europskog suda za ljudska prava prema kojima pobačaj u svakom slučaju mora imati razvidan i objektivni motiv. Zabranu, odnosno, ograničenja pobačaja Izvješće naziva oblikom rodno uvjetovanog nasilja što je u suprotnosti i sa standardima Europskog suda za ljudska prava prema kojima pobačaj u svakom slučaju mora imati razvidan i objektivni motiv.

3. *Iustitia et Pax* je zabrinuta otvorenošću Izvješća spram pobačaja, stavljajući ga u kontekst “prava na slobodu i privatnost”. Naime, pravo na slobodu ovdje je aplicirano neograničeno i individualistički, propuštajući primijetiti da se pravo na slobodu ne može ticati samo jednog čovjeka (u ovom slučaju žene), već obuhvaća i pravo nerođenog djeteta roditi se, njegovo pravo na život. Sloboda svakog ljudskog bića ograničena je slobodom drugog ljudskog bića, pa tako i nerođenog djeteta. Ovdje valja podsjetiti i na Rezoluciju 1607 (2008.) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe u kojoj se navodi da je pobačaj potrebno izbjegavati i da on ni u kojem slučaju ne može biti smatran metodom planiranja obitelji. Čini se da predložena Rezolucija to u potpunosti zanemaruje što je istodobno zabrinjavajuće i opasno po zaštićena ljudska prava, posebice prava djeteta i vladavinu prava.

4. Zahtjev za jamstvom “univerzalnog pristupa u obrazovanju i točne, znanstvene informacije o seksualnosti, bez predrasuda i cjelovito u svim osnovnim i srednjim školama” istaknutom u Izvješću, predstavlja kršenje već spomenute nacionalne ingerencije, jer obrazovni sustav nije u nadležnosti EU. Međutim, riječ je i o kršenju: Konvencije o pravima djeteta koja roditelje prepoznaje kao primarne odgojitelje svoje djece, Opće deklaracije o ljudskim pravima i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji roditeljima priznaju pravo prvenstva u izboru vrste obrazovanja. Od europskih dokumenata osobito je važan i eksplicitan Prvi Protokol Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Povelja EU o temeljnim pravima - u oba dokumenta roditeljima se priznaje pravo

da djeci osiguraju obrazovanje i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima, i što dodatno naglašavamo “u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarenje takve slobode i prava”. Radi se o području u kojem države imaju iznimno široku marginu prosudbe na kojeg EU nema pravnu osnovu/nadležnost utjecati ni na koji način, a posebice ne nedomišljenim ideološkim pamfletima kojima se daje privid pravnog legitimiteta.

5. Zahtjev iz Izvješća da sve osobe imaju pristup uslugama u vezi s “plodnošću” podrazumijeva i potpunu slobodu maloljetnica pobačaju. To predstavlja otvoreni napad na pravo djeteta na zdravlje i obvezu odraslih i države da djetetovo zdravlje očuvaju, jer, valja ponoviti, pobačaj nije zdravstvena usluga.

6. U odnosu na priziv savjesti u Izvješću se na nj osvrće relativizacijom njegova značenja. Priziv savjesti proizlazi iz slobode savjesti kao ljudskoga prava zajamčenog mnogim međunarodnim dokumentima, uključujući i europsku Povelju. Osim toga, priziv savjesti je i jedno od prirodnih prava koje postoji prije i neovisno o svakom pisanom pozitivnom zakonodavstvu. Pozitivno zakonodavstvo ne smije neosnovano ograničiti priziv savjesti jer bi time dokinuo pretpostavku samoga zakona, a to je čovjeka kao moralnog subjekta koji ima apsolutno nepovredivo ljudsko dostojanstvo koje se proteže i na dostojanstvo osobne savjesti.

7. Ovo je Izvješće, uz podosta ponavljanja, nastojalo obuhvatiti što više sadržaja i pojmova koje bi se moglo svesti na zajednički nazivnik apsolutnih sloboda svih u svemu, osobito u okviru zdravstvenih i reproduktivnih prava. Vjerojatno svjesno supsidijarnosti, ono poziva na “otvorene metode koordinacije između država članica” (toč. D, toč. 1) ali usprkos tomu proširuje svoj doseg izvan i mimo zdravstvenih prava, osobito žena. U njemu se zagovara: neograničene slobode (u pristupu svim zdravstvenim uslugama pa tako i medicinski potpomognutoj oplodnji od strane LGBTI osoba, pravo na sklapanje istospolnog braka, neograničena kontracepcija, toč. I), seksualne

aktivnosti bez obzira na dob (toč. B), neograničena autonomija djece (toč. C), rodna ideologija (toč. E, uključujući primjerice pravo na trudnoću transrodnih muškaraca i nebinarnih osoba, toč. N, pravo transrodnih osoba na roditeljstvo, toč. 9, protivno navodnim “stereotipima i pristranostima”, toč. 29). U mnogo točaka se naglašava kako je pobačaj ljudsko pravo, a kršenje reproduktivnih i seksualnih prava je “kršenje ljudskih prava, osobito prava na život” (toč. F) što Iustitia et Pax smatra začudnim kad znamo da se pobačajem prekida jedan ljudski život.

8. Neuvjerljivim se doima pozivanje na “europske vrijednosti” (toč. Y), zaboravljajući ili namjerno se odmičući od kršćanskih korijena te iste Europe naglašenih u riječima jednog od utemeljitelja Roberta Schumana da Stari kontinent nije samo tehnička i ekonomska zajednica, već je to zajednica čija se duša ogleda u njezinim kršćanskim temeljima.

Vrlo je opasno kad Izvješće napada na “nacionalne interese” država članica (toč. X) stavljajući ispred njih “osobne slobode i načela demokracije”. Antidiskriminacija se koristi za podupiranje apsolutnih sloboda bez ikakvih

ograničenja i odgovornosti pojedinca zaobilazeći zlatni standard vladavine prava. U ovo me je Izvješću potpuno zanemaren i zaobiđen i pravni standard najbolji interes djeteta koji je okosnica i kriterij svih postupanja odraslih osoba i institucija u odnosu na djecu, a koji je eksplicite naveden u svim međunarodnim dokumentima od Konvencije o pravima djeteta nadalje.

Iz svega iznesenoga Iustitia et Pax smatra da Izvješće i Rezoluciju zastupnici u Europskom parlamentu trebaju odbaciti, jer ne samo što ne postoji pravna osnova za njihovo usvajanje, već su suprotni europskim i globalnim dokumentima. Brigu za zdravlje žena i djece treba usmjeriti prema stvarnim zdravstvenim problemima, a ne prema pobačaju i svjetonazorskim pitanjima.

U Zagrebu, 23. lipnja 2021.

Đuro Hranić,
nadbiskup đakovačko-osječki, predsjednik
Komisije HBK Iustitia et pax

Poslanica biskupa Bože Radoša za Nedjelju Caritasa 2021.

Radost darivanja – put obraćenja

Nedjelja Caritasa izrasta iz Radosne nedjelje (Gaudete). Prepoznatljiva je po jedinstvenom suputniku i sugovorniku – Ivanu Krstitelju, koji poziva na obraćenje i sugerira da put obraćenja prolazi dionicom solidarnosti, pravednosti i nenasilja. Poruku za Nedjelju Caritasa razabiremo u poruci Isusovog preteče.

Glas pustinjaka Ivana odzvanja jordan-skom dolinom: „Obratite se!“ Ivanov glas je zreo, sazrijeva u šutnji, miru pustinje, hranio ga je sadržajem i smislom koji samo pustinja u svojoj ogoljelosti i bogatstvu u dodiru s Bogom dariva. Oštar je i šiba dok govori s distance, ali srdačan i blag kad mu se sugovor-

nik približi.

Bistrim okom, kojega je pustinja izoštrila, Glasonoša radosti gleda u smjeru ljudskoga kretanja, ali vidi i put po kojem Spasitelj dolazi. Razabire, ako nastave započetim putem, neće ga susresti. Moraju se obratiti, okrenuti i zaputiti drugim putem, kako bi ga susreli i s Njim pošli na hodočašće života.

Živopisno ukazuje da se doline slabosti i brda samodostatnosti trebaju izravnati kako bi vidjeli dalje od sebe, vidjeli one pored sebe – jer oni su nezaobilazan dio puta, jedino u društvu s njima mogu poći u susret. Za svakoga ima putokaz na dionici solidarnosti, pravednosti i

nenasilja.

Mnoštvo [solidarnost] senzibilizira za socijalnu osjetljivost, da ne čuvaju rezervnu haljinu, nego da njome pokriju suputnika koji je gol, jer je po njegovoj mjeri sašivena.

Carinike [pravednost], državne službenike, upozorava na virus korupcije, da postupaju po zakonu i hode ravnim putem jer pohlepa uništava suputnike.

Vojnike [nenasilje] motivira da budu graditelji mira, a ne izvor pobune, nesigurnosti i straha; da prepoznaju u drugima suputnike a ne suparnike.

I mi, na putu za Betlehem, željni smo jasnih putokazâ. Puno govorimo, međusobno se uvjeravamo, sve smo glasnjiji, zavaravamo se da jačina glasa daje snagu argumentima; puno je praznine. Priželjkujemo vijaču Onoga koji će pročistiti naše gumno, spaliti pljevu naših praznina i sačuvati žito za hranu zajedništva.

U borbi „jakih“ sjeme zajedništva čuvaju

potisnuti na periferiju društva. Njihova ispružena ruka nije tek ruka prosjaka, ona je dar, poziv na zajednički hod, prilika da se oslobodimo od sebe i sebičnosti, okrenemo drugima i obratimo. Marginalizirani znaju put, a i sami su nezaobilazna dionica puta, prema Betlehemu. U mjeri u kojoj im ruku prihvatimo ravnimo put za Kristov dolazak i idemo mu u susret. Oni su uzorana njiva na koju možemo posijati ljubav i niknut će radost.

Elizabeta Ugarska, svetica siromaha poučava: Ondje gdje siješ ljubav, niče radost.

Nedjelja Caritasa ore njivu naše duše za sjetvu ljubavi da radost Božića nikne i procvjeta u srcima darovanoga i darovatelja.

U Varaždinu, 23. studenoga 2021.

✠ Bože Radoš
varaždinski biskup
predsjednik Hrvatskog Caritasa

Poruka predsjednika Odbora HBK za pastoral pomoraca hvarskog biskupa mons. Ranka Vidovića pomorcima i ribarima o blagdanu sv. Nikole 2021.

Sv. Nikola - živi svjetionik za pomorce i ribare na moru života

Dragi pomorci i ribari!

Svake godine o blagdanu sv. Nikole biskupa, vašeg nebeskog zaštitnika, šaljemo vam poruku kojom vas želimo ohrabriti i usmjeriti vaša srca i pogled prema nebeskom Ocu, stvoritelju svega, pa tako i mora i svega blaga što ga more u sebi krije.

Tu golemu vodenu površinu koja spaja udaljene kontinente, vi pomorci koristite kao put koji daleke obale čini bližima, a ljude koji njime plove bliskima. Prenoseći na svojim lađama mnogovrsna dobra različitih krajeva i zemalja, jer uvijek nešto odvozite ili nešto dovozite, vi pomorci pridonosite povezanosti ljudske zajednice i osnažujete osjećaj bratstva među ljudima.

U sličnoj ste misiji i vi ribari, koji svoje mreže uranjate moru u dubinu, u taj veliki Božji ribnjak, kako biste njegove plodove ponudili ljudima za hranu, a zauzvrat dobili sredstva potrebna za život svojih obitelji. Na taj način, još više, očitujete važnost i potrebu bratskog zajedništva. Zapravo, tako najbolje svjedočite kako je najveći dar za čovjeka upravo sam čovjek te da se u izmjeni darova, odnosno u sebedarju događa punina života i zajedništva djece Božje.

Iskustvo nas uči da kopneni i morski putovi imaju svoje signale i znakove koje treba prepoznati i poštivati kako bismo sigurno putovali, mirno plovili i sretno stigli do cilja. Ti su znakovi na kopnenim putovima, posebno u napučenim urbanim sredinama, svjetla se-

mafora, dok su na prostranim morskim putovima to velika svjetla, svjetionici. Svjetionici su najveći i najznačajniji objekti pomorske signalizacije, a služe za označavanje blizine obala, pličina i grebena. Oni omogućuju sigurnu dnevnu i noćnu plovidbu određenim morskim područjem, te sigurno i mirno uplovljavanje u luku.

Ovih posljednjih dana zapala me milost promatrati kako nastaje jedno umjetničko djelo. Fra Joakim Jaki Gregov, akademski kipar koji već dugi niz godina živi i djeluje u Hvaru, upravo je dovršio izradu kipa sv. Nikole za hvarsku bratovštinu sv. Nikole. Skulptura je isklesana u bijelom bračkom kamenu kao elegantna izdužena vertikala, zapravo kao svjetionik. Uistinu je to čudesna i izvorna ideja: sv. Nikola kao živi svjetionik za pomorce i ribare na moru života.

Svjetlo kojim je bio prožet sv. Nikola biskup, taj živi svjetionik, jest ljubav. Božja ljubav kojom Stvoritelj preko sv. Nikole želi zahvatiti srca svih njegovih štovatelja, posebno vas pomoraca i ribara, kako biste i sami postali živa svjetla – svjetionici koji žarom svoje ljubavi uočavaju i svladavaju oluje na moru života, danas učestalije i pogubnije od morskih oluja kojima ste izloženi na pučini.

Kako bi, bez tog svjetla, bilo moguće primijetiti i na vrijeme ugaziti oluju koja se može dogoditi zbog razdvojenosti od obitelji, posebno razdvojenosti supružnika? Kako bez tog svjetla utišati oluju koja se nerijetko događa zbog nesnošljivosti među članovima posade koji dijele istu sudbinu? Kako bez tog svjetla

izbjeći oluje koje se rađaju iz osjećaja osamljenosti i često vode u alkoholizam i druge poroke?

Sve su to opasnosti, uz more drugih, koje se, ako ih navrijeme ne uočimo, mogu pretvoriti u prave oluje s kobnim ishodom.

Zato je sv. Nikola, ta živa lanterna Božje ljubavi, za vas pomorce i ribare neizmjerne Božji dar, zapravo jedina mogućnost da ostanete mirni i postojani u svim olujama, kako onima na pučini mora, tako i onima na moru života, te da se uvijek iznova sretno vraćate u luku i sa sobom, uz kruh, donosite mir i Božji blagoslov svojoj obitelji i svima koje ljubite.

To je upravo ono što je svim ljudima pa tako i vama pomorcima i ribarima, kao i članovima vaših obitelji, najbitnije te stoga i najpotrebnije.

Kao biskup kojemu je povjerena pastoralna briga i skrb za pomorce i ribare, obećavam iskrene molitve. Na blagdan vašeg zaštitnika u prosincu ove godine bit ću na Visu, u Komiži, gdje ću sv. Misu slaviti u drevnoj crkvi sv. Nikole. Prikazat ću je za vas i vaše obitelji.

Dragi pomorci i ribari, čestitam vam blagdan sv. Nikole, želim mirno more, sretan povratak u luku i obilje Božjeg blagoslova po zagovoru vašeg nebeskog zaštitnika.

U Hvaru, 24. studenoga 2021.

Ranko Vidović, hvarski biskup,
predsjednik Odbora HBK za pastoral
pomoraca

„Ljubavlju nadvladati pandemiju straha“

[Izjava Komisije IUSTITIA ET PAX]

Pandemija bolesti COVID-19, uzrokovane virusom SARS-CoV-2, stavila je pred nas nove izazove i prisilila nas da napustimo uobičajeni način života i prihvatimo epidemiološke mjere koje zahtijevaju samoizolaciju, cijepljenje i druge oblike zaštite. Nitko nije mogao predvidjeti ovakvu situaciju te nas je sve zatekla nespremne i često dovodi u koliziju temeljne vrednote i stečene osobne slobode. Sve to od nas zahtijeva veliku odgovornost i razboritost, ali i žrtvu ljubavi prema bližnjemu, sve do odricanja od određenih osobnih sloboda. Ne čudi stoga što istovremeno dolazi i do određenih društvenih prijepora, iako imati različita mišljenja po sebi nije nešto loše za jedno društvo jer to razvija kritički duh i demokratičnost te pridonosi novim rješenjima. Međutim, danas kao da nije poželjno imati drukčiji stav te se samo produbljuju podjele u društvu što dovodi i do nepovjerenja u državne i zdravstvene institucije kao i u samu znanost, a nerijetko i do nepovjerenja jednih u druge. To otvara prostor pseudoznanstvenom govoru, sve do teorija zavjere. Suočeni s ovom situacijom, a u svjetlu sve veće zabrinutosti vjernika i građana, kao Komisija HBK-a za promicanje pravde i mira, slobodni smo crkvenoj, ali i široj javnosti, dobronamjerno uputiti naša promišljanja kako bi se prevladale određene društvene napetosti kojima svakodnevno svjedočimo i kako bismo sve ljude dobre volje potaknuli na suradnju radi zajedničke dobrobiti društva, osobito u duhu supsidijarnosti i podijeljene odgovornosti.

1. Podjele u društvu. Iako se svi slažemo da ovu krizu treba nadvladati, razlikujemo se u pristupu rješavanja ovog problema. Jedni naglašavaju odgovornost za druge i za sebe te promiču cijepljenje kao jedini mogući odgovor. U središte stavljaju drugoga, ističući da nitko ne smije biti sebičan i misliti samo na sebe; cijepljenje se, dakle, poima kao čin ljubavi prema bližnjemu. To je istovremeno i kršćanska poruka koja nas poziva da nadiđe-

mo brigu za samoga sebe i bližnjega stavimo u središte svoga života. Međutim, ima i onih koji naglašavaju da cijepljenje ne smijemo promatrati kao jedino sredstvo. U pozadini promidžbe cijepljenja vide razne manipulacije od strane međunarodnih korporacija i centara moći te pokušaj oduzimanja osobnih sloboda i zadiranje u dostojanstvo savjesti, jer svatko treba biti osobno odgovoran za svoje zdravlje i o tome samostalno donositi odluke. Nažalost ima i onih koji jednostrano i ničim potkrijepljeno čak osporavaju pandemiju te su promicanjem jednostranih, pristranih i znanstveno neutemeljenih sumnjičenja i širenjem straha pridonijeli stvaranju podjela u društvu. Mnogi od njih pritom nisu skrivali svoju crkvenost te su tako naštetili ne samo sebi i svojim bližnjima, nego i ugledu Crkve.

2. Nepovredivost osobne savjesti i društvena odgovornost. Govoreći o savjesti, Drugi vatikanski sabor istaknuo je da je ona najskrovitija jezgra i svetište čovjeka, gdje se on susreće sam s Bogom čiji glas odzvanja u njegovojnutrini i poziva ga da čini dobro, a izbjegava zlo (usp. GS 16). Katekizam Katoličke Crkve stoga ističe da čovjek ima pravo djelovati po savjesti i u slobodi, da bi osobno donosio moralne odluke. Čovjeka se ne smije siliti da radi protiv svoje savjesti, niti ga se smije priječiti da radi po svojoj savjesti, osobito u vjerskoj stvari (usp. br. 1782). Čak i nesavladivo pogrešna savjest, kad čovjek bez osobne krivnje ne spoznaje objektivnu istinu, ne gubi svoga dostojanstva, jer nitko ne smije djelovati protivno uvjerenju vlastite savjesti. Polazeći od dostojanstva osobne savjesti, i Kongregacija za nauk vjere ističe da cijepljenje u načelu nije moralna obveza i da mora biti dobrovoljno. Iz toga slijedi da bi u slučajevima kad pojedinci imaju ozbiljne moralne prigovore i dvojbe te zdravstvene zabrinutosti u vezi s cjepivima, društvo i vlada to trebali poštivati i da se takve osobe ne bi smjelo prisiljavati na cijepljenje, jer to dovodi u pitanje samo dostojanstvo osobne sa-

vjesti. No, treba reći da nesavladivo pogrešna savjest ima svoje dostojanstvo u pojedinačnim slučajevima, a ne s obzirom na valjanost i obvezu načela i normi moralnoga zakona. Drugi vatikanski sabor zato ističe da smo svi pozvani „tragati za istinom i dobrom i ne dopustiti da savjest, zbog grješne navike, pomalo postaje gotovo slijepom“ (usp. GS 16). Sagledavajući stvarnost, moramo ipak priznati da su neki, bez potrebnih znanstvenih i medicinskih kompetencija i bez širine spoznaje i sagledavanja cjelokupne problematike, umjesto primjereno uloženog truda u formiranje osobnoga suda savjesti, miješajući razinu vjerničkog pristupa bolesti i znanstveno opravdane mjere preventivne zaštite, otišli na stranputice osporavanja svih preventivskih i epidemioloških mjera te su si neutemeljeno i neovlašteno prisvojili pravo donositi meritorne znanstvene i socijalno-etičke zaključke. Istodobno moramo priznati da takvo ponašanje podliježe i društvenoj odgovornosti. Naime, ako netko zahtijeva da zajednica poštuje njegovo uvjerenje, tada i on ima odgovornost prema zajednici.

K tome je potrebno naglasiti da zajednica ima pravo zahtijevati odgovorno ponašanje kojim nećemo drugoga ugrožavati te da ima pravo učiniti i pravno obveznim neke dužnosti i obveze građana kojima će osigurati opće dobro i mir čitavoga društva.

3. Savjest je dijaloška. Savjest je mjesto čovjekova susreta s Bogom, što uvijek uključuje i bližnjega, jer osobna sloboda uvijek je ograničena slobodom i pravom drugoga. Ljubav, naime, uvijek podrazumijeva poštovanje bližnjega i njegove savjesti. U vremenu pandemije to osobito dobiva na važnosti jer smo svi pozvani, kao članovi zajednice, skrbiti jedni o drugima. Nitko se ne smije ponašati kao da se to njega ne tiče, jer to nije odgovoran stav i plod zrele savjesti. Zar nam Isus nije dao primjer dobrog Samaritanca? Ne smijemo si dopustiti da budemo poput onih koji su čovjeka u nevolji zaobišli i nastavili svojim putem. To zasigurno nisu naši zdravstveni djelatnici, na čija je leđa pao ogroman teret suzbijanja pandemije. Našim milosrdnim Samaritancima dugujemo neizrecivu zahvalu zbog ljubavi koju iskazuju

oboljelima. U tom duhu moramo prihvatiti evanđeoski poziv pape Franje, koji je u više prigoda istaknuo da je cijepljenje čin ljubavi. Svatko je od nas odgovoran za svoje zdravlje i zdravlje svojih bližnjih, ljudi koje susrećemo i s kojima živimo, za posljedice svoga osobnog izbora na zdravstveni sustav, za razinu medicinske skrbi i umiranje teških neadekvatno zbrinutih bolesnika koji ne boluju od bolesti COVID-19, za stopu smrtnosti oboljelih od bolesti COVID-19, za fizičku i mentalnu iscrpljenost te zdravlje preopterećenog medicinskog osoblja, za gospodarski sustav, radna mjesta i socijalni mir te za ukupno dobro svih građana. Kao kršćani, pozvani smo stalno rasti u svetosti i odgoju savjesti koja se upravo očituje u ljubavi prema bližnjemu i odgovornosti za opće dobro čitavoga društva.

4. Nadići moralne dvojbe. Od same najave pronalaska cjepiva za vjernike postoje određene moralne dvojbe s obzirom na moralnost primjene pojedinih od tih cjepiva. O tom se pitanju, kako bi pomogla u nadvladavanju spomenutih dvojbi u savjesti vjernika, očitovala Kongregacija za nauk vjere 21. prosinca 2020. te jasno istaknula da su sva odobrena cjepiva moralno prihvatljiva. Naime, kako naglašava Bilješka Kongregacije, s obzirom na okolnosti pandemije, manje je zlo poslužiti se i takvim cjepivima kako bi se spriječilo umiranje i zaustavila pandemija, nego ih odbiti, osobito u zemljama gdje vjernicima nije ponuđena mogućnost izbora cjepiva (usp. br. 2). Istaknuto je da se u ovom slučaju radi o materijalno udaljenoj i pasivnoj suradnji u zlu pobačaja te da vjernici, u situaciji kada postoji ozbiljna opasnost od širenja zaraznog virusa, mogu u savjesti prihvatiti takvu suradnju (usp. br. 3). Vjernici nemaju samo obvezu brinuti se o vlastitom zdravlju, nego i općem dobru, osobito u nedostatku drugih sredstava kako bi se spriječila pandemija i zaštitili najslabiji i oni najranjiviji (usp. br. 5). Istovremeno je pozvala farmaceutske tvrtke, zdravstvene agencije i međunarodne organizacije, kao i sve odgovorne, osobito političare, da se osiguraju uvjeti i sredstva za daljnje istraživanje i pronalaženje etički prihvatljivih cjepiva koja neće vjernici-

ma i zdravstvenim djelatnicima stvarati dvojbe u savjesti (usp. br. 4).

5. Važnost prevencije i epidemioloških mjera. Nitko ne smije dovesti u pitanje odgovornost države u zaštiti građana od zaraznih bolesti te osporavati nužne, znanstveno utemeljene mjere u suzbijanju pandemije, što uključuje i posebne sigurnosne mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, među kojima i obvezu pravilnog nošenja maske za lice ili medicinske maske, zabranu ili ograničenje održavanja javnih događanja i/ili okupljanja, zabranu ili ograničenje održavanja privatnih okupljanja, održavanje razmaka u odnosu na druge itd. Među te mjere pripada i cijepljenje. Koliko god one bile teške i zahtijevaju osobnu žrtvu, pozvani smo ih provoditi radi općeg dobra, jer svako pravo prati i određena moralna dužnost. Iako su ljudska prava i osobne slobode stup demokratskog društva, bez osjećaja odgovornosti za zajednicu nijedan pojedinac ne može opstati. Dobrobit pojedinca ovisi o zajednici, i obratno. Pozvani smo vjerovati u dobrotu i stručnost naših liječnika i stručnjaka za javno zdravstvo, da čine sve kako bi pomogli i zaštitili one koji su izloženi ovoj pošasti, a onima kojima je povjereno upravljanje državom da u skladu sa svojom odgovornošću žele dobrobit građanima i zajednici koja im je povjerena. U tom smislu, cijepljenje je važno sredstvo prevencije i suzbijanja širenja zaraznog virusa, a neupitno je i da višestruko štiti od težih simptoma i smrtnog ishoda. Drugim riječima, svatko je od nas pozvan procijeniti nadmašuje li dobrobit cijepljenja neželjene nuspojave i terete u svjetlu cjelovitog dobra njegove osobe, uključujući duhovna, psihološka i tjelesna dobra. Međutim, ova procjena terapijske razmjernosti i individualnog dobra mora biti razborita i odgovorna, u skladu sa vlastitom savješću i uz prethodno savjetovanje s obiteljskim liječnikom ili drugom stručnom osobom, jer osobna odluka ne smije nanositi štetu osobnom zdravlju i životu, ali ni zdravlju i životu drugih. Istodobno, subjektivna procjena pojedinca vrijedi samo za njega, a nikako za sve.

6. Nužnost zajedništva i osobne odgovornosti. Svaki pokušaj prisile i uvjetovanja nužno sobom nosi i gubitak povjerenja. Kao Crkva, koja je upućena svakom čovjeku, nismo pozvani dijeliti ljude, osobito u ovoj situaciji, na cijepljene i necijepljene. Isus nije dijelio ljude nego je snažno naglasio da nije došao pravednicima, već grešnicima i da ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni. Ne smijemo dopustiti da zdrav čovjek postane problem hrvatskog društva. Nije, naime, upitno da su cijepljeni sigurniji za svoje zdravlje i život. Potrebno je ipak istaknuti da potvrdi, kao valjan i siguran dokaz zaštite cijepljenih i onih osoba s kojima oni dolaze u kontakt, današnja znanost i praksa demantiraju. Ne dovodeći u pitanje COVID potvrde kao epidemiološku mjeru koja jamči određenu zaštitu od širenja virusa, moramo imati na umu da je sve očitije da cjepiva, iako sprečavaju teže oblike i smrtni ishod, ne sprječavaju ipak da se oni koji su ga primili ponovno ne zaraze te da tako i oni, iako u manjoj mjeri, prenose zarazu. Ne bi se smjelo zato u pitanje dovoditi načelo dobrovoljnosti cijepljenja niti dopustiti da COVID potvrda postane oblik indirektno prisile na cijepljenje i uvjetovanje radnim mjestom, jer to izaziva kod ljudi određeni strah i podsvjesni otpor te pridonosi rastu društvene napetosti.

Svaka naša odluka nužno sa sobom povlači i odgovornost te svatko odgovara i snosi posljedice za svoje ponašanje. U ovom vremenu pandemije stoga je važno uravnotežiti javnu i privatnu, društvenu i osobnu odgovornost za zdravlje. To od nas zahtijeva određeno žrtvovanje vlastite komocije, pobjeđivanje vlastitog straha te izlaganje određenom riziku kako bi se sačuvala zajednica, osobito oni najranjiviji. Kao važno sredstvo prevencije i suzbijanja širenja zaraze te kao čin ljubavi i promicanja općeg dobra, preporučujemo zato cijepljenje, nošenje maski i održavanje tjelesne udaljenosti. U tom duhu valja prihvatiti i obvezu testiranja za one koji nisu cijepljeni. A nakon što smo savjesno i odgovorno izvršili sve svoje društvene obveze i moralne dužnosti, budući da je čovjek uvijek važniji od materijalnih sredstava, nijedan oblik zaštite te prevencije protiv pande-

mije bolesti COVID-19 ne bi smio ići na štetu građana.

7. Vjernost evanđelju i evangelizacijskom poslanju Crkve. Suočavanje s pandemijom bolesti COVID-19 zahtijeva od svih pastira i vjernika vjernost Isusu Kristu i njegovu evanđelju te evangelizacijskom poslanju Crkve. Na taj način najbolje služimo dobrobiti svakog čovjeka, njegovu dostojanstvu i slobodama te općem dobru čitavoga društva. Vjernost Isusu Kristu i njegovu evanđelju sve nas poziva na razumnost, na poštovanje znanosti i medicinske struke, na povjerenje u rezultate njihova istraživanja te na prihvaćanje preporuka kako skrbiti o vlastitu zdravlju i o zdravlju svojih bližnjih. Napokon, poziva nas i na osobnu poniznost, na odmak od zlorabe kršćanskih simbola i od profaniranja Euharistije, Blažene Djevice Marije i molitve. Na osobit način pozivamo svećenike, redovnike i redovnice na odgovorno ponašanje te da pridržavanjem svih

epidemioloških mjera i svima oko sebe pruže primjer društvene odgovornosti te djelotvorne ljubavi prema bližnjima.

U ovim vremenima pandemije i u vremenu došašća osobito nam je njegovati duh zajedništva, poniznosti i povjerenja te put dijaloga i sinodalnosti, na koji smo zakoračili kao Crkva. Nadom i ljubavlju pozvani smo nadvladati pandemiju straha i osnažiti uzajamno povjerenje te u otvorenosti prema d/Drugome i d/Drugačijem prepoznati Isusa Krista, koji je naš jedini istinski izbavitelj iz svake nevolje i zla te jedini spasitelj ovoga svijeta.

U Zagrebu 6. prosinca 2021.

✠ Đuro Hranić
nadbiskup đakovačko-osječki predsjednik
Komisije HBK-a Iustitia et pax

III. DUBROVAČKA BISKUPIJA

a) Odredbe

Preporuke i upute na poštivanje važećih epidemioloških mjera, posebno onih propisanih za područja Grada Dubrovnika, Općine Konavle, Općine Župa Dubrovačka, Općine Dubrovačko primorje i Općine Ston

Prot. br. 88/2021
Dubrovnik, 2. ožujka 2021.

Svećenicima, redovnicima, redovnicama i vjernicima Dubrovačke biskupije SVIMA

Draga braćo i sestre,

u svojoj ovogodišnjoj poruci za korizmu papa Franjo želi naš korizmeni hod promišljati kao vrijeme obnove vjere, nade i ljubavi. U ovoj situaciji koju živimo i u kojoj smo se pomalo umorili u borbi s pandemijom koronavirusa, doista smo potrebni ove obnove. Vjera nas, kako kaže papa, poziva da dopustimo Božjoj riječi da progovori našem srcu o Istini očitovanoj u Isusu Kristu i da se Bog nastani kod nas; nada nas poziva da ovo vrijeme gdje se sve čini krhkim i nesigurnim pokušamo promotriti kroz „strpljivost Boga, koji se nastavlja brinuti za svijet koji je stvorio“; ljubav nas poziva da onoga koga možda i ne poznajemo, a koji je u potrebi, bolesti i neimaštini, smatramo članom svoje obitelji, prijateljem i bratom. Stoga u ovom kontekstu pandemije „živjeti korizmu ljubavi znači skrbiti za one koji pate, koji su napušteni ili su obuzeti tjeskobom zbog pandemije covid-19.“

Ovo potonje je osobito potrebno ovih dana kada na nekim područjima naše biskupije bilježimo značajan rast zaraženih koronavirusom. Stoga, ostvariti u ovoj korizmi ljubav

na djelu, koja proizlazi iz našega posta, molitve i milostinje, također znači i učiniti sve kako bismo svojim ponašanjem, koliko je to moguće, sačuvali sve oko sebe od ove zaraze. Ovo odricanje učinjeno u ljubavi doista omogućuje duhovno i fizičko zdravlje naših bližnjih. Ako dijelimo i dajemo s ljubavlju, takva ljubav nas neće osiromašiti, nego će nam postati zaliha života i sreće s drugima i u ovim turobnim vremenima.

Stoga, ovom prilikom želim još jednom potaknuti sve nas da s ljubavlju prihvatimo ovu žrtvu koju rado činimo za svoje bližnje. Sve vas pozivam na maksimalno poštivanje svih važećih epidemioloških mjera propisanih od strane Stožera civilne zaštite RH. Na osobit način potičem svećenike i vjernike koji žive na područjima Grada Dubrovnika, Općine Konavle, Općine Župa dubrovačke, Općine Dubrovačko primorje i Općine Ston da se drže najnovijih mjera propisanih za ta područja u trajanju do 14. ožujka 2021., a stupaju na snagu danas, 2. ožujka 2021. Tim mjerama propisano je ograničenje okupljanja do 15 osoba na javnim događajima i okupljanjima na jednom mjestu što vrijedi i za crkve i druge crkvene prostore. Uz to i dalje je obavezno nošenje zaštitnih maski u zatvorenim prostorima i crkvama; držanje fizičke distance od najmanje 2 m u crkvama; dezinficiranje ruku pri ulazu u crkve i sve drugo što može pomoći pri sprječavanju širenja ove zaraze.

U nadi da će nas ova ograničenja, iako teža i stroža za neka područja naše biskupije,

za koji tjedan približiti normalnijem životu, po zagovoru Blažene Djevice Marije i naših zaštitnika, osobito sv. Vlaha na sve zazivam obilje Božjeg blagoslova!

Mate Uzinić, apostolski upravitelj
David Marjanović, kancelar

Preporuke i upute na poštivanje važećih epidemioloških mjera, te upute za održavanje liturgijskih slavlja i obreda u Velikom tjednu 2021. godine

Prot. br. 166/2021
Dubrovnik, 26. ožujka 2021.

Svećenicima u Dubrovačkoj biskupiji

Poštovana braćo svećenici,

zbog pogoršane situacije s pandemijom koronavirusa pozvao sam još jednom 2. ožujka 2021. godine (dopis br. 88/2021) sve vjernike i svećenike Dubrovačke biskupije na poštivanje svih epidemioloških mjera propisanih od strane Stožera civilne zaštite RH.

Budući da se od tada situacija nije bitno promijenila, ovim vas još jednom pozivam da u slavljinama Velikog tjedna i Uskrsa uložite sve napore da se maksimalno poštuju mjere Stožera civilne zaštite RH koje će tada biti na snazi. Na svakom župniku je odgovornost procijeniti što i u kojem obliku može organizirati, a da bude u skladu s važećim mjerama. To se posebno odnosi na obrede Velikog petka i na slavlje Vazmenog bdjenja. Ipak, zbog bo-

jazni da se neće moći poštivati epidemiološke mjere, neka se otkažu tradicionalne procesije Velikog petka. Dopušteno je održati procesije samo u kontroliranim uvjetima unutar crkvenog prostora.

Ovim vas također obavještavam da će misa posvete ulja biti u srijedu, 31. ožujka 2021., s početkom u 19 sati na kojoj, zbog ove situacije, neće biti moguće sudjelovanje svim svećenicima u Dubrovačkoj biskupiji, već pozivam samo dekane da kao predstavnici svojih dekanata sudjeluju u ovom slavlju.

Želeći svima obilje Božje milosti u ovim svetim danima, po zagovoru Blažene Djevice Marije i naših zaštitnika, osobito sv. Vlaha na sve zazivam obilje Božjeg blagoslova!

Mate Uzinić, apostolski upravitelj
David Marjanović, kancelar

**Plan održavanja biskupijske faze sinodalnog procesa
„Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje“
i poziv na sastanak 13. listopada 2021. godine**

Prot. br. 513/2021
Dubrovnik, 28. rujna 2021.

Dekanima, župnicima i upraviteljima župa
župnim vikarima, kapelanima i delegatima

Poštovana braćo svećenici,

vjerujem da ste već čuli da je sinodalnost tema buduće biskupske sinode koja će se održati u listopadu 2023. godine u Rimu. Stoga je nedavno predstavljen dvogodišnji proces pripreme za Sinodu pod nazivom Za sinodalnu Crkve: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje u koji će biti uključena cijela Crkva i kojim se želi na drugačiji i cjelovitiji način pristupiti pripremi iste. Sam proces odvijat će se kroz dvije godine na razini mjesne, kontinentalne i sveopće Crkve, a kao pomagala za odvijanje procesa objavljena su dva komplementarna dokumenta: Pripremni dokument i Vademecum za sinodu.

Što se tiče naše mjesne dubrovačke Crkve, može se učiniti da će nas ovaj proces dodatno i nepotrebno opteretiti. Međutim, stil sinodalnog procesa ne želi iznjedriti savršeno reformirane procedure i strukture niti želi polučiti točne rezultate dobivene parlamentarnim glasanjem, već želi potaknuti na pažljivo slušanje jedni drugih, na hrabre ideje i kreativna razmišljanja, na molitvu, na razmjenu iskustava i na dijalog, kako bi onda konačni rezultati mogli biti novi polet u životu opće Crkve ali i u crkvenom životu naše mjesne Crkve. U tom smislu itekako će biti dragocjen put kojim ćemo i mi poći zajedno s općom Crkvom. Stoga bih vam htio u nekoliko redaka predstaviti plan odvijanja naše biskupijske faze sinodalnog procesa jer će vaše sudjelovanje biti ključno u ovom hodu.

Spomenuto je gore da su za ovaj proces

objavljena dva dokumenta kojima će se voditi sinodalni proces. Pripremni dokument preveden je na hrvatski jezik i u prilogu dostavljamo sažetak toga dokumenta dok cjeloviti dokument na hrvatskom jeziku možete pronaći u mapi na poveznici www.dubrovačka-biskupija.hr/sinoda. Vademecum za sinodu možete pronaći na istoj poveznici na engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku, a bit će dostupna i verzija na hrvatskom jeziku čim bude preveden. Kako bismo se što bolje pripremili za ulazak u biskupijsku fazu sinodalnog procesa, održat će se sastanak svih svećenika prisutnih u pastoralu naše biskupije, koji je ujedno i svojevrsna zamjena za neodržanu ovogodišnju svećeničku skupštinu. Sastanak je predviđen za 13. listopada 2021. godine s početkom u 10:00 sati u dvorani Ivana Pavla II u biskupskom ordinarijatu. Pozivam vas sve na sastanak i molim vas da proučite prilog koji šaljem, ali i ostale spomenute dokumente, kako bismo na sastanku mogli detaljnije definirati i razraditi hod naše biskupijske faze Sinode. Zamolio bih da vaše prijedloge, teme i razmišljanja na osnovu ovih gore dokumenata, a za sinodalni hod, pošaljete pisanim putem na email adresu pastoral@dubrovačka-biskupija.hr najkasnije do 10. listopada 2021. godine, te pozivam sve zainteresirane da se jave za sudjelovanje u timu koji bi koordinirao cijelim procesom i koji će biti imenovan nakon navedenog sastanka. Što se tiče samog sinodalnog hoda, predviđene su 4 velike etape koje će se održati od listopada 2021. do travnja 2022., a one su:

1. Otvaranje Sinode za Dubrovačku biskupiju

Papa Franjo će na razini opće Crkve otvoriti sinodalni hod u nedjelju 8. listopada 2021. godine dok je predviđeno da će u mjesnim Crkvama taj hod biti otvoren u nedjelju 17. listopada 2021. godine. U našoj dubrovačkoj Crkvi ovaj proces otvorit ćemo misnim slav-

ljem u subotu 16. listopada 2021. u 11:00 sati u dubrovačkoj katedrali kojemu će prethoditi uvodni program s početkom u 10 sati. Na ovo slavlje osobito pozivam dekane ili svećenike predstavnike pojedinih dekanata, kano-nike, zaposlenike pastoralnih ureda biskupije, predstavnike biskupijskih vijeća, predstavnike župa, bratstava i bratovština, molitvenih i svih ostalih zajednica, vjeroučitelja, te predstavnike muških i ženskih redovničkih zajednica. Molim vas da u sklopu vaše nadležnosti obavijestite, pozovete i organizirate za dolazak gore navedene predstavnike. O epidemiološkim mjerama za ovo slavlje upute ćemo dati naknadno.

2. Priprema Upitnika za biskupijsko savjetovanje

Nakon otvaranja Procesu kreće se s prvim radnim zadatkom, a to je pripremanje Upitnika za biskupijsko savjetovanje. Upitnik će trebati pripremiti na temelju deset predloženih tema od strane Tajništva Biskupske sinode, na temelju naših specifičnosti, te eventualno na temelju zajedničkih prijedloga iz HBK. Upitnik bi trebao biti gotov do kraja studenog ove godine.

3. Biskupijsko savjetovanje

Tijekom došašća do Božića bit će provedeno biskupijsko savjetovanje na osnovu pripremljenog Upitnika. U ovom procesu moći će sudjelovati svi koji to mogu i žele. Također

je cilj doprijeti do što više broja vjernika i različitih skupina ljudi kako bi mogli dati svoj doprinos u ovom radu – „da se također dadne prostor glasu siromašnih i isključenih“. Potičem vas da kada dođe ovaj trenutak da učinite sve što je u vašoj moći po ovom pitanju, istodobno poštujući slobodu svakog pojedinca i omogućavajući slobodno provođenje ovog savjetovanja.

4. Analiza prikupljenih podataka i održavanje Biskupijske (pred)sinode

Tijekom siječnja i veljače 2022. godine bit će analizirani prikupljeni podaci koji će poslužiti kao podloga za raspravu na zasjedanju Skupštine biskupijske (pred)sinode. Skupština će se održati negdje u ožujku 2022. godine, a prigodom feste sv. Vlaha bit će imenovani njezini članovi i bit će objavljen točan datum održavanja Skupštine. Zadaća Skupštine je donijeti završni dokument koji će kasnije tijekom travnja biti dostavljen nadležnom Tajništvu.

Ovo su ukratko neke informacije o predstojećem sinodalnom hodu, a detalje ćemo raspraviti na sastanku 13. listopada. U nadi da će naša nastojanja polučiti opipljive rezultate i po njima nam dati novi zamah našoj dubrovačkoj Crkvi, na sve zazivam obilje Božjeg blagoslova.

Mate Uzinić, apostolski upravitelj

Odluka o osnivanju Biskupijskog povjerenstva za sinodalno savjetovanje i imenovanju članova.

Prot. br. 579/2021
Dubrovnik, 29. listopada 2021.

Polazeći od toga da je u Pripremnom dokumentu Biskupske sinode: “Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje”, sadržan i poziv da se za pripremnu etapu u

partikularnim Crkvama odredi poseban povjerenik i/ili tim za kontakt u svakoj biskupiji, a nakon što sam se savjetovao s članovima Kurije, ovim, za Dubrovačku biskupiju, u vremenu trajanja pripremnoga razdoblja Sinode i s ulogom i zadaćama koje su detaljnije opisane i razrađene s pripadajućim uputama u

Službenom priručniku sinode (Vademecum), donosim

ODLUKU

o osnivanju Biskupijskog povjerenstva za sinodalno savjetovanje i imenovanju članova.

Zadaće Biskupijskog povjerenstva za sinodalno savjetovanje su predviđene u Pripremnom dokumentu Biskupske sinode: “Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje”, a one su:

1. biti veza između biskupije i biskupske konferencije (i njihovih osoba ili tima za kontakt);

2. biti referentna točka za župe i druge crkvene skupine u biskupiji, vezano za sinodsko savjetovanje;

3. biti referentno uporište mjesnoga biskupa za cjelokupni proces sinodskog savjetovanja;

4. raditi na sinodalan način s timom da bi se ustanovio način kako će se odvijati proces u biskupiji i raspravljati o temama i pitanjima vezanim za sinodalnost, kako ih je prikazalo Generalno tajništvo Biskupske sinode;

5. pozvati sve župe da sudjeluju u savjetovanju, organizirajući skupove za sudjelovanje u sinodskom procesu na mjesnoj razini;

6. pozvati svaku službu, pokret, crkveno tijelo i odjel/ured unutar biskupije da daju svoje odgovore na pitanja uključena u Vademecum i popratne dokumente sa stajališta svoje konkretne službe ili područja na koja se koncentriraju.

7. ponuditi obuku i praćenje (u obliku radionica, webinar, videosnimki, materijala i/ili osobne pomoći) onima koji će biti odgovorni za provedbu i olakšavanje savjetovanja na mjesnoj razini (u župama i zajednicama), kako bi im se pomoglo shvatiti značenje sinodalnosti i ciljeve ovog sinodskog procesa;

8. razviti metode za dobivanje priloga proizašlih iz savjetovanja s područja cijele bisku-

pije;

9. redovito biti u kontaktu sa župama i zajednicama tijekom cijele faze savjetovanja, pružajući potporu, hrabrenje, praćenje, izražavajući im ujedno podršku i zahvalnost;

10. pravodobno prikupiti, analizirati i sintetizirati prikupljene priloge sastavljanjem jedne jezgrovite dijecezanske sinteze na najviše deset kartica, koja će potom pravodobno biti dostavljena biskupskoj konferenciji.

Članovi Biskupijskog povjerenstva za sinodalno savjetovanje, kojima se povjeravaju ove važne zadaće, su članovi Pastoralne koordinacije Dubrovačke biskupije kojima se pridružuju voditeljica ureda za medije i voditelj katehetskog ureda. Članovi su:

Don Hrvoje Katušić,
delegat s ovlastima generalnog vikara
Don Ante Burić,
delegat s ovlastima pastoralnog vikara
Don David Marjanović, kancelar
Sanja Šanje, ravnateljica Caritas
Željana Lučić, tajnica pastoralnog ureda
Don Robert Ćibarić, župnik župe
sv. Mihajla, Lapad
Dominik Čivljak, voditelj
biskupovog ureda
Ana Marčinko, voditeljica ureda za mlade
Angelina Tadić, voditeljica ureda za
medije
Šime Zupčić, voditelj Katehetskog ureda

S molbom svim članovima naše biskupijske zajednice da se uključe u ove sinodalne procese Crkve i da im dadu svoj vjernički doprinos, a u nadi da će ovo Povjerenstvo znati potaknuti sinodalni dijalog u našoj Crkvi i ispuniti zadaće koje su se pred njega postavile, na sinodalni hod naše Crkve i rad ovoga Povjerenstva zazivam Božji blagoslov i, nebeski zagovor Gospe od Porata i sv. Vlaha, našeg Parca.

Mate Uzinić, apostolski upravitelj
David Marjanović, kancelar

Odredbe u vezi održavanja božićnog blagoslova obitelji 2021 u vremenu Pandemije

Prot. br. 588/2021
Dubrovnik, 5. studenoga 2021.

Župnicima i upraviteljima župa

Poštovani župnici i upravitelji župa,

zabrinjavajuće stanje u kojem svakim danom stižemo do novih rekorda po broju zaraženih koronavirusom i hospitaliziranih u bolnicama s težim kliničkim slikama potiče nas ponovno na još odgovorniji pristup našim pastoralnim aktivnostima. To se posebno odnosi na predstojeći blagoslov obitelji koji će se i ove godine odvijati po našim župama u adventskom i božićnom vremenu. Stoga u skladu s teškom situacijom u kojoj se nalazimo određujem da će i ove godine trebati organizirati blagoslov obitelji onako kako smo to učinili prošle godine.

To znači da će se blagoslov obitelji održati na način da će svećenici moći pohoditi obitelji u njihove domove jedino uz uvjet da su se te obitelji izričito prijavile za blagoslov obitelji. To se treba učiniti na način da se sve obitelji koje žele blagoslov u svojim domovima same prijave putem telefona, emaila ili prijavnice koju bi dostavili u župni ured. One obitelji koje se prijave za blagoslov, a ne budu u mogućnosti primiti svećenika u zakazanom terminu, dogovorit će se sa svećenikom za naknadni blagoslov. Obitelji koje u kući budu imale nekoga sa simptomima bolesti dužne su upozoriti svećenika i odgoditi blagoslov. To mogu učiniti i na način da ostave obavijest na vratima da će se javiti za naknadni blagoslov. Što se tiče davanja priloga u blagoslovu obitelji od strane vjernika, neka se iste potakne da svoj prilog donesu u crkvu ili u župni ured i neka im se da mogućnosti da prilog mogu uplatiti na žiro račun župe.

Blagoslov obitelji treba se odvijati tako da se poštuju sve epidemiološke mjere propisane od strane nadležnih crkvenih i civilnih vlasti, a ovdje donosim neke od mjera koje bi trebalo poštivati u blagoslovu obitelji:

Svaki svećenik prilikom posjeta obiteljima mora:

1. biti siguran da nema simptome povezanosti s COVID-19;
2. blagoslov obitelji vršiti bez ili sa što manje ministranata ili drugih osoba;
3. prilikom ulaska u zatvorene prostore na licu preko usta i nosa nositi medicinsku masku;
4. nakon izlaska iz kuća ili stanova dezinficirati ruke;
5. držati fizički razmak od ukućana.

Osim ovoga preporučuje se:

- da se blagoslov obitelji, ako bude potrebno, započne u došašću ili produži i na vrijeme nakon Božićnog vremena;
- da obitelji koje pozivaju na blagoslov, ako je moguće, prije i tijekom blagoslova prostore drže otvorenima i provjetrenima, a ako je zgodno molitva blagoslova se može obaviti i na otvorenom u kućnom dvorištu;
- da zaštitnu masku tijekom molitve nose i svi članovi obitelji, osim male djece.

Predajući Gospodinu naše pastoralno djelovanje u predstojećem razdoblju po zagovoru Blažene Djevice Marije, Gospe od Porata i sv. Vlaha, našega Parca, uz poziv na molitvu za novog dubrovačkog biskupa, na sve zazivam obilje Božjeg blagoslova i srdačno vas u Gospodinu pozdravljam.

Mate Uzinić, apostolski upravitelj
David Marjanović, kancelar

b) Biskup Roko

Životopis biskupa Roka

Don Roko GLASNOVIĆ

Don Roko Glasnović rođen je 2. srpnja 1978. godine u Šibeniku.

Osnovnu školu pohađao je u Janjevu na Kosovu (1985.-1990.) i u Šibeniku (1990.-1993.). Srednju Tehničku školu pohađao je u Šibeniku (1993.-1997.), a na Pravnom fakultetu u Splitu studirao je jednu godinu (1998.-1999.).

Od 1999. do 2005. godine studirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu, a od 2005. do 2008. godine nastavlja studij pastoralne teologije na Papinskom Lateranskom Sveučilištu u Rimu.

Za svećenika Šibenske biskupije zaređen je 2. srpnja 2005.

Službe i dužnosti koje je obnašao:

- 2008. - 2009.: Župnik u župi Pohođenja BDM u Njivicama;
- od 2008.: Povjernik za pastoral braka i obitelji;
- od 2009.: Biskupov tajnik;
- 2012.: Član je Vijeća HBK za život i obitelj;
- 2014. - 2017.: Upravitelj župe sv. Margarite u Jadrtovcu;
- od 2017. - 2019.: Upravitelj župa sv. Petra na Kapriju i Uznesenja BDM na Žirju;
- od 2017.: Ekonom Šibenske biskupije, ravnatelj Katoličkog školskog centra i predstojnik Biskupijskog ureda za škole.

Također je član svećeničkog vijeća Šibenske biskupije, ekonomskog vijeća biskupije, član je Povjerenstva za katolički školski centar i za Katoličku osnovnu školu.

Osim hrvatskog jezika govori talijanski i engleski.

FRANCISCUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Dilecto filio **Rocho Glasnović**, presbytero dioecesis Sibenicensis, electo Episcopo Ragusino, salutem et Apostolicam Benedictionem. In simplicitate cordis nostri, hoc Adventus tempore, facti offeramus Deo universa, quia a Jesu nobis datur discere exemplum humilitatis neque cor exaltare neque oculos effere neque ambulare in magnis **Ps 130, 1-2**. Ilac quasi parvuli fiducia in Domino collocata, mentem Nostram Sicutimus ad spirituales necessitates dilectae dioecesis Ragusinae, quae post translationem postremi sacrorum Antistitis sui, Venerabilis Fratris **Matthaei Uzinić** ab sedem metropolitanam S luminensam, novum expectat Pastorem. De te ergo, dilecte Sili, cogitavimus, qui rerum agendarum peritiae ac spiritualium humanarumque totum ita ornameto te in nativa dioecesi exhibuisti suffultum, ut aptus videretis ab hoc munus sumendum. Proinde, audito consilio Congregationis pro Episcopis, ex Apostolicae Nostrae auctoritatis plenitudine, libenter et libenter te nominamus et constituimus Episcopum **Ragusinum**, debitis tuis iuribus congruisque impositis obligationibus. Ordinationem episcopalem ubi vis extra Urbem servatis liturgicis normis, a catholico Episcopo suscipere poteris, praemissis tibi professione et iuramento fidelitatis erga Nos Successoresque Nostrorum, secundum sacros canones. Diligenter sane curabis ut clerus et populus huius communitatis in cognitionem harum litterarum Nostrarum veniant, quos omnes hortamur ad aestimationem, obedientiam, congruam cooperationem dilectionemque in te servendam. Denique te, dilecte Sili, adhortamur ut, ab sanctae Ecclesiae similitudinem, quae in mundo intimae cum Deo coniunctionis unitatisque totius generis humani est sacramentum, magis magisque obviviscens privata atque cuiusque hominis, maxime vero pauperum, strenuus defensor ac pater sis, pro communitatis tuae fidelibus sollicitus fidei, spei et caritatis labor, intercedentibus Beata Maria Virgine et sancto Blasio, insigni patrono clari oppidi Ragusini. Datum Romae, Laterani, die vicesimo mensis **Novembris**, in festo sancti Andreae Apostoli, anno Domini bis millesimo vicesimo primo, Pontificatus **Postri** nono.

Leonardus Sapiente, not. Ap.

Franciscus

Tekst apostolskog pisma

FRANJO BISKUP SLUGA SLUGU BOŽJIH, ljubljename sinu Roku Glasnoviću, svećeniku Šibenske biskupije, izabranom Dubrovačkom biskupu, pozdrav i Apostolski blagoslov.

U jednostavnosti našega srca u ovo vrijeme Došašća, radosni svekoliko prikažimo Bogu, jer nam je po Isusu dano spoznati primjer poniznosti da ne gordimo srce ni da oči uznosimo niti da hodimo za stvarima velikim i za čudesima iznad nas, nego da smirimo i upokojimo dušu, poput dojenčeta na grudima majke (usp. Ps 130, 1-2). Imajući poput djeteta ovo povjerenje u Gospodina, misao Našu svraćamo na duhovne potrebe ljubljene Dubrovačke biskupije, koja nakon premještaja njezinoga posljednjega biskupa, časnoga brata Mate Uzinića na Riječko metropolitansko sjedište, očekuje novoga Pastira. Na tebe smo dakle, dragi sine, pomislili, koji si se u rodnoj biskupiji očitovao postojanim u vještini upravljanja obvezama te urešen duhovnim i ljudskim vrlinama, tako da se činiš prikladnim preuzeti ovu službu. Stoga, čuvši savjet Kongregacije za Biskupe, puninom Našeg Apostolskog autoriteta, rado te i s povjerenjem postavljamo i imenujemo DUBROVAČKIM biskupom, sa svim udijeljenim pravima i danim odgovarajućim obvezama. Možeš primiti biskupsko ređenje od katoličkog biskupa gdje god želiš izvan Rima, služeći se liturgijskim propisima, prethodno položivši ispovijest vjere te prisegu vjernosti Nama i Našim Nasljednicima, prema normi svetih kanona. Pomno ćeš paziti da kler i narod ove zajednice upozna ovo Naše pismo; njih sve bodrimo da ti odaju poštovanje, poslušnost te skladnu suradnju i ljubav. Konačno, potičemo te ljubljene sine, da, svetoj Crkvi nalik, koja je u svijetu sakrament intimne povezanosti i jedinstva cijeloga ljudskoga roda s Bogom, zaboravljajući sve više na vlastite interese, budeš smion branitelj i otac svakoga čovjeka, osobito pak siromašnih, a vjernicima tvoje biskupije brižan nosilac vjere, nade i ljubavi, po zagovoru Blažene Djevice Marije i svetog Vlaha, slavnog zaštitnika znamenitog dubrovačkog Grada.

Dano u Rimu, kod sv. Ivana Lateranskog, tridesetog dana mjeseca studenog, na blagdan sv. Andrije apostola, godine Gospodnje dvije tisuće dvadeset i prve, devete Našega Pontifikata.

FRANJO, PAPA

Leonardo Sapienza, Ap. Prot.

Tumačenje biskupskog grba mons. Roka Glasnovića, imenovanog dubrovačkog biskupa

Objavljeni su biskupski grb i geslo imenovanog dubrovačkog biskupa mons. Roka Glasnovića. Tumačenje donosimo u nastavku.

Štit je razdijeljen srebrnim jednolučnim mostom sa sedam otvora u obliku četverolisnog križa u ogradi. U crvenom polju nalazi se bijeli golub, a u plavom polju srebrna osmerokraka zvijezda.

Iza štita nalazi se zlatni pastoralni križ nadvišen zelenim galerom s po šest zelenih kičanki sa svake strane (znak biskupske službe). U dnu, na bijeloj vrpci, ispisan je geslo: „Vjera – nada – ljubav“ (usp. 1 Kor 13, 13).

Crveno polje znak je ljubavi, ali i mučeništva: sv. Jakova apostola, naslovnika katedrale, rodne Šibenske biskupije biskupa Roka iz koje je i preuzet motiv pastoralnog križa iznad štita; sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovačke biskupije i bl. fra Serafina Glasnovića Kodića iz Janjeva.

U središtu crvenog polja nalazi se golub – simbol Duha Svetoga, Gospodina i Životvorca. Cjelokupno djelovanje i pastoralna aktivnost Crkve vođeni su od Duha Svetoga, a raširena krila znak su Božje blizine i brige za Izabrani narod, za Crkvu: „Poput orla što bdi nad gnijezdom, nad svojim orlicima lebdeći, tako on krila širi, uzima ga, pa ga na svojim nosi perima“ (Pnz 32, 11). Također, golub nas podsjeća i na blagdan Svijećnice (usp. Lk 2, 22-40) kada puštanjem bijelih golubica, ispred crkve sv. Vlaha, u Dubrovačkoj biskupiji započinje i svečana proslava feste sv. Vlaha, dubrovačkoga Parca. Prikazanjem Isusa u hramu, Marija i Josip ispunjavu Zakon i iskazuju svoju vjeru, a Šimun i Ana doživljavaju ispunjenje nade. Zadaća i poslanje svih je tražiti i prepoznavati Krista. U daru siromašnih – dva goluba – prinosimo sebe nasljeđujući Krista koji „sam sebe ‘opljeni’ uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan“ (Fil 2, 6-11). Bijela golubica je i simbol mira i ‘lijepa, drage i slatke slobode’. Uistinu, Krist je „mir naš“ (Ef 2, 14) i „za slobodu nas

Krist oslobodi“ (Gal 5, 1).

Osobita Božja blizina i briga očituju se kroz darove Duha i sakramente koji su prikazani u obliku sedam četverolisnih križeva na ogradi mosta. „Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan!“ (Rim 5, 5). Čovjek, pak, na tu Božju ljubav odgovara ljubeći svoga bližnjega i iskazujući mu duhovna i tjelesna djela milosrđa. Ništa ne smije biti važnije od Krista i njegovih riječi: „Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas tako i vi ljubite jedni druge“ (Iv 13, 34). Tako se u konačnici i gradi most koji spaja nebesko (plava boja) i zemaljsko (crvena boja). Krist je most između Boga i čovjeka. Most je poziv na otvorenost, povezanost, susret i blizinu.

Most je prikazan u srebrnoj boji kao znak čistoće i čvrstoće, a prikaz mosta preuzet je s istočnog ulaza u Dubrovnik (Ploče). Sam smještaj vrata na istoku podsjeća na događaj opisan u Matejevu evanđelju kada mudraci s istoka dolaze u Jeruzalem i raspituju se o Isusu do kojeg ih je vodila zvijezda (usp. Mt 2, 1-2).

Plavo polje simbol je sigurnosti, povjerenja i mora koje ne povezuje samo Šibensku i Dubrovačku biskupiju već i cijeli svijet te, kao i most, potiče na međusobno povezivanje, mir i jedinstvo. Nastane li oluja, Crkva u tim trenucima svoj pogled uvijek usmjerava prema Mariji koja se prepoznaje kao Zvijezda mora, ali i kao Ona koja uvijek upućuje na Krista. Iz mnogih krajeva hrlimo k Mariji, Gospi Letničkoj, Gospi od Vrpolja i Gospi od Porata da nas vodi Kristu.

Gledajući štit u cjelini, u pozadini se čitaju i boje s grba prethodnika na biskupskoj stolici čime se naglašava kontinuitet u biskupskoj službi. Također, boje korištene u štitu boje su grada Dubrovnika (crveno-srebrna), ali i boje Republike Hrvatske.

Na traci ispod štita nalazi se ispisan bi-

skupsko geslo „Vjera – nada – ljubav“ čiji simboli se čitaju i u elementima grba (vjera – zlatni križ; nada – zvijezda; ljubav – most) i u bojama štita (vjera – plava; nada – srebrna; ljubav – crvena).

Kako bi se istaknulo jedinstvo sa Svetom

Stolicom, ali i kao znak povezanosti sa sadašnjim nasljednikom sv. Petra, geslo je ispisano na istom obliku trake kako se nalazi i na grbu pape Franje.

c) Imenovanja razrješenja

Dekretom br. 3/2021 od 14. siječnja 2021. godine Ivica Đurđević-Tomaš imenuje se festanjulom Feste sv. Vlaha za 2021. godinu;

Dekretom br. 4/2021 od 14. siječnja 2021. godine Ivica Vrlić imenuje se festanjulom Feste sv. Vlaha za 2021. godinu;

Dekretom br. 26/2021 od 1. veljače 2021. godine don Pero Pranjčić razrješuje se službe upravitelja župe sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 27/2021 od 1. veljače 2021. godine don Bernardo Pleše imenuje se privremenim upraviteljem župe sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 28/2021 od 1. veljače 2021. godine don Mato Puljić imenuje se pastoralnim suradnikom u župi sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 142/2021 od 11. ožujka 2021. godine Petru Markiću odobrava se primanje među kandidate na naslov Dubrovačke biskupije i primanje službe lektora;

Dekretom br. 144/2021 od 11. ožujka 2021. godine Mišu Pecotiću odobrava se primanje službe akolita;

Dekretom br. 146/2021 od 11. ožujka 2021. godine Juri Paponji odobrava se primanje službe akolita;

Dekretom br. 149/2021 od 12. ožujka 2021. godine Ivanu Galjufu odobrava se primanje među kandidate na naslov Dubrovačke biskupije i primanje službe lektora;

Dekretom br. 181/2021 od 31. ožujka 2021. godine don Alen Keri razrješuje se pastoralne skrbi za vjernike župe sv. Kuzme i Damjana, Donja Vručica;

Dekretom br. 182/2021 od 31. ožujka 2021. godine b. Draženu Mariji Vargaševiću povjerava se pastoralna skrb za vjernike župe sv. Kuzme i Damjana, Donja Vručica;

Dekretom br. 184/2021 od 31. ožujka 2021. godine don Bernardo Pleše razrješuje se službe privremenog upravitelja župe sv. Ivana

Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 185/2021 od 31. ožujka 2021. godine don Mato Puljić imenuje se upraviteljem župe sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 199/2021 od 17. travnja 2021. godine don Mato Puljić razrješuje se službe upravitelja župe sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 200/2021 od 17. travnja 2021. godine don Josip Lebo imenuje se privremenim upraviteljem župe sv. Ivana Krstitelja, Ponikve;

Dekretom br. 201/2021 od 17. travnja 2021. godine Petar Markić upućuje se na studij teologije iz Splita u Zagreb;

Dekretom br. 287/2021 od 9. lipnja 2021. godine Jure Marić imenuje se suradnikom u realizaciji projekta pastoralnog centra u Župi dubrovačkoj;

Dekretom br. 291/2021 od 9. lipnja 2021. godine Josip Hrnkaš upućuje se u bogosloviju i na studij teologije u Split;

Dekretom br. 307/2021 od 17. lipnja 2021. godine don Marin Marić razrješuje se službi upravitelja župa sv. Srđa i Baha, Pridvorje i sv. Nikole, Dubravka i upućuje se na povratak u matičnu Vrhbosansku nadbiskupiju;

Dekretom br. 308/2021 od 17. lipnja 2021. godine Don Hrvoje Zaninović razrješuje se službe župnog vikara u župi sv. Petra, Boninovo i imenuje se upraviteljem župa sv. Srđa i Baha, Pridvorje i sv. Nikole, Dubravka;

Dekretom br. 309/2021 od 17. lipnja 2021. godine don Alen Keri razrješuje se upraviteljem župe sv. Kuzme i Damjana, Donja Vručica;

Dekretom br. 310/2021 od 17. lipnja 2021. godine b. Dražen Marija Vargašević imenuje se upraviteljem župe sv. Kuzme i Damjana, Donja Vručica;

Dekretom br. 323/2021 od 29. lipnja 2021. godine Ivo Markiću odobrava se primanje svetog reda đakonata;

Dekretom br. 349/2021 od 2. srpnja 2021. godine don David Marjanović imenuje se pri-sjednikom u parnicama vođenim „kraćim postupkom“;

Dekretom br. 400/2021 od 30. srpnja 2021. godine don Ilija Janjić povlači se iz mirovine i stavlja se na raspolaganje Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji;

Dekretom br. 441/2021 od 3. rujna 2021. godine fra Ivanu Sesaru daje se ovlast ispovijedanja i propovijedanja na području Dubrovačke biskupije;

Dekretom br. 442/2021 od 3. rujna 2021. godine fra Tomislavu Puljiću daje se ovlast ispovijedanja i propovijedanja na području Dubrovačke biskupije;

Dekretom br. 467/2021 od 14. rujna 2021. godine daju se kanonski mandati vjeroučiteljima: Paula Bogdan, Dijana Budimir Bekan, Stefanie Milka Čihoratić, Helena Džakula, Petra Herco, Viktorija Jerković, Ljubo Jermelić, Zoran Juko, Antonija Kaulić, Tea Kuzek Marević, Josip Mudri, Antonija Kaulić, Hrvoje Njavro, s. Josipa Otahal, Goran Pavelin, Tatjana Penava, Božimir Previšić, Anita Puljić, Ilija Saulović, Ana Tomaš, Ivan Vrlić, Tatjana Šustić, Marijana Obradović, Monika Rogina, s. Jana Dražić, Maja Cigić, Marija Zvono, Marija Medvedev, Jerkica Oreb, Ana, s, Marija Magdalena Ilić, Ivana Jeričević;

Dekretom br. 517/2021 od 29. rujna 2021. godine Irena Primorac Bošnjak imenuje se

članom školskog odbora Biskupijske klasične gimnazije Ruđera Boškovića s pravom Javnosti u Dubrovniku;

Dekretom br. 534/2021 od 6. listopada 2021. godine Ivo Markić upućuje se na Pastoralnu godinu prema programu Centralnog bogoslovnog sjemeništa u Splitu i Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu;

Dekretom br. 550/2021 od 18. listopada 2021. godine Jure Paponja upućuje se na Pastoralnu godinu prema programu Centralnog bogoslovnog sjemeništa u Splitu i Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu;

Dekretom br. 551/2021 od 18. listopada 2021. godine Mišo Pecotić upućuje se na Pastoralnu godinu prema programu Centralnog bogoslovnog sjemeništa u Splitu i Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu;

Dekretom br. 617/2021 od 26. studenoga 2021. godine Jure Paponja pripušta se primanju svetog reda đakonata;

Dekretom br. 618/2021 od 26. studenoga 2021. godine Mišo Pecotić pripušta se primanju svetog reda đakonata;

Dekretom br. 619/2021 od 29. studenoga 2021. godine produljuju se mandati svim župnim pastoralnim vijećima;

Dekretom br. 708/2021 od 22. prosinca 2021. godine Teo Grbić imenuje se festanjulom Feste sv. Vlaha za 2022. godinu;

Dekretom br. 709/2021 od 22. prosinca 2021. godine Toni Cvjetković imenuje se festanjulom Feste sv. Vlaha za 2022. godinu

d) Poruke i propovijedi apostolskog upravitelja

Priopćenje uz proslavu sv. Vlaha 2021. godine

Dan Grada Dubrovnika i proslava Feste sv. Vlaha, zaštitnika Grada i Dubrovačke biskupije, ove godine će se, kako je već najavljivano, zbog epidemioloških razloga proslaviti uz određena ograničenja, poštujući propisane epidemiološke mjere.

Pozivaju se svi građani da ove godine proslavu Feste prate iz svojih domova putem interneta i televizije. Za tu potrebu otvorena je posebna web stranica www.festa2021.hr na kojoj će se u cijelosti prenositi crkveni program Feste.

Isto tako, svečana sjednica Gradskog vijeća uz Dan Grada na Kandeloru 2. veljače, prenosit će se na web stranici Grada Dubrovnika.

Grad Dubrovnik i Dubrovačka biskupija zatražili su upute od Nacionalnog stožera civilne zaštite, kako bismo unutar epidemiološke situacije u kojoj se nalazimo, mogli nastaviti tisućljetnu tradiciju proslave Feste sv. Vlaha, koja je od UNESCO-a zaštićena kao nematerijalna svjetska baština. Prema odredbama i preporukama Nacionalnog stožera na svim dijelovima proslave Feste sv. Vlaha za sve je obavezno nošenje maski na svim otvorenim prostorima kao i održavanje fizičkog razmaka od 2 metra. Služba civilne zaštite i redarstva Grada Dubrovnika vodit će računa o poštivanju propisanih odredbi na svim prostorima unutar povijesne jezgre.

Na središnjem euharistijskom slavlju i procesiji, sukladno odluci nacionalnog Stožera, dopušteno je sudjelovanje 250 osoba. Zbog toga će prostor od Katedrale do Sponze biti

ograđen i moći će se ulaziti samo s akreditacijom.

Prema podijeljenim akreditacijama na misi i procesiji sudjelovat će ukupno 90 barjaktara, predstavnika župa i bratovština koji tradicionalno sudjeluju na Festi. Uz njih bit će prisutni članovi bratovština Festanjula i Presvetog Sakramenta, koji sudjeluju u samoj organizaciji, kao i najuži predstavnici Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Broj časnih sestara, biskupa, svećenika i redovnika također je ograničen.

Gradonačelnik Grada Dubrovnika Mato Franković donio je Zaključak kojim svim poslodavcima, društvima i ustanovama s područja Grada Dubrovnika upućuje preporuku da u srijedu 3. veljače 2021. godine svojim djelatnicima, a s obzirom na epidemiološke uvjete, ove godine omoguće proslavu Feste u krugu njihovih obitelji.

Festa sv. Vlaha tradicionalno je vezana uz obred grličanja. Stoga Dubrovačka biskupija poziva vjernike da se kroz tjedan grličaju u svojim župama i crkvama.

Svjesni smo da ovogodišnja Festa ne može biti proslavljena u svom punom sjaju, ali nastojmo, unatoč tome, „uz barjaka vijor i zvona svečani zvuk“, zajedno, gdje god bili, uzdignuti svoja srca Parcu, utječući se trajno pod njegov zagovor.

Živio sv. Vlaho!

Poruka štovateljima sv. Vlaha u domovini i inozemstvu

Dragi štovatelji svetoga Vlaha,
braćo i sestre!

Proteklih je godina ovo pismo štovateljima sv. Vlaha uoči Feste ponajprije bilo upućivano onima koje Festa sv. Vlaha neće zateći u Gradu i biskupiji, nego u tuđini i na moru. Iako ću za Festu biti u Gradu i biskupiji, ove se godine i sam osjećam jednim od onih koji su u tuđini, a zbog pandemije i ograničenja koja ona sa sobom nosi, svi se zajedno možemo osjetiti i kao putnici na istom brodu, kako je to više puta ponovio papa Franjo. I zato, umjesto da iz Grada pišem onima u tuđini i na moru, ove godine pišem iz tuđine, imajući pred očima sve štovatelje svetoga Vlaha, pozivajući vas da ovogodišnju Festu proslavimo povezani u molitvi prateći ju u sredstvima javnog priopćavanja. U ovim drukčijim okolnostima, ali s istim pouzdanjem u njegov moćni zagovor i zajedništvo, neka nam utjeha bude lik dobrog starca – sv. Vlaha, koji nas nosi u svojoj lijevoj ruci i blizu svojega srca te čuva naš Grad, našu biskupiju i sve koji mole njegov zagovor.

Posebna je Festa sv. Vlaha ove 2021. godine. Prvi je razlog njezine posebnosti pandemija bolesti COVID-19 koja nas prisiljava da i Festu uklopimo u tzv. novo normalno, a zapravo nije normalno jer nas udaljava jedne od drugih i prisiljava da slavimo pod posebnim uvjetima, bez strke i gungule koja je dio Feste, mnogih uzvanika na koje smo naviknuti i s ograničenim brojem vjernika. Posebna je i zbog toga što će ovogodišnja Festa biti početak pripreme za jubilarnu proslavu 1050 godina Svetoga Vlaha koju bismo trebali proslaviti dogodine. Naposljetku, posebna je i zato što ove godine slavimo 300. obljetnicu Moćnika dubrovačke katedrale i povratka relikvija iz dominikanskoga samostana kamo su bile sklonjene nakon Velike trešnje. U njemu su relikvije sv. Vlaha, ali i mnogih svetaca koji su

stanovnicima ovoga Grada i biskupije u svim razdobljima, a osobito onim teškim poput ovoga koje sada živimo, bili poticaj i ohrabrenje. Posebnu vrijednost imaju one koje su povezane sa životom Isusa Krista, osobito s njegovim rođenjem i smrću.

Želio bih da i nama ovogodišnja Festa, bili mi u Gradu ili u tuđini i na moru, bude poticaj i ohrabrenje. A bit će ako, zagledani u svete relikvije koje nam u pamet prizivaju život Gospodina našega Isusa Krista i našeg sv. Vlaha te drugih svetih zaštitnika koji su ga nasljeđovali, dopustimo da nam to umnoži vjeru, učvrsti ufanje i usavrši ljubav. I to ne bilo kakvu ljubav, nego onakvu kakvu je Krist imao i kakvu su sv. Vlaho i mnogi drugi svetcii tijekom povijesti, ali i sadašnjosti, nasljeđovali. Među onima koji i danas nasljeđuju takvu ljubav prepoznavamo sve kojima je briga za druge i njihove živote ispred vlastitih interesa.

Neka nam na poseban način, dok slavimo sv. Vlaha koji je i sam bio liječnik, budu na srcu i u molitvama liječnici, medicinsko osoblje i svi oni koji se nesebično i neumorno daju i služe drugima. Njima se i mi trebamo pridružiti, svatko na svom mjestu i u svom poslanju. I svi na istom brodu. Ako to uspijemo, tada ćemo i sami postati slični našem Parcu, koji se nesebično i neumorno daje i služi našem Gradu već više od tisućljeća. I tada će ovogodišnja Festa svakome od nas, uza sva ograničenja, zaista biti posebna.

Živio sveti Vlaho!

Rijeka, 15. siječnja 2021.

mons. Mate Uzinić,
riječki nadbiskup koadjutor i
dubrovački apostolski upravitelj

Obavijest i čestitka u povodu dana Posvećenog života 2021.

Posvećenim osobama Dubrovačke
biskupije
SVIMA

Drage posvećene osobe,

obavještavam vas da ove godine zbog epidemioloških mjera nećemo moći zajednički proslaviti XXV. svjetski dan posvećenog života, koji se u Dubrovačkoj biskupiji slavi u posljednju subotu siječnja, odnosno subotu koja prethodi svetkovni sv. Vlaha i blagdanu Prikazanja Gospodinova ili Svijećnice i Danu posvećenog života. Pozivam vas da ovogodišnji Dan posvećenog života proslavite u okvirima svojih vlastitih redovničkih zajednica, a ako se poprave epidemiološke prilike proslavu ćemo pokušati naknadno organizirati i na biskupijskoj razini. Ovu priliku koristim da vam čestitam Dan posvećenog života i sa čestitkama izrazim svoju blizinu i zahvalnost za darove kojima u našoj dubrovačkoj Crkvi svjedočite Kristovu spasenjsku prisutnost i obogaćujete život Crkve i svijeta.

Pozivajući se na misli pape Franje u enciklici Fratelli tutti, Kongregacija za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života je u svojoj ovogodišnjoj poruci za Dan posvećenog života posebno istaknula važnost blizine

i podrške koju smo u nesigurnim vremenima krize pozvani iskazivati jedni drugima. Pridružujući se tome pozivu želim posvjedočiti svoju blizinu svim posvećenim osobama koje u Dubrovačkoj biskupiji na vidljiv način svjedoče vrijednosti koje upućuju na nebesko kraljevstvo i život bez kraja. U vrijeme pandemije i društvene krize potrebno je više nego ranije dozvoliti da svjetlo tih vrijednosti prosijava kroz živote svih nas. S nadom da će se to i dogoditi, svima vam želim obilje duha i mudrosti od Gospodina, kako biste i u građanskoj godini u koju smo netom zakoračili još snažnije pronosili to svijetlo i u Crkvi i u građanskom društvu.

Dok vam još jednom iskreno čestitam Dan posvećenog života, na sve zazivam Božji blagoslov i zagovor Blažene Djevice Marije, najuzvišenijeg primjera Bogu posvećene osobe!

S poštovanjem u Kristu vaš

Rijeka, 22. siječnja 2020.

mons. Mate Uzinić,
riječki nadbiskup koadjutor i
dubrovački apostolski upravitelj

Propovijed mons. Mate Uzinića, apostolskog upravitelja Dubrovačke biskupije i riječkog nadbiskupa koadjutora na svetkovinu sv. Vlaha

(Misna čitanja: Mudr 3,1-9; Heb 10,32-36;
Iv 12,24-26)

Draga braćo i sestre, dragi prijatelji!

Dok sam razmišljao o tome što bih vam danas mogao reći u sjećanje mi je došla moja

prva Festa sv. Vlaha koju sam prije devet godina predvodio kao dubrovački biskup. Sjetio sam se i emocija koje sam tada osjećao, a koje su bile dosta drugačije od onih emocija koje osjećam danas dok pomalo tužan, prvi i, nadam se, posljednji put predvodim Festu kao apostolski upravitelj Dubrovačke biskupije.

Tada me nosio entuzijazam našeg zajedničkog početka, iako je bilo mnogo pitanja preda mnom. Odgovor na sva ta pitanja došao je u riječima jednoga dječaka, koji je jedan dan svojoj odgajateljici u vrtiću rekao da nije nikad čuo da biskup može biti svet kao što je svet sv. Vlaho. Što je taj maleni dječak vidio kod sv. Vlaho? U čemu se očitovala njegova svetost?

Dragi vjernici, učeći kroz protekle godine od našega Parca, duboko vjerujem da je maleni Marin u njemu vidio, kao i mnogi drugi Parčevi štovatelji, čovjeka koji je susreo i zavolio živog Boga i s njim ušao u odnos, i kroz taj odnos u svom srcu, na kojem već 1050 godina drži i ljubavju grije naš Grad, pronašao mjesta za svakog od nas. Slično možemo reći i za druge mučenike i svece čije su relikvije pohranjene u Moćniku naše katedrale kojemu ove godine slavimo 300. obljetnicu, a koje ćemo nakon misnog slavlja u procesiji pronijeti ulicama našega Grada prepoznajući u svecima svoje zagovornike, ali i one koji i nas pozivaju da im se pridružimo, da i mi uđemo u odnos sa živim Bogom, kako bismo u svom srcu i životu pronašli dovoljno mjesta za ljubiti i služiti svojim bližnjima.

Upravo na to poziva i papa Franjo u svojoj pobudnici „Gaudete et exultate“ (Radujte se i kličite) u kojoj progovara o sveopćem pozivu na svetost i kako na njega odgovoriti u suvremenom svijetu. U jednoj drugoj pobudnici, onoj „Christus vivit“ (Krist živi), upućenoj posebno mladima, on objašnjava da nam je to moguće jer Krist nije došao samo u jednom trenutku povijesti da bi izveo djelo našeg spasenja i potom nas prepustio sebi, nego da je to učinio da bi trajno ostao s nama. To trajno se odnosi i na ovo vrijeme, teško i posebno, koje živimo s cijelim čovječanstvom.

Iako zvuči jednostavno, u praksi to ipak nije tako lako, kao to ističe i naš počasni sugrađanin sv. Ivan Pavao II. u svojoj poruci za Dan mladih 2004. godine: „Isus nam govori čudesnim govorom darivanja sebe samoga i darivanjem ljubavi do žrtve vlastitoga života. Je li to lagan govor? Ne! Zaborav sebe nije lak; on odvraća od posesivne i narcisoidne ljubavi

kako bi oslobodio čovjeka za radost ljubavi koja se daruje. Ta euharistijska škola slobode i milosrđa uči nas kako nadvladati površne osjećaje da bismo se čvrsto ukorijenili u ono što je istinito i dobro; ona nas oslobađa od povlačenja u sebe da bismo se osposobili za otvorenost prema drugima, uči nas da prijedemo iz osjećajne ljubavi u istinsku ljubav. Jer ljubiti nije samo osjećaj; to je čin volje koji se sastoji od stalnoga davanja prednosti dobru drugoga, pred vlastitim dobrom.”

Gledali smo nešto od ove Kristove logike posljednjih dana kada su nakon strašnog potresa mnogi pohrlili na Banovinu da bi se, zaboravljajući na sebe, darovali onima koji su u potrebi. Drugi su to učinili na drugi način, odričući se svojih materijalnih dobara i skupljajući pomoć za potrebne. Kako bi bilo lijepo kad bismo s tom snagom koja ima ne samo moć učiniti nas svetima nego i preobraziti ovaj svijet i učiniti ga Božjim svijetom, proširili svoja srca i poglede i isto učinili i za sve druge ljude u potrebi, kao što su naprimjer migranti u susjednoj državi koje kao da ne primjećujemo u njihovoj potrebi, ali i svi ljudi, bez obzira na sve naše razlike. I kad bismo sve prepoznali kao braću i sestre! I učinili im se braćom i sestrama! Kako bi bilo lijepo kad bi ta Kristova logika prožela čitav naš život i postala njegova stvarnost.

To je ono što je učinio naš sv. Vlaho. U brojnim čudesnim legendama koje pripovijedaju o njegovu životu zrcali se njegova ljubav za ljude. Vidi se ona i u njegovu geslu: „Radije biti koristan nego vladati.“ Naposljetku, vidi se u njegovu mučeništvu u kojem je ljubav prema Isusu Kristu bila jača od nagona za očuvanjem vlastitog života.

Svjedočanstvo je to koje nam govori da nema zapravo istinski ispunjenog života koji bi se živio samo za sebe, ne misleći na druge i zadovoljavajući se ispunjavanjem samo svojih sebeljubnih potreba i želja.

Dopustite mi da budem malo i sasvim osoban. Pred sličan sam izazov i ja bio stavljen pred dva mjeseca kada me Crkva pozvala da napustim dosadašnje upravljanje Dubrovač-

kom biskupijom i preuzmem brigu za Riječku nadbiskupiju. Bio je to izazov da na novi način umrem sebi da bi po meni i mojem biskupskom djelovanju Isus Krist mogao djelovati ondje gdje me šalje.

Draga braćo i sestre, iako nam se putevi razdvajaju, vodi nas ista Ljubav. I zato krenimo danas iznova, s novim i većim žarom, s našim Gospodinom i Učiteljem. Biti Isusov znači biti slobodan, i biti sposoban za ljubav, ljubav koja

služi. Samo tako naša će Crkva, Domovina, naše biskupijske i župne zajednice, naše obitelji, imati budućnost. Ne bojmo se umirati sebi i svemu onome što nas zatvara i ograničava da bi smo istinski živjeli!

Neka nam zagovor našega parca svetoga Vlaha u tome pomogne! Amen. Živio sv. Vlaho!

Dubrovnik, 3. veljače 2021.

Propovijed mons. Uzinića na Misi posvete ulja u Dubrovniku

Ovim misnim slavljem posvete ulja, koje mi u Dubrovniku slavimo u predvečerje Velikog četvrtka, obilježavamo i slavimo i naš Svećenički dan. Uz čestitke svima nama svećenicima, koje sam nastojao i pojedinačno uputiti svakom svećeniku dviju biskupija koje su mi trenutno povjerene, ali i veliku zahvalnost za svećeničko služenje u ovim doista teškim vremenima za sve, pa i za nas svećenike, bilo bi dobro izreći i nekoliko poticajnih misli upućenih nama svećenicima, preko malobrojnih prisutnih predstavnika ovdje u našoj katedrali, ali i vama vjernicima i posvećenim osobama koji nam se niste mogli pridružiti, ali nas pratite zahvaljujući modernim sredstvima komuniciranja i izravnom prijenosu. Palo mi je na pamet da u ovoj godini koju je, uz 150. obljetnicu proglašenja sv. Josipa zaštitnikom Crkve, papa Franjo proglasio Godinom posvećenom sv. Josipu, ali i godini kad mi u Dubrovniku obilježavamo 500. obljetnicu svečanog svetkovanja svetkovine sv. Josipa, zagledamo u lik sv. Josipa, Isusovog oca i Marijinog muža, koji se u teškim i zahtjevnim okolnostima, sličnim ovim našima, a i težim od njih, hrabro založio i s velikom vjerom izvršio svoje skrovito, ali bitno poslanje u djelu otkupljenja. Zato nam on, koji nam je zasigurno nebeski zagovornik, svima može i treba, bez obzira tko smo i što u životu radimo, također biti i uzor.

Ipak, želim izdvojiti dvije kategorije osoba

koje svoje nadahnuće trebaju crpsti iz Josipovog izvora, a to su očevi (i majke) koji trebaju postati svećenici i svećenici (a s njima i druge posvećene osobe) koji trebaju postati očevi (i majke).

Očevi (i majke) koji trebaju postati svećenici

Sv. Josip nije bio svećenik, ali je postavši muž i otac postao i svećenik svojom uključenošću u povijest spasenja, kroz predano služenje Bogu i njegovom poslanju u svojoj vlastitoj obitelji. On je, kao svećenik, bio prenositelj Božje volje za svoju obitelj u odlučnim trenucima te obitelji. I tako, iako formalno nije bio svećenik, postaje svećenik poslušan Božjoj riječi i onom planu koji ga nadilazi, prihvaćajući Mariju, dijete koje ona nosi, a s tim i poslanje da bude njihov zaštitnik i otac, ali i učitelj duhovnosti. Zahvaljujući njemu Isus se mogao uključiti i mogao je upoznati povijest svoga naroda koja je istovremeno i povijest spasenja, mogao je rasti u dobi i milosti, hraneći se unutar vlastite obitelji Božjom riječju, ali i sudjelujući s vlastitom obitelji u bogoslužjima zajednice, u što spadaju i hodočasnički pot-hvati koje je svake godine činila njegov obitelj. Zato je on model za svakog kršćanskog oca, ali i majku. I primjer kako svaki kršćanski otac (i majka) može i treba unutar vlastite obitelji postati svećenik. To je uvijek bilo važno, a osobito u ovim vremenima kad je uloga svećenika,

nažalost možda se to može reći i općenito za oca, poprilično poljuljana. Majke su nešto manje ugrožene iako ni njima nije lako. Da bismo to promijenili trebamo prestati slijediti svoje ljudske snove, koji nas često začahure u sebične interese koliko god da se nama čine korisnima, da bismo kao i Josip mogli za sebe i svoju obitelj, u kojoj kao muževi i očevi (odnosno supruge i majke) vršimo svećeničko poslanje, biti sljeditelji Božjih snova, prihvaćajući i živeći Božju volje za sebe i one koji nam povjereni. Sljedeći ne svoje nego Božje snova, a njih se ne može otkrivati i slijediti bez molitve, sv. Josip je znao pratiti i podržavati druge u njihovom pozivu. I brinuti za osobe koje su mu povjerene. To je dragi očevi obitelji (također i drage majke) i vaše poslanje. Želite li ga ispuniti trebate postati u svojoj obitelji svećenici, a to uz brigu za materijalno uključuje i brigu za duhovno bez koje vaša obitelj neće i ne može izbjeći zamkama ovoga svijeta i vremena i bez čega članovi vaše obitelji neće i ne mogu otkriti ono poslanje koje Bog ima s njima i staviti mu se na raspolaganje potpuno, onako kako su to učinili članovi Svete obitelji. Dok ovo govorim, sa zahvalnošću se sjećam svojih pokojnih roditelja, osobito pokojnog oca koji je, iako bi to često zbog umora bilo uz puno zijevanja, u mojoj obitelji redovito predvodio večernju molitvu, ali i za svakog od nas članova svoje obitelji imao neku posebnu molitvu i posebnog zagovornika kojemu se utjecao. Kasnije kad su postali stariji tu su molitvu naši roditelji vjerno nastavljali u ranim jutarnjim satima i prije ustajanja, dok smo mi drugi spavali. I tako su bili ne samo naš otac (i majka) nego i naši svećenici, oni koji nam nisu samo prenijeli fizički život, nego su nas povezivali s Bogom, Bogu prenosili naše potrebe, ali i nama prenosili Božju riječ i Božje poruke.

Svećenici (kao i druge posvećene osobe) koji trebaju postati očevi (i majke)

Sv. Josipov nije bio ni otac u pravom značenju te riječi. Ali je to postao jer je bio čovjek pravedan. Među različitim tumačenjima njegove pravednosti ima i jedno tumačenje prema kojemu je Josip želio Mariju potajice otpustiti jer se nije smatrao dostojnim biti sudionikom

poslanja koje joj je Bog povjerio. Želio se s poštovanjem prema otajstvu Marijine trudnoće povući iz Marijina života. Ali, njegova pravednost ide i korak dalje. Nakon što je spoznao da je Božja volja drugačija, da ga je Bog nedostojnog učinio dostojnim za službu koja mu se povjerava, Josip se odriče svojih planova i svojih snova i spremno slijedi Božje snove. I tako postaje primjer za nas svećenike i za naše zvanje koje nam može biti i jest upućeno samo ako smo pravedni. I može biti ostvareno onako kako treba samo ako se odrećemo svojih snova i slijedimo Božje snove.

Biti pravedni znači biti ponizni zbog svoje nedostojnosti pred svećeničkim pozivom i poslanjem koje nam se povjerava – bez te skromnosti nitko ne bi smio postati svećenik – ali i spremni ostaviti sve svoje snove i planove, pa i svoje strahove i svoj osjećaj nedostojnosti pred poslanjem koje nam se povjerava, kako bismo mogli slijediti Božje planove i Božje želje. Ovo je preduvjet bez kojeg sv. Josip ne bi mogao niti prihvatiti, a kamoli izvršiti svoje poslanje na način oca. A on je, iako to nije bio u biološkom smislu, doista bio Isusov otac. Jer otac nije onaj tko je fizički sudjelovao u nečijem začecu, kako to primjećuje i naš Gibonni u jednoj svojoj pjesmi kad pjeva: „Šta on ima s ditetom u tebi? Šta ti vridi da ga prizna kad zavolio ga ne bi.“ Otac je onaj tko zavoli, čuva, hrani i brani. Zato je sv. Josip doista Isusov otac.

I zato, poput njega, i mi svećenici možemo i trebamo biti očevi, ali i majke. Inače ništa od našeg svećeništva. Poput njega, koji je bio pravi Isusov otac, iako to nije bio na tjelesan način, trebamo u vršenju svoje svećeničke službe biti istinskim očevima onima kojima nas je Gospodin poslao, iako nemamo svojeg vlastitog tjelesnog potomstva. To se isto može reći i za sestre redovnice i braću redovnike. Kako možemo biti očevi (i majke)? Na način sv. Josipa, da zavolimo, čuvamo, hranimo i branimo one koji su nam povjereni. U apostolskom pismu *Patris corde*, koje je papa Franjo napisao povodom Godine sv. Josipa i u kojemu opisuje sv. Josipa kao ljubljenog oca, oca punog nježnosti, poslušnog oca koji prihvaća, oca kojeg resi kreativna hrabrost, marljivog i poniznog, papa

Franjo između ostaloga piše i ovo: "Očevi se ne rađaju, već postaju. Čovjek ne postaje otac jednostavno rođenjem djeteta, već preuzimanjem odgovornosti da se brine za to dijete. Kad god čovjek prihvati odgovornost za život drugoga, na neki način toj osobi postaje otac." Evo, draga braćo svećenici, zadaće koju ovaj Svećenički dan stavlja pred nas. To je zadaća i za vas posvećene osobe. Vjerujem da se svatko od nas, osim ovog pogleda na sv. Josipa i njegovo očinstvo, prisjetiti i nekog od svećenika (ili neke druge posvećene osobe) koji su u njihovom životu odigrali važnu ne samo svećeničku ili redovničku nego i očinsku (i majčinsku) figuru, u duhu ove poruke o očevima (a možemo reći i majkama) koji to postaju. Iako se lik svećenika kao oca zbog nevjere i izdaje poslanja

nekih od nas, u posljednjim desetljećima dosta poljuljao, ipak većina svećenika (kao i drugih posvećenih osoba) živi svoje svećeništvo (i posvećenost) na način očeva (i majki). Rado se prisjećam svog pokojnog župnika koji je u svojoj pobožnosti osobito isticao lik sv. Josipa. Zahvaljujući njemu i njegovoj očinskoj figuri i ja sam, a i mnogi drugi, prepoznao svećeničko zvanje kao svoj poziv. Toliko je drugih sličnih njemu. Daj Bože da se to i za nas sutra može reći. Ali da bi se to moglo reći nije dovoljno biti samo svećenici. Trebamo postati i očevi, pa i majke, za sve koji u nam povjereni, za svu svoju braću i sestre. Poput sv. Josipa, koji nam je primjer. Neka nam on bude i zagovornik.

Uskrsna poruka mons. Uzinića

Prihvatimo ruku Krista uskrsloga!

Draga braćo i sestre,

pandemija koronavirusa, protiv koje se borimo već više od godine dana, ne jenjava, a ni na područjima zahvaćenima potresom situacija se ne smiruje. Sve nas to, uz ekonomsku neizvjesnost koju to sa sobom nosi, ispunja strahom i strepnjom te otežava naš svakodnevni život. Dodamo li tome opterećenost osobnim krivnjama ili lošim međuljudskim odnosima, ne treba mnogo da osjetimo kao da pod teretom svega što nas muči tonemo, prepuštajući se beznađu.

Možda se tako više negoli ikad prije možemo prepoznati u slici Petra koji, krenuvši po moru prema Isusu, obuzet strahom od vjetera i oluje, počinje tonuti. Strah nas okružuje, obuzima, paralizira – strah od bolesti, od potresa, od neizvjesnosti, od budućnosti. Izgubili smo ili gubimo kontrolu nad vlastitim životima. „Gospodine, spasi me!“ vičemo s Petrom.

Uskrs nas poziva da se othrvamo valovi-

ma koji nas zapljuskuju i potapaju i prihvatimo ispruženu ruku Krista uskrsloga. Nije jednostavno prihvatiti je. Taj čin zahtijeva odluku, uključuje preuzimanje odgovornosti i spremnost zakoračiti dalje u život, točnije u novi život. Radije bismo možda ostali u moru, prepustili se valovima da nas nose kud hoće, ostali ovdje gdje smo sada, a možda se i vratili u prošlost. Svojim uskrsnućem Krist je pružio ruku spasa posrnulom čovječanstvu i izbavio ga od smrti. Svojim uskrsnućem on i nama trajno nastavlja pružati svoju ruku. To je ruka spasenja, nade i života.

Bog od nas traži hrabrost, traži odluku i traži našu vjeru. Njegova ispružena ruka čeka svakoga od nas. Uхватiti je – to ima dalekosežne posljedice za naš život. To znači prihvatiti plan koji Bog ima s nama i za nas. I oprostiti se s vlastitom prošlosti da bismo mogli s Kristom živjeti sadašnjost i budućnost. To znači prihvatiti da nam Bog oprašta i zaboravlja naše slabosti i krivice jer nas ljubi i želi da živimo život u punini. U konačnici, to znači prihvatiti da su naš život i naša budućnost u Božjim rukama.

Prepustiti se Bogu, dopustiti mu da nam oprosti, da nas zagrlji i da nas vodi, sve je što Bog od nas i ovog Uskrsa traži. Njegova moćna ispružena ruka, pred kojom se dijele mora i stišavaju oluje, čeka svakog od nas. Oduprimo se strepnjama i strahovima, budimo hrabri, ne bojmo se! Odlučimo živjeti kao novi ljudi, očišćeni, otkupljeni, da u punini zasja slika Božja na koju smo stvoreni. Zatražimo Božje oprostjenje i oprostimo sebi i drugima. Neka zrake uskrsnog jutra prosvijetle i rastjeraju teške i tamne misli i donesu nam utjehu, nadu, mir

i radost. Zakoračimo s Uskrslim dalje u život sijući oko sebe dobrotu i ljubav prema svakom Božjem stvorenju, a napose pružajući naše ruke braći i sestrama u potrebi.

Sretan nam Uskrs!

mons. Mate Uzinić,
riječki nadbiskup koadjutor i
dubrovački apostolski upravitelj

e) Ostale poruke i propovijedi

Poruka stonskog župnika uz proslavu sv. Vlaha u Stonu

Poštovani štovatelji sv. Vlaha,

Vjerujem da svakoga od nas na sam spomen svetoga Vlaha, a posebno kako se približavaju „njegov“ dani i sam dan našega Parca, preplave posebni osjećaji. Osjećaji zanosa, radosti, mira, ponosa. Osjećamo se sigurni pod njegovom zaštitom. Takva zaštita i mirnoća svakodnevnog življenja napose nam je svima potrebna u ovom čudnom i tajanstvenom ozračju kada nam se tjeskobno pojavljuju tolika pitanja koja ostaju bez odgovora.

Toliki od nas s nestrpljenjem očekuju da ih dotakne molitva „Po zagovoru svetog Vlaha, biskupa i mučenika, oslobodio te Bog od bolesti grla i od svake bolesti. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen!“ Sv. Vlaho je bio liječnik. Pomagao je mnogima i sigurni smo da kao zagovornik, neumorno to čini i sada. No, svoj zemaljski život nije spasio, nego ga je darovao kao svjedočanstvo vjere u njegovoj punini, u 36. godini kada je umro kao mučenik.

Mnogo vremena kasnije javio se svećeniku

Stojku kao pognuti sijedi starac i upozorio ga na opasnost koja je s mletačkih brodova prijetila Dubrovniku.

Znamo da opasnost u različitim vremenima poprima različite oblike. U dubini svoga bića osjećamo da ona i u naše vrijeme vreba s nekog neimenovanog brodovlja, iako njezine zadnje namjere i smjerove iz kojih dolazi nismo u stanju jasno artikulirati. U takvim trenucima i te kako su nam potrebni naši sveci i zaštitnici koji bdiju nad nama i koji nam pomažu.

Papa Benedikt XVI. u knjizi „Svjetlo svijeta“ govori kako su nam potrebni otoci gdje živi i zrači vjera u Boga i nutarnja jednostavnost kršćanstva, oaze, Noine arke u koje se čovjek može skloniti. I naš svaki susret s našim zaštitnikom svetim Vlahom oaza je naše sigurnosti.

Sveti Vlaho nas svojim zagovorom sigurno štiti, i pomaže nam, ali istovremeno nas poziva da mijenjamo svoj život dajući više prostora onome što je doista važno. Tamo gdje

živi i zrači vjera, nema mjesta lažnim idolima. Poziva nas da ih napustimo. Da napustimo sva ona lažna i zavodljiva obećanja o sretnom i sigurnom življenju bez Boga, koja svojim trenutnim i prolaznim blještavilom zamagljuje poglede tolikima, ne shvaćajući kako stoje na pijesku vlastite samodostatnosti.

Osloniti nam se na stijenu – Riječ Božju, Evanđelje. Učiti nam je iz te životom pisane istine, iz povijesti, učiteljice života i iz prirode u kojoj život sam progovara. U darovanom ambijentu vlastitog vremena i prostora, prožeti ozračjem našega Parca, vođeni istinskom čežnjom za istinom i u ograđenim plićinama i svjetlucanju soli možemo na tren usmjeriti pogled i uočiti, prepoznati odraze neba.

Stari Rimljani ovom su području našeg življenja ostavili ime Stagnum, što znači stajaća ili mrtva voda. Poznato nam je kako ta voda u doticaju s morem, izložena suncu i vjetru, tim, darima neba, može dati sol, a ona pak okus životu.

Neka nas dotakne, pročisti evanđeosko zrno soli kako bi gradili nove duhovne bedeme i na nov način svjedočili i širili to nebesko zrno soli što daje istinski okus životu. „Neka vam riječ bude ljubazna, solju začinjena, da znadete

odgovoriti svakomu kako treba!“ (Kol 4, 6)

U tišini koja nam je darovana, iako možda u ovom vremenu nametnuta, oslušujemo jeku Riječi i žubor sjećanja! Zajedno sa svetim Vlahom, u susretima, pogledima i titrajima srca prepoznamo dodire koji pomiču granice i nadilaze prostor i vrijeme!

Zagledani u onostranost hodimo žustro i ponosno, posrtajima unatoč! U smiraj dana Gospodinu povjerimo drhtaje i spomen i strah i od trešnje i od svega nepoznatog. Jer:

Samo ako ostanemo u vjeri utemeljeni, stalni i nepoljuljani u nadi evanđelja koje čujemo, koje se propovijeda svakom stvorenju pod nebom...(Kol 1, 23) ne bojmo se kad se ljulja zemlja, kad se bregovi ruše u srce mora!

S nama je Gospodin nad vojskama, naša je utvrda Bog Jakovljevi! (usp Ps 46, 4).

Čuj sveti Vlaho molitve nam glas. Neka i dalje tvoje zaštite val oplakuje pjesmu slobode o tvoj kam koju ti od davnina pjeva harni tvoj puk?

Na zdravlje vam festa sv. Vlaha!

don Bernardo Pleše, župnik

Propovijed mons. Giorgia Lingue na misi proslave 10. Obljetnice biskupstva mons. Mate Uzinića

Preuzvišeni,

Prije svega želim javno čestitati Vašoj Ekscelenciji godišnjicu biskupskog ređenja i obećajem Vam svoje molitve.

Sveti Josip je prije 150 godina proglašen zaštitnikom Crkve, a prije više od 300 godina i zaštitnikom Hrvatske. Ovdje u Dubrovniku slavimo i petstotu obljetnicu odluke Dubrovačke Republike da se svetog Josipa slavi kao državni blagdan. U ovoj njemu posvećenoj godini neka Vas On uvijek štiti, prati i čuva.

Godina obitelji

Prije 5 godina papa Franjo je objavio apostolsku pobudnicu *Amoris Laetitia* o ljepoti i radosti obiteljske ljubavi, a danas će proglasiti godinu „Obitelj *Amoris Laetitia*“ - „Obitelj radost ljubavi“ koja će završiti 26. lipnja 2022. godine prilikom X. Svjetskog susreta obitelji zajedno sa Svetim Ocem u Rimu.

Iskustvo pandemije istaknulo je središnju ulogu obitelji kao kućne Crkve i važnost povezanosti u zajednici između obitelji koje od Crkve tvore jednu „obitelj od mnogih obitelji“, kako kaže apostolska pobudnica „*Amoris Laetitia*“ (AL 87).

Kao što znate, glavni ciljevi ove godine posvećene obitelji su sljedeći:

Prvi. Širiti sadržaj pobudnice „*Amoris Laetitia*“ - „Radost ljubavi“, „kako bi ljudi iskusili da je Evanđelje obitelji radost koja ispunjava srce i čitav život“ (AL 200).

Drugi. Navjestiti da je sakrament ženidbe dar i, prema tome, poziv.

Treći. Promicati kršćanske obitelji da budu aktivni subjekt obiteljskog pastoralara.

Četvrti. Oblikovati kod mladih ljudi, po inicijativama posvećenima njima, svijest o važnosti formacije o ljubavi i darivanju samih sebe.

Peti. Uključiti, konačno, sve članove obitelji: supružnike, djecu, mlade, starije osobe u izgradnju obitelji koja bi bila uistinu svjetlo ovome svijetu (AL 66).

Draga braćo i sestre,

zamolimo svetog Josipa, ponizna Marijina zaručnika, Isusova poočima, da nam pomogne u postizanju ovih ciljeva.

Sveti Ivan Pavao II. označio ga je kao „Čuvara Otkupitelja“. Josip zna što znači čuvati obitelj i život, od početka do kraja. Njemu povjeravamo proslave koje će se održati tijekom ove godine.

Sveti Josip

Pobožnost svetom Josipu vrlo je snažna i raširena u Crkvi. Dovoljno je sjetiti se koliko redovničkih zajednica nosi njegovo ime ili se njime nadahnjuju. I sam se mogu pohvaliti da među svojim „zaštitnicima“ imam u raju dvije tete, očeve sestre, koje su pripadale zajednici „Sestara svetog Josipa“. Lik svetog Josipa susrećemo u mnogim crkvama i u mnogim domovima. Svi ga dobro znaju, štiju i vole. Međutim, smatram da, možda, nismo uvijek svjesni duboke drame koju je on proživljavao.

Ne znam, razmišljamo li dovoljno o onom trenutku – riječ je o satima, danima, ne zna se koliko je to trajalo – dakle o vremenu otkada je s velikim iznenađenjem saznao da Marija očekuje dijete, do sna u kojem mu se objavio anđeo kako bi ga umirio riječima: „Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga“ (Mt 1,20). Iako je to kratko trajalo, za Josipa je to morao biti strašan trenutak: Josip je u prvi tren pomislio da ga je Marija iznevjerila!

Današnje nas Evanđelje poziva na razmišljanje upravo o toj drami. Želio bih istaknuti tri aspekta u toj drami svetog Josipa koji su prisutni u odlomku koji smo čuli: Josip iz-

dan, Josip pravednik, Josip sanjar.

Josip, izdan

Znamo da Marija ni na koji način nije iznevjerila Josipa. Međutim, on je i te kako iskusio što znači biti iznevjeren. Neko vrijeme, sve dok mu se anđeo nije pojavio u snu, imao je osjećaj da je prevaren, i to ne od bilo koga, već da ga je prevarila osoba koja mu je najdraža, koju poštuje i voli više od svih koje je ikada upoznao. Josip je imao osjećaj da ga je prevarila upravo Marija, djevojka koju je smatrao najsvetijom, najčistijom, najvjernijom djevojkom u Izraelu.

Ne znamo kako je saznao da Marija očekuje dijete. Vjerojatno mu je to Marija sama rekla, ispričavši mu da joj se ukazao anđeo. Ali kako je Josip mogao vjerovati u ukazanje anđela? Prije nego što se anđeo i njemu objavio u snu, mislio je da je prevaren, tako da je „naučio da je potajice otpusti“ (Mt 1,19).

Zakon je u ovakvim slučajevima, dozvoljavao muškarcu da prijavi svoju zaručnicu ili suprugu te je tako ponizi u javnosti. Čak je dopuštao i da je se kamenuje.

Ali Evanđelje kaže: „Josip, muž njezin pravedan, naumi da je potajice otpusti“ (Mt 1,19).

Kakva suluda ideja! Možete li zamisliti što bi se dogodilo da ju je potajno otpustio?

Marija bi i dalje bila trudna, rodila bi, ali što bi ljudi mislili? Nazaret je bio malo mjesto, svi su se poznavali. Svi su znali da je Josip bio jedini mladić koji se približio Mariji. Njihove zaruke su bile javne. Ljudi bi dakle mislili, ako je nije javno prijavio, već potajno otpustio, da je to učinio nakon što je s njime ostala trudna!

Ali Josip, unatoč tome što je iskusio bol izdaje i mislio da je prevaren - zasigurno nije mogao pomisliti na intervenciju Duha Svetoga - nije želio nauditi Mariji. Bio je spreman na sebe preuzeti sramotu i da ga svi smatraju odgovornim za napuštanje zaručnice bez prihvatanja odgovornosti očinstva.

On, koji se osjećao prevarenim, bio je spreman postati izdajnikom, neodgovornim čovjekom, samo da ne bi optužio Mariju!

Bilo mu je dovoljno znati da je „pravedan“ pred Bogom, nije se brinuo o tome što bi ljudi mogli misliti!

Prošle godine, za vrijeme duhovnih vježbi, upoznao sam jednog biskupa koji mi je rekao da je kod svećeničkog ređenja donio odluku kako se nikada neće braniti od kritika. Nije važno ono što ljudi misle, rekao je. Bog sve vidi u tajnosti i on će nam suditi. Kakav primjer!

Josip je znao da je pravedan pred Bogom, njegova mu savjest nije ništa predbacivala i nije se bojao suočiti s kritikama ljudi. Kakva pouka za nas koji se više brinemo o onome što ljudi govore, dobrom glasu, nego o onome što Bog misli o nama, kakvi uistinu jesmo.

Josip, pravednik

Evanđelist opisuje Josipa kao pravednog: „Josip muž njezin pravedan“ (Mt 1,19). Ovo nas potiče na razmišljanje. Zašto je pravedan? Da je bio pravedan, morao je primijeniti odredbe zakona, odnosno prijaviti Mariju. No, Josipova pravednost nije birokratska, zakonska. Ona nije jednostavno obdržavanje zakona, poštivanje pravila. Njegova je pravednost uvjetovana milosrđem.

Pravednost, ako nije prožeta milosrđem, može postati osveta i stvoriti novu mržnju. S druge strane, milosrđe, ako nije praćeno pravdom, može postati slobodnjaštvo koje dovodi do anarhije, do kaosa.

Nedavno sam pročitao da ako pravda nije praćena milosrđem ona može poštivati jednakost, ali ne i bratstvo. To mi se sviđjelo.

Josip je bio pravedan jer nije htio nikoga povrijediti, pa niti onu koja ga je - prema onome što je mogao znati - dovela u tešku situaciju.

Kakvu li nam samo lekciju daje Josip! On je živio ono što je govorio sveti papa Ivan Pavao II.: „Nema mira bez pravde, nema pravde bez oprostjenja“.

Josip, sanjar

Konačno, kako bi se riješila drama koju je Josip u sebi proživljavao, pojavio se anđeo

Gospodnji, u snu. Josip ponovno pronalazi unutarnji mir. Pronalazi mir jer „vjeruje“ anđelovim riječima. Nije imao opipljive dokaze, nije mogao napraviti test očinstva kako bi se utvrdilo tko je otac djeteta. Vjeruje anđelu i uzima k sebi Mariju. Kakvo li je olakšanje morao biti taj san za njega!

Bio je to izvanredan san. Sličniji ukazanju nego običnom snu. Josip nam govori da se ne moramo bojati snova, pa ni onih koje sanjamo otvorenih očiju!

Papa Franjo jako voli riječ „sanjati“ i često je upotrebljava.

Osobno sam bio prisutan kada je, spontano govoreći, s njemu svojstvenom snagom i žarom, pozvao mlade Kubance da sanjaju ovim riječima:

„Jedan latinoamerički pisac rekao je da mi ljudi imamo dva oka, jedno tjelesno i drugo stakleno. Tjelesnim okom vidimo ono što gledamo. Staklenim okom vidimo ono o čemu sanjamo. Lijepo, zar ne? (...) Mladić koji nije u stanju sanjati ograđen je i zatvoren u samoga sebe... (...) Sanjaj da svijet s tobom može biti drugačiji. Sanjaj da ako budeš dao sve od sebe, pomoći ćeš da ovaj svijet bude drugačiji. Ne zaboravite to, sanjajte. Ponekad se date zanjati i sanjate previše, i život vam zapriječi put vaših snova Nije važno, sanjajte. I ispričajte svoje snove. Pričajte, govorite o velikim stvarima koje želite, jer što je veća vaša sposobnost sanjanja (...) to ste veći dio puta prošli. Stoga, prije svega sanjajte“ (Havana, 20. rujna 2015.).

Poželimo si takve snove, snove otvorenih očiju. Sanjati, često znači slušati onaj unutarnji glas koji se može usporediti sa snom, a koji nam govori da činimo dobro, da se ne zadovoljavamo malim stvarima. Sanjati velike stvari jer je s Bogom sve moguće!

Dragi monsinjore Mato, kada ste prije 10 godina bili posvećeni za biskupa ove biskupije, imali ste puno snova. Neki su se ostvarili, drugi su pak ostali u ladici i prepustili ste ih onima koji će doći na Vaše mjesto, a neke ste odnijeli sa sobom u Rijeku. Želimo Vam da ih tamo djelotvorno ostvarite.

Ovom prilikom želim Vam zahvaliti na svemu što ste učinili ovdje u Dubrovniku, na mnogim suzama koje ste otrli, na mudrosti koju ste pokazali, na odnosima koje ste izgradili i to ne samo među katoličkim vjernicima, već i šire, kao Pastir na odlasku koji osjeća odgovornost da ostvari molitvu, ili bolje rečeno, Isusov san: Da svi budu jedno.

Neka Vam sveti Josip pomogne i neka pomogne svakome od nas, mladima, odraslima i starijima da pod njegovom zaštitom trajno sanjamo o boljem svijetu.

Svjedoci smo kako pobožnost svetom Josipu u Hrvatskoj sve više raste. To dokazuju sve brojnija hodočašća u njegovo središnje svetište u Karlovcu. Mislim da nije slučajno, što ste vi ovdje u Dubrovniku, prije dvije godine, kako mi je rečeno, započeli i nadalje nastavljate danonoćno klanjanje upravo u crkvi svetog Josipa blizu Straduna. Tako Vas uz Isusa u Sakramentu dočekuje i sveti Josip u svojoj starodrevnoj crkvi.

Da se poslužim riječima pape Franje: Ne dopustimo da nas svlada pesimizam, ne dopustimo da nam se oduzme nada.

I na kraju neka nam sv. Josip, zaštitnik Hrvatske, kojem je posvećena ova godina pomogne da s ljubavlju i otvorena srca kao dar od Boga primimo novoga Pastira ove Biskupije koji će doći kao Božji dar i s kojim ćemo nastaviti sanjati Božje snove.

**Homilija apostolskog nuncija mons. Giorgia Lingue na misi u
zbornoj crkvi sv. Vlaha u Dubrovniku, na 5. korizmu nedjelju
(čitanja godine B), 21. ožujka 2021.**

Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. (Iv 12,24)

U Jeruzalemu smo. Preostalo je samo nekoliko dana do Isusove osude na smrt. Isus je postao vrlo popularan i svi su ga željeli vidjeti, približiti mu se, dodirnuti ga, danas bi pokušali napraviti s njim jedan selfi ... Među onima koji u Jeruzalemu žele vidjeti Isusa ima i Grka, to jest stranaca koji su, iako nisu bili Židovi, možemo pretpostaviti, simpatizirali židovsku vjeru i stoga su išli u Jeruzalem na blagdane Pashe. Vjerojatno ti Grci nisu bili samo obični znatiželjnici. Možda su htjeli postati njegovi učenici, vođeni dobrim namjerama.

Ali što im Isus odgovara kad mu kažu da ga žele vidjeti? Njegov je odgovor zagonetan. Čini se da pokušava promijeniti temu. U biti, odgovor koji Isus daje vrlo je dubok: „Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod.“ Što to znači? Da je On poput pšeničnog zrna, da će uskoro umrijeti te da mora umrijeti ako želi donijeti rod.

Ovim odgovorom Isus očituje svoju bit, smisao svog poslanja i u isto vrijeme pokazuje put kako se postaje njegovim učenicom. Te riječi ukazuju na to da je Isus dobro znao što će se dogoditi.

Ako ga ti Grci doista žele upoznati, a ne samo vidjeti njegov fizički izgled kako bi prijateljima mogli reći da su ga vidjeli ili možda dobili njegov autogram, moraju znati da je On poput zrna pšenice koje pavši na zemlju trune, postaje neprepoznatljivo, prije nego što iznikne u prekrasan zeleni izdanak.

Isus je na putu poništenja, kako bi postao neprepoznatljiv, istrunut će, prije nego što uskrsne na novi život.

Da je rekao tim Grcima: Evo me, ja sam

Mesija, slijedite me! Što bi bilo da su onda nakon nekoliko dana vidjeli kako ga osuđuju na smrt, da su nazočili njegovoj mucij? Možda bi pobjegli u svoju domovinu, razočarani i posramljeni jer su povjerovali varalici. Sigurno ne bi čekali nepredvidivo uskrsnuće!

Isus ih naprotiv upozorava: ako me uistinu želite dublje upoznati, a ne vidjeti me samo fizički, pomislite na pšenično zrno. Ja sam poput zrna pšenice koje samo ako padne na zemlju, umre, donosi obilat rod. Isus dobro zna da je smrt kojoj ide ususret samo jedan, zasigurno bolan, prijelaz, ali neophodan za postizanje istinskog života.

Ove Isusove riječi otkrivaju koja je tajna života. Kažu da nema radosti bez boli. Bez smrti nema uskrsnuća. I On se boji smrti: „duša mi je nasmrt žalosna“, ali ona će zadobiti smisao: bit će potrebna za uskrsnuće. Stoga govori o zrnu pšenice: to je njegova iskaznica, njegova slika. Ova Isusova tvrdnja daje smisao i našem životu, našoj patnji, našem umiranju, jednog dana.

Svojom smrću dao je nadu svima koji su oklevetani, prezreni, napušteni, progonjeni, nepravedno optuženi. Dok je govorio, dok je tumačio tko On uistinu jest, začuo se glas s neba: „Proslavio sam ga i opet ću ga proslaviti!“ Neki misle da je to bila grmljavina. Mora da je bila vrlo jaka. Drugi kažu da je to bio anđeo koji je govorio. A Isus objašnjava: „ovaj glas nije bio poradi mene, nego poradi vas“ i dodaje: „A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi“.

Kada će to biti uzdignut sa zemlje? Kada bude razapet. Isus s križa sve privlači k sebi. Stotnik, rimski vojnik, poganin, upravo će podno križa povjerovati i reći: „ovaj uistinu bijaše Sin Božji“. Prepoznat će ga, doista će ga vidjet upravo u onom trenutku kada više nije nalikovao na čovjeka, „tako mu je lice bilo ne-

ljudski iznakaženo te obličjem više nije naličio na čovjeka” (Iz 52,14).

I danas mnogi pokušavaju vidjeti Isusa. Svi bi ga rado upoznali. Kako oni koji vjeruju u Njega, a možda čak i više, oni koji ne vjeruju u Njega, koji ne dijele mišljenje o onome što On govori. Postoji toliko dobrih filmova koji govore o njemu, ima puno dobrih knjiga napisanih o Njemu. Je li to dovoljno da ga uistinu upoznamo?

Čak i danas na pitanje “htjeli bismo vidjeti Isusa”, Isus bi odgovorio: pogledajte zrno pšenice, odnosno pogledajte raspelo. Bolje, pogledajte raspela onih koji trpe, koji su odbačeni, napušteni, koji su osamljeni ... Isus je zaista tamo! Tamo ga možemo sresti, poput onog stotnika koji ga je prepoznao dok je bio u agoniji na križu.

Ali da biste prepoznali Isusa u onima koji trpe, potrebna je vjera, velika vjera! Jer se Isus skriva, neprepoznatljiv je, ali je to On. On se skriva u onima koji trpe. On živi u onima koji pate.

Koliko puta čujemo: Kako Bog može dopustiti patnju djece? Što je ta osoba skrivila da toliko pati? Koliko ljudi bez odgovora umire pod ruševinama za vrijeme potresa, utapa se u vodama zbog poplave, uslijed uragana ili raznih nesreća. Zašto?

Neki posumnjaju da je Bog ljubav kad vide da se sve to događa. Neki čak izgube vjeru... Ali Isus je dao odgovor upravo na ta pitanja. Ako pšenično zrno pavši na zemlju ne umre, ono ostaje samo, ako umre, donosi obilat rod.

Poslanica Hebrejima koju smo čuli pomaže nam razumjeti značenje Isusove smrti. Poslušajte što kaže: „On je u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasiti od smrti. I radi svojeg potpunog predanja, bi uslišan“.

Kaže da je Isus isplakao mnogo suza, silno vapio, puno molio da bude izbačen od smrti i ... bio je uslišan! Kako bi se moglo reći da je bio uslišan? Ne zna li autor poslanice Hebrejima da je Isus uistinu umro? Zašto kaže da je bio uslišan?

Jer je bio oslobođen vječne smrti. Ne od smrti, koja je neizbježan prijelaz: „Premda je Sin, iz onoga što prepati, naviknu slušati i, postigavši savršenstvo, posta svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja“. Kroz patnju se Isus uči poslušnosti i tako postaje savršen te postaje uzrok spasenja onima koji ga slušaju.

Dakle: želimo li vidjeti Isusa? Da, zaista?

Gdje ga možemo pronaći? U boli.

Bol nas vodi prema umiranju, ali to nije konačna smrt, to je samo prijelaz.

I mi postajemo savršeni, poput Isusa, ako prihvatimo umrijeti u vjeri da ćemo uskrsnuti kao pšenično zrno.

Blagdan Sv. Josipa - 2021.

Katedrala u Dubrovniku

Homilija Apostolskog nuncija

(Mt 1,16.18-21.24a)

f) In memoriam

Arhitekt Ivan Tenšek (10. 2. 1941. – 11. 2. 2021.)

Prije nekoliko dana je na zagrebačko-me groblju Gornje Vrapče na vječni počinak ispraćen arhitekt Ivan Tenšek koji je preminuo u četvrtak 11. veljače 2021., dan nakon svoga osamdesetog rođendana. A upravo je taj jubilarni rođendan dan ranije obilježio u uskome krugu svojih suradnika i prijatelja na Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu na kojemu je proveo čitav svoj radni vijek i u koji je s mladenačkim entuzijazmom dolazio raditi i nakon odlaska u mirovinu. Osim što to govori o radnoj i kolegijalnoj atmosferi institucije u kojoj je pokojni arhitekt Tenšek proveo zapravo čitav život, govori i o iznimnoj ljubavi prema svome zvanju i posvećenosti poslu koje su ga krasile. Njegova staložena i mirna narav na prvi pogled nije otkrivala unutarnju intelektualnu znatiželju gotovo opsjednutu građevinskim spomenicima s kojima se susretao i koje je preko šezdeset godina arhitektonski snimao svojim velikim crtačkim umijećem.

Teško bi bilo izračunati koliko je vremena u Dubrovniku proveo pokojni Ivan Tenšek, ali s obzirom na mnogobrojna istraživanja kulturne baštine koju Institut za povijest umjetnosti od svoga osnutka (1961.) provodi u dubrovačkome kraju ne bismo pogriješili ako bismo kazali kako se u Dubrovniku osjećao kao kod kuće. Ivan Tenšek bio je dio različitih istraživačkih ekipa koje su radile na mnogim spomenicima i Dubrovačke biskupije, pa između ostaloga, na istraživanju i dokumentiranju Biskupske palače, kompleksa bivšega benediktinskoga samostana Gospe od Jezera na Mljetu, katedrale Gospe Velike, zborne crkve sv. Vlaha, crkve sv. Spasa na Placi (Stradunu), kompleksa isusovačkoga kolegija (Sjemeništa) s crkvom sv. Ignacija, crkava Stona i Elafita...

No, možda je njegov najintenzivniji angažman bio tijekom arheoloških istraživanja dubrovačke katedrale koja su provedena nakon potresa koji je zadesio grad 1979. godine.

Surađujući s voditeljem istraživanja Josipom Stošićem (1935.-2009.) tijekom 1980-ih godina dokumentirao je arheološke nalaze, snimio tlocrte i situacije toga ogromnoga nalazišta koje je osim podzemlja barokne katedrale i obližnje Bunićeve poljane otkrilo senzacionalne nalaze prethodne romaničke katedrale srušene u potresu 1667. godine te još ranije kasnoantičke (tzv. bizantske) katedrale. A da svoj rad na tom prevažnom spomeniku nije smatrao samo za radni zadatak, već ga je doživljavao u svoj njegovoj punini, pokazuje i činjenica da je više puta pratio i sudjelovao u razgovorima o do danas neostvarenim zamislama prezentacije katedralnoga podzemlja, ali i uređenja prezbitarija katedrale koji su zaključeni okruglim stolom o tom složenom pitanju održanim 2012. godine. Spomenimo kako rekonstrukcija i restauracija ranijega izgleda prezbitarija katedrale provedena 2015.-2016. ne bi bila moguća bez preciznih arhitektonskih snimaka baroknoga oltara koje je prilikom demontaže trideset godina ranije napravio upravo arhitekt Tenšek. Jednako tako, niti monumentalne monografije Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku (2014.) i Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku (2017.) ne bi bile zamislive bez njegovih arhitektonskih nacрта i rekonstrukcija. Radi svega toga ostat će nam u trajnome sjećanju uz zahvalnost na iskorištenim talentima u radu za javno dobro.

Više o oproštaju od arhitekta Ivana Tenšeka na poveznicama:

- <https://www.ipu.hr/article/hr/1015/posljednji-pozdrav-ivanu-tenseku>

- <https://www.ipu.hr/article/hr/1017/uz-posljednji-pozdrav-ivanu-tenseku>

Ivan Viđen

Veljka Krasovac (1932.-2021.), dugogodišnja članica mješovitog zbora crkve Male braće

Dana 24. ožujka 2021. blago je u Gospodinu preminula gospođa Veljka Krasovac. Gospođa Krasovac rođena je 3. svibnja 1932. u Korčuli. U Dubrovnik je došla kako bi pohađala glazbenu školu. Postala je članica Franjevačkog svjetovnog reda i članica Mješovitog zbora crkve Male braće. Pjevala u tom zboru počela je još 1953. i to je radila redovito gotovo punih šest desetljeća.

Kod skromne svečanosti oproštaja od te službe, uoči svetkovine Bezgrešnog začeća, 7. prosinca 2011. gospođi Krasovac u crkvi Male braće uručen je pisani dokument s blagoslovom svetog Oca pape Benedikta XVI., na kojem hrvatskim jezikom piše: „Sveti Otac Benedikt XVI. udjeljuje Apostolski Blagoslov Gospođi Veljki Krasovac neumornoj pjevačici od 1953. do 2011. godine u mješovitome zboru samostanske crkve franjevačkog samostana

Male braće u Dubrovniku u Hrvatskoj. Zaziva na nju, sve članove njezine obitelji, rodbinu i sve joj drage osobe, obilje Božje milosti. U Vatikanu, 9. kolovoza 2011. Félix del Blanco Prieto nadbiskup.“

„Naša Veljka, napustila je našu crkvu, članove svoje brojne i poznate obitelji, ali nije otišla negdje daleko. Samo se preselila u nebo svom mužu Tonću koji je ovdje na zemlji s njom i s mnogim članovima njihove obitelji često svojom pjesmom davao čast Bogu. Veljka i Tonći svojom nesebičnom zauzetošću za kulturu i opće dobro zaslužili su ne samo Papin nego i Božji blagoslov, pa odsada zajedno na nebesima mogu pjevati Gospodinu“, piše u svom sjećanju na pokojnicu i bračni par Krasovac .

fra Stipe Nosić

S. Dolores Runje (1939.-2011.), redovnica s Danača

U predvečerje blagdana sv. Klare, 10. kolovoza preminula je s. M. Dolores (Marija) Runje, redovnica Družbe sestara franjevki od Bezgrešnog začeća iz Dubrovnika. Preminula je u 82. godini života i 60. godini redovništva. Ovog ljeta proslavila je dijamantni jubilej redovništva. Pokop pokojnice bit će na groblju na Dančama u četvrtak, 12. kolovoza u 10 sati.

S. Dolores, krsnim imenom Marija, rođena je 8. studenoga 1939. u Karakašici, u župi Gospe Sinjske u Sinju od roditelja pokojnih Ilije i Pere rođ. Mijić. U matičnu kuću na Dančama došla je 6. prosinca 1958. godine, gdje je obukla i redovničko odijelo 20. ožujka 1960., položila prve zavjete 23. travnja 1961. i one doživotne 13. svibnja 1967. godine.

Od dolaska u redovničku zajednicu živjela je i radila na više mjesta ne samo u mjestima na području Dubrovačke biskupije nego i u drugim biskupijama u Hrvatskoj, ali i izvan nje. Služila je u gotovo svim samostanima Družbe. Više puta bila je na službama u Stonu, pa u Janjini, Cavtatu, na Šipanu, u Kuni te u franjevačkom samostanu Male braće u Dubrovniku. Bila je na službi i u Zagrebu, također i na Krapnju i u Brodarici u Šibenskoj biskupiji. Nekoliko godina bila je na službi u Čapljini u Mostarskoj biskupiji. Kao redovnica služila je i u Grazu u Austriji, zatim u Njemačkoj. Od 1995. do 2001. bila je vrhovna savjetnica u Upravi Družbe, više puta kućna poglavarica, a od 2002. godine živi stalno u kući matici na Dan-

čama.

„Smrt i život su dvije stvarnosti našeg ovozemnog hoda koje se isprepliću, koračaju zajedno i završavaju himnom vječnom životu. Vjerujemo zato, da je i naša s. Dolores napuštajući ovu suznu dolinu čula Isusove riječi: ‘Ja sam Uskrsnuće i Život, tko u mene vjeruje ako i umre živjet će. Tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijet nikada.’ (Iv 11, 25-26). Hvala joj za sve dobro koje je po svom služenju utkala u

život Družbe, a Milosrdni Otac neka joj bude nagrada za sve dobro koje je živjela i prenosi-la u svom poslanju“, riječi su kojima se od nje opraštaju sestre s Danača.

Među ožalošćenima su i rođene sestre pokojne s. Dolores, Danica, Dragica i Mira s obiteljima te obitelji pokojnih brata Joze i sestara Anđelke i Ane

Don Grgo Tomić (1938.-2021.), svećenik koji je s radošću i velikodušno svjedočio Isusa

U 83. godini života i 55. godini svećenstva u Općoj bolnici u Dubrovniku u subotu, 18. rujna blago u Gospodinu je preminuo don Grgo Tomić, umirovljeni svećenik Dubrovačke biskupije. Sprovodna misa bila je u ponedjeljak, 20. rujna u 17 sati u župi sv. Mihajla – Lapad, gdje je nakon toga bio i sprovod. Sprovodnu misu u nazočnosti velikog broja vjernika predslavio je mostarsko-duvanjski biskup mons. Petar Palić, dok je sam obred pokopa predvodio upravitelj Svećeničkog doma u Dubrovniku don Ivica Pervan. Koncelebri-
rao je i pokojnikov brat svećenik fra Gabrijel Tomić.

Sprovodna misa u crkvi koju je izgradio

„Okupili smo se u župnoj crkvi sv. Mihajla ovdje na Lapadu kako bismo se pomolili za dušu pokojnog don Grga, koji je svega sebe uložio upravo u izgradnju ove župne crkve. Okupljeni smo kao rodbina i prijatelji, kao svećenici koji mu dugujemo puno toga za njegovu svećeničku službu i za njegovo životno svjedočanstvo“, kazao je na početku homilije biskup Palić. „Ljudski gledano, svaka smrt unosi nemir i neizvjesnost u čovjekovo srce dok razmišljamo o boli gubitka koju doživljavamo i o praznini koju odlazak svake drage osobe ostavlja u našim srcima i našim životima.“

Dodao je kako se u ovoj euharistiji pred Bogom svi danas okupljaju i puni zahvalnosti

za don Grgovo prijateljstvo i njegovo svećeničko služenje. „Osobno sam danas ovdje kao jedan od dugogodišnjih don Grgovih suradnika, jer me je svećenički život u ovoj biskupiji, od đakonskog praktikuma pa dalje, vezao uz ovu župu i njezina tadašnjega župnika don Grga“, prisjetio se. Mons. Palić izrazio je posebne osjećaje sućuti i riječi ohrabrenja pokojnikovom bratu fra Gabrijelu i cijeloj rodbini. „Gubitak koji doživljavate svjedočanstvo je i priznanje dobra koje je don Grgo učinio i ljubavi koju nam je iskazivao dok je bio među nama“, kazao je. Zahvalio je i djelatnicima Svećeničkog doma Dubrovačke biskupije i bolničkom osoblju Opće bolnice u Dubrovniku na brizi i potpori koju su pružali pokojniku. Zahvalio je i apostolskom upravitelju Dubrovačke biskupije na mogućnosti da predslavi ovu misu.

„Nitko nikada nije osobno doživio smrt da bi o tome mogao svjedočiti“, nastavio je homiliju mons. Palić. „Možda smo bili svjedoci smrti. Možda smo pratili osobu na posljednjem odlomku njezina života. No, što smrt znači i kako onaj koji umire doživljava taj trenutak nikada ne možemo znati.“ Kazao je i kako je smrt tema o kojoj ljudi često radije ne govore previše ili ne razmišljaju previše. Neizbježno se boje smrti, a kako godine prolaze, neizbježnost i blizina smrti postaju sve prisutniji u svakom životu. Naša kultura često pokušava držati smrt što je moguće dalje od

pogleda javnosti, kako bi osigurala da se što je više moguće ukloni ili prikrije osjećaj tjelesnog propadanja koje je dio smrti.

Smrt i kršćaninu ostaje bolna i tajanstvena unatoč nadi u uskrsnuće, ustvrdio je mostarski biskup. „Ono što možemo reći je da se smrću život mijenja, ali to ostaje i dalje moj osobni život. Preobražen nakon smrti u vječnosti ostajem osoba kakva jesam, ali neopterećena svojom tjelesnošću koja je doživljena u ovom životu i oslobođena zamki grijeha koje su me pratile i opterećivale na mom životnom putu.“

Smrt i uskrsnuće pripadaju samoj biti kršćanskog vjerovanja, nastavio je mons. Palić te istaknuo kako se kršćanski nauk o novom životu ne odnosi na činjenice kakvi ćemo biti ili kakvo bi mjesto moglo biti nebo, već prije svega na odnos. „Kršćanski nauk o novom životu govori o odnosu intimnosti s Kristom, u kojem u Kristu postižemo puninu onoga što jesmo i onoga što je u nama zaista dobro.“

Potom se propovjednik osvrnuo na pročitana misna čitanja, na Božju riječ koja pruža utjehu u ovim trenucima. Prorok Daniel, iako u žalosti, govori o radosnoj promjeni koja će nastati u njegovom narodu, podsjetio je. I upravo u strašnim događajima, pojavljuje se svjetlo nade i znak spasenja. Arkandeo Mihael će ustati i spasiti Izrael iz ruke strašnog kralja. Međutim, neće se spasiti cijeli Izrael, samo oni koji su u knjizi života. To što je tu objavljeno Danielu nije bila poznata istina za vjernika u Starom zavjetu, protumačio je mons. Palić.

Prorok Daniel je doživio i vidio da mrtvi ljudi neće ostati mrtvi, već će uskrsnuti. Povijest njegova naroda, zapravo čitavog čovječanstva, neće završiti na ovoj zemlji. Bog je stvorio čovječanstvo za vječnost, napomenuo je te kazao: „Za jedne to znači vječni život, za druge vječnu sramotu i propast. Oni koji će ući u vječni život zasjat će poput zvijezda na nebu, čak i poput sunca. Tako ćemo zasjati u nebeskoj slavi. Božje djelo otkupljenja ide toliko daleko da nas, ružne grešnike, čini ‘zvijezdama’. I kao što zvijezde na nebu ne prestaju svijetliti tisućama godina, tako ćemo i mi sjati zauvijek. Naša svjetlost dolazi od slave samoga

Boga.“

Mons. Palić je protumačio kako se to obećanje veličanja posebno odnosi na one koji poučavaju. U izvornom kontekstu to se odnosi na vjernike koji će, unatoč najvećem protivljenju, poučavati Božju riječ u vrijeme nevolje i time će mnoge ljude dovesti na pravi put. Bog posebno cijeni tu službu i želi im dati slavu.

Povezao je poruke tog čitanja sa životom don Grga, ne samo s njegovim poučavanjem nego i s raznolikim svećeničkim djelovanjem. „Ono je, osobito u ovoj župi, bilo obilježeno ne samo mukotrpnom borbom za ishođenjem potrebnih dozvola i papira za gradnju ove župne crkve, nego i tolikim radosnim trenucima, kao što su slavlja krštenja, prve pričesti, ispovijedi, krizme, vjenčanja, susreti u blagoslovu obitelji, razne obljetnice, ali i sudjelovanje u žalosti svojih vjernika na kršćanskim sprovodima“, kazao je mons. Palić te ustvrdio: „Sve je to, čvrsto vjerujemo, pronašlo svoj konačni smisao u don Grgovom susretu s našim nebeskim Ocem.“

Evandeoski ulomak o pšeničnom zrnu koje ako umre donosi obilat rod, u trenutku suočavanja s činjenicom smrti, nosi poruku o životu i o tome da bi umiranje trebalo „urodit plodom“. Isus ne poziva na opću smrt, primijetio je biskup te nastavio: „Naprotiv, njegova poruka je život, život u ljubavi prema bližnjemu! Tko samo sebe gleda, postaje usamljen! Gubi iz vida smisao života, često se držeći ne-realnih ideja umjesto da vidi i čini ono što je za njega izvedivo, što mu može donijeti sreću, ispunjenje i ljubav. Samo oni koji se odreknu svog ‘ega’, svoga ‘samoobožavanja’, koji se spremno daruju drugima, koji vide važnije i veće stvari od sebe samih, sposobni su za ljubav.“

Poručio je kako je ljubav rizik i kako je život rizik, no „što bi naše postojanje bilo bez ljubavi, koja pravi život čini mogućim i plodnim?“ To je Isusov primjer. „To je smisao i pravog i iskrenog svećeničkog života. Iskustvo Boga se ne može zadržati za sebe. Ono se mora dijeliti, drugima svjedočiti i druge učiti. I u svemu tome iz dana u dan umirati sebi, da bismo živjeli u vječnosti“, kazao je.

Zaključivši kako naša nada leži u dubini naše vjere mons. Palić je zahvalio Bogu „na svjedočenju vjere svećenika don Grga“, koji je s radošću i predanošću svjedočio Isusa u ovom životu i koji je sada, vjerujemo, u Isusovoj prisutnosti i koji nas nadahnjuje na teškom putu našeg života u vjeri u svijetu koji se mijenja.

Izrazi sućuti

Od pokojnika se na kraju mise prigodnim riječima oprostilo više govornika. Fra Mirko Majdandžić, gvardijan franjevačkog samostana u Fojnici, oprostio se u ime redovnica klarisa koje žive u župi gdje pokojnikov brat fra Gabrijel djeluje i gdje je ujedno i duhovnik te zajednice, kao i u ime franjevačke zajednice i provincije Bosne Srebrne. Izrazio je uvjerenje da je don Grgo prešao u vječnost, da je ovaj dio života kvalitetno završio i nastavio živjeti u Božjoj stvarnosti. Sestre klarise su pismom izrazile sućut rekavši kako su za pokojnika molile u njegovoj bolesti i izrazile vjeru da će mu Gospodin, kao vjernom svećeniku, podariti mir i radost.

Pisma sućuti povodom preminuća don Grga pročitana uputili su, uz ostale, bivši dubrovački biskupi za vrijeme kojih je pokojnik vršio svoju svećeničku službu, a pročitao ih je delegat s ovlastima generalnog vikara don Hrvoje Katušić. Zadarski nadbiskup i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije mons. Želimir Puljić se, uz ostalo, prisjetio s kakvim je entuzijazmom don Grgo vodio radove na gradnji nove župne crkve upravo u vrijeme kad je on devedesetih godina prošlog stoljeća došao za biskupa u Dubrovnik. „Simbolično je i znakovito što će se sprovedna misa i oprostajni obredi odvijati upravo u župi i crkvi svetoga Mihajla u kojoj je pokojni don Grgo propovijedao i svete sakramente slavio punih 26 godina“, napisao je.

Apostolski upravitelj Dubrovačke biskupije riječki nadbiskup koadjutor mons. Mate Uzinić će se don Grga sjećati kao dobrog čovjeka i zauzetog svećenika kojeg je upoznao u godinama kada je bio pri kraju svoje pastoralne službe ali je u njemu bio prisutan mladenački duh i otvorenost za poticaje koji su dolazili iz

Biskupskog ordinarijata te iskreno nastojanje da ih primjeni u pastoralnoj praksi župa koje su mu bile povjerene. „U svim našim susretima je uvijek bio dobro raspoložen. Izvanjski znak tome je bio njegov veliki i lijepi osmijeh kojega je rado dijelio“, napisao je mons. Uzinić. „I upravo ta radost, radost svećenika zato što je svećenik, činila ga je tako posebnim svećenikom. I velikodušnim u svakom smislu. I spremnim dati ono što ima, podijeliti s drugima. I staviti se uvijek ponovo radosno na raspolaganje Bogu i Crkvi, ali i braći i sestrama, ondje gdje je to bilo potrebno.“

Dana provedenih s don Grgom prisjetio se u svom obraćanju i upravitelj Svećeničkog doma Pervan kojeg je pokojnika opisao kao „dragog i dobrog čovjeka, revnog i darežljivog svećenika, požrtvovanog pastoralca, strpljivog ali upornog graditelja, poniznog sugovornika, strpljivog u bolestima, društvenog i uvijek raspoloženog“. Zahvalio mu je na svemu što je učinio za svog svećeničkog života.

Pjesmom su pokojnika ispratili članovi župnog mješovitog zbora, a na oproštaj od don Grga stigli su ne samo lapadski vjernici nego i vjernici iz Mlina te i iz drugih župa u kojima je služio kao i drugi vjernici koji su ga poznavali i rado susretali.

Životopis don Grga

Don Grgo Tomić je rođen 23. studenog 1938. godine u selu Trusini, župa Podhum-Žitače u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, od roditelja pokojnih Ivana i Mande rođene Topić. Bio je jedno od četrnaestero djece u obitelji, a dva brata su mu također postali svećenici: pokojni fra Alojzije i fra Gabrijel. Pučku školu pohađao je u Seonici/Konjic, gimnaziju u Dubrovačkom sjemeništu, a teologiju je studirao u Zadru i Splitu. Za svećenika je zaređen u Splitu 29. lipnja 1967. godine.

Tijekom pastoralne godine studija ispo­magao je u više župa Splitske nadbiskupije i Dubrovačke biskupije. Prva služba nakon završetka studija bila je služba kapelana u župi sv. Mihajla u Lapadu. Zatim je služio kao župnik u Osojniku, Liscu, a skrbio je i za župu

Smokovljani.

U veljači 1978. godine vratio se na Lapad, na mjesto župnika u župi sv. Mihajla. Tu je ostao dvadeset i šest godina. Za vrijeme njegovog župnikovanja izgrađena je nova crkva sv. Mihajla u Lapadu koja je posvećena 1999. godine. O gradnji crkva kasnije je napisao knjigu „Nova crkva na Mihajlu“ i predstavio je 2009. godine.

Od rujna 2004. Tomić je preuzeo dušobrižništvo u župi sv. Ilara u Mlinima i tu je

ostao deset godina. U mirovinu je pošao 2014. godine. I kao umirovljeni svećenik nastavio je pomagati u pastoralu Biskupije koliko je mogao. Bio je upravitelj župe sv. Jurja na Osojniku. Na Kandeloru 2016. godine uveden je u službu kanonika obnovljenog Stolnog kaptola Svete Marije Velike u Dubrovniku. Zlatnu misu proslavio je 2017. godine u Lapadu. Posljednje godine života živio je u Svećeničkom domu u Dubrovniku.

Don Pero Butigan (1935.-2021.), svećenik koji je živio što je govorio

Umirovljeni svećenik Dubrovačke biskupije don Pero Butigan preminuo je u srijedu, 13. listopada u Dubrovniku u 87. godini života i u 59. godini svećeništva. Sprovod je bio u petak, 15. listopada u 15 sati u njegovom rodnom mjestu Prapratnici, nedaleko od Neuma. Sprovodne obrede i misu zadušnicu predvodio je apostolski upravitelj Dubrovačke biskupije mons. Mate Uzinić, riječki nadbiskup koadjutor u nazočnosti obitelji, rodbine i prijatelja pokojnika. Koncelebrirao je i biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije mons. Petar Palić te više svećenika.

Život u istini

Tumačeći evanđeoski ulomak iz liturgije dana koji je donio Isusovu preporuku učenicima da se čuvaju kvasca farizejskog te da se ne boje onih koji mogu ubiti tijelo, a nakon toga nemaju što učiniti (Lk 12,1-7) mons. Uzinić je kazao kako se taj ulomak nadovezuje na ulomke posljednjih dana u kojima su iznesene vrlo oštre kritike na račun farizeja i pismoznanaca Isusovog vremena. Spomenuo se jučerašnje rečenice: „Jao vama, zakonoznanci! Uzeste ključ znanja: sami ne udoste, a spriječiste one koji htjedoše ući“, te kazao kako se u njoj, kao i u nekim drugim Isusovim kritikama, „možemo prepoznati i mi, Crkva našeg povijesnog trenutka kojoj je zato potrebna obnova, ali i mi

kršćani, uključujući i nas svećenike i biskupe, kojima je potrebno obraćenje“. Svi mi kao da se ponekad više trudimo oko toga da ljude od sebe udaljimo, primijetio je, negoli da ih približimo Kristu. Isus, polazeći upravo od toga, u evanđeoskom ulomku dana ponavlja poziv „da se čuvamo ‘kvasca’ farizejskog, odnosno licemjerja“.

Nadbiskup je nadalje kazao kako je licemjerje neusklađenost riječi i djela, laž onih koji jedno govore, a drugo čine. „Poznato je da je osobito opasno religiozno licemjerje, koje je, više nego li sama grešnost kao takva, izdaja Isusa Krista. Isus nas zato poziva da imamo hrabrosti živjeti u istini. I otvoreno govoriti istinu, bez obzira na sve, jer će se i onako na kraju sve otkriti.“

Oslonac za život u istini mogu biti četiri uvjerenja koja je u nastavku propovijedi nadbiskup naveo, a to su: uvjerenje da smo u Očevom zagrljaju, da je Bog otac koji nas voli i o nama se brine, da mu je stalo do svakog vrapca, a mi smo vrjedniji nego mnogo vrabaca; uvjerenje da nam drugi možda i mogu oduzeti zemaljski život, ali ne i onaj vječni život za koji smo stvoreni i u Kristu otkupljeni; uvjerenje da progonstvo, a mi možemo dodati i bolest, nisu nesreća nego prilika, osobito ako dozvolimo Duhu Svetome da on tad djeluje u nama i po nama; konačno, uvjerenost u nagradu bu-

dućeg života.

„Ova četiri uvjerenja znamo često tumačiti kao poziv na hrabrost u suočavanju s progonima dok govorimo istinu o Isusu“, nastavio je mons. Uzinić. „Progoni to i jesu. Progonstvo je za Crkvu i nas kršćane normalno ozračje u kojem vršimo svoje poslanje i svjedočimo za Isusa Krista i njegovo evanđelje. Upravo smo tad najbliži Gospodinu Isusu.“ Dodao je kako su to dobro razumjeli progonjeni kršćani kad su primijetili da je „krv mučenika sjeme novih kršćana“. „Ipak, danas smo sve svjesniji da se Isusov poziv na hrabrost u istini ne odnosi samo na progonstvo nego i na hrabrost suočavanja s vlastitim pogreškama i grijesima, s našom izdajom Isusa Krista i onog poslanja koje nam je on povjerio. Tu je hrabrost lakše imati onima koji sa sv. Pavlom u prvom čitanju ispovijedaju blaženstvo onih ‘kojima je zločin otpušten, kojima je grijeh pokriven’ i kojima ‘Gospodin ne ubraja krivnju’, a to smo svi mi i svi ljudi jer je Bog u Isusu Kristu naš grijeh i našu krivnju preuzeo na sebe samoga“, kazao je nadbiskup.

Zatim je mons. Uzinić istaknuo kako je „utješno je primijetiti da su među nama postojali i postoje ljudi koji su, i u vremenu progona i u vremenu slobode, hrabro živjeli u istini, i onoj o Isusu, ali i onoj o sebi samima“, a jedan od njih je bio i pokojni don Pero. Zahvalni za njegov svećenički život i njegovo svećeničko služenje, tijelo mu predajemo rodnoj hercegovačkoj grudi, a dušu preporučujemo Gospodinu kojemu je vjerno služio, kazao je nadbiskup.

O pokojnom don Peru je istaknuo: „On je doista bio svećenik koji je živio ono što je govorio. Vjerujem da je to uspijevaao baš zato što je bio uvjeren da je Bog Otac i kad se tako ne čini, da mu ljudi zatrovani ideologijom mogu oduzeti ovozemaljski, ali ne i vječni život, da to što je progonjen, odnosno što je u komunističkom sustavu kao svećenik bio građanin drugog reda, nije nesreća, nego prilika da u otvorenosti Duhu Svetome još kvalitetnije živi svoje svećeničko poslanje. On je tako gledao i na svoju starost, a vjerujem i na svoju bolest u onoj mjeri u kojoj ga sama bolest nije promi-

jenila.“

Živio je sa svojim narodom i narod s njim

Kazao je i kako se, razgovarajući s njim, uvijek osjećao da razgovara sa svećenikom koji je zadovoljan što je svećenik. „To zadovoljstvo je moguće samo kod onih koji i sami žive ono što drugima govore. A pokojni don Pero je bio baš takav svećenik“, ustvrdio je te dodao kako bi sigurno mnogi od onih koji su ga poznavali to mogli potvrditi.

Nadbiskup je posebno spomenuo Lumbardu, župu u kojoj je don Pero služio za vrijeme aktivne svećeničke službe dok je mons. Uzinić bio dubrovački biskup, i u kojoj je u pokojnom don Peru kao župniku „susretao svećenika koji živi sa svojim narodom i narod koji živi sa svojim svećenikom“. Istaknuo je i njegovu nenavezanost na materijalna dobra i jednostavnost svećeničkog života što pokazuje dosljednost onoga što je propovijedao s onim što je živio. Naveo je kako je pokojnik kao župnik živio vrlo skromno, pa je tako nešto malo i uštedio, a po dolasku u mirovinu u Svećenički dom odlučio je darovati svu svoju ušteđevinu. „I ne samo to. Zamolio je da mu se ne isplaćuje mjesečna mirovina jer da i onako ima sve što mu je potrebno. I tako je i bilo. On je već tada bio i slobodan i spreman na susret s Gospodinom“, ustvrdio je nadbiskup Uzinić.

Zahvalan za ovakvo svjedočanstvo don Perova života mons. Uzinić je izrazio sućut i zahvalnost rodbini pokojnika i njegovim sumještanima. „On je služio nama u Dubrovačkoj biskupiji, ali je zaželio s vama i vašim pokojnima čekati uskrsnuće tijela kojega je od vas primio skupa sa životom i vjerom. Mislim da je to vrlo lijepa gesta i priznanje vama kao zajednici kojoj je pripadao kao dijete“, kazao je. Sućut je izrazio i svećenicima, osobito svećenicima Dubrovačke biskupije te nazočnom biskupu Crkava u Mostaru i Trebinju mons. Petru Paliću. „Te su Crkve, osobito ova trebinjska, nekad primale iz Dubrovnika dobre svećenike koji su u ovim krajevima učvršćivali vjeru... U prošlom stoljeću te su Crkve to višestruko uzvratile Dubrovačkoj biskupiji stavljajući joj na raspolaganje brojne dobre svećenike

koji su nam, poput našeg don Pera, bili svjedoci Božje ljubavi.“ Riječi zahvalnosti mons. Uzinić je uputio liječnicima i medicinskom osoblju Opće bolnice u Dubrovniku, osobito Covid odjelu, te pozvao sve na veću odgovornost kako bi čuvali jedni druge i kako bi liječnici i bolničko osoblje imali manje posla.

„Na kraju svima nama želim da poput pokojnog don Pera budemo oslonjeni na Gospodina kako bismo ne samo govorili da smo kršćani, nego i živjeli kao kršćani u svim životnim situacijama i iskušenjima, a osobito onda kad nam se čini da je teško prihvatiti i propovijedati istinu o Isusu, ali i priznati istinu o samima sebi“, zaključio je nadbiskup Uzinić.

Prije obreda pokopa o životnom putu pokojnika govorio je delegat s ovlastima pastoralnog vikara Dubrovačke biskupije don Ante Burić. Sažalnicu bivšeg dubrovačkog biskupa sada zadarskog nadbiskupa i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije mons. Želimira Puljića pročitao je delegat s ovlastima generalnog vikara don Hrvoje Katušić. Uz izraze sućuti mons. Puljić piše: „Malo pomalo ‘odlaze’ stariji misnici koji su proživjeli teška vremena komunizma i velika stradanja u nedavnom Domovinskom ratu. Ali, ostali su stameni i vjerni svećeničkom pozivu i poslanju. Među

takvima je i don Pero kojega su vjernici i svećenici voljeli i poštivali. Neka mu Gospodin udijeli pokoj vječni.“

Životopis don Pera Butigana

Don Pero Butigan rođen je 16. ožujka 1935. godine od oca Nikole i majke Ivke Maslač, u Prapatnici, župa Hutovo. Pučku školu polazio je u Hutovu, gimnaziju u Dubrovniku, teološki studij u Zagrebu, a za svećenika je zaređen je u Dubrovniku 29. lipnja 1963. godine. Kao svećenik prvo je bio župni pomoćnik u župi Zaton-Doli, da bi već u kolovozu 1964. bio imenovan župnikom u Mandaljeni, u kojoj je ostao više od dvadeset godina, sve do rujna 1987. godine. Dok je upravljao župom Mandaljena, upravljao je i župom Brgat, te kapelanijom Postranje sve do dolaska župnika za Brgat i Postranje 1970. godine. Sljedećih dvadeset i pet godina svećeničke službe proveo je na otoku Korčuli. Od listopada 1987. godine bio je župnik u Veloj Luci, a od kolovoza 1991. upravljao je župom Lumbarda. Bio je i dekan Korčulanskog dekanata od 2007. godine do umirovljenja 2012. godine. Godine 2013. proslavio je svoju „zlatnu“ misu. Umirovljeničke dane pokojni don Pero živio je u Svećeničkom domu u Dubrovniku.

Don Stipe Kordić (1940. - 2021.), svećenik koji je ponovno podigao u ratu uništene crkvene objekte u čilipima

Umirovljeni svećenik Dubrovačke biskupije don Stjepan (Stipe) Kordić preminuo je u petak, 29. listopada u Dubrovniku u 82. godini života i 57. godini svećenstva. Pokopan je u rodnim Grljevićima u Hercegovini u četvrtak, 4. studenog u 15 sati. u Grljevićima u Hercegovini. Misu zadušnicu i sprovodne obrede predvodio je apostolski administrator Dubrovačke biskupije mons. Mate Uzinić. Uz rodbinu i prijatelje na pokopu se, unatoč nevremenu s kišom, okupio veći broj svećenika i vjernika iz Dubrovačke biskupije kao i hercegovačkih svećenika i vjernika među kojima i generalni

vikar Mostarsko-duvanjske biskupije don Nikola Menalo.

„Ovdje smo“, kazao je u propovijedi mons. Uzinić, „jer je don Stipe odlučio da njegovo tijelo u ovom mjestu u kojemu je on začeo i rođen čeka i uskrsnuće, u zajedništvu s tijelima stanovnika ovog mjesta kojima izražavam sućut i zahvalnost za dar don Stipe, tijelima vaših predaka koji su ovdje živjeli generacijama prije vas, a nadamo se i vaših potomka koji će ovdje živjeti generacijama nakon vas.“

Nadbiskup je spomenuo i kako je ovo u malo vremena treći sprovod svećenika Dubrovačke biskupije koji su porijeklom iz Bosne i Hercegovine. Izrazio je zahvalnost za brojne svećenike koje je Crkva u Hercegovini u posljednjih pedesetak i više godina darovala dubrovačkoj Crkvi. Također je riječi sućuti uputio mostarsko-duvanjskom biskupu Petru Paliću, koji zbog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine nije mogao biti na pokopu, te biskupu u miru Ratku Periću. Suosjećanje je izrazio i svećenicima Dubrovačke biskupije, djelatnicima Svećeničkog doma i vjernicima Dubrovačke biskupije, osobito onima u župama u kojima je don Stipe vršio svoju svećeničku službu ili kasnije pomagao. Dirljivo je i poticajno bilo čitati oprostajne poruke i pohvale koje su se mogle pročitati na mreži na obavijest o don Stipinoj smrti, kazao je mons. Uzinić i dodao kako se na sve to može reći samo: Bogu hvala!

Izražavajući sućut rodbini pokojnika nadbiskup je kazao da to nije učinio na početku, ali ne zato što ih smatra manje važnim nego zato što je „izbor svakog pravog svećenika da svoju obitelj i rodbinu učini manje važnom, kako bi mu obitelj i rodbina bili oni kojima je poslan“. Zahvalio im je što su pustili don Stipu na njegov put svećeništva i što su ga pratili u njegovim posljednjim tjednima. Dodao je i zahvalnost Covid odjelu Opće bolnice u Dubrovniku za sve napore koje su uložili u pokušaj da spasu don Stipin život, kao i za one napore koje ulažu u spašavanje drugih pacijenata, kojih je nažalost sve više pa je upitno i daljnje funkcioniranje bolničkog sustava. Potaknuo je okupljene da to svima bude poticaj na veću odgovornost u brizi i za sebe i za druge.

Nadbiskup Uzinić je zatim istaknuo kako se „oprostaj od naših pokojnika ne zaustavlja se samo na suosjećanju“ nego su naši sprovodi i „slavlja vjere kojom ispovijedamo da je Isus Krist uskrsnuo, ali i da ćemo i mi uskrsnuti zajedno s njime“. Podsjetio je na povezivanje u vjeri i molitvi sa svetima i pokojnima uz svetkovinu Svih svetih i Dušni dan. „Promatrajući u svetosti cilj koji je pripremljen i za našega don Stipu, a u nadi da ćemo se jednom u zajedniš-

tvu svetih s njim ponovo susresti, danas Bogu upućujemo molitve za pokoj njegove duše“, kazao je mons. Uzinić. To se čini s trostrukim uvjerenjem: da je Bog – milosrdni Bog, da je pokojnik svoj svećenički život živio za Gospodina i za druge ljude te da onaj tko je tako živio nastavlja živjeti s Gospodinom.

Govoreći o prvom i najvažnijem uvjerenju nadbiskup ga je povezo s evanđeoskim ulomkom koji je donio dvije prisposode o Božjem milosrđu. „To je uvjerenje da je naš Bog, Bog kojemu je pok. don Stipe služio i kojega je propovijedao, milosrdni Bog, Bog koji traži i onu jednu izgublenu ovcu da bi je našao i kad je nađe zagrlio, stavio na ramena, zapjevao, učinio festu, slavljje.“

Drugo uvjerenje nadbiskup je povezo s prvim čitanjem iz Poslanice sv. Pavla apostola Rimljanima rekavši kako „don Stipe svoj kršćanski, a zatim i svećenički život, nije živio za sebe i svoje sebične interese, nego da ga je, kao i sv. Pavao, živio za Gospodina“. Podsjetio je kako svećenici nisu svećenici za sebe nego da je svećenik „uvijek za druge“. To ne znači da sve čine savršeno nego, poput don Stipe, da sve ono što rade čine „potpuno predano“, sa strašću i željom da i žive i umru za Gospodina. Spomenuo je i kako je don Stipe bio ljut na biskupe, pa i na njega, jer je i nakon umirovljenja želio aktivno služiti u pastoralu ne mogavši prihvatiti činjenicu da zbog staračke dobi ne može to činiti kao nekada. Ipak je nastavio pomagati na druge načine. „Vjerujem da je zato jer je za Gospodina živio i umro za Gospodina i s Gospodinom“, kazao je nadbiskup.

Treće uvjerenje, o kojem je nadbiskup govorio, proizlazi psalma pročitanog na misi, a to je uvjerenje da onaj tko je živio i umro za Gospodina nastavlja živjeti s Gospodinom. Nakon što je psalmist ispovjedio da mu je Gospodin svjetlost i spasenje, da mu je Gospodin štit života, on Gospodinu upućuje molitvu, „za koju vjerujem da je i don Stipina molitva kojom nas tješi i potiče u ovim trenucima oprostaja“, kazao je nadbiskup. A to je molitva da živi „u Domu Gospodnjem sve dane života svoga“, da uživa „milinu Gospodnju i Dom njegov gleda“.

Tu molitvu psalmist na kraju pretvara i u ispovijest vjere: „Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih“.

Propovijed je mons. Uzinić završio riječima: „U vjeri da je uživanje ‘dobra Gospodnjega u zemlji živih’ i don Stipina sudbina, izražavam zahvalnost don Stipi za njegov svećenički život i služenje vjernicima Dubrovačke biskupije, a Bogu i njegovoj milosrdnoj ljubavi upućujem molitvu da ga što prije pronađe, zagrlji, stavi na ramena, pročisti i uz festu pridruži svojim svetima na nebesima.“

Na životni put pokojnika podsjetio je delegat s ovlastima generalnog vikara Dubrovačke biskupije don Hrvoje Katušić. On je također pročitao sažalnicu bivšeg dubrovačkog biskupa sada zadarskog nadbiskupa i predsjednika HBK mons. Želimira Puljića koji je poželio da molitve za pokoj don Stipove duše pomognu da ga Svemogući pridruži u nebu, i da sve okupljene ispune uskrsnom nadom i utjehom.

Na pokop su pristigli i vjernici iz župa na kojima je don Stipe služio, a u ime vjernika župe sv. Nikole u Čilipima riječi oproštaja i zahvalnosti izrekao je vjernik Miho (Mićo) Katušić koji je naglasio kako je pokojnik služio u mnogim župama, ali mu je u Čilipima bilo najteže jer je tamo nakon rata zatekao uništenu župnu kuću i crkvu te je morao sve ispočetka graditi.

Zahvalnost svima na kraju mise izrazio je župnik župe sv. Josipa Radnika u Grljevićima don Ante Čarapina.

Životopis

Stjepan (Stipe) Kordić rođen je 1. svibnja 1940. u Grljevićima u Hercegovini od oca Ante i majke Matije Sopta. Pučku školu polazio je na Širokom Brijegu (nekoć Lištici), a gimnaziju u

Dubrovniku. Teologiju je studirao u Zadru i Pazinu, a za svećenika je zaređen u Dubrovniku 27. lipnja 1965. godine.

Pastoralno djelovanje mladi svećenik Kordić je započeo u župi Stravča u kolovozu 1965. godine. Nakon godinu i dva mjeseca preuzeo je župu Čara na otoku Korčuli gdje je ostao četiri godine. Od listopada 1970. bio je župnik župe Donja Vručica (s Dubom), gdje od prosinca 1974. vršio i službu dekana Pelješkog dekanata. Nakon umirovljenja tadašnjeg župnika u Trpnju don Stipe je u kolovozu 1976. godine preuzeo brigu za župu Trpanj, brinući se i dalje za župu Donja Vručica.

Nakon Domovinskog rata i oslobođenja Konavala od srpsko-crnogorske okupacije u listopadu 1992. godine don Stipe se s Pelješca vratio u Konavle gdje je postao župnik u opustošenoj župi Čilipi. Uz pomoć vjernika obnovio je crkvu sv. Nikole i ponovno izgradio župnu kuću, koju je okupacijska vojska bila spalila i uništila do temelja. Nakon sedam godina službe u Čilipima don Stipe je otišao iz ove župe i 1999. godine preuzeo brigu za župu Svetog Spasa (danas župa Presvetog Spasitelja) u Mokošici. Tu se pastoralno skrbio i za Termoterapiju, podružnicu Doma umirovljenika Dubrovnik. Godine 2015. proslavio je zlatni svećenički jubilej i nakon toga otišao u mirovinu koju je provodio u Svećeničkom domu u Dubrovniku. U mirovini je pomagao kolegama svećenicima, koliko je mogao, mijenjajući ih po župama kad im je to bilo potrebno. Bio je zaljubljenik u motore, pa je rado blagoslivljao druge motoriste i njihove motore kako bi sigurno vozili i sretno stizali na odredišta. Preminuo je u petak, 29. listopada u Dubrovniku u 82. godini života i 57. godini svećenstva.

Sestra Služavka malog Isusa Gašparina (tada) Crnčević

Na blagdan Svih svetih 1. studenoga u Samostanu Svete Obitelji u Dubrovniku, u 95. godini života i 67. godini redovničkog života, nakon teške bolesti, okrijepljena svetim sakramentima, tiho je u Gospodinu usnula i prešla u Očinski dom s. M. Gašparina (Tada) Crnčević. Sprovodni obred obavljen je 4. studenoga sa svetom misom u crkvi sv. Petra na Boninovu, a nakon mise pokopana je na gradskom groblju Boninovo u Dubrovniku, izvješćuje IKA.

Poštivanjem epidemioloških mjera sestre iz samostana u Dubrovniku i pristigle sestre iz drugih zajednica u zajedništvu s provincijskom glavaricom s. M. Terezijom Pervan i vrhovnom savjetnicom s. M. Vedranom Krstičević došle su na ispraćaj s. M. Gašparine.

Njezina rodbina i prijatelji došli su ispratiti s. M. Gašparinu na vječni počinak molitvom, poštovanjem i zahvalnom ljubavlju. Svetu misu u crkvi sv. Petra na Boninovu predvodio je njezin nećak, sin pok. brata Ivana, fra Ante Crnčević. Izabrao je misna čitanja od blagdana Svih svetih i napisao molitvu vjernika. U koncelecijaciji su bila petorica svećenika.

U uvodu u misno slavlje fra Ante je naveo da ovim misnim slavljem "izričemo svoju ljudsku zahvalnost Bogu za dar jednoga života, sasvim jednostavnoga, a tako bogatoga u služenju drugima".

"Sestra Gašparina živjela je svoje redovničko predanje u raznim oblicima služenja, u zajednicama koje u luk povezuju gotovo sve hrvatske krajeve."

U homiliji je fra Ante istaknuo: "Mnogi koji su poznavali s. Gašparinu bez dvojbe su ovih dana kao znak i milost prepoznali činjenicu da je u svome trpljenju preminula baš na svetkovinu Svih svetih. I u ovoj običnosti ljudske smrti Bog kao da je htio poručiti da strpljivost, skromnost, jednostavnost i ljubav grade put blaženstva, put do Boga i do njegove vječnosti. Zato smo danas navijestili onaj isti evanđeoski odlomak koji navijestamo u toj

svetkovini. Ovaj sprovod svetkovina je Božje ljubavi i Božje nagrade svima koji se u njega pouzdaju."

"Doista, živjela je jednostavno, Bogu zahvaljujući i nesebično se darujući, vođena pouzdanjem u Onoga koji je izvor svakoga dobrog dara. ...Možemo reći da je s. Gašparina životno spoznala, a svojom skromnošću, jednostavnošću i nesebičnošću u služenju radošno svjedočila da je poklonstvo Isusu vrjednije od svega, živeći Isusovu riječ: 'Tražite najprije Božje Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati.' ...Čudesni su Božji putovi. Bog svoju slavu očituje u istinitosti življenja evanđelja, neovisno koju službe vršili i koje nam zadaće bile povjerene. Za sestru Gašparinu mnogi će reći da je uzorno živjela i da joj vršenje sasvim običnih poslova u domaćinstvu, nije bilo zaprjekom za životnu radost".

"Služenje u franjevačkim samostanima u Cerniku i Samoboru, a osobito u Mandaljeni, u samostanu i zavodu za osobe s posebnim potrebama (Josipovac), bilo je put njezinoga rasta i zrenja u vjeri i redovničkome posvećenju, ne posustajući sve dok su joj životne snage to dopuštale. A kad su popustile snage služenja drugima, svoju je bolest, praćenu velikim trpljenjem, spremno prepoznala kao novi oblik strpljivoga služenja, podnoseći patnje za one do kojih nije mogla doprijeti na drugi način, živeći mudrost riječi sv. Pavla: 'Krist će se uzveličati u mome tijelu, bilo životom bilo smrću. Ta meni je živjeti Krist a umrijeti dobitak.' (Fil 1, 20-21). Pouzdani u Gospodina, danas smo zahvalni za svu jednostavnost dobra očitovanoga u jednome duboko življenome životu", zaključio je fra Ante.

Na kraju svete mise u ime sestara splitske Provincije od s. M. Gašparine se oprostila provincijska glavarica s. M. Terezija Pervan. Sprovodne obrede predvodio je fra Miljenko Vrabec upravitelj Svetišta Gospe od Milosrđa. Nakon sprovida rodbina i prijatelji došli su u samostan Svete Obitelji u Gospinu Polju, gdje

su uz zajedničko druženje i okrepu pokazali zahvalnost i odanost prema s. M. Gašparini.

Sestra M. Gašparina (Tada) Crnčević, služavka Malog Isusa
(Vidonje, 15. studenoga 1926. – Dubrovnik, 1. studenoga 2021.)

Sestra M. Gašparina (Tada) Crnčević rođena je 15. studenoga 1926. u Vidonjama, u uzornoj obitelji Vide i Mare rođene Vidović. Iz obitelji u kojoj je rođena majka potječu svećenici nadbiskup mons. Martin Vidović i prof. don Marinko Vidović, te nekoliko časnih sestara Služavki Malog Isusa. Posebna radost joj je bila kad je sin brata Ivana postao svećenik franjevac fra Ante. Uvijek je izuzetno cijenila svećenike i za njih se molila.

Kao djevojka 15. listopada 1951. godine dolazi u Biskupsko sjemenište u Splitu, gdje radi sa sestrama Služavkama Malog Isusa, koje su vodile domaćinstvo. Gledajući njihov život i sama je osjetila u duši poziv da se posveti Gospodinu u redovničkom pozivu. Primljena je u redovničku kandidaturu. Od 15. lipnja 1952. kao redovnička pripravnica živi u samostanu u Samoboru, gdje je započela novicijat na Bogojavljenje 6. siječnja 1953. godine. Privremene redovničke zavjete polaže 15. kolovoza 1954., a doživotne 15. kolovoza 1960. u kući matici u Maksimiru u Zagrebu. Nakon položenih privremenih zavjeta godinu dana radi u Mrkopolju izrađujući džempere u kućnoj radionici. Od 1955. do 1956. u kući matici u Maksimiru u Zagrebu radi u samostanskom vrtu i štali. U franjevačkom samostan Provincije Sv. Ćirila i Metoda u Cerniku četiri godine obavlja domaćinske poslove u gospodarstvu.

Godine 1960. dolazi u franjevački samostan u Samoboru u kojem šesnaest godina požrtvovno vrši domaćinske poslove u štali, obrađuje vrtao i uzgaja povrće. Marnim i žuljavim rukama, s ljubavlju i molitvom u srcu, doprinosi za velike potrebe samostana. Uz posao u gospodarstvu rado pomaže u kuhinji. Naime u sklopu franjevačkog samostana bilo je sjemenište i gimnazija od 1964. do 1978. godine,

te kasnije postulatura Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda. U pojedinim godinama u ovom samostanu bilo je od 80 do 120 đaka s ocima franjevcima, koje je iskreno poštivala. Sestre su vodile domaćinske poslove, s puno ljubavi i truda. Sestra Gašparina u tome prednjači snažnim duhom molitve i radinosti. Ostavila je kod otaca franjevaca i njihovih odgajanika svijetli i duboki trag dobre evanđeoske duše kroz molitvu i požrtvovno služenje, istaknula je u oproštajnoj riječi provincijalka s. M. Terezija Pervan. Nakon što su sestre splitske Provincije 1976. godine prestale s radom u franjevačkom sjemeništu u Samoboru, s. M. Gašparina kratko djeluje u samostanu sv. Ane u Splitu, a zatim dvije godine u samostanu u Metkoviću obavljala kućne poslove i povremeno odlazi na pomoć bolesnoj majci u rodnim Vidonjama. Godinu dana u Dobroti u Boki kotorskoj njeguje starice smještene u ovom samostanu.

Od 17. svibnja 1979. do 2. listopada 1990. godine u zavodu "Josipovac" u Mandaljeni pomaže u njezi osoba s invaliditetom smještenim u ovom zavodu, te radi u vrtu i u drugim domaćinskim poslovima prema potrebi zajednice. Za vrijeme Domovinskog rata, za ratne agresije nad Konavlima i Dubrovnikom, od 2. listopada 1991. do 18. siječnja 1993., s ostalim sestrama iz samostana u Mandaljeni i šticićima iz zavoda, živi i radi u samostanu u Dubrovniku, a nakon oslobođenja Mandaljene, od 19. siječnja 1993. do 6. listopada 2019. godine ponovno požrtvovno djeluje u samostanu u Mandaljeni. Četrdeset godina redovničkog života s. M. Gašparina utkala je u život zavoda "Josipovac" u Mandaljeni. Pomagala je u njezi šticićenika, marno obrađivala vrtao, kad je trebalo pomagala u kuhinji i sestri u župi, imala duboko poštovanje prema župnicima i svećenicima.

Bila je spremna pričuvati djecu roditelja dok su bili na državnom poslu, a nije im imao tko pričuvati djecu. Ljude iz župe, i one koji su navraćali šticićenicima u zavodu, susretala je s evanđeoskom blizinom i radosno ih primala u samostan. Bila je brižna i gostoljubiva prema svima. U poniznosti, tiho i nenametljivo,

životom i mudrom riječju, govorila je o Bogu i druge upućivala na dobro i plemenito. Ljudi su osjećali njezinu dobrotu i evanđeosku jednostavnost, dušu ispunjenu Bogom. Prepoznavali su u njoj produhovljeni mir, tihi osmijeh, sjaj neba u njezinim očima. Preporučivali su svoje potrebe u njezine molitve, što je ona s ljubavlju i u skrovitosti srca i duše činila. Mnogi se iz Mandaljene ovih dana na svojim stranicama na Internetu opraštaju od nje, i potvrđuju da će je se sjećati kao sestre s osmijehom, koja je bila tiha, mirna, vrijedna i iznimno dobra.

Kad su sestre početkom listopada 2019. godine prestale s djelovanjem u zavodu "Josipovac" premještena je u samostan u Dubrovniku. Zadnju godinu dana bila je teško bolesna. Dobila je gangrenu noge, koja ju je prikovala uz bolesnički krevet. Bila je ovisna o njezi sestara, koje su joj s ljubavlju pružale svu potrebnu pomoć. Bila je strpljiva u teškim bolima i predana u ruke Božje. S upaljenom svjetiljkom vjere, ljubavi i nade, radosno je dočekala Gospodina na blagdan Svih svetih i s njim prešla u vječni život, prema kojem je čvrstim koracima vjere usmjerila sav svoj život.

Voljela je svoje redovničko zvanje i nastojala je živjeti po Božju. Živjela je kreposnim životom. Bila je žena molitve i reda. Molitva i rad, ljubav prema Bogu i bližnjemu, prožimali su sav njezin život i djelovanje. Molitva i povjerenje u Boga bili su stup i središte njezina života. Kao svijetla zvijezda pokazivala je put k Isusu, i njegovu svjetlost zračila svima oko sebe. Svjesno je živjela kršćanski i redovnički poziv na svetost, uvjereni da za biti svet nije potrebno činiti izvanredne pothvate i djela, već jednostavno služiti Kristu, slušati ga i slijediti bez obeshrabrenja u teškim trenucima.

"Zadnji susret sa s. Gašparinom u samostanu u Dubrovniku prije mjesec dana ostavio je u meni duboki trag i ohrabrenje. Na ulazu u sobu sestra mi je darivala osmijeh, koji je govorio više od riječi. Sestra koja je puno trpjela, pročišćena patnjom, već je bila spremna za Nebo, za Onoga kome je svoj život darovala. Razgovarale smo o radostima neba, o raj u koji će odmah ići nakon odlaska s ovoga

svijeta. Bila je ozarena, Bogom ispunjena, ne pokazujući i ne govoreći o boli i patnji koju je nosila u svome tijelu. Na odlasku mi je ponovno darivala osmijeh i rekla: 'Hala Vam lijepa. Ostat ćete mi u srcu i molitvama. Pozdravite sve sestre.' Draga s. Gašparina, hvala Vam na svjedočanstvu ljubavi.", posvjedočila je u oproštajnoj riječi provincijska glavarica s. M. Terezija.

Sestra M. Gašparina je ostavila primjer uzornog redovničkog života, kroz služenje u malenosti i skrovitosti svakodnevnog života, u velikodušnosti ljubavi prema sestrama i svima koje je susretala u svom životu, u svjedočenju vjere i vjernosti Kristu, kroz strpljivo podnošenje patnje. Bila je molitvena potpora za život Crkve, Družbe, Provincije i braće ljudi. Gospodin joj bio vječna nagrada. Radovala se u društvu svih svetih. Počivala u miru Božjem!